

הישיבה המאתיים-וחמישים-וארבע של הכנסת התשיעית

יום שלישי, ז' אב תשל"ט (31 יולי 1979)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

כן הונחו: מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: ההדלפה בבתי-הספר; מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: המחסור באחיות.

הונחו גם החלטות בדבר אישור הוראות: (1) בצו תעריף המס והפטור (תיקון מס' 12), תשל"ט—1979; (2) בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 47), תשל"ט—1979; (3) בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 48), תשל"ט—1979; (4) בצו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 51), תשל"ט—1979.

הח"ר מ. ל. מרון :

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך :

ברשות היושב-ראש, הגני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת מסקנות-ביניים של הוועדה המיוחדת (חוץ ובטחון, כספים, כלכלה) בקשר לתכניות לפיתוח שקע הירדן מנקודת ראות אזורית וישראלית וניצול הבדלי הגובה בין היסודות-התיכון ליסודות-המלח להפקת אנרגיה מתחנות הידרו-שמליות.

ב. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הח"ר מ. ל. מרון :

רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת חברי-הכנסת ברמן.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד למ"סור לכנסת את ההודעה הבאה: (1) בישיבת הכנסת מיום כ"ה בסיון תשל"ט, 20 ביוני 1979, הוחלט בהתאם לסעיף 7זכ"א לתקנון להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת אורה נמיר בנושא: "שאלת קיומן של קייטנות לילדים בעיריות-פיתוח נוכח הקיצוצים בתקציב", ועדת הכנסת בישיבתה מיום ו' באב תשל"ט, 30 ביולי 1979, החליטה להעביר את ההצעה הנ"ל לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

(2) בישיבת הכנסת מיום א' באב תשל"ט, 25 ביולי 1979, הוחלט בהתאם לסעיף 7זכ"א לתקנון להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדות שתדון בהצעות לסדר-היום כדלקמן: (א) "הדאגה לגורלן של נשים מוכות ביש-ראל" — הצעתם של חברי-הכנסת חיים דרוקמן, מאיר פעיל וגאולה כהן. ועדת הכנסת בישיבתה מיום ו' באב תשל"ט, 30 ביולי 1979, החליטה להעביר את ההצעה הנ"ל לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. (ב) "הצורך בהגברת מערכת החינוך בצה"ל". — הצעתו של חברי-הכנסת מרדכי אלגרבלי. ועדת הכנסת בישיבתה מיום ו' באב תשל"ט, 30 ביולי 1979, החליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת החוץ והבטחון

וועדת החינוך והתרבות. הוועדה תהיה בת 10 חברים; 5 מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת החינוך והתרבות. (ג) "מוסר העבודה בישראל" — הצעתו של חברי-הכנסת יהודה בן-מאיר. ועדת הכנסת בישיבתה מיום ו' באב תשל"ט, 30 ביולי 1979, החליטה להעביר את ההצעה הנ"ל לדיון בוועדה משותפת של ועדת העבודה והרווחה וועדת הכספים. הוועדה תהיה בת 10 חברים, 5 מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת העבודה והרווחה.

(3) בישיבת הכנסת מיום ט"ז בתמוז תשל"ט, 11 ביולי 1979, הוחלט בהתאם לסעיף 7זכ"א לתקנון להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת מיכה חריש בנושא: "יש להנהיג מצב חירום בתחום האנרגיה בישראל", ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את ההצעה הנ"ל לוועדה משותפת של ועדת החוץ והבטחון וועדת הכספים. הוועדה תהיה בת 14 חברים, 7 חברים מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת החוץ והבטחון.

(4) בישיבת הכנסת מיום א' באב תשל"ט, 25 ביולי 1979, הוחלט בהתאם לסעיף 7זכ"א לתקנון להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת מאיר כהן בנושא: "בניית בית-לוחם ובית-יד-לבנים בחיפה (למעט החלק שהוא סוכה יודיצה)". ועדת הכנסת בישיבתה היום החליטה להעביר את הדיון בהצעה הנ"ל לוועדת החוץ והבטחון.

ג. חילופי גברי בוועדות הכנסת

חברי-הכנסת אמנון לין; בוועדת החוץ והבטחון במקום חברי-הכנסת אברהם כץ ייכנס חברי-הכנסת אברהם שריר, החל מן ה-1 לספטמבר 1979.

הח"ר מ. ל. מרון :

אני מבין שאין התנגדות לחילופי הגברי בוועדות. אני קובע שהכנסת אישרה את הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת.

הח"ר מ. ל. מרון :

רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת להודעה על חילופי גברי בוועדות הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת):

הריני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות הכנסת מטעם סיעת הליכוד: בוועדת הפנים ואיכות הסביבה במקום חברי-הכנסת אהוד אולמרט ייכנס

ד. שאלות ותשובות

היד"ר מ. ל. מרון :

אנו עוברים לתשובות על שאלות.

2810. המלחמה בחרם הערבי

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמזלינו שאלה את שר האוצר ביום י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979):

במכתבו מ־23 באוקטובר 1975 של שר-החוזר האמריקני קני דאו הדר"ר הנרי קסינג'ר לשר החוץ של ישראל דאו מר יגאל אלון ניתנה התחייבות שתכנה פורסם לראשונה בעתון "הארץ" ביום 5 בינואר 1979 כדלקמן:

"בשנים האחרונות נקטה ארצות-הברית באירגונים בין-לאומיים ובקשריה עם מדינות זרות עמדה בולטת של התנגדות לשיטות של אפליה והגבלה בסחר הבין-לאומי. נמשך לחוץ לקבלת מדיניות זו שלנו על-ידי אירגונים בין-לאומיים וביחסינו ההדדיים עם מדינות אחרות."

נוכח הידיעות שמוסדות החרם הערבי מגסים לחוץ על חברות שונות לנתק את קשריהן עם ישראל ובהתחשב בהתחייבותם של שלטונות ארצות-הברית לפעול נגד החרם, רצוני לשאול:

1. האם הבטחתו של שר החוץ של ארצות-הברית מיושמת גם על-ידי יורשו בתפקיד מר ואנס?

2. האם בדיונים בקמפ-דייוויד ניתנה התחייבות מצד מצרים לפעול לביטול החרם הערבי או לפחות להסתייג בפומבי ממנו?

3. האם ניתנה התחייבות מצד ארצות-הברית להפ-עיל את השפעתה נגד החרם הערבי ביחסיה עם מדינות אחרות?

4. אילו אמצעים נוקטת הממשלה במלחמתה לביטול החרם הערבי מצד מדינות שישאל מקיימת אתן קשרים דיפלומטיים?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שיחות בעניין זה קיימו עם מר שטראוס בעת ביקורו הראשון בארץ. יש מקום לתקווה כי ממשיך ארצות-הברית יסייע לפעולה נגד החרם גם בארצות אחרות. עד כה העלתה ארצות-הברית את הנושא במסגרת O.E.C.D. — האירגון לשיטוף פעולה כלכלי ולפיתוח.

2. ביטול החרם הוא סעיף בחוזה השלום הישראלי-מצרי.

3. התחייבות כזו ניתנה, כאמור, בעבר על-ידי מ־כיר המדינה הקודם הנרי קסינג'ר, סמוך לחתימת הסכם ההפרדה בינינו לבין מצרים.

4. אנו פועלים לעידוד חקיקה ולנקיטת צעדים א־מיניסטראטיביים נגד החרם בארצות ידידותיות. אני מעדיף שלא לפרט את האמצעים. דיווח על כך נמסר לוועדת הכספים בעת הדיון בתקציב האוצר.

2965. נקיטת צעדים נגד המשתמשים מתשלום

מם ערך מסוף

חברת-הכנסת י. זכאי שאל את שר האוצר ביום ג' בשבט תשל"ט (31 בינואר 1979):

בעתונות פורסם כי בדיקת מינהל הכנסות המדינה מצביעה על כך שכ-45%, דהיינו כ-80,000, עוסקים הר-

שומים ברשת מס ערך מוסף אינם משלמים כלל מס זה. כמ־9%, כלומר כ-16,000 עוסקים — לא רק שאינם משלמים אלא אף מקבלים החזרי מס ערך מוסף.

אבקש להשיב לי:

1. האם מספרים אלה נכונים והאם הובאו לידיעתו של השר?

2. אם כן — מה נעשה בנדון עד היום?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המספרים המובאים בשאלתה הם פירוש מוטעה של נתונים. מספר הסרבנים הוא כ-22,000 ומספר מקבלי החוזרים היה בשנת 1977/78 כ-21,500.

2. המשרד עוסק באיתור הסרבנים ובגביית חובותיהם, הן בעבודה שוטפת והן במבצעים שהוגברו לאחרונה.

2978. תנאי ההלוואות הניתנות לרשויות המקומיות על-ידי "טפחות"

חברת-הכנסת י. זכאי שאל את שר האוצר ביום ז' בשבט תשל"ט (4 בפברואר 1979):

הובא לידיעתי כי בנק "טפחות" מעניק לרשויות המקומיות ולמוסדות ציבור, שתקציביהם ממומנים מתקציב המדינה, הלוואות בסך מאות מיליוני לירות בריבית של 7.5% לשנה והלוואות לא-צמודות.

אבקש להשיב לי:

1. האם עובדות אלו הובאו לידיעתו של השר?

2. מה הוא הסכום שהבנק הלווה בשנה האחרונה, החל מ־1 לאפריל 1978, ולאילו רשויות?

3. האם קיים פיקוח של אגף התקציבים או של אגף החשב הכללי על פעולות מעין אלו?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ההלוואות לרשויות המקומיות הניתנות על-ידי "טפחות", שמקורן בתקציב המדינה, ניתנות ללא הצמדה. שיעורי הריבית בהלוואות אלו מעודכנים מדי פעם על-ידי החשב הכללי. בעידכון האחרון של שיעור הריבית שהיה באוגוסט 1978, בהתאם להחלטת ועדת השרים מ־30 ביולי 1978, הוא הועלה מ־16% ל־21% לשנה.

2. בשנה האחרונה, החל מ־1 באפריל 1978 ועד 31 במארס 1979, ניתנו באמצעות "טפחות" הלוואות לרשויות, למטרות בניית בתי-ספר ופיתוח שכונות, בסך של כ־76 מיליון לירות. על-פי רשימה מפורטת שבידי כמעט כל הרשויות בארץ קיבלו הלוואות.

3. כן.

3053. הקלת מצבם של אנשי מושב אביבים

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום י"א בשבט תשל"ט (8 בפברואר 1979):

בעת ביקור בנכסת ביום 29 בינואר 1979 סיפרו לי אנשי מושב אביבים, שבגבול הצפון, על הקשיים הכספיים העומדים בפניהם.

2. מחיר המכירה של המניות היה 92,500,000 לירות, בתנאי התשלום כלהלן: א) 9,250,000 לירות — ב"ב 31 באוגוסט 1978; ב) 21,275,000 לירות — ב"ב 30 בנובמבר 1978; ג) 30,525,000 לירות — ב"ב 31 באוגוסט 1979; ד) 31,450,000 לירות — ב"ב 31 באוגוסט 1980.

הקונה ישלם ריבית על היתרה הבלתי-מסולקת, מפעם לפעם, בשיעור 28% לשנה.

3. לדעת ועדת המומחים שטיפלה במכירה אין המחיר שהממשלה מקבלת נמוך מן הערך הריאלי.

4. חברי ועדת המומחים שטיפלו במכירת החזקות הממשלה בבנק היו מר י. שחרוב, יושב-ראש, איש ציבור, מר מ. גבאי, מנכ"ל משרד המשפטים, הד"ר מ. חת, יו"ר הנהלת חברת הבוסה, מר בן-עמי צוקרמן, הממונה על שוק ההון; מר א. ירמנס, מנהל רשות החברות הממשל-תיות.

5. לא.

6. הכללת בנק למלאכה במסגרת קבוצה בנקאית מבוססת בעלת מיגוון שירותים ומקורות הנהל טובת לקוחות של בנק למלאכה. יתר-על-כן, פ.י.ב.י. התחייב בה בהסכם "לפעול כמיטב יכולתה למען עידוד המלאכה והתעשייה הזעירה לסוגיה וענפיה, התפתחותן ושיגשוגן במדינת ישראל". במסגרת זאת הקים הבנק לאחר המכירה קרנות למתן הלוואות, המשותפות עם ההתאחדויות של בעלי-מלאכה ותעשייה זעירה.

3558. חילול שבת בבנק החקלאות

חבר-הכנסת י. מ. אברמוביץ שאל את שר האוצר ביום כ"ו בניסן תשל"ט (23 באפריל 1979):

בעתון "הצופה" מיום א', ד' בניסן תשל"ט (1 באפריל 1979), פורסם כי בנק החקלאות, שהוא בנק ממשלתי, מחלל את השבת. דיירים המתגוררים בסמוך לבנק ברחוב החשמונאים 93 בתל-אביב מסרו כי מדי שבת בשעות אחרי-הצהריים נכנסים כמה עובדים ומתחילים להפעיל את המחשב תוך חילול שבת בולט. מר בן שמואל, תושב המתגורר בסמוך, מסר כי פנה כמה פעמים אל גורמים אחראיים בבנק וביקש את התערבותם כדי למנוע חילול שבת, אולם ללא הועיל. הדבר גרם להתמרמרות רבה בקרב הציבור הדתי בתל-אביב.

רצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן — האם פועל הבנק בהיתר עבודה שניתן לו כחוק?
3. אם לא — מי אחראי להפעלתו בשבת ואילו צעדים בדעתך לנקוט כלפיו/כלפיהם?
4. אם פועל הבנק בהיתר, על סמך מה ניתן, ואיזה "פיקוח נפש" או "צורך בטחוני" יש בכך?
5. האם מוכן כבודו להורות להנהלת הבנק להפסיק מיידי את העבודות הנ"ל בימי שבת?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-5. הפירסום כאילו "מדי שבת, בשעות אחר-הצהריים נכנסים כמה עובדים ומתחילים להפעיל את המחשב..." אינו נכון.

המחשב מופעל לעתים במוצאי שבתות, לאחר צאת השבת, על-פי צרכי העבודה.

עקב המיגרציה והירי מעבר הגבול הם נאלצו להרוס את גגות הרעפים של בתיהם ולבנות במקומם גגות בטון. הם קיבלו הלוואה מבנק "טפחות" לביצוע הבנייה, וכיום אינם מסוגלים להחזיר את חובותיהם.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

האם ייעתר לבקשת תושבי אביבים להפוך את ההל-וואות למענק? שכן לדעתם ולדעתי חובת המדינה לדאוג להתקנת אמצעי הגנה לתושביה, המגינים בגופם וברכו-שם על גבולות המדינה.

שר-האוצר ש. ארליך:

ההלוואות להחלפת הגגות במושב אביבים לא ניתנו במסגרת הבטחונות כי אם לשיפור בתי-המגורים. מבחינה בטחונית נבנו תוספות אשר כללו חדרי בטחון.

בהיות המושב ישוב באזור מועדף ניתנו ההלוואות בתנאי החזר נוחים ביותר, ואיננו מוצאים מקום להפוך את ההלוואות למענק.

3152. מכירת מניותיה של הממשלה בבנק למלאכה

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר האוצר ביום כ"ב שבט תשל"ט (19 בפברואר 1979):

אבקש מאת שר האוצר להשיב לי על השאלות האלה הנוגעות למכירת מניות הממשלה בבנק למלאכה בערבון מוגבל:

1. מה היה חלקה של הממשלה בבעלות ובכוח ההצבעה של הבנק למלאכה לפני שמכרה אותו לנציגי ההון הפרטי של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל?
2. באיזה מחיר מכרה הממשלה את מניותיה בבנק למלאכה, ומה הם תנאי התשלום?
3. באיזו מידה המחיר שמקבלת הממשלה בעד מניותיה קטן מן הערך הריאלי של מניות הממשלה בבנק למלאכה? מה ההסבר של שר האוצר להפרש בין המחיר אשר שולם לממשלה ובין הערך הריאלי?
4. בידיע כי רוב חברי הוועדה אשר מונתה עלי-ידי שר האוצר לטפל במכירת הבנק למלאכה התפטרו, אבקש לדעת מי האיש או האנשים אשר ערכו בפועל את חווה המכירה של מניות הממשלה לבנק הבינלאומי הראשון?
5. האם נכון שהבנק הבינלאומי הראשון מתכוון למכור 15 סניפים מתוך 18 סניפי הבנק למלאכה?
6. מאחר שהבנק הבינלאומי הראשון מתחיל כיום 93.2% מכוח ההצבעה בבנק למלאכה (לעומת 1.3% בידי התאחדות בעלי-מלאכה, 0.5% בידי בנק הפועלים ו-5% בידי בעלי מניות מן הציבור), ומאחר שמר מושביץ מקונצרו "עלית" נקבע כיושב-ראש מועצת המנהלים החדשה של הבנק למלאכה, אבקש מאת כבוד השר להס-ביר בפירוט במליאת הכנסת איך יוכל הבנק למלאכה להמשיך ביעודו הכלכלי — לממן את פיתוח עסקיהם של בעלי-המלאכה העצמאיים הקטנים בישראל?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חלק הממשלה בבנק היה 93.24% מכוח ההצבעה באסיפות הבנק, וכן הזכות למנות מחצית מחברי הדי-רקטוריון, לרבות יושב-ראש הדירקטוריון אשר לו זכות הכרעה אם הקולות בדירקטוריון שקולים.

חלק הממשלה בהון הנפרע היה 94.56%.

3. והיה ואינך מסכים למוצע לעיל — אנא פרט נימוקיך.

תשובת שר-האוצר ש. ארליך :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.
2. לא.

3. מאז ביטלה הכנסת את הצו הקובע תיקרה לר"ב בית על אשכנזי בלתי-צמוד בלירות חפשיים הבנקים לקבוע את שיעורי הריבית בהתאם לשיקוליהם העסקיים. יתרות זכות בחשבונות עובר-ישוב ניתנות למשיכה מיידית על-ידי בעלי החשבון. עובדה זו מגבילה את אפשרויות הבנקים להשקעת סכומים אלה. יש לזכור גם את שיעורי הנזילות הגבוהים החלים על חשבונות מסוג זה. מסיבות אלו מקובל במערכת הבנקאות בארץ ובעולם לשלם על יתרות זכות בחשבונות עובר-ישוב ריבית נמוכה ביותר, אם בכלל.

כידוע נוהגים הבנקים בארץ לאפשר ללקוחות מקבלי משכורת משיכת-יתר בתנאים מועדפים ובריבית נמוכה מהמקובל.

לאור ההסברים הנ"ל איני רואה מקום להתערבות לשינוי המצב הקיים.

3674. יישום המלצותיה של המועצה הציבורית לגביית מס-אמת

הכריז-הכנסת מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

המועצה הציבורית לגביית מס-אמת טרחה והגישא בחודש אפריל 1977 לביצוע על-ידי משרדך כעשרים המלצות הבאות לייעל את גביית מס ההכנסה.

פורסם לפני ימים מספר, מטעמה של המועצה הנ"ל, כי שתי המלצות יישמו ויתר הונחה.

אודה לך אם תשיב לי:

1. מה הן המלצותיה של המועצה הנ"ל?
 2. על שום מה הונחה כ-18 המלצות ולא יושמו?
 3. אילו מהן משרדך מתעתד ליישם?
- (רצוי כי תשובתך תהא מפורטת ותתייחס לכל המלצות בנפרד).

תשובת שר-האוצר ש. ארליך :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. להלן פירוט ההמלצות של המועצה הציבורית, מידת יישומן על-ידי משרד האוצר ותכניתו לעיתיד בעניין זה:

(א) המלצות בתחום המשפט — (1) הקצאת משאבים גדולים יותר למשרד המשפטים לאכיפת חוקי המס; (2) הכוונת יותר שופטים לעיסוק בענייני מסים; (3) מתן הכשרה מיוחדת בנושא מסים לפרקליטים העוסקים בכך. משרד האוצר תומך בביצוע ההמלצות ואף הוקצו משאבים כספיים לכך. הביצוע מותנה בהתארגנות משרד המשפטים.

(ב) המלצות בתחום ניהול החשבונות — (1) שר האוצר יוכל להתנות מתן רישיונות (עיריה, ממשלה) בני-הול ספרי חשבונות בצורה הנדרשת; (2) אישור על ניהול ספרי חשבונות יינתן על-ידי סקיד מוסמך לכך;

באופן יוצא מן הכלל הופעל המחשב בשבת ב-31 במאס ש.ז., תאריך סגירת המאזן השנתי של הבנק. בנקים אחרים סגורים לקהל למחרת תאריך המאזן, בעוד שבבנק החקלאות אין הדבר כך, והיה צורך לסיים את העיבודים הממוכנים השונים.

אין להניח שב-19 השנים הבאות יישנה המקרה שבו יחול תאריך סיום המאזן בשבת. מכל-מקום אני מקווה שמקרה דומה לא יישנה.

3633. הפקעת אדמה חקלאית ממשפחת סלאמה שחאן מכפר ירכא

הכריז-הכנסת מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום י"ז באייר תשל"ט (14 במאי 1979):

בני משפחת סלאמה שחאן, בני העדה הדרוזית מכפר ירכא, מתלוננים כי חלקת אדמתם מס' 23 בגוש 18938 הופקעה. הקרקע הינה, לדברי תלונתם, חקלאית ומהווה אחד ממקורות פרנסתם.

אבקש להשיב לי:

- א. האומנם הופקעה החלקה הנדונה?
- ב. אם כן — לאילו מטרה הופקעה החלקה ולמה יועדה?
- ג. האם הינך נכון לבדוק אפשרות לבטל את הפקעת החלקה?
- ד. אם לא — האם הינך נכון להורות להציע לבעלי החלקה שטח מתאים של קרקע חקלאית כפיצוי ראוי?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. כן.

ב. החלקה נמצאת באזור חיוני להקמת ישוב חפ"3.

ג. לא.

ד. לבעלים הוצעה קרקע חליפה מטיב חקלאי מעור-לה. כאלטרנטיבה — מגרשי בנייה או כסף.

3673. שיעור הריבית המוטלת על משיכות-יתר בבנקים הכריז-הכנסת מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

רבים העובדים השכירים המקבלים את שכרם על-ידי העברה בנקאית ישירה מהמעביד לחשבונם בבנק, ורובם ככולם נזקקים, כמעט מדי חודש בחודשו, בסופו של החודש למשיכת-יתר.

הבנקים נוהגים לחייב את העובדים הנזקקים למשיכת-יתר בריבית ששיעוריה משתנים, כל בנק ושיעורו, אולם השיעור הממוצע מגיע ל-2.5% לחודש. מאידך גיסא הבנקים משלמים לבעלי החשבון, שהוא חשבון עובר-ישוב, ריבית בשיעור נמוך, בלתי-משמעותי.

נראה לי כי מן הנכון שמשיכות-יתר אלה לא יחוייבו בריבית העולה על 1% לחודש לגבי הסכומים הרגילים שבנקים נוהגים לאפשר בהם משיכת-יתר, היינו סכום השכר החודשי של העובד.

אבקש להשיב לי:

1. האם הינך נכון לגרום לכך שהבנקים ינהגו כמ-בוקש?
2. והיה ולא ניתן לכפות ביצוע ההסדר האמור אלא על-ידי מעשה חקיקה, האם הינך נכון לעשות זאת?

א. לא. בבנין "כלל" בירושלים שכרה הממשלה עד עכשיו כ-300 חדרי משרדים בלבד.

ב. שכירת החדרים הנ"ל נעשתה בגלל הצורך בסי- נוי דיור שכור אחר ובמגמה לרכז את משרדי הממשלה במבנה אחד.

ג. כ-2,500 חדרי משרדים, לרבות מבנים בשכירות מוגנת.

3744. כישוריהם של היועצים להשקעות בניירות-ערך חברת-הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את שר האוצר ביום ב' בסיון תשל"ט (28 במאי 1979):

אנשי מקצוע ומומחים בתחום ניירות-הערך ערכו לאחרונה מחקר על רמתם של היועצים לניירות-ערך ומצאו כי היא נמוכה למדי. מי שהיה יושב-ראש הרשות לניירות-ערך, מר יצחק טאוב, טען במשך כהונתו כי יש לחוקק חוק שיועצי ניירות-ערך יצטרכו להצטייד ברשיון.

רצוני לשאול:

א. מה נדרש כיום מאדם המבקש לפתוח משרד לייצוג בענין ההשקעות בניירות-ערך?

ב. כמה יועצים לניירות-ערך פועלים כיום בשוק באופן פרטי?

ג. האם בדעת משרד האוצר לפעול לחקיקה שתחייב את העוסק בייצוג בניירות-ערך להצטייד ברשיון?

ד. אם כן — מתי בדעת המשרד לעשות זאת?
ה. אם לא — מדוע?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. אין הוראה סטטוטורית שלפיה עיסוק בייצוג להשקעות בניירות-ערך טעון הכשרה מיוחדת או קיום תנאים מוקדמים אחרים.

ב. אין בידינו נתונים על מספר היועצים הפועלים כיום בשוק באופן פרטי.

ג-ה. בתיאום עם רשות ניירות-ערך והבורסה לניי- רות-ערך נבדק עתה אם ובאילו תנאים ניתן להתנות את העיסוק בייצוג להשקעות בקבלת רשיון לכך.

יש לציין שאוסדות אקדמיים בארץ הנהיגו קורסים המיועדים להכשרת יועצי השקעות.

3757. חילול שבת על-ידי בנקומטים

חברת-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר האוצר ביום ב' בסיון תשל"ט (28 במאי 1979):

הבנקים הגדולים בישראל מפעילים בנקומטים, קר- פות חיצוניות, המופעלים גם בימי שבת ומועד על-ידי צוותות עובדים בסניפים מקומיים וגם במרכזי המחשבים בתל-אביב.

אודה לך אם תשיב לי:

1. מדוע מעסיקים הבנקים את העובדים הנ"ל בש- בתות ובמועדים בניגוד לחוק שעות עבודה ומנוחה?

2. האם הפיקוח על הבנקים אינו מאפשר למנוע מצב זה ולחייב את הבנקים שלא להעסיק עובדים בשבת וחג ולחללם?

3. האם מוכן כבודו לתורות לבנקים להפסיק את עבודתם ואת הפעלת הבנקומטים בניגוד לחוק?

(3) בהגדרת "גוף ציבורי" תיכלל גם חברת-העובדים ההסתדרותית.

ביצוע שתי ההמלצות הראשונות כרוך במידה מסו- יימת בהגבלת זכויות הפרט והוא יביא גם לסירבול ביו- רוקראטי.

עם זאת אנו בודקים אפשרויות לממש המלצות אלה.

3708. הפיגור בעריכות שומות לחברות,

לבנקים ולעצמאים

חברת-הכנסת מ. חריש שאל את שר האוצר ביום כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979):

לפי הביקורת שבדו"ח מבקר המדינה קיימים ליקויים חמורים בגביית מס הכנסה מבנקים ומחברות, פיגור של חמש שנים בעריכת שומות לחברות רבות וחובות מצ- טברים של עצמאים למס-הכנסה בשיעור של מיליארדי לירות. כידוע משלמים השכירים את מלוא המס המגיע מהם, ובזמן, משום שהמס מנוכה משכרם במקור ולכן הם מופלים לרעה ביחס לעצמאים, שתשלום מלוא המס שלהם נדחה, במקרה הטוב של הצהרת-אמת, לכמה שנים. אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה הן העובדות הקשורות בפיגור עריכת השו- מות לחברות, לבנקים ולעצמאים בשנות הכספים 1977/78 ו-1978/79?

2. אילו צעדים עומד משרד האוצר לנקוט כדי למנוע אפלייתם לרעה של שכירים לעומת העצמאים?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לפי הנתונים המעודכנים שברשותנו ליום 31 במארס 1979 הפיגור הממוצע בעריכת שומות עד שנת המס 1977, כ-28,400 תיקי חברות שבאגן, היה 1.75 שנים לתיק בלבד.

עם זאת הפיגור הממוצע בעריכת שומות עד לשנת המס 1977 בתיקי החברות "הגדולות" — 3,150 תיק, לרבות בנקים, גדול יותר ומגיע בממוצע ל-2.55 שנים לתיק.

הפיגור הממוצע בתיקי העצמאים מצומצם יותר ומגיע בממוצע ל-1.03 שנים לתיק.

2. במטרה להדביק את הפער בטיפול בתיקי פיגור- רים קבענו בתכנית העבודה השנתית לשנת 1979 קריי- טריונים שיבטיחו טיפול מועדף בתיקים שבהם קיים פיגור רב.

3743. שכירת חדרים במבנים פרטיים על-ידי הממשלה

חברת-הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את שר האוצר ביום ב' בסיון תשל"ט (28 במאי 1979):

ב"מעריב" מיום שני, 21 במאי 1979, מופיעה ידיעה ובה נמסר כי הממשלה שכרה 700 חדרים בבניין "כלל" בירושלים, זאת בשעה שקיימת החלטת ממשלה להקפיא את בניית משרדי הממשלה.

א. האם ידיעה זו נכונה?

ב. כיצד מתיישב מעשה זה עם מדיניות הממשלה?

ג. כמה חדרים שכורים כיום על-ידי הממשלה במבני משרדים ובבתים פרטיים בירושלים?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

את כל מי שבא במגע עם הבנקים, האם משרד האוצר מוכן ליוזם פעולה בעניין זה?

שר-האוצר ש. ארליך:
התשובה חיובית.

3818. הדברים המוחסמים לשר האוצר בקשר לניצולן לרעה של הלוואות לפיתוח

המבט-הכנסת ש. ארליך-אלמולינו שאלה את שר האוצר ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979):

בעתונות פורסם שבראיון שהתקיים באלם "הקאמרי" במסגרת של שבת-תרחבות אמר שר האוצר כי לעתים הכספים הממשלתיים מנוצלים לא לפיתוח התעשייה אלא לפיתוח וילות.

בהתחשב בכך שדברים אלה של שר האוצר מטילים אשמה כבדה על תעשיינים שקיבלו הלוואות לפיתוח מפעליהם וניצלו כספים אלה, שקיבלו בתנאי ריבית נמוכה, למטרות אחרות, דבר שהינו מעשה הונאה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את דבריו בראיון?
2. אם כן — כמה תעשיינים קיבלו, לדעתך, הלוואות פיתוח וניצלו כספים אלה להקמת וילות?

3. האם קיימת במשרד האוצר רשימה של אנשים שניצלו את הלוואות, שקיבלו לפיתוח התעשייה, להקמת וילות לעצמם?

4. האם כבוד השר מוכן לפרט את השמות של האנשים שהונאו את האוצר?

5. האם משרד האוצר נקט אמצעים נגד מי שבנו וילות בכספי הלוואות פיתוח?

6. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

7. אם הפירסום בעתון אינו תואם את דבריו, האם יש בדעתך להכחיש את הדברים המיוחסים לך?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2—7. ראה תשובה על השאלה 1.

3819. המשא-ומתן על תשלום סופי של פיצויים על-ידי גרמניה

המבט-הכנסת ה. זיידל שאל את שר האוצר ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979):

אודה לך אם תשיב לי:

1. מתי יסתים המשא-ומתן על תשלום הסופי של הפיצויים על-ידי גרמניה?

2. מי הוא הגוף בישראל המחליט על הזכאות ליהנות מפיצויים אלה?

3. האם סכומים אלה, לכשיתקבלו, יפתרו את הבעיות של עולי בריית-המועצות ועולים אחרים שטרם קיבלו פיצויים מגרמניה?

שר-האוצר ש. ארליך:

1. השלב הסופי טרם נסתיים.

2. טרם סוכם סופית. המשא-ומתן מתנהל בידיעת ממשלת ישראל אך על-ידי הוועדה לתביעות חמריות מגרמניה.

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2: המכשירים המופעלים על-ידי הבנקים הם אוטומאטים לחלוטין ואינם מחייבים העסקת עובדים בימי שבת ומועד.

3. לאור האמור לעיל הרי לפי מיטב הבנתי אין פגיעה בחוק כלשהו ואין צורך במתן הוראה בנדון.

3777. הצורך בהטלת מס נסיעות

המבט-הכנסת א. אבטבי שאל את שר האוצר ביום ט' בסיון תשל"ט (4 ביוני 1979):

לפי תחזיות שונות עומדים חצי-מיליון ישראלים לנסוע לחופשות קיץ בחוץ-לארץ.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

האם אין מקום לחידוש מס נסיעות לאור המצב הכלכלי?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בשלב זה — לא.

3778. ניצול כספי המספרים על-ידי הבנקים

המבט-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום ט' בסיון תשל"ט (4 ביוני 1979):

באחד הדיונים בכנסת סתרתי את דעת כבודו, שלפיה הבנקים הינם החמץ הכלכלי של המדינה, ואמרתי שהם מהווים את ה"חנקן". מאז הבאתי דוגמאות מספר ולפיהן הבנקים "חותכים את כיס האזרח".

האזרח א. הברמן, מרחוב אחדות-העבודה 1, גבעתיים, הביא אלי דוגמה (החומר צורף) לכך שהבנקים "מגלגלים" את כספי האזרח, המראה שבנק דיסקונט החזיק סך של 17,633 לירות יותר מחודש ימים ב"הצדקה" שתקופה זו היתה דרושה לשם סידורים פנימיים שלהם. הפונה אלי הינו פנסיונר שכל פרוטה חשובה לו, והתנהגות זו של הבנק הינה עושק.

שאלותי לכבוד השר:

1. מה עושה כבודו על-מנת למנוע עושק כספי האזרח על-ידי הבנקים?

2. האם מוכן יהיה לבדוק מקרה מיוחד זה ולהסיק מסקנות?

שר-האוצר ש. ארליך:

1. נוהל בנקאי תקין מחייב לזכות את החוסך בתום תקופת החסכון. לפי תנאי התכנית מרוכזות הפקדות החוסך לסדרות חודשיות המסתיימות ביום האחרון של החודש. לפיכך יש לזכות את החוסך בתחילת החודש שלאחר מועד סיום החסכון.

2. אם במקרה קונקרטי כלשהו היתה סטייה מהנהוג המתואר לעיל ניתן לפנות עם כל הפרטים הנוגעים למקרה, לשם בירור העניין, לממונה על פניות הציבור בלשכת המפקח על הבנקים בירושלים.

היר"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

מאחר שהסתיים אינן בודדות אלא רבות ומקיפות

ספת למחיר היבוא של המוצר, בסכום קטן יחסית להור צאות האמיתיות המיתוספות על מחיר המוצר מייצור מקומי.

אין להניח כי מדיניות משרד האוצר היא להגביר את היבוא ולפגוע בייצור המקומי. מצב זה מחייב בדיקה יסודית.

אבקשך להשיב לי:

1. האם הינך נכון לבדוק את העובדות האמורות לעיל ולפרט את ממצאי הבדיקה?
2. האם הינך נכון לנקוט פעולות לתקן את ההפליה הנ"ל?
3. מה הן הפעולות שבדעתך לנקוט?

תשובת שר האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—3. הטענות המובאות בשאלתה אינן מדייקות. שיעור מס הקנייה ביבוא ובייצור המקומי זהה והתמ"א (תוספת מיכסת אחוזים) לחישוב מס הקנייה נעשה בהתאם לעקרונות החוק.

הפער בסכום המס בלירות בין היבוא לבין הייצור המקומי קיים במקרים מסוימים, אך אין לכך כל קשר עם חישוב הוצאות מימון, שיווק, פירסום וכדומה. הפער נובע מן העובדה שבמקרים אלה העלות בייצור מקומי גבוהה מן המחיר CIF — Cost Insurance Freight — מחיר הסחורה בנמל ההגעה — ביבוא.

אין בדעתנו להעלות את המס ביבוא משום שמש הקנייה איננו מכשיר להגנה על חוסר היעילות של הייצור המקומי.

זאת ועוד — העלאת המס תפגע בצרכן הישראלי, שלא לצורך, על-ידי אפליה לרעה של היבוא.

3909. עבודתו והרכבו של ועד הנאמנים של הווקף בחיפה

הכרזת נכס ת. טובי שאל את שר האוצר ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

בתאריך 1 במאי 1977 מינה שר האוצר בהתאם לסמכותו לפי חוק נכסי נפקדים (תיקון מס' 3) (שיחזור נכסי הקדשות והשימוש בהם), 1965, ועדת נאמנים בחיפה לניהול נכסי הווקף המוסלמי שישוחררו על-ידי האפוטרופוס לנכסי נפקדים. בתאריך 8 בנובמבר 1977 הודיעו שישה מתוך אחד-עשר מחברי הוועדה שהם אינם יכולים להמשיך בתפקיד נוכח העדר סמכות והעדר שיתוף פעולה מתאים עם השלטונות האחראיים.

בדו"ח מבקר המדינה מס' 27 ציין המבקר, בקשר לוועדי הנאמנים של נכסי הווקף המוסלמי, שעד סוף 1976 לא שיחרר האפוטרופוס שום נכסי הקדש לוועד הנאמנים בחיפה אלא הועברו מדי פעם סכומים תמורת מכירתם של נכסי ההקדש.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם שוחררו נכסי הקדש מוסלמיים והועמדו לניהולו של ועד הנאמנים של הווקף בחיפה אחרי הבקורת הנ"ל של מבקר המדינה?
2. מה הם הנכסים של הווקף המוסלמי שוועד הנאמנים (בהבדל מוועד לניהול ווקף אל-אסתקאל) מנהל, אם בכלל הוא מנהל נכסים-בעיני?

3. אין להניח שיהיה בכך פתרון מלא אלא תהיה עזרה מסוימת לאותם גורמים שעלו לישראל אחרי 1965 ולפי החוקים הקיימים אינם זכאים לפיצוי כלשהו, וכן של מקרים חריגים שאף הם לא זכו לפיצוי.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת זיידל.

הלל זיידל (הליכוד):

על איזה סכום מדובר?

שר האוצר ש. ארליך:

תלוי לאיזה סכום אתה מתכוון. אנחנו מדברים על סכום אחד והם מדברים על סכום אחר, כך שיש שני סכומים. לממשלה אין שום תביעות.

3820. איחוד הקריאה של מינה החשמל ומינה המים

הכרזת נכס ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979):

לאור המאמצים לייעל את המשק, לחסוך בכוח-אדם ובהוצאות, ובפרט של הגופים הממלכתיים והציבוריים הקשורים בכיס הציבורי-ממלכתי בישראל, הפניתי לאחת את תשומת-הלב לכפילות בבדיקת מונה החשמל ומונה המים. המציאות בישראל היא שיום אחד בא פקיד אחד ורושם את מונה החשמל, ולמחרת, או בכל יום אחר, בא פקיד שני ורושם את מונה המים. רישום המונה הוא פעולה קצרה מאוד (דקה או דקותיים); ההוצאה והזמן המוקדשים הינם בהגעה לבית.

שאלותי לכבוד השר:

האם יפעל כבודו על-מנת לגרום לאיחוד שתי הפעולות האלה על-ידי אדם אחד ובביקור אחד?

שר האוצר ש. ארליך:

אנו מגוונים מלפעול בכיוון המוצע בשאלתה. חברת החשמל, חברת "מקורות" והרשויות המקומיות הדואגות לאספקת המים אינן חלק מ"שירות המדינה", ואין נציבות שירות המדינה מטפלת בדרכי תיפקודם של גורמים אלה.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

בהתחשב בעובדה ששני הגורמים הם ממלכתיים ושניהם פועלים בתפקיד ציבורי של מדינת ישראל, האם יהיה מוכן כבודו ליוזם חסכון בהוצאה ולאחד את הפעולה?

שר האוצר ש. ארליך:

התשובה הפעם שלילית.

3821. מס הקנייה המוטל על מצרים

הכרזת נכס מ. עמאר שאל את שר האוצר ביום ט"ז בסיון תשל"ט (11 ביוני 1979):

בחישובים אשר פורסמו בעתונות (ראה "מבט" מיום 29 במאי 1979) לגבי מס הקנייה המוטל על מוצרים מתגלה כי על הייצור המקומי מוטל מס קנייה העולה לעתים ב-150% על המס המוטל על מוצר מיובא. תוצאה זו גורמת להגברת היבוא על חשבון הייצור המקומי.

ההפליה נובעת מכך שהישוב הוצאות מימון, שיווק, פירסום והובלה מקומיות נקבע, באופן שרירותי, כתור

הי"ר מ. ל. מרז:
אני מצטער.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה לא קשה, זה נמצא בעמ' 5 של השאלות. ישבתי בוועדת העבודה והרווחה עד הרגע הזה.

הי"ר מ. ל. מרז:
אני לא מוכן. כשמתחילות שאילתות חייבים חברי הכנסת המעוניינים לשמוע את התשובות להיות במקום.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אדוני היושב-ראש, הייתי בוועדת העבודה והרווחה עד הרגע הזה ולכן התעכבתי כמה דקות.

הי"ר מ. ל. מרז:
ההנחה היא שכל חבר הכנסת שאינו נמצא במליאה עסוק במשהו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אז לכן לא צריך לענות על השאלתה של?

הי"ר מ. ל. מרז:
אני מצטער מאוד, אני לא מאשר שנשמע תשובות על שאילתות שמאחורינו.

אורה נמיר (המערך):
האם זו החלטה של הנשיאות?
היה נוהג אחר לגמרי בכנסת.

הי"ר מ. ל. מרז:
זו החלטה שאני נותן כרגע.

אורה נמיר (המערך):
אנחנו נערער בפני מי שצריך לערער.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה תקדים שלא היה כמוהו.

הי"ר מ. ל. מרז:
נרשום את התקדים, ואם חבר הכנסת פעיל אינו שבע-רצון מההחלטה הוא יכול לערער.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
לא רק שאני לא שבע-רצון — אני חושב שזה נוהל לא-פארלאמנטארי. לא רק שאני לא שבע-רצון — אני מוחה בכל צורה שאפשר למחות על הדבר הזה.

3911. מתן פיצוי ריאלי על נזקים על-ידי חברות ביטוח
חבר הכנסת א. רון שאל את שר האוצר ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

חברות הביטוח בישראל מקבלות את מלוא הפרמיה על ערך רכוש מבוטח בעת הביטוח, ואולם במשך השנה, בשעה שנגרם נזק לרכוש, טוענות חברות הביטוח שהמ-בוטח מצוי בתת-ביטוח בשל עליית ערך הנכס. מצב זה יוצר עיוות ואי-צדק מאחר שחברות הביטוח גובות את דמי הביטוח בתחילת השנה והן יכולות להכניס את הכס-פים לאחת מהתכניות הצמודות.

אבקש להשיב לי:
מה בדעתך לעשות כדי להביא את חברות הביטוח לנהוג בצדק במבוטחים ולתת להם פיצוי ריאלי על נזקים?

תשובת שר האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3. מה מעמדו של ועד הנאמנים בחיפה אחרי הת-פטרותם של רוב חבריו?

4. האם אין הממשלה שוקלת את התביעה המועלית בקרב האוכלוסיה המוסלמית להקים ועדים לניהול ענייני הווקף על-פי בחירות חפשיות שבהן יקבעו התושבים המוסלמים את הוועדים האלה?

שר האוצר ש. ארליך:
1. מינהל מקרקעי ישראל ביקש מן הוועד להמציא לו מסמכים המעידים על בעלותו על נכסי ההקדש כדי שניתן יהיה לשחרר לו נכסים אלה. עד כה טרם המציא הוועד את המסמכים.

2. הוועד מנהל שני מסגדים — האחד מצוי על חלקה 433 גוש 10872 והשני על חלקה 7 בגוש 10840.

3. ישיבות חברי הוועד מתקיימות כסדרן על-פי התקנות בדבר דרכי פעולתם של ועדי נאמנים. בשל העדרותם של חברי ועד אחרים מישיבות נשקלת עתה הצעה לבקש שינוי הרכבו.

הי"ר מ. ל. מרז:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מדוע הממשלה איננה חושבת ללכת בדרך של הקמת ועדי נאמנים על-פי בחירות?

שר האוצר ש. ארליך:
נחשוב על הצעה זאת.

3910. התשלום בעד כרטיסי אשראי בין-לאומיים הננכה על-ידי הבנקים

חבר הכנסת ב. צ. רובין שאל את שר האוצר ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

נודע לי כי כרטיסי אשראי בנקאיים בין-לאומיים מסוג "ויזה" ו"יורקארד" נמסרים בארץ תמורת 20 דולר בשנה, בעוד שבחוץ-לארץ ניתנים כרטיסים אלה חינם. מנהלי הבנקים מתרצים זאת בכך "שהשיטה בארץ היא שונה".

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:
1. האם ידיעה זו נכונה?
2. האם יינקטו צעדים כדי להבטיח ששירות זה יינתן לתושבי ישראל חינם או במחיר סמלי?

תשובת שר האוצר ש. ארליך:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. מחיר השירות הזה אינו בפיקוח והוא נקבע בתנאי שוק חפשי. אין בדעתנו להתערב בנושא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אני מבין שכבוד השר דיגל על השאלתה שלי, כי לא הייתי כאן ואני מבקש שתשיב עליה.

הי"ר מ. ל. מרז:
אני מצטער. כאשר חבר הכנסת איננו הוא לא יכול להופיע בסוף כדי שנחדש את השאלתה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
זה מקובל. הגעתי באיחור של 5 דקות מוועדת העבודה והרווחה וזו הפעם הראשונה שאני שומע — — —

3961. ידיעה בדבר הצגת תביעות לממשלת ישראל
על-ידי השאה הפרסי

חברת-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום כ"ב
בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

בגליון "העולם הזה" מיום 6 ביוני 1979 גילה מר
יגאל לביב כי השאה הפרסי המודח תובע פיצויים על
חלקו בצינור הנפט אילת—אשקלון, לאחר שהפסקת אס-
פקת הנפט מאיראן ביטלה את רווחיותו.

הריני מתכבד לשאול:

1. האם היה השאה הפרסי או גוף שפעל בשמו
שותף בצינור הנפט אילת—אשקלון?
2. אם כן — מה גודל חלקו?
3. האם פנה השאה אחרי הדחתו אל ממשלת יש-
ראל בבקשה ובדרישה כל שהיא לתשלומים?
4. אם כן — מה היו דרישותיו?
5. מה היא עמדת ממשלת ישראל בנדון?

שר-האוצר ש. ארליך:

1. לא.
- 2-5. ראה תשובה על שאלה 1.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אולי אפשר לבקש ששר האוצר
יענה על השאלתה שלי?

אורה נמיר (המערך):

היושב-ראש כבר הודיע שהוא לא מרשה לענות על
שאלתה שעבר ומנה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

מה זאת אומרת "אחרי הזמן"? מה זה? איזה מין
שיטה זאת? מה זה פה, שכונת "כאפ"? איזה מין שיטה
זאת?

היח"ר מ. ל. מרון:

הודעתי גם לחברת-הכנסת פעיל שלא ייתכן שחברי
הכנסת שאינם נמצאים כאן יופיעו בסיום לאחר ששם
כבר הוקרא.

משה עמאר (המערך):

אבל הייתי בישיבה.

היח"ר מ. ל. מרון:

כל חברי הכנסת עמלים קשות.

3964. מס הקנייה והמכס המוטלים על צעצועים ועל
משחקים לילדים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר האוצר ביום כ"ב
בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

לנוכח מחירים הגבוה של צעצועים ומשחקים מייצור
מקומי ומיבוא אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה שיעור מס הקנייה המוטל על צעצועים ומש-
חקים מייצור מקומי?
2. מה שיעורי המכס ומס הקנייה המוטלים על
צעצועים ומשחקים מיובאים?
3. היש בדעת השר להמליץ על הורדת מסים אלו
כדי לאפשר גם לילדים מעוטי-יכולת ליהנות ממשחקים
וצעצועים איכותיים?
4. אם לא — מדוע?

כיום יכול כל אזרח להשיג ביטוח צמוד-ערך, ואין
כי סבה שיימצא בתת-ביטוח עקב עליית ערך הנכס.
בניגוד למצויין בשאלתה לא גובות חברות הביטוח,
בדרך-כלל, את דמי הביטוח בתחילת השנה, ולכן קשה
להחיל את סעיף ההצמדה על כלל הביטוחים, ללא
אבחנה.

המפקח על הביטוח מכין עתה הוראות בדבר ריבית
והצמדה שיוטלו על מבטוחים שאינם משלמים את הפרמיה
בתחילת השנה, ועם הפעלת ההוראות אלו ניתן יהיה להפוך
את סעיף ההצמדה לסעיף סטאנדארטי בכל הפוליסות
לביטוח רכוש.

3913. הפטור ממס הניתן לחיילים משחררים

חברת-הכנסת ת. אשל שאלה את שר האוצר ביום כ"ב
בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

חיילים המשחררים משירות סדיר בצה"ל נהנים
מפטור ממס הכנסה לתקופה של חצי-שנה מיום שיחרור
רם, ובתנאי שסיום מחצית שנה זו יהיה לפני תום שנת
התקציב שבה שוחררו.

ידוע לי כי החיילת מירה אסרף, מרחוב גואטמאלה
21/28 בקריית-יובל, ירושלים, אשר השתחררה ב-14
במאס 1979, ניתן לה ליהנות מן הפטור לשבועיים
בלבד, אולם אילו היתה משתחררת בראשית אפריל היתה
נהנית מהפטור שישה חודשים.

אבקש מאת כבוד השר לענות לי:

מה עושה משרדך על-מנת להבטיח כי חיילים משו-
חרים יוכלו ליהנות במידה שווה מהקלה זו?

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין כל הנחה ממס הכנסה הניתנת לחייל המשתחרר,
לא לחצי-שנה ולא לכל תקופה אחרת. היתה הנחה לפני
הרפורמה, והיא בוטלה מאז.

ההנחה שממנה נהנה חייל משוחרר הינה "הנחה"
הניתנת לכל תושב ישראלי שלא היתה לו הכנסה בחלק
משנת המס.

ניכוי המס במקור ממשכורת מתבסס על חלוקת ההכ-
נסה השנתית וחלוקת נקודות הניכוי השנתיות ל-12 חל-
קים חודשיים. אם בחלק מהשנה לעובד לא היתה הכנסה
הרי לא ניצל את חלקי נקודות הניכוי המגיעים לו לאותם
חודשים. חלק זה ניתן לו ביתרת החודשים שבהם עבד,
בנוסף על נקודות הניכוי המגיעות לו לאותה תקופה.

התוצאה היא שאם העובד התחיל בעבודתו באמצע
השנה מחלקים את נקודות הניכוי שלא נוצלו למספר
הרב של חודשים שנשארו עד תום השנה, ואם התחיל
בסוף השנה מחולקות אותן נקודות למספר הקטן של
החודשים שנשארו עד תום השנה.

בשני המקרים ניתנים לעובד אותם סכומי הניכוי
מזמס.

הגברת מירה אסרף התחילה לעבוד במחצית מארס.
לכן פקיד השומה פטר אותה ממס עד תום שנת המס,
ולכן היא קיבלה את מלוא "ההנחה" המגיעה לה.

אילו הגברת אסרף היתה מתחילה לעבוד בראשית
אפריל לא היתה מקבלת פטור כלשהו.

אִי־קיום ההוראות כאמור רשאי מי שרואה עצמו נפגע להתלונן בפני הנהלת המשרד או בפני נציבות שירות המדינה, אשר להן הסמכות לבדוק את התלונה ולנקוט צעדים משמעתיים.

ב. אין מתנהלת סטאטיסטיקה כוז.
ג. נציבות שירות המדינה חוזרת ומשגת בכל הזדמנות את ההוראות בנושא זה. אם נאספו אצל חבר הכנסת תלונות כמפורט בשאלתה מוצע כי יעבירן לנציבות שירות המדינה לטיפול מתאים.

4009. דבריו של עובד בכיר במשרד האוצר בקשר לרשויות המקומיות

חבר־הכנסת מ. קצב שאל את שר האוצר ביום ב' בתמוז תשל"ט (27 ביוני 1979):

בעתון "הארץ" מיום 7 ביוני 1979 צוטט דובר האוצר: "נסגור הברזים לרשויות אם ייכנעו לעובדיהן", לאחר שמרכז השלטון המקומי החליט לפתוח במשאומתן עם עובדי הרשויות המקומיות לנוכח סכנת השבתתם של השירותים המוניציפאליים וגם ממלכתיים.

עוד מצוטט מקור בכיר במשרד האוצר באמרו כי "ראשי הערים מנהלים מנגנונים מנופחים בלתי־יעילים, עם הוצאות ניהול אדירות, ובסך־הכול הם פושטי־יד".

אודה לשר אם יואיל להשיב:

1. האם השר בירר מי הוא אותו מקור בכיר האם הוא מוכן לנקוב בשמו?
2. האם שר האוצר מסכים לציטוטים מפיו של המקור במשרד האוצר? מה תגובת השר על דברי אותו מקור?
3. האם מסכים השר כי רמת השכר של עובדי הרשויות המקומיות היא מן הגבוהות במדינה וכי במשך שנים רבות לא היו זעזועים וסיכסוכי עבודה ברשויות המקומיות?

תשובת שר־האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. המקור היה סגן השר.
2. הציטוט אינו מדויק.
3. אין רמת השכר לעובד ברשויות המקומיות מן הגבוהות, אולם הדברים נאמרו בקשר להתנגדות האוצר כי הרשויות המקומיות יעשו דין לעצמן ויגיעו עם עובדיהן להסכמי שכר שאינם תואמים את המדיניות.

4030. אפלייתו לרעה של הייצור המקומי לעומת היבוא מבחינת המסים

חבר־הכנסת ש. ארבל־אלמזלינו שאל את שר האוצר ביום ב' בתמוז תשל"ט (27 ביוני 1979):

המנהל הכללי של חברת "אמקור" מר יורם פוקס, בפגישה עם כתבים כלכליים בירושלים, אמר שמס הכנסה המוטל על ייצור מקומי של מוצרי תצרוכת חשמל־איים עולה ב־100% ויותר על המס המוטל על מוצרי יבוא זהים, זאת כתוצאה מדרך החישוב שנקבעה על־ידי האוצר.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם טענתו של מנהל חברת "אמקור" תואמת את המציאות?

שר־האוצר ש. ארליך:

1—2. מס קנייה המוטל על צעצועים מיבוא ומייצור מקומי הוא 32.5%. שיעורי המכס המוטלים על צעצועים נעים בין פטור מלא ל־20%, בהתאם לסוג.

לעומת זאת פטורים ממסי קנייה וממכס משחקים חינוכיים. הגדרתם נקבעת על־ידי אגף המכס ובהתאם להמלצות משרד החינוך והתרבות.

3—4. בשלב זה אין בדעתנו, מטעמים פיסקאליים, להפחית את מסי הקנייה המוטלים על צעצועים רגילים, משום ששיעורי המס המוטלים על מוצר זה הם מתונים, יחסית, למסים העקיפים על מוצרים חיוניים רבים אחרים. עם זאת נדון באהדה באפשרות להפחית את מסי הקנייה המוטלים על צעצועים כאשר נבצע שלבים נוספים של הפחתת מסי קנייה.

היוזר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחברת־הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערכ):

אדוני שר האוצר אמר בתשובה על אחת השאלות שהמשרד מתחשב בהמלצות משרד החינוך והתרבות בנושא של קביעת מסים. האם קיים איווה שהוא פורום קבוע להידברות עם משרד החינוך והתרבות בנושא זה?

שר־האוצר ש. ארליך:

בתשובה על שאלותיך 1 ו־2 אני אומר במפורש שקיימים פטורים ממסי קנייה וממכס במשחקים חינוכיים שהגדרתם נקבעת על־ידי אגף המכס ובהתאם להמלצות משרד החינוך והתרבות. זאת תשובה ברורה.

3980. הפרת החוק לתיקון פדרי המנהל (החלטות והנמקות)

על־ידי משרדי הממשלה

חבר־הכנסת י. תמיר שאל את שר האוצר ביום כ"ו בסיון תשל"ט (21 ביוני 1979):

מבקר המדינה אישר בישיבות הוועדה לביקורת המדינה שאין משרדי הממשלה ועובדיהם מקפידים על ביצוע וקיום "חוק־שופמן" (המחייב הנמקת התשובות לפונים תוך שישה חודשים).

קיבלתי לאחרונה פניות מאזרחים המתלוננים מרה על שאין, במקרים מסוימים, עונים על מכתביהם ואין, במקרים אחרים, מנמקים את ההחלטות בענייניהם. הפרה זו של החוק על־ידי משרדי הממשלה ראויה לטיפול.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם יש ביקורת על המנגנונים במגמה לקיים את החוק הנ"ל?
- ב. האם יש סטאטיסטיקה לגבי מספר המכתבים הנכנסים והטיפול בהם?
- ג. מה עומדים משרדי הממשלה לעשות כדי להבטיח קיום החוק הנ"ל?

תשובת שר־האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. קיימת הוראה ברורות בתקשיר המחייבות את עובדי המדינה להשיב על כל פנייה בכתב תוך 14 יום. כמובן קיימת הוראה מפורשת המחייבת, בשעות מתן החלטה, לפרט את ההנמקות כנדרש בהוק לתיקון סדרי המנהל (החלטות והנמקות), תשי"ט—1959. במקרה של

מאיר פעיל (מחנה שלי):
תודה רבה. אני מבקש לשמוע תשובה על השאלתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

היו"ר מ. ל. מרון:
החלטת ועדת הפירושים פשוטה וברורה: אם השר רוצה הוא יכול להשיב. אם אתה מבקש והשר רוצה להשיב, הוא רשאי להשיב; אם הוא לא רוצה להשיב, הוא לא צריך להשיב.

משה עמאר (המערך):
השר מתלבט.

היו"ר מ. ל. מרון:
השר לא מתלבט.

שר-האוצר ש. ארליך:
אני חייב לתת תשובה? אני מוכן להשיב על השאלת-תה של חברת-הכנסת פעיל ועל אחת השאלות של חברת-הכנסת עמאר.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נהוג, אדוני השר, שאם חבר הכנסת מבקש תשובה משיבים לו.

שר-האוצר ש. ארליך:
אמרת שאתה מוכן. למה לך להטיף לי מוסר כאשר התכוונתי להשיב בדיוק?

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא הטפתי לך מוסר, אדוני.

היו"ר מ. ל. מרון:
חברת-הכנסת פעיל ביקש לשמוע את התשובה על השאלתה מס' 4030 של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו. אם השר רוצה להשיב, בבקשה.

שר-האוצר ש. ארליך:
טענת מנכ"ל "אמקור" מתייחסת למס הקנייה ולא למס הכנסה.

לשאלות 1-2: שיעורי מס הקנייה ביבוא ובייצור מקומי זהים תמיד.

לשאלה 3: נוצרו לעתים אפלויות בין מחירי היבוא לבין המחירים בייצור מקומי, כתוצאה מדרך חישוב התמ"א (תוספת מיכסת אחוזים) ביבוא מכוניות כביסה. בתקנות להורדת שיעורי מס הקנייה המוטלים על מכוניות כביסה עממיות שהופעלו השבוע תוקנו אותם ליקויים אשר נמצאו מוצדקים לאחר בחינתם על-ידי אנשי האוצר.

4031. שכירת חדרים בבניין "כלל" בירושלים על-ידי הממשלה

חברת-הכנסת א. שמייר שאל את שר האוצר ביום ב' בת-מוז תשל"ט (27 ביוני 1979):

לאחר החלטת הממשלה על הקפאת בנייתם של משרדי הממשלה נשכרו מאות חדרים בבניין "כלל" בירושלים.

אודה לשר אם ישיב לי:

- מה הוא השכר בעד כל קומה בבניין זה?
- האם אין בכך עקיפה של החלטת הממשלה?
- האם תשלומי מיליוני לירות נוספות כשכר דירה למשרדי הממשלה עולים בקנה אחד עם מדיניות צימצום ההוצאות של הממשלה?

2. אם כן — מה הן הסיבות למצב שתיאר?

3. מה הן ההשלכות ממדיניות זו על הייצור המקומי?

היו"ר מ. ל. מרון:

חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו איננה, והתשובה עוברת לפרוטוקול.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מבקש שהשר ישיב על השאלתה הזאת. יש החלטה של ועדת הפירושים שאם חבר הכנסת מבקש שישבו על השאלתה, משיבים.

היו"ר מ. ל. מרון:
חבר הכנסת מאותה סיעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לא כתוב: מאותה סיעה. אני מבקש בזה שהשר ישיב על השאלתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

היו"ר מ. ל. מרון:
אם השר מסכים — כן.

משה עמאר (המערך):
למה לא יסכים?

אורה נמיר (המערך):
למה לא יסכים?

היו"ר מ. ל. מרון:

אני חושב שבעניין זה אם להשיב או לא להשיב by proxy — כפי שזה נעשה כאן — יש לכבד קודם כול את השר הבא להשיב.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מודיע לכבוד היושב-ראש שחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו נמצאת עכשיו בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת. בזה הרגע אני בא משם. איזה מין שיטה זו?

היו"ר מ. ל. מרון:

קודם-כול תוריד קצת את הטון, אני שומע טוב.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני לא רוצה להוריד שום טון, כי על-ידי הטון אני מוחה על התנהגות היושב-ראש.

היו"ר מ. ל. מרון:

מותר לך למחות בצורה קצת יותר תרבותית.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אז זו התרבות שלי, בסדר.

היו"ר מ. ל. מרון:
חבל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

העם בחר אותי לכנסת ולא רק את כבודו.

חיים קורפו (הליכוד):

אתה טועה, היית צריך — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תודה רבה, אדוני הדמוקראט החדש.

שר-האוצר ש. ארליך:

אני מוכן להשיב לך אחר כך תשובה על השאלתה שלך, כשאחד מן הבמה.

בחלקן; רק כ-23% מהמקורות של הבנק שימשו למתן הלוואות בתחום הספנות, בעוד הרוב המכריע של המקורות שהועמדו לרשות הספנות סופקו על-ידי הבנקים האחרים.

הציפיות לעתיד הן שהבנק ימשיך להשתלב במערכת הבנקאית בתחום מימון הספנות, תוך הגברת פוטנציאל הפיתוח שלו שהוגבל בשל היות הבנק חברה ממשלתית.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יגורי.

אסף יגורי (יעד):

כבוד השר, כיוון שיש לממשלה הזאת מדיניות של מכירת נכסים וחברות, האם קיים במשרד ניהול של מכרז בין-לאומי? ואם לא קיים כזה, האם כבוד השר מוכן להורות על קיום מכרז כזה?

שר-האוצר ש. ארליך:

עד עתה לא נהגנו להוציא מכרזים בין-לאומיים, אבל אנו מוכנים לשקול דבר זה בחיוב.

אסף יגורי (יעד):

תודה רבה.

4076. פיטורי הפרופסור אסף רוזן

חבר-הכנסת א. רוזן שאל את שר האוצר ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979):

אבקש להשיב לי בעניין פיטוריו של הפרופסור אסף רוזן:

1. האם כישוריו של הפרופסור אסף רוזן אינם מתאימים למילוי תפקידו כמנהל הרשות לתיכנון כלכלי?

2. אם כך הדבר — מדוע הוטלה עליו הכנת תכנית החומש הכלכלית?

3. האם תכנית-החומש הכלכלית שהוגשה על-ידי הרשות לתיכנון באמצעות הפרופסור רוזן איננה בת-ביצוע?

4. אם איננה בת-ביצוע — מדוע אושרה?

5. אם הינה בת-ביצוע — מדוע פוטר מי שהכין והגיש אותה?

6. האם נכון שהפרופסור רוזן פוטר משום שמתח ביקורת על יכלתה של הממשלה להתמודד עם הבעיות הכלכליות?

7. אם כן — האם כל מי שמתח, מותח וימתח ביקורת כזו מועמד לפיטורין?

8. אם לא — מדוע, בכל-זאת, פוטר רוזן?

שר-האוצר ש. ארליך:

1. כישוריו של הפרופסור רוזן תאמו את דרישות התפקיד.

2. ראה תשובה על שאלה 1.

3. בקוויה הכללים — התכנית היא בת-ביצוע.

4. ראה תשובה על שאלה 3.

5. אין קשר בין פיטורי הפרופסור רוזן לבין אפ-שרות הביצוע של התכנית.

6—8. הפרופסור רוזן חרג מסמכויותיו בנושא הפנייה אל אמצעי התקשורת והפר הוראות המחייבות את כל

ד. כאשר מעצבי המדיניות הכלכלית מצהירים כי בדעתם לצמצם את כוח-האדם במשרדי הממשלה האם יש צורך בשכירת מבנים נוספים?

היו"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת שפיזר איננו, והתשובה עוברת לפרוטוקול.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מבקש לשמוע את התשובה על שאלתה זו כי אני רוצה לנצל את החלטת ועדת הפירושים.

היו"ר מ. ל. מרון:

השר מודיע שאינו רוצה לקרוא את התשובה על שאלתה זו.

תשובת שר-האוצר ש. ארליך:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. 2.7 מיליון לירות בשנה.

ב. לא.

ג. ד. הצורך בשכירת המשרדים בבניין "כלל" נבע מפניו משרדי הממשלה במושכרים אחרים שנעשו ביוזמת בעלי הבתים. עם זאת שכירת המשרדים החדשים הביאה לריכוז יחידות המשרד תחת קורת-גג אחת, פינוי דירות מגורים באזורי מגורים, ייעול העבודה, חסכון באחזקה ושיפור השירות לאזרח.

4075. מכירת המניות שהחזיקה הממשלה בבנק הספנות

חבר-הכנסת א. יגורי שאל את שר האוצר ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979):

בכלי-התקשורת נמסר כי בכוונת הממשלה למכור את המניות של הממשלה ב"בנק הספנות".

ערך המניות נאמד בסך 200 מיליון לירות. כמו-כן נמסר כי הקונה האפשרי של מניות אלו הוא חברת איינוברג.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מדוע הסתלק מהעסקה מועמד אחר שגילה עניין ברכישת המניות?

2. מדוע רוצה הממשלה למכור את חלקה בבנק, ולפי מה נבקע ערך המניות?

3. מה הם ייעודיו של בנק הספנות והאם הוא ממלא את הציפיות?

שר-האוצר ש. ארליך:

1. ברכישת המניות גילו עניין יותר מ-20 מועמדים. אין אני יכולים לציין מה היו שיקוליו של מועמד זה או זה שהחליט להסתלק מן העסקה.

2. הדבר תואם את מדיניות הממשלה לצאת ממעורבות בחברות ממשלתיות. מחיר העסקה בסך 10.5 מיליון דולר (כ-270 מיליון לירות) הינו תוצאה של משא ומתן מתמשך. בפני ועדת המומחים בראשות מר ישראל סחרוב ורשות החברות הממשלתיות שטיפלו בנושא הוצגו הערכות מספר (עליידי הנהלת הבנק, משרד רואה-חש"ב ונבדק על-ידי כמחיר ריאלי העומד בכל ההערכות השונות שנעשו לגבי שווי הבנק, והדבר אושר על-ידי ועדת הכספים של הכנסת.

3. הבנק הוקם במטרה להעמיד מקורות מימון לפי תוח הספנות הישראלית. הבנק מילא ציפיות אלו רק

קיר הלבנים המפריד בין לשכתו של שר האוצר למסדרון נבנה לאחר שהיו נסיונות חוזרים ונשנים של התפרצויות אלימות של מפגינים ללשכתו.

ב. הוצאות התקנתם של כל המיתקנים הסתכמו בסך 47,080 לירות בלבד.

ואני יכול להוסיף שאנו ממשיכים לעשות כל מיני דברים נוספים במטרה לאבטח, על-פי הוראות גורמי הבטחון.

4110. ממירם של כרטיסי האשראי

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979):

באמצעות-הברית, ועד כמה שידוע לי גם בכל ארצות אירופה, מנפיקים כרטיסי אשראי ללא תמורה. בארץ — אין הדבר כך. הבנקים גובים לעצמם 20 דולר לשנה בעד הנפקת כרטיס כנ"ל (אינני בטוח אם המחיר אחד בכל הבנקים).

שאלותי לכבוד השר:

1. האם ידוע לכבודו מה המחיר שדורשים הבנקים בעד הנפקת כרטיס כנ"ל, ואם כן — מה הוא?
 2. האם לדעת כבודו תופעה זו הינה נכונה וצודקת?
 3. אם כן — למה?
- אם לא — מה יעשה כבודו לשינוי ולתיקון הדבר?

שר-האוצר ש. ארליך:

1—3. ההתקשרות בין החברות המנפיקות כרטיסי אשראי לאומיים ובין-לאומיים ובין לקוחותיהן היא הת-קשרות בין מזכר מרצון לקונה מרצון. על מחירי שירותים אלה אין פיקות, ולדעתי אין זה רצוי שהממשלה תתערב.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

האם ידוע לכבוד השר שבכל ארצות המערב לא גובים את התשלום הזה?

שר-האוצר ש. ארליך:

אני מעולם לא רכשתי כרטיסים כאלה בחוץ-לארץ, לכן לא ידעתי וזה נודע לי עכשיו. אבל לא כל דבר הנהוג בבנקים אחרים. בעולם נהוג גם אצלנו. אפשר לפנות אליהם, אל רצונם הטוב, אבל אי-אפשר בעניין זה לחוקק חוקים.

דב שילנסקי (הליכוד):

ולכן הם פושטים לאורחים את העור.

4111. ביטוח מפני רעידות אדמה

חבר-הכנסת א. יגורי שאל את שר האוצר ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979):

לאחרונה פורסם בעתונות על תכנית להקים קרן לביטוח מפני רעידות אדמה.

הריני שואל:

1. האם לא ניתן להשתמש בקרנות הקיימות?
2. מה היקף הנזקים שהיו במדינת ישראל, מאז הקמתה, כתוצאה מרעידות אדמה?
3. האם התכנית להקמת קרן מיוחדת נשענת על

עובדי המדינה. הוא מתח ביקורת אישית בדבר כישוריהם של שרים ושל ראש הממשלה בהופעות פומביות. לאחר שהוזהר פעם אחת כי עליו לחדול מכך ולמרות האזהרה המשיך במעשיו — לא היה מנוס אלא לפטרו.

4108. פשיטת-הרגל של חברת הביטוח "ישראל"

חבר-הכנסת א. רון שאל את שר האוצר ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979):

פשיטת-הרגל של חברת הביטוח "ישראל", הגורמת סבל רב למבוטחים, יוחסה על-ידי יושב-ראש איגוד חברות הביטוח איתן אבניאון לחוסר פיקוח יעיל על חברות הביטוח מצד הממונה על הביטוח.

אבקש להשיב לי:

א. מה בדעתך לפעול כדי למנוע פגיעה חמורה ממבוטחי "ישראל"?

ב. אילו מסקנות הינך עומד להסיק כלפי האחראים לחוסר הפיקוח היעיל?

ג. מה בדעתך לעשות כדי למנוע הישנות פשיטות-רגל מעין אלו ולמנוע פגיעה מרבבות מבוטחים?

שר-האוצר ש. ארליך:

א. פעולות שכבר ננקטו הביטוח באופן מלא את זכויותיהם של המבוטחים בביטוח רכב חובה, המהווים את רוב המבוטחים בחברת "ישראל". זכויותיהם של מבוטחי ביטוח חיים הובטחו כבר לפני יותר משנתיים, כאשר המפקח על הביטוח הכריח את בעלי המניות להקים חברה נפרדת לעסקי ביטוח חיים.

מפרק החברה, בתיאום עם משרדנו, פועל עתה לרי-כזו ולמימוש נכסי החברה כדי לאפשר פיצוי גדול ככל האפשר גם למבוטחים נגד סיכונים לרכוש.

ב. הפעולות שנקט המפקח על הביטוח בעניין "ישראל" זכו להערכה רבה מצד גורמים רבים, בכלל זה מצד חברי ועדת הכספים של הכנסת שלפניה מסר המפקח דו"ח על כל הפרשה. אני רואה צורך בהסקת מסקנות אישיות כלפי אף אחד מהאחראים כיום על הפיקוח על הביטוח.

ג. אנו מכינים הצעה מפורטת לתיקון חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, ולפיה יורחבו סמכויות המפקח להת-ערב בפעילות של חברות ביטוח שמצב עסקיהן אינו תקין. כן נבדקת האפשרות להגדיל את מספר העובדים המקצועיים העומדים לרשות המפקח.

4109. המיתקנים שהותקנו בלשכת השר בירושלים

חבר-הכנסת נ. מדר שאל את שר האוצר ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979):

בעתונות נמסר על קיר לבנים, דלתות משובצות וסולמות מילוט שנבנו והותקנו בלשכתך בירושלים.

אבקש להשיב לי:

א. לשם מה הותקנו אמצעים אלו?

ב. בכמה מסתכם חשבון ההוצאות על התקנת המיתקנים האמורים?

שר-האוצר ש. ארליך:

א. סולם המילוט מחדרו של שר האוצר והדלתות המשובצות בלשכתו של השר הותקנו לפני כשנתיים על-פי ההנחיות של גורמי הבטחון המוסמכים.

העובדים, אשר נחתם לראשונה בשנת 1970 ואשר הוארך תקפו בשנת 1975 לחמש שנים נוספות.

3. לקראת פוג תוקף ההסכם הנוכחי — בחודש אוקטובר 1980 — תשקול הממשלה אם יש להאריכו פעם נוספת, ואם כן — באילו תנאים.

רב שילנסקי (הליכוד):
הפעם אני שבע-רצון מהתשובה.

4004. הנהגת יום שבתון לרכב ולתחנות-דלק בימי שבת חברי-הכנסת ש. י. גרם שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ו בסיון תשל"ט (21 ביוני 1979):

בכלי-התקשורת התפרסם בימים האחרונים כי נראה שבוטלה היזמה לקביעת יום שבתון לרכב ולתחנות-דלק בימי שבת.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם מוכן כבודו להבהיר את המצב בכל הנוגע ליום שבתון לרכב ולתחנות-דלק?

2. במקרה שאכן יש כוונה להכריז על יום שבתון כנ"ל — האם מוכן כבודו לשקול הכרות יום השבתון ביום שבת-קודש ולא ביום אחר?

3. בכמה משוער החסכון כתוצאה מהנהגת יום שבתון לרכב ולתחנות-דלק?

תשובת שר-האנרגיה והתשתית י. מרעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. שבתון רכב — בישיבת ועדת השרים לענייני כלכלה מיום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979) הוחלט ששרי הפנים והתחבורה יתקינו תקנות להשבתת רכב פרטי יום אחד בשבוע לפי בחירת בעל הרכב.

תחנות-דלק — הנושא של סגירת תחנות דלק בימי ו' ובערבי חגים החל משעה 16:00 ועד ליום שלאחר יום המנוחה יועלה להכרעה בישיבת הממשלה.

3. כתוצאה מהנהגת שבתון רכב וסגירת תחנות-דלק יהיה חסכון משוער של כ-0.5% מסך כל צריכת האנרגיה.

4008. חיבור בתים לרשת החשמל

חברי-הכנסת ב. עמאר שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979):

בישיבת הכנסת מתאריך 28 בפברואר 1979 בהשיבך על שאלתי מס' 3067 אמרת: "יש תקנות שאני חתום עליהן וחברת-החשמל פועלת בהתאם לתקנות הללו" — וזאת בקשר לנושא שהועלה עליי בדבר סירובה של חברת-החשמל לחבר בתים לרשת ולספק חשמל בשל התנגדותו של מינהל מקרקעי ישראל או מחמת העדר היתר בנייה.

אבקשך להשיב לי:

1. לאילו תקנות הינך מתייחס? אבקש לציין את שמות התקנות ומקומות פירסומן.

2. אם הינך מתייחס להוראות פנימיות שניתנו על-ידך בדרך מינהלית אבקשך לפרטן ולציין את הסמכות על-פי דין לניתנתן?

שר-האנרגיה והתשתית י. מרעי:

1-2. חברת-החשמל מחברת לקוחות חדשים לרשת החשמל בהתאם להסדרים שנקבעו בכללים בדבר תש-

תחזיות של אסונות טבע ורעידות אדמה? אם כן — מה הן התחזיות?

שר-האוצר ש. ארלוזר:

1. נזקי רעידת אדמה עלולים להיות גדולים ביותר והם עלולים לעלות בהרבה על הקרנות לסיכונים מיוחדים המוחזקות כיום על-ידי חברות הביטוח. הקרן שעליה פורסם בעתונות נועדה להגדיל את הרורבות המוחזקות כיום ואולי תאפשר היא גם במשך הזמן להקטין בהדרגה את ההוצאה על רכישת ביטוח-משנה בחוץ-לארץ.

2. בתקופה שמאז הקמת המדינה לא ידוע על נזקים של-ממש כתוצאה מרעידת אדמה.

3. מחקר שפורסם ב-1975 על-ידי המחלקה לגיאר-פיסיקה במכון-וויזמן קובע: "קיימים באזורנו כשישה מוקדי פעילות סייסמית העלולים לסכן את סביבתם הקרוב והרחוקה. — — — בנוסף יש בידינו אינדיקציות לפעילות סייסמית של מוקדים נוספים, ופעילות זו עלולה לפגוע במיוחד באזור החוף של ישראל."

הדיונים על הקמת הקרן הוחשו וגם קיבלו פירסום בעקבות הרעידה הקלה שפקדה את הארץ לפני כ-3 חודשים.

4163. השימוש באגרות-החוב הנרכשות על-ידי

קופות פנסיה של ההסתדרות

חברי-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר האוצר ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979):

תקנות מס הכנסה ומורות על דרכי ההשקעה של כספי קופות הפנסיה, ולפיהן פחות 92% מכספי הקופה יושקעו בהשקעה מוכרת — אגרות-חוב. 5% מכספי הקופה יכולים להיות מושקעים בקרנות נאמנות, במניות או באגרות חוב הניתנות להמרה, והשאר יכול להינתן כהלוואות לחברים.

במציאות הישראלית חלק הארי של השכירים במשק, שאינם זכאים לפנסיה תקציבית, קשורים בקופות הפנסיה של ההסתדרות: "מבטחים", קרן גימלאות מרכזית, קרן ביטוח פועלי בניין, קרן ביטוח פועלים חקלאיים.

קופות אלה רוכשות את רוב אגרות-החוב שלהן אצל חברת גמול להשקעות, השייכת לקבוצות בנק הפועלים.

לפי התזכיר המצורף יוצא כי לא כל כספי אגרות-החוב מופקדים באוצר, מאחר שעלי-פי הסכם שבין החשב הכללי וחברת-העובדים משמשת מחצית מכספי הצבירה של אגרות-החוב המונפקות לקופות הפנסיה ההסתדרותיות כאמסיות חפשיות למימון מפעל תעשייה של חברת-העובדים, ורק המחצית השנייה מופקדת באוצר.

שאלתי לכבוד השר:

1. האם הנתונים המובאים על-ידי נכונים?

2. האם אין לדעת כבודו עיוות בשיטה הקיימת?

3. אם כן — מה יעשה כבודו לשינוי המצב?

שר-האוצר ש. ארלוזר:

1. הנתונים מבחינת מספריהם נכונים בעיקרם, אולם עקב הסדרי ביטוח ההצמדה גדול חלקן של אגרות-החוב שהשימוש בהמורת הנפקתן נקבע על-ידי הממשלה מהחלק שהשימוש בו נקבע על-ידי חברת-העובדים.

2. מדובר בהסכם בין ממשלת ישראל לבין חברת-

מירווח זמן סביר יותר בין משלוח החשבון לבין דרישת התשלום ולשון אימימים?

3. מה בדעתך לעשות בנוסף על כך כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר-האגרה והתשתית י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בעקרון נקבעים מועדי התשלום באופן שלצרכן תהיה ארכה של 10 ימים מלאים לתשלום החשבון מיום קבלתו המשוער. ברוב המקרים של המקרים מחלקים עובדי החברה את החשבונות והארכה הנ"ל מובטחת במלואה. באותם מקרים שיש הכרח לשלוח את החשבון באמצעות הדואר נקבע המועד האחרון לתשלום באופן שגם אם החשבון יגיע לצרכן באיחור של כמה ימים לעומת חלוקה ידנית על-ידי עובדי החברה — עדיין יישארו לו 10 ימים לתשלום.

2. מובן שבמערכת, העוסקת בחלוקת חשבונות למיליון-ורבע צרכנים, עלולות לקרות תקלות, שבחלקן קורות אצל גורמים שאינם בשליטת חברת-החשמל. בכל מקרה מוצדק החברה מתחשבת בתקלה ואינה מחייבת את הצרכן בדמי גבייה או מחזירה לו את דמי הגבייה אם שילם אותם.

3. יש צרכנים לא מעטים שאינם ממחרים לשלם את חשבונותיהם במועד ובכך גורמים להוצאות גבייה ומימון אשראי במיליוני לירות הנופלות, בסופו של חשבון, על שכם כלל ציבור הצרכנים. בנסיבות אלה נוקטת החברה צעדים מספר: א) שירות סילוקין המבוסס על הוראת-קבע של הצרכן לבנק לשלם את חשבון החשמל שלו; ב) (בנסיין) תכנית המבוססת על גבייה חודשית אוטומטית באמצעות הבנקים.

4222. תפוקת הגז ומכירתו

חבר-הכנסת ד. רוזוולי שאל את שר האגרה והתשתית ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979):

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מתי תושלם הנחת צינור הגז משדות לערד?
2. מתי יהיה ניתן למכור את הגז ללקוחות?
3. מה הוא ערך הגז שניתן למכור?
4. בכמה זמן מוערך הפיגור בזמן בהשלמת הצינור?
5. מי הם הלקוחות הבטוחים לגז זה?
6. האם הלקוחות הבטוחים קונים את כל התפוקה הניתנת למכירה?
7. האם מצו כל האפשרויות במציאת לקוחות לגז?
8. האם הושלמו כל החוזים עם הלקוחות לגז?
9. האם כל הלקוחות משלמים מחיר שווה?
10. אם יישאר עודף לא מכור של גז, מה ייעשה בו?
11. מדוע קיים פיגור במכירת הגז ערב השלמת הנחתו של הצינור?

תשובת שר-האגרה והתשתית י. מודעי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנחת צינור הגז משדות לערד הושלמה לפני כשבוע.
2. המכירה של הגז תתבצע בהתחלת החודש הבא.

לומים בעד חיבורים למערכת אספקת החשמל של חברת-החשמל לישראל בע"מ — להלן "הכללים".

הכללים אושרו על-ידי בתוקף סמכותי לפי סעיף 2 לשטר תוספת הזכיון אשר בתוספת א' לחוק התוספות לזכויות החשמל (תשלומים בעד חיבור למערכת החשמל), תשכ"ד-1963.

הכללים פורסמו בילקוט הפירסומים מס' 2410, תשל"ח, עמ' 1084.

4220. הפסקות באספקת חשמל לשאיבת מים בנגב

חבר-הכנסת א. כין (קוז) שאל את שר האגרה והתשתית ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979):

הפסקות החשמל בימים האחרונים גרמו לצימצום חמור באספקת המים לנגב, כמות המוגבלת בלא-הכי בחודשי שיא הצריכה.

הצימצום גורם נזקים חמורים לחקלאים המגדלים ולמשק המדינה כולו.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה בדעת המשרד לעשות כדי למנוע תקלות באספקת חשמל לשאיבת מים?
2. האם בדעת משרד האגרה והתשתית לפצות את החקלאים? אם כן — מתי ובאילו סכומים?

שר-האגרה והתשתית י. מודעי:

1. חברת-החשמל עושה את אשר לאל ידה כדי למנוע, במידת האפשר, הפסקות באספקת חשמל לצרכני כניה.

אולם לפי הכללים בדבר אספקת חשמל רשאית החברה להפסיק את אספקת החשמל לצרכניה אם לדעתה הביקוש לחשמל עולה או עשוי לעלות על יכולת האספקה של מיתקניה במידה העלולה, לפי שיקול-דעתה, לסכן מיתקנים אלה.

הפסקות החשמל, נשוא השאילתה, נגרמו כתוצאה מעליית הביקוש לחשמל בעת שכושר הייצור של החברה לא היה מלא מחמת שיפוצים בחלק מיחידות הייצור שלה. בנסיבות הנ"ל אין חברת-החשמל אחראית לנזק קים.

4221. נביית דמי פיגורים מצרכני חשמל שקיבלו

את חשבונותיהם באיחור

חבר-הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר האגרה והתשתית ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979):

בעתון "המודיע" מיום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979) פורסם מכתבו של מר יעקב אבניאלי מתל-אביב, הקובל על כך שקיבל חשבון חשמל בדואר בתאריך 3 ביוני 1979 ובו הודעה ש"הינך מתבקש לשלם עד 3 ביוני 1979, שאם לא כן תחוייב בדמי גבייה (35 לירות) וריבית פיגורים. בנוסף על כך תהיה צפוי לניתוק הזרם תוך 5 ימים מהתאריך הנ"ל".

בהתחשב בכך שהחשבון נשלח בתאריך 28 במאי 1979, ובתאריכים 1—2 ביוני 1979 חלו חג השבועות בשבת, אודה לך אם תשיב לי:

1. מדוע הוזהר האזרח הנ"ל וכבר נקטו נגדו בלשון אימיים, בשעה שדברי דואר עשויים להגיע מהמוען למנען תוך שבוע ימים ויותר?
2. האם הינך מוכן להורות לחברת-החשמל להשאיר

שר-הארגון-ההתשתית י. מודעי :

אחיה מוכן אולי להעלות הצעה בתחום זה, אבל אם אתה מתכוון לכתובת עקיפה בממשלה, דהיינו שר שיהיה מופקד על נושא זה, הרי יש שר כזה, כי המועצה הלאומית למדעים כפופה לשר החינוך והתרבות. אם הכוונה להקים אורגאן ממלכתי, עד כדי נציגות של שר בממשלה לנושא זה בלבד — — —

אסף יגורי (יעד):

לא. אני חושב שאין זה מקרה שאתה עונה לי על השאלתה מטעם הממשלה ולא שר החינוך והתרבות. אני חושב שהגיע הזמן שמשרדך יטפל בנושא חקר החלל ואני שואל אם תוכל ליוזם פעולה בנושא זה.

שר-הארגון-ההתשתית י. מודעי :

אני אשקול בדבר. אם זה יוצע לא אסרב. ליוזם — אינני בטוח שנושא זה הוא בראש מעייני בימים אלה.

4180. הפיגורים בחלוקתם של דברי דואר

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התקשורת ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979):

לאחרונה קיבלתי דברי דואר שנשלחו בפברואר 1979, אף שהשבייתה בדואר נסתיימה.

יואל השר להשיב:

1. כמה דברי דואר נותרו מאז השבייתה?

2. אם טרם חוסל הדואר שנצטבר, מה הסיכויים להמציאו למזענים?

תשובת שר-התקשורת י. מודעי :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עם סיום העיצומים, שנמשכו שלושה שבועות, נעשו מאמצים מוגברים לסיים את הפיגורים בכל בתי הדואר בארץ כעבור שבוע עד שבועיים מיום חידוש העבודה.

בדואר תל-אביב-יפו נמשכו המאמצים לחיסול הפיגורים מעבר לתקופה הנ"ל, וזאת מטעמים מובנים. בית דואר זה משרת את העיר הגדולה ביותר במדינה ומטפל במספר דברי הדואר הרב ביותר. חלוקת דברי דואר ארציים ודברי דואר שנשלחו בדרך האוויר מתקופת העיצומים נעשתה בתל-אביב במהלך חודש מאי. הטיפול בדברי דואר ימיים, ובמיוחד בדברי דפוס שנשלחו בדרך הים, התעכב תקופה יותר ממושכת.

2. כל ההצטברות חוסלה עד סוף חודש יוני.

היו"ר מ. ל. מרון :

חברי הכנסת, אנו עוברים לסקירה של שר המשפטים על פעולות ששרדו. אני רואה שהשר איננו באולם.

(קריאה: מה קורה פה?)

היו"ר מ. ל. מרון :

אני מכריז על הפסקה של 5 דקות.

הישיבה הופסקה בשעה 15:35, וחודשה בשעה 15:41.

היו"ר מ. ל. מרון :

אני מתכבד לחדש את הישיבה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אולי אפשר לבקש מאת היושב-ראש להגיב על מה שקרה עכשיו?

3. ערך הגאז שניתן למכור, לפי ההערכה, יסתכם בכ-350 מיליון לירות לשנה. הערכה זו עשויה להשתנות לאחר הנסיון בהפקה הממשית.

4. לא היה פיגור בהשלמת הצינור.

5. הלקוחות העיקריים הינם מפעלי חברת הפוספא-טים בנגב (פריקס, אורון, ערד ונחל-צין), בנוסף עליהם כ-20 מפעלים שצריכתם קטנה יחסית.

6. הלקוחות הנ"ל יקנו את הכמויות החזויות כיום ושעליהן מוכן המפעל להתחייב.

7. מוצו כל האפשרויות במציאת לקוחות לגאז, ואם התפוקה תעלה מעל לתפוקה החזויה באופן משמעותי ניתן יהיה להפנותה למפעלים נוספים.

8. הושלמו כל הסיידורים עם כל הלקוחות.

9. כל הלקוחות ישלמו אותו מחיר.

10. הבארות בשדה הגאז בוחר ישמשו לקליטת עודפי הגאז, אם יהיו, וכן ישמשו לוויסות וייצובו של משטר ההפקה וההורמה.

11. אין פיגור במכירת הגאז. יש להדגיש כי המדובר במיבצע של הנחת קו במהירות ובו-זמנית הסבת מפעלים לשימוש בגאז במקום דלק נוזלי.

4223. חקר החלל בישראל

חבר-הכנסת א. יגורי שאל את שר הארגון והתשתית ביום י"ז בתמוז תשל"ט (12 ביולי 1979):

לאור סברות החוקרים האמריקנים בקשר להתרסקות ה"סקיילאב" על פני כדור הארץ, ומאחר שלא ידוע באילו מקומות על פני כדור הארץ יפלו חלקי ה"סקיילאב", אודה לשר אם ישיב לי:

1. מי האחראי בממשלת ישראל לנושא חקר החלל?
2. האם יש היערכות לאפשרות של התרסקות החל-לית האמריקנית "סקיילאב" על פני כדור הארץ?
3. האם יש מאגרי ידע בישראל בנושא החלל ומה החומר שרוכז בו עד עתה?
4. האם יש שיתוף פעולה עם רשויות חלל מארצות אחרות?

שר-הארגון-ההתשתית י. מודעי :

1. בממשלת ישראל אין אחראי ישיר לנושא חקר החלל. בזמנה מונחה על-ידי האקדמיה הלאומית למדעים ועדה לאומית לחקר החלל בראשות הפרופסור דוד אביר. הוועדה מהווה כתובת גוף מתאם ומייצע בנושא זה.

2-3. מאגרי ידע בתחומים שונים וספציפיים בנושא מרוכזים באוניברסיטאות ובמוסדות המחקר. חומר בנושא אשר מגיע לוועדה הלאומית נשלח, בהתאם לתכנון, לחוקרים השונים.

4. שיתוף פעולה בנושא מתבטא בחברות הוועדה הלאומית באירגון COSPAR, שהינו האירגון המדעי הבין-לאומי המרכזי בתחום זה.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יגורי.

אסף יגורי (יעד):

כבוד השר, מאחר שנושא חקר החלל הוא נושא בעל חשיבות גדולה בעולם, האם יוכל השר להמליץ בפני הממשלה על כתובת אחראית לנושא זה בממשלה?

הנושא מצוי בבדיקת היועץ המשפטי לממשלה ועם סיום הבדיקה הוא יקבע את מסקנותיו.

4020. הקמתם של בתי-משפט נוספים לתביעות קמנות חברי-הכנסת א. שפיזר שאל את שר המשפטים ביום ב' בתמוז תשל"ט (27 ביוני 1979):

בית-המשפט לתביעות קטנות בתל-אביב מסייע רבות להגנת הצרכן באזור המרכז.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. מדוע לא יוקמו בתי-דין כאלה בערים אחרות?

ב. מדוע לא יוקמו עוד בתי-דין כאלה באזורים מרוחקים בדרום ובצפון הארץ?

תשובת שר-המשפטים ש. תמיר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. בתי-משפט לתביעות קטנות הוקמו גם בערים אחרות. הוקמו בתי-משפט כאמור גם בירושלים וגם בחיפה. הם יתחילו בפעולתם לאחר פגרת בתי-המשפט הנוכחית.

ב. המוסד של בתי-משפט לתביעות קטנות מתאים מטבעו לעיר גדולה. כאמור הוקמו בתי-משפט לתביעות קטנות גם בצפון — בחיפה — וגם בירושלים. הנושא כולו נמצא בבדיקה ובמעקב, ולפי תמציות הבדיקה יוחלט על הקמת בתי-משפט נוספים במקומות נוספים.

4026. זירזו ההליכים המשפטיים בעבירות של התפרצות חברי-הכנסת א. שפיזר שאל את שר המשפטים ביום ב' בתמוז תשל"ט (27 ביוני 1979):

מהסטאטיסטיקות השונות המתפרסמות מתברר כי משפטים נגד עבריינים שנפתחו בעבירות רכוש נמשכים זמן רב. בפרק זמן זה, הנמדד בתים בשנים, מתהלכים חפשי בעלי התיקים, שנגדם נפתחו הליכים משפטיים, ויש סברה מבוססת שחלקם ממשיך לבצע עבירות. בכך נגרם נזק חמור לציבור ולרכוש.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. מה בדעת השר לעשות כדי לזרז את ההליכים המשפטיים?

ב. האם אין התמרה בעונשים המוטלים על עבריינים שביצעו במשך תהליך משפטם עבירות רכוש נוספות?

תשובת שר-המשפטים ש. תמיר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. המידע שעליו מסתמך חברי-הכנסת אליהו שפיזר אינו מדויק. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה משך הטיפול הממוצע בתיק אורחי שהוגש לבית-משפט השלום בשנת 1978 הוא 4–7 חודשים. אין בידינו נתוני נים מוסמכים על משך הטיפול בתיק פלילי, אולם ידוע שהוא קצר יותר ממשך הטיפול בתיק אורחי. לאחרונה הורחב השיפוט, בעבירות של התפרצות, מבית-המשפט המחוזי גם לבית-משפט השלום, שם העומס הוא קטן יותר ומשך הדין קצר יותר מבית-המשפט המחוזי.

ב. אין ספק שבגור-דינו מביא השופט בחשבון לחומרה את העובדה שהעברין הורשע, מאז תועמד לדין, בעבירה נוספת.

הייר מ. ל. מרון:

רשמנו לפנינו את הנושא. אני מזמין את שר המשפטים להשיב על שאלות.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אני מצטער על אי-ההבנה שאירעה כאן, הייתי במזנון וחיכיתי להודעה מסדרן במשך השעה האחרונה כולה. פשוט לא הודע לי מבעוד מועד שהסתיימו התשובות על השאלות, שארכו שלושת-רבעי-שעה מפי ידידי ועמיתי שר האוצר.

3950. דברי המנהל הכללי של תנועת "כך"

ב"יומן השבועי"

חברת-הכנסת ה. גרוסמן שאלה את שר המשפטים ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

ב"יומן התדשות" ביום ששי, 1 ביוני 1979, הופיע המנהל הכללי של תנועת "כך" יוסי דיין בדברי הסתה גזענית פרושים כנגד ערבים.

אבקש להשיב לי:

א. האם מוכן הינך לגרום להעמדתו לדין בשל עבירה על סימן ט': בריונות ותקלות לציבור, סעיף 198, לפקודת החוק הפלילי, 1936.

ב. אם לא — מאילו נימוקים?

שר-המשפטים ש. תמיר:

הדברים שהשמיע מר יוסף דיין ב"יומן השבועי" ביום 1 ביוני 1979 היו חמורים ומזיקים ביותר. סמוך להשמעתם הפניתי אליהם את תשומת-לבו של היועץ המשפטי לממשלה, שבידי נתונה על-פי החוק הסמכות להורות על העמדת אדם לדין פלילי.

היועץ המשפטי לממשלה לא מצא בדברים חומר שיש בו כדי לבסס אישום בעבירה על-פי סעיף 198 לחוק העונשין, תשל"א—1977, או על סעיף אחר בסימן 6, פרק ח' לאותו חוק.

הפרשיות אשר נזכרו בראיון האמור, דהיינו עקירת הגפנים והפלישה לבתים בחברון, נחקרו על-ידי המשטרה, אולם היא לא מצאה ראיות להשתתפותו של מר יוסי דיין בפרשיות אלה.

3951. מטירת עדות שקר על-ידי עובד בכיר

במשרד הבטחון בחיפה

חברת-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר המשפטים ביום כ"ב בסיון תשל"ט (17 ביוני 1979):

שופט בית-המשפט המחוזי בחיפה יוסף מרגלית, שדן בתביעתו של נפגע-עניינים נגד חברת הדלק "פז", גילה במהלך המשפט עובדות המצביעות על חריגה חמורה מסדרן הנוהל התקין באגף השיקום. בין היתר מצא גם כי נתנאל יוסלביץ, מנהל לשכת השיקום בחיפה, העיד לכאורה במשפט זה עדות שקר לגבי פרט מהותי, והשריט מטה הורה להעביר העתק של פסק-הדין לטיפולו של היועץ המשפטי לממשלה.

שאלתי לכבוד השר:

מה המסקנות שמשרדך הוציא לגבי המקרה הזה?

שר-המשפטים ש. תמיר:

עם קבלת פסק-הדין נתבקש משרד הבטחון להעיר את הערותיו לתכנון.

4325. החשדות שהועלו נגד האפוטרופוס הכללי

חבר הכנסת מ. וירשניבסקי שאל את שר המשפטים ביום ה' באב תשל"ט (29 ביולי 1979):

בעתון "הארץ" (6, 8, 9 באפריל 1979) פורסמה סידרת מאמרים מאת גדעון אלון תחת הכותרת "לאן הולכים העזבונות לטובת המדינה", שחשפה שורה ארוכה של ליקויים ואי-סדרים בעבודת האפוטרופוס הכללי וכו'. נס הנכסים הרשמי מר עמרם בלום, באותו עתון פורסם (6 ביולי) מאמר נוסף באותו נושא ולפיו, בעקבות פיר-סום סידרת המאמרים, הוציא מנכ"ל משרד המשפטים הוראות והנחיות חדשות האוסרות על עובדי האפוטרו-פוס הכללי להיות חברים בהנהלת מוסדות וגופים ציבוריים הנתונים לפיקוח האפוטרופוס או הזוכים בקבלת כספים או טובות-הנאה מאגף האפוטרופוס הכללי.

אבקש מאת כבוד השר להשיב:

1. מדוע לא נתבקשו הגורמים המוסמכים (קרי: המשטרה) לחקור את החשדות שלפיהם העדיף האפו-טרופוס הכללי להעביר כספים למוסדות שבהם שימש כחבר מועצת מנהלים על פני העברתם למוסדות סעד אחיים?

2. מדוע לא הוסקו שום מסקנות אישיות נגד האפוטרופוס הכללי אף שהיה ברור כי פעל בניגוד להוראות התקשי"ר (תקנון שירות המדינה) האוסר על עובדי מדינה להיות חברים בתאגידים אם יש בכך משום הנהגות אינטרסים עם תפקידם?

3. כיצד ייתכן שמשרד המשפטים בודק את עצמו ואת עובדיו בנושא רגיש כל כך כשמדובר בחשדות בדבר מעשים בלתי-נכשרים, לפחות לכאורה, של אחד מעובדיו הבכירים ביותר? האם לא מן הדין שגורם חיצוני יבדוק חשדות אלה?

4. כיצד תרומות מחוץ-לארץ, בשיעור של מאות אלפי לירות, שהאפוטרופוס הכללי מחליט על ייעודם, הועברו במשך השנים למושב הזקנים המאוחד בשכונת סן-סימון בירושלים, שמר בלום שימש כאחד הנאמנים הציבוריים שלו?

5. האם נבדקה בעיית הריבית של כספי התרומות מחוץ-לארץ, כשמדובר במיליוני דולר לשנה המושקעים באגרות-חוב ממלכתיות? מי מפקח על כך? מי מבקר את שיטת חלוקת הכספים?

6. האם התפטר מר בלום מתפקידו כחבר מועצת המנהלים של כל המוסדות הנהנים מכספי תרומות המ-אשרים על-ידי האפוטרופוס הכללי?

שר המשפטים ש. תמיר:

1. ייעודם של כספי העזבונות לטובת המדינה שלא נקבע להם ייעוד על-ידי המצווה נקבע על-ידי ועדת שרים מיוחדת לכך ולא על-ידי האפוטרופוס הכללי. ייעו-דם של כספי העזבונות לטובת המדינה שבהם קבע המצווה ייעוד כללי בלבד נקבע על-ידי המשרד הנוגע בדבר יחד עם אגף התקציבים. סידרת המאמרים שפור-סמה בעניין זה בעתון "הארץ" נתבססה על מכתבו של עובד באגף האפוטרופוס הכללי שפרש מעבודתו. עם קבלת אותו מכתב, ביום 18 באוקטובר 1978, נתבקש מבקר המדינה לערוך חקירה בנדון. דו"ח מבקר המדינה לא העלה כל פגמים בהחלטות בדבר הקצבת כספי עז-בונות למוסדות סעד ואחרים, החלטות שנתקבלו בהתאם לנוהלים הקבועים והתקנים. בנסיבות העניין לא היה

איפוא כל מקום למסור ממצאים לבדיקה נוספת של גורם כלשהו.

2. בעקבות ליקויים שנתגלו באגף האפוטרופוס הכללי בנושאים שאינם קשורים לעזבונות מצאתי לנכון להביע את מורת-רוחי בפני האפוטרופוס הכללי על אשר לא עלה בידו להתגבר על אותם ליקויים באגף עוד לפני פירסום דו"ח המבקר. סידרת מסקנות שהוסקו על-ידי בעקבות ממציא הדו"ח של מבקר המדינה הועברו לביצוע מידי והובאו לידיעת מבקר המדינה, אשר מצא לנכון להביע את הערכתו על התגובה המיידית. נוסף על הצעדים הנזכרים ביקשתי מהממלא-מקום של מנהל משרד המשפטים, אף שהדבר אינו מתבקש לכאורה מהתקשי"ר, כי יורה לעובדי משרד להימנע מחברות בכל גוף ציבורי ללא אישור מראש של היועץ המשפטי לממשלה.

3. ראה תשובתי על שאלה 1.

4. כאמור האפוטרופוס הכללי אינו המחליט על הע-ברת תרומות. מדובר במוסד צדקה, מן הגדולים בארץ, שזכה לקבלת מענקים מכספי עזבונות לפי החלטת המש-רד. מהתקשי"ר, כי יורה לעובדי משרד להימנע מחברות ומשרד הבריאות יחד עם אגף התקציבים של משרד האוצר.

5. כספי עזבונות מחוץ-לארץ מושקעים על-פי הח-לטות של ועדה סטטוטורית שהוקמה לפי פקודת האפו-טרופוס הכללי ואשר בה נציגים של משרד האוצר, בנק ישראל ומשרד המשפטים. על השקעות אלה מפקחים מבקר המדינה והחשב הכללי. כספי הרווחים מחולקים על-פי הכללים שפורטו בתשובה על שאלה 1.

6. החל מיום 1 ביולי 1979 נכנסה לתוקף הוראה האוסרת על עובדי האגף, אשר בתוקף תפקידם קשורים במישרין בקבלת החלטות הנוגעות למוסדות וגופים צי-בוריים, לכהן כחברי הנהלה או כחברים בחבר הנאמנים של מוסדות וגופים ציבוריים הנתונים לפיקוח האגף או הזוכים בקבלת כספים או טובות-הנאה אחרות באמצ-עוּת האגף. כן נקבעה הוראה הקובעת כי עובד האגף כאמור שיש לו, במישרין או בעקיפין, חלק או טובת-הנאה בכל החלטה של ועדת השרים לעזבונות לטובת המדינה יודיע על כך מראש, לפני הדיון בנושא, ליושב-ראש הוועדה ולא יקח חלק בדיונים המתייחסים לנושא האמור. הוראה זו חלה גם על האפוטרופוס הכללי.

אני מוצא חובה להעיר כי המעשה שנעשה במקרה זה על-ידי חברי הכנסת וירשניבסקי, שהיינו הטחת חשדות פליליים בשאילתה כנגד עובד ציבור נאמן, ללא כל בסיס, וממן פירסום לתוכן השאילתה בעזבונות עוד לפני אישורו של יושב-ראש הכנסת, כאשר לעובד הציבור אין כל אפשרות להתגונן, הוא מעשה פסול. המעשה חמור שב-עתיים כאשר הוא נעשה על-ידי חבר הכנסת שהוא עורך-דין במקצועו.

4326. טענותי של חברי הכנסת אורי אבנרי כלפי שר המשפטים

חבר הכנסת י. ברנץ שאל את שר המשפטים ביום ז' באב תשל"ט (31 ביולי 1979):

ביום 26 ביוני 1979 השמיע חברי הכנסת אורי אבנרי טענות כלפי שר המשפטים על שלא נכת בשעת הדיון בהצעת תיקון מס' 11 לחוק בתי-המשפט, ועל מידת הפעילות של משרד המשפטים בנושא החקיקה. כמדי-ן

בעקבות ממצאי חקירת המשטרה החליטה פרקליטות מחוז תל-אביב להמליץ על העמדתם לדין של עתון "העור" לם הזה" ועורכו באשמת הסתה לא-ציונית — עבירה על סעיף 110, רישח, לחוק העונשין, תשל"ז-1977. כתב-האישום הוגש לבית-המשפט השלום בתל-אביב בחודש מאי 1979. משנחשף הכותב הגישה פרקליטות המחוז בקשה לצרף גם אותו כנאשם. בשם חסינותו הפארלא-מנטארית לא צורף העורך הראשי של "העולם הזה" חבר-הכנסת אורי אבנרי כנאשם באישום פלילי זה, כיוון שהנושא תלוי ועומד בפני בית-המשפט לא אומר, בשלב זה, דבר נוסף על משמעות הדברים.

(4) הגשתי לראשי הסיעות בבית טיוטה של הצעת חוק לתיקונים בחוק חסינות חברי הכנסת, שהתבקשו בעקבות מצבים חמורים ובלתי-נסבלים שנוצרו לאחרונה. משנוצר מצב של חבר כנסת החבוש בכלא על עבירה חמורה, והמשך כהונתו מותנה ברצונו הטוב בלבד, הרי זה מחובתה של הממשלה, ושלי כשר משר-פטים, להציע לחברי הכנסת תיקון לחוק, ואם יהיה צורך אף ליוזם חקיקה כזאת. הוא הדין בסוגיות אחרות, כגון השמצת אזרחים מעל במת הכנסת מבלי שתעמוד להם כל אפשרות להגנה על שם הטוב, או עבירות התע-בורה של חברי הכנסת. בטיוטה שהגשתי העמדתי את חוות-דעתם המיומנת של יועצי לרשות כל הסיעות, לשיקולן, ואני למד שאכן ידונו סיעות שונות בכנסת בהצעות הללו, ובאחרות, בהקדם. בהעדר פעולה פאר-לאמנטארית בנדון אציע לממשלה לבחון את הנושא על כל צדדיו. בסיכום: דברי הבלע האמורים של חבר-הכנסת אבנרי הם חלק ממסע השמצה שיטתי הנובע מצרות-עין כרונית האוכלת את בעליה ומשנאה חולנית חשוכת-מרפא.

מלה נוספת, בהקשר זה, על עובדה כמעט משעשעת, האופיינית למסע ההשמצות המופקר של חבר-הכנסת אבנרי. השבוע הגנתי עם משפחתי את חג הבר-מצוה של בני יוסף. רעייתי ואני הזמנו לביתנו כמה מאות ידידים. ההזמנות נשלחו במעטפות מבוילות, בבולים שרכשנו למטרה זו. ייתכן שהזמנה או שתיים נשלחו, בטעות, עם הדואר היוצא של המשרד, דבר שהינו, אגב, מותר כדין לכל חבר כנסת, ולשרים בכלל זה. בעתונו של חבר-הכנסת אבנרי הופיעה ידיעה מיוחדת כאילו שלחתי 3,000 הזמנות על חשבון הממשלה, בדואר רשמי, ללא תשלום. עוד כזכר במסכת הכובים הזדונית אך המטופשת של חבר-הכנסת אבנרי.

העלה טענות על משפט פלילי שהוגש נגד "העולם הזה" ועל הצעה של משרד המשפטים לצימצום החסינות של חברי הכנסת.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

מה הן העובדות בכל אחד מן הנושאים הנדונים?

תשובת שר-המשפטים ש. תמיר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

(1) הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 11) הינה הצעת חוק של ועדת החוקה, חוק ומשפט, והיא הובאה לקריאה ראשונה בכנסת על-ידי יו"ר הוועדה. לא נמרסר לי או ללשכתי כל הודעה לא על-ידי מזכירות הכנסת ולא על-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט על מועד הדיון בהצעת החוק, ובהיותי חבר המשלחת הישראלית לשיחות על האוטונומיה שהתקיימו באותו יום בהרצליה נבצר ממני להשתתף בישיבת הכנסת באותו יום.

(2) פעילותו הענפה ויבול החקיקה המבורך של משרד המשפטים מדברים בעד עצמם: 24 חוקים ותיקוני חקיקה שנתקבלו בכנסת בקריאה שנייה ושלישית; 9 הצעות חוק שעברו בקריאה ראשונה ונמצאות בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט לקראת הקריאה השנייה והשלישית; 8 הצעות חוק המונחות על שולחן הכנסת וממתנות לקריאה הראשונה; 4 תזכירים שעברו את הממשלה ועומדים בפני הנחה על שולחן הכנסת; 5 תזכירים לחוקים שונים המונחים על סדר-יומה של ועדת השרים לחקיקה; הצעות תזכיר שהופצו בין משרדי הממשלה, ועשרות הצעות חוק הנמצאות בשלבי עיבוד שונים במשרד המשפטים. הדברים פורטו בהרחבה בסקירה שמסרתי לבית ביום 24 ביולי 1979.

(3) פרקליט מחוז תל-אביב הורה למשטרה לחקור חשד של עבירות השבועון "העולם הזה" מיום 24 במאי 1978 במכתב למערכת. חקירת המשטרה העלתה כי המכתב נחתה להיות חתום בידי אדם ששמו בני ציטרי. במכתב המופיע תחת הכותרת "לקרוע את הצוים" נאמר בין השאר: "עכשיו הזמן לקרוע את צווי הקריאה ולסרב לשרת בשטחים הכבושים. השירות שם חדל להיות הגנה על חיינו. מעשינו שם הם כמעשי של כל כובש קלאסי, ומי שמצפוננו מייסרו אסור לו לחתך חלק בפשעים היומ-יומיים של תושבי הגדה". עורך "העולם הזה" סירב להשיב על שאלות חוקרי המשטרה בדבר זהותו של הכותב ובכלל לשתף פעולה עם המשטרה. רק לאחר הגשת גליון האישום נאלץ "העולם הזה" לחשוף את זהות הכותב.

ה. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו *

1. תשובת השר

כהנא, שילנסקי, האונרר ויגורי. שעה שנעשית עבודה כזו הנעשית במשרד אנחנו נותנים את דעתנו במלוא הקשב לביקורת ושומחים לדברי עידוד. הדבר אמור לגבי כל עובדי המערכת.

חבר-הכנסת שחל, ובמידה מסויימת חבר-הכנסת ברעם, עמד על העובדה שעד כה לא נהנית ישראל מקיומה של חוקת-יסוד כתובה. במצעים של חלק ממר-כיבי הקואליציה, לרבות התנועה שאני נמנה אתה, הח-

היח"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה לתשובת השר על הדיון על פעולות משרד המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני מבקש להודות לדברים הידידותיים שהשמיעו שורה של חברי הכנסת שעה שדנו בסקירה על פעולות משרד המשפטים. כוונתי לחברי-הכנסת ברמן, לין, גרוס, מלמד,

ביקשתי מאת חברי במשרד, וקיבלתי רשימה של חוקים שנחקקו בכנסות קודמות ושהסמיכו שרים לחקק חקיקת-משנה בנושאים חשובים ללא אישור פארלאמנטארי — ואני יכול למנות שורה ארוכה כזאת — דבר שפסק לחלוטין בכהונתה של הממשלה הזאת. אביא שלוש דוגמאות:

סעיף 3 לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט — 1959 — החלטה בדבר תחולת החוק על הרשויות המקומיות — ההחלטה היא ממשלתית כולה; סעיף 17 לחוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט — 1969 — החלטת החוק על גופים ציבוריים נוספים — החלטה משלתית; סעיף 1 לחוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), תשי"ט — 1959 — קביעת סוגי העובדים שעליהם חלות הגבלות מפלגתיות — ההחלטה כולה ממשלתית. חלק מהדברים האלה הם גם בסיקות פארלאמנטארי וחלק אפילו ללא אישור ועדה. או לבוא ולטעון כלפי הממשלה הזאת על פגם שהיה קיים בממשלות קודמות ולא נמשך — כאמור זה חטא לאמת.

הוזכר המצב בבתי-המשפט. העובדה הנחרצת היא שזו השנה הראשונה לאחר שנים רבות שמספר הפיגורים פחת, שמספר התיקים המסתיימים עלה, וזאת אף שאנו מצויים בתקופה של ריבוי הגשת משפטים, של התדיינות גוברת, של מתח בחברה הישראלית, של חיכוכים גוברים והולכים בין היחיד לזולתו ולעתים בין היחיד לרשות. למרות זאת בתי-המשפט בהתקדמות, ובבית-המשפט המחוזי בירושלים חוסלו כללי הפיגורים.

שלושים שנה לא קמה ועדה שתבדוק מחדש את כל מבנה בית-המשפט וסמכויותיו. כאשר המפלגה שמר שחל נמנה אתה היתה בשלטון קיבלו את המצב כמו שהוא מתוך שמרנות קופאת. אני מיניתי ועדה בראשות ממלא מקום נשיא בית-המשפט העליון הבודקת את הנושא הזה, על כל היקפו, וההחלטה תבואנה ודאי במהירות, כי ממלא מקום נשיא רוצה בכך משימה מרכזית, ואחת המגמות היא להתגבר על הפיגורים ומעמסת-היתר. לבוא בטענות מפי המערך אלינו מול הישגים כאלה, מול התמודדות כזאת?

הוזכר התיקון בחוק שירות לאומי כחוק-מסגרת הפוגע באשיות הקונסטיטוציה והדמוקראטיה. לי אולי קל יותר לדבר על כך מאשר לחברים אחרים המתנגדים לחוק שירות לאומי. אני בעד. והצבעתי, כאשר העניין נדון מתחילה, נגד המגמה שנקבעה בהסכם קואליציוני, שלא יהיה שירות לאומי כולל, ללא אפליה. הדבר אינו נראה לי. אבל בין אילו אפשרויות בחרה הממשלה — ואומר זאת אדם שגיישתי נוגדת את החלטת הקואליציה — בין מה למה החליטה הממשלה: בין מצב הקיים קרוב לשלושים שנה, שבו החוק מופר על-ידי ממשלה אחר ממשלה, מתוך זילזול במה שכתוב בו, והוא אינו מבוצע, לבין מצב שני, שהוא לא אידיאלי — שבו נקבע שלא ייתכן ליהיה חוק שייפר על-ידי ממשלה? אנו קובעים שכאשר תהא שעת כושר אחרת, קונסטלציה קואליציונית אחרת, יוחלט בהחלטת ממשלה אם ומתי יופעל החוק. אני לא אומר שזה אידיאלי, אבל שווה אוויר-פאציה של הכנסת? היה זילזול בכנסת, היתה הפרת החלטת כנסת וחוק של הכנסת על-ידי כל ממשלות המע-רד. עכשיו אמרנו: לא תהא הפרת חוק.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
למה לא ביטלתם את החוק?

תירה לחוקת-יסוד היא יסוד מוסד, אבל חברי-הכנסת שחל וחברי-הכנסת ברעם, שניהם משפטים במקצועם, לא רק פארלאמנטארים, יודעים היטב שהנושא הזה אי-ננו חלק מן המסכת של משרד המשפטים גרידא. זוהי החלטה קואליציונית, המחייבת יכולת ביצוע קואליציונית. גינת חברת-הכנסת אלוני העירה בדבריה, בצדק, שהגור שא הוא בעייתי והיה בעייתי גם בעבר, והאחריות לכך, בין שיש התקדמות בחוקי-יסוד ובין שההתקדמות מואצת או מועטת, רובצת על הממשלה כולה. אני אמרתי, ואומר זאת בהמשך הדברים, ביתר הרחבה ובאופן מפורט: אנחנו התכוונו ומתכוונים, אני מאמין שגם נצליח, להתקדם בחוקי-היסוד, ולשם כך הגשתי את הצעת חוק-יסוד: בתי-המשפט, הצעת חוקי-יסוד: החקיקה, והתקדמנו בקריאה ראשונה, וגם הצעת חוק יסודות המשפט שעוד אתייחס אליו. אמרתי באופן מפורש שלצורך קבלת תמיכה מספקת כדי שהנושא יהפוך חלק מחוקה ממשית דרושה תמיכה רחבה יותר. אני כשר משפטים וכמי שנאבק על הנושא של חוקת-יסוד שנים על שנים עשיתי, עושה ואעשה כמיטב יכלתי לקדם את הנושא המרכזי הזה, שלדעתי היה חיוני ועודו חיוני. אבל ככל שרבים התומכים כך גדל הסיכוי. פעולות מכבידות, והיו פעולות פרובוקטיביות להכשלה, מובן שאינן עוזרות.

חברת-הכנסת שחל דיבר על קצב החקיקה. אני מוזין את חברת-הכנסת שחל לעשות השוואה בין פעילותו של המשרד כפי שהוא היום לבין כל תקופה אחרת במערכת החקיקה של משרד המשפטים במשך שלושים השנה האחרונות, והוא יוכל לעמוד גם על ההיקף וגם על אופי החקיקה. עובדה שאת ביטול תקנות ההגנה לשעת-חירום בדבר מעצרים מינהליים לא העזה לעשות שום ממשלה קודמת, אף שהיה רוב מלל בכיוון הזה. והוא אחד המבחנים המרכזיים לכוונתה של ממשלה לפעול בכיוון המאמני-ליבראלי, ואם לא לגבי כוונתה, ודאי לגבי יכלתה ונכונותה להתמודד ולהעמיד על עצמה קשיי ביצוע כדי להיות נאמנה לעקרונותיה.

הוא הדין בהאזנות-סתר. כנסת אחר כנסת ניסתה להתמודד עם הנושא הזה, שהיה פרוץ לחלוטין, ורק עתה, לאחר כשנה שלמה ולאחר שינויים מפליגים לטובת האזרח, העברנו את החוק בדבר האזנות-סתר. שהוא פרי-צת-דרך מרכזית במאמצים להגנה על זכויות האדם.

הוזכר המעמד של הכנסת לעומת הרשות המבצעת. הזכירו זאת חברי-הכנסת שחל וחברים אחרים. זו הפעם הראשונה בכנסת הנוכחית, בממשלה הנוכחית, שיש הקפה והוראת-קבע, וחוק איננו עובר את ועדת השרים לחקיקה בכל הנוגע לתקנות שמתקין שר הממונה על חוק מבלי שנקבע שהן חייבות להיות כפופות לפיקוח פארלאמנטארי. הנטייה עד לממשלה הזאת היתה הפוכה — חוקי-מסגרת, והשר הוא שיתקין תקנות. נאבקותי נגד המגמה הזאת בשעתה כחבר הכנסת של האופוזיציה, ואנו בקפיונות ובקפידה — יודעים זאת כל עובדי משרד המשפטים וכל המשתתפים בוועדת השרים לחקיקה — מוזיקים את ידי הורוע הפארלאמנטארי המחוקקת לעור מת הרשות המבצעת, בידיעה מראש שזה מכביד על הרשות המבצעת, אבל אנו עושים זאת מתוך החשבת הכנסת, ההשבת הייצוג של הציבור, ומתוך רצון לקדם את הפיקוח, הביקורת ובדיקת-משנה על-ידי הרשות המחוקקת. בנסיבות אלה, חברי-הכנסת שחל, לומר שהממ-שלה רואה בכנסת מטרה — זה פשוט חטא לאמת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

את יודעת יפה מאוד, ואני אתן לך כדרכי תשובה גלויה לחלוטין.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אני מתייחסת לדבר עקרוני מאוד. כי אתם עשיתם חוק הסמכה המאפשר לממשלה להפעיל או שלא להפעיל את החוק לפי הלתצים הפוליטיים בבית הזה. יכולתם לומר שאתם מבטלים אותו.

שר-המשפטים ש. תמיר:

נתתי את התשובה האמיתית. המציאות של החוק הזה, עם התיקון שלו, כמו של הרבה מאוד חוקים אחרים והרבה מאוד החלטות, היא מציאות קואליציונית. זוהי הסיבה וזוהי האמת לאמיתה. היתה ברירה בין שלושה צעדים: 1. לומר: הנושא הזה הוא חשוב במידה כזאת שעליו תיפול הממשלה, והוא עדיף על כל נושא אחר. זו דרך אחת, כי הממשלה הזאת מושתתת על תר-כובות של גורמים פוליטיים אלה ואלה; 2. להפך את החוק; 3. דרך שלישית היתה לתקן את החוק כפי שתי-קנו. הממשלה הזאת גרסה שיש נושאים אחרים — ואני תמים-דעים עם כך — שעם כל חשיבות החוק ועם כל חשיבות הנושא — הנושאים האחרים עדיפים בחשיבותם גם על נושא חשוב זה, והיא לא היתה מוכנה להתפרק על כך, היא לא היתה מוכנה להפך את החוק, והיא בחרה ללכת בדרך השלישית, באופן גלוי, ללא איצטלה, ללא העמדת-פנים. אני חושב שזוהי הדרך ההוגנת, הפור-ליטית, הפארלאמנטאית הצודקת ביותר. ואני חוזר ואומר: אני נגד החוק המקורי.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

לא ביטלתם את החוק אלא השתמטתם מהעניין על-ידי הבאתו לממשלה במקום לכנסת. זוהי כסות-עיניים. מדוע לא ביטלתם את החוק? מדוע לא היה לכם אומץ לבטלו?

שר-המשפטים ש. תמיר:

או שאתה לא שומע — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אחד משנינו איננו שומע.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

מהו הגבול שעד אליו אפשר ללכת למען השלטון?

שר-המשפטים ש. תמיר:

נתתי לך את התשובה, חברי-הכנסת הלל. אם לחברת-הכנסת שולמית אלוני יש פתחון-פה בנושא הרי זה מפני שהיתה לה עמדה. אמנם היא היתה תקופה מסוימת במערכה, אבל גם מחוץ למערכה היא נאבקה על הנושא, היא רואה בו אחד הדברים המרכזיים של החיים. אתה חבר המערכה, כחבר בממשלות קודמות, כחבר הנושא משרה הקשורה בשלטון החוק, אתה אינך יכול לומר מלה אחרת בנושא. אתם קיימתם מצב — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אני אומר שזוהי אחיות-עיניים, כשם שהממשלה עושה הרבה דברים אחרים בדרך של אחיות-עיניים. זוהי האמת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אין פה שום אחיות-עיניים. אני אומר דברים גלויים וברורים, ללא העמדת-פנים. זוהי המציאות הפוליטית.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

זוהי הסמכה של הממשלה תוך כדי עקיפת הכנסת, כשם שנהגתם בעניין התקציב ובנושאים אחרים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

קראתי קודם — אילו האזנת היית שומע — שורה של חוקי הסמכה לא על-ידי הממשלה כולה אלא על-ידי שר אחד שאתם חוקקתם בזה אחר זה. הבאתם לבית הצעת חוק שתקבע מי הם המוסדות שלגביהם יש שוחד או לא והסמכתם, וזאת בחוק-מסגרת, את השר לקבוע מתי זה שוחד ומתי זה לא. אתם אל תדברו אלינו על הסמכה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

המקרה היחידי הידוע שבו הממשלה החליטה לעקוף את הכנסת בדרך של הסמכה הוא חוק התקציב.

שר-המשפטים ש. תמיר:

שמעתי את הנאום, שהיה צריך להיות קריאת-ביניים. תפנה אותה לשר האוצר. זה לא חוק ששר המשפטים יום או הציע. תפנה את הדברים לשר האוצר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

האם אין אחריות ממשלה?

שר-המשפטים ש. תמיר:

יש אחריות ממשלה. לכן עניתי על הצעת חוק שלא אני הבאתי, שהביא אותה שר העבודה והרווחה. כיוון שבחוק זה טיפל גם משרד המשפטים ראיתי לנכון להת-ייחס אליו.

משה עמאר (המערכה):

חוק היוצא מתחת ידי הממשלה, אין כלל לשר המש-פטים דעה עליו?

שר-המשפטים ש. תמיר:

יש דעה. לפעמים הוא מביע דעה מנוגדת, לפעמים לא. מייד אומר כיצד זה פועל בתשובה לחבר-כנסת אחר. אם יותר לי במשפט מוסגר להציע לחברי הבית: יש לנו יום ארוך. שמעתי את דברי חברי הכנסת בלי הפרעות. שאלות, קריאות-ביניים — בבקשה. ויכות — אני מוכן גם לוויכות, אבל אז נשב עד חצות. לפנינו דיון ארוך מאוד בחוק נוסף.

חבר-הכנסת שחל יעץ עצה לרוב בבית לשמור על עקרונות מסוימים, שמה כאשר המערכה ישוב לשלטון, כפי שהוא מצפה, הוא יקבל מצב עם עקרונות פגומים וימשיך לפעול לפיהם. אני רוצה לומר בהמשך לדבריו של חבר-הכנסת שחל, שהם בגדר עצה טובה, לחבר-הכנסת שחל שיש לו עכשיו מעמד של יושב-ראש ועדה פארלאמנטאריה בנושא של צימצום החסינות של חברי הכנסת, נושא שגם עלי-פי יפוט עם ישראל את תקי-נות פעולתה של הכנסת, את גישתם העניינית של חב-ריה, את האובייקטיביות שלהם, הוא יושב-ראש הוועדה הזאת. המצב היום הוא ללא נושא.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

ועדה זו עושה עבודה טובה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

הבאתי לפני חברי הוועדה שורה של הצעות. אפשר לקבל אותן, אפשר להתווכח עליהן. הכרחי לפעול בנושא זה. לא ייתכן מצב שבו חבר כנסת הוא אשר יחליט אם

חבר-הכנסת ברמן התייחס גם לנושא של habeas corpus, לקביעה בחוק שכל נושא של האביאס-קורפוס צריך להגיע לבית-המשפט העליון. הוא מציע להעביר זאת לבית-המשפט המחוזי, ואולי לבית-משפט השלום. עם כל הכבוד לידידי חבר-הכנסת ברמן אני חושב שגור האביאס-קורפוס, גם אם הוא עולה לעתים רחוקות, הוא אחד מהיסודות המרכזיים של שלטון החוק והבטחת חירות האדם. הוא צריך להישאר בידי בית-המשפט העליון. לעומת זאת המלצתי בפני שר הפנים — ואני מקווה שבקרוב או מייד לאחר הפגרה הוא יגיש הצעת חוק לטיפול בנושא של עתירות אסירים, מאות עתירות בשנה, לעתים קנטרניות לחלוטין, כדי לגטוע מכלל דמון או מכלל אחר לירושלים, בידיעה מראש שהעתירה היא חסרת-שחר — המלצתי כי הנושא יועבר לידי שופט מחוזי. הצעה זו אם תבוא לבית תשחרר את בית-המשפט העליון מטיפול במאות תיקים, כאשר הנושא יועבר לערכאה אחרת.

עוד העלה חבר-הכנסת ברמן את הרעיון שמבית דין מפלגתי תהיה זכות עירעור לבית-המשפט. כאשר נגשים בוועדה קואליציונית בין-מפלגתית — ואני מקווה שלאחר מכן בהשחתת מפלגות אחרות בבית — את הנושא של חוק מפלגות, נדון גם בסעיף הזה.

חבר-הכנסת לין דיבר על יזמות של חברי כנסת שצריך לקדם. שוב אני מציע לערוך מחקר השוואתי, נגנית על-ידי סטודנטים למשפטים או למדעי המדינה, כמה הצעות חוק פרטיות זכו לקידום ולעידוד המערכת בממשל הנוכחי וכמה זכו לכך בממשל הקודם, לרבות הצעות אופוזיציוניות. אני אומר עוד מלה על נושא זה לחבר-הכנסת עמאר.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

זאת אפשר לומר לזכותו של שר המשפטים. לא כך הדבר לגבי שרים אחרים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני מודה על המלה הטובה. נדמה לי שזה נכון גם לגבי הממשלה בכללותה באותה מידה.

אמנון לין (הליכוד):

תמשיך בדרך הזאת ואולי תגביר אותה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

תודה רבה. אופיינית לשטחיות הביקורת של חלקים מסוימים היתה טענה של חבר-הכנסת חופק טובי, שבלהט רב קם ושאל: מדוע לא הצטרפה ישראל לאמנה נגד אפליה גזעית, אשר נתקבלה בא"ם ב-1965, נכ-נסה לתקפה ב-1969 ושי-97 מדינות כבר הצטרפו אליה? בקול רועם ותוקפני הציג את השאלה הזאת, רק מתוך התעלמות שמדינת ישראל הצטרפה לאמנה הזאת נגד אפליה גזעית בינואר השנה, לפני שמונה חודשים. וחבר-הכנסת טובי — והוא אינו היחידי — פשוט לא טרח לבדוק את העובדות. לא אתייחס להערות אחרות של חבר-הכנסת טובי, שאינן ראויות לתשובה, כגון: משרד המשפטים נתן את ידו לציפצוף על בתי-המשפט. סגנון נפסד כזה, כוזב כזה, חסר-שחר כזה, שבתי-המשפט יודעים את האמת עליו — אינו ראוי למענה.

יש לי לא אחת חילוקי-דעות עם חבר-הכנסת גרוס בנושאים שונים, אבל אני מציע לחברי הבית לתת את הדעת על כמה דברים שהשמיע. יש בהם אמת רבה לגבי

הוא מתפטר לאחר שנשלח למאסר של שלוש שנים או שלא מתפטר. זהו מצב שהדעת איננה סובלת אותו. לא ייתכן מצב שמעל במה זו אפשר יהיה להשמיץ אזרחים שאינם יכולים להתגונן. מצב עבירות התנועה של חברי הכנסת מחייב רפורמה. אני מחזיר את הכדור לחבר-הכנסת שחל, כיושב-ראש ועדה של סיעות פארלאמנטא-ריות, להתקדם ולהוכיח מאבק על עקרונות במקום שיש לו הזדמנות נאותה ונרחבת לכך.

משה עמאר (המערך):

בשם מי אתה מדבר — בשם הממשלה או בשם אישית?

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני משיב בדיון על הסקירה על פעולות משרד המשפטים. אני משוכנע שחלק נכבד מחברי הממשלה, דעתם כדעתי בנדון.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

דיוקה הוועדה של חברי הכנסת, שאני חבר בה, ועדה אד-הוק שהקימו הסיעות, עושה עבודה טובה ויש כבר התקדמות. הוכנה טיוטה של תיקון.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אשמח מאוד אם הוועדה תתקדם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

הוועדה מכינה הצעה הפותרת את הבעיה בצורה הנכונה.

גרעין האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני מזמין אותך, אדוני השר, להשתתף בישיבות הוועדה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

פה דיבר חבר-הכנסת שחל, לעומת חבר-הכנסת כהנא, על הנושא של חקיקה דתית או חילונית. אני מזמין את חברי הכנסת לקחת את הקטע מדברי חברי הכנסת שחל על עודף חקיקה דתית בבית הזה ואת דברי חבר-הכנסת כהנא על סקולאריזציה ועל חילוניות המכרסמות בכל פה בסטאטוס-קוו הדתי הקודם, ולהשוות את שני הנאומים האלה ולהיווכח שבסך-הכול הדברים נעשים מתוך שיקול-דעת, מתוך זהירות, אם גם לא כולם לרוחי. אבל ההגזמות האלו, מקומן לא יכירן בוויכוח סביר ומאוזן.

חבר-הכנסת ברמן התייחס לנושא חשוב מאוד של איומים על עדים וסחטנות הפוגעים במערכת השפיטה התקינה ומכבידים על עשיית הצדק, בייחוד מול הפשיעה הפלילית. אני חושב שהערוותי של חבר-הכנסת ברמן היו משמעותיות מאוד. אינני יודע אם התשובה שהוא מציע, של שופט-חקר מוקדם, היא התשובה הסופית. על-כל-פנים הצעתו תיבדק בהחלט במכלול ההתמודדו-יות שלנו עם התופעה הנפסדת של איומים על עדים. עלי להעיר שלועדת החוקה, חוק ומשפט יש הזדמנות נוספת לתרום תרומה ממשית לנושא אם תתקדם בדיוניה על הצעת החוק לתיקון חוק הראיות, שהגחנו על שולחנה לפני שנה ואשר בתי-המשפט מתכים שהיא תתקבל בהק-דם, וכן גם המשטרה המחכה ומצפה לכך, ומשום-מה העניין מתמהמה. אני מקווה שאולי אפילו בפגרה הצעה זו תזכה לטיפול מזורז.

גה השנייה פרקליטות, שהיא מלאכה השוחקת את נוש־איה. יועצים משפטיים — חשוב ביותר, אבל בדרגה שלישית. זה לא אותו דבר.

דוד גולומב (התנועה לשינוי יוזמה):
הממשלה קשרה את שכרם לשכר השופטים.

שר-המשפטים ש. תמיר:
שכרם של מי?

דוד גולומב (התנועה לשינוי יוזמה):
של היועצים המשפטיים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

קודם-כול לא הממשלה הזאת. זה נקבע על-ידי ממשלה קודמת. דעתי היתה או ונשארה היום בניגוד לכך. היום זה לא ניתן לשינוי, כי זה מעוגן בחוזה ובבוררות מוסכמת. אבל זה אמור על מספר כל כך מצומצם של אנשים, ההולך ומתמעט, כי בחלקו זה אישי. פרט זה אינו צריך לקבוע את הנושא; מדובר על כ־300 שופטים ומדובר על כ־30 פרקליטים מוקבלים, חברי-הכנסת גולומב.

חברי-הכנסת מלמד הוסיף והעלה את הנושא של חוקרים פרטיים הפוגעים בצינעת הפרט בפעולתם. אנחנו השלמנו את חוק צינעת הפרט. נביא אותו לבית ומוב־טחני שכאשר חברי-הכנסת מלמד יראה את ההצעה ההיא הוא יראה בה תשובה נאותה על הנושא המציק לו.

חברי-הכנסת מלמד, חברת-הכנסת אלוני וחברי כנסת אחרים העלו בהקשר של הדיון על משרד המשפטים את הנושא של השיפוט בצה"ל, של כל מערכות המוסר המשפטי וכל הקשור בהם בצה"ל. לכולנו דעות בגדון. את דעתי ואת דעותי אני משמיע, השמעת ואשמיע במגעים עם מערכת הבטחון ועם שר הבטחון. עוד היום, אני מקווה, או במהלך השבוע אומר את דעתי בוועדת החוץ והבטחון, שיש בה ועדת-משנה לנושא הזה. אני מציע שהנושא יעלה בחלקים הניתנים לדיון פומבי — ויש כמה חלקים הניתנים לדיון פומבי — בדיון על משרד הבטחון שהוא המופקד על חוק השיפוט הצבאי ועל המערכת. כאחד משני השרים שהודו"ת של ועדת שמגר היה מופנה אליהם, אתרונם את תרומתי כפי שמתחייב, ואם יהיה דיון פארלאמנטארי כללי — ייתכן שאשתף גם בו.

חברי-הכנסת מלמד ועוד חברי כנסת דיברו בנושא זה ובנושאים אחרים, ואמר את זאת גם חברי-הכנסת וירשובסקי: איפה חריקת השן שלך? איפה המאבק הקור לני שלך? איפה השמעת הקול בראש חוצות בנושא פלוגי ואלמוני? אני רוצה לומר לחברי-הכנסת מלמד אולי פעם אחת ואין צורך לחזור עליה: הייתי חבר בבית הזה עם חברים אחרים באופוזיציה, את תפקיד האופוזיציה אני מבין כביקורת, כהתראה, כהעלאת אתגר, כוויכוח פומבי. בי זה תפקידו של חבר הכנסת האופוזיציוני: מתן דברי שבח למי שמגיע, הטחת ביקורת על מה שפגום.

אינני חושב ואינני גורס שזה נכון לגבי הופעה פומבית של שר הממלא תפקיד בממשלה והחייב באחריות קואליציונית קולגיאלית. איני גורס שעליו להתווכח עם חבריו בראש חוצות על נושאים שיש לו הזדמנות להתווכח עליהם בממשלה. אני גורס אחרת, בין שמכמה מעמיתי נוקטים דרך כמוני ובין שהם נוקטים דרך אחרת. הצורה של ויכוח בין שרים בכלי-התקשורת או בכנסת או במע־

יצר ההרס העצמי אשר פוקד חלקים שונים בחברה הישראלית בתקופה האחרונה. וחלק מהדברים האלה, אני חושב שמן הראוי שיזכו לתפוצה רחבה יותר. חברי הכנסת גרסו העלה את שאלת החקירה של המשטרה בפירמה הקרויה "מוניטין". אעביר את הערותיו ליועץ המשפטי.

אינני יודע אם חברי-הכנסת ברעם נמצא באולם. אני מצטער על שהוא איננו, כנראה. חברי-הכנסת ברעם ראה לנכון לעיין ב"דברי הכנסת" ולמצוא קטעים מפי על הדלפות מהממשלה. ושם יש דברי ביקורת קשים ונוק־בים כלפי תופעת ההדלפות, המוטיבאציה של ההדלפות והתוצאות השליליות החמורות הבאות בעקבותיהן של הדלפות משולחן הממשלה. אני רוצה לומר לחברי-הכנסת ברעם שבניגוד למה שאמר הבעתי את דעתי בנושא הזה בממשלה לא פעם אחת, לא פעמיים ולא שלוש פעמים. העליתי הצעות מסוימות שלצערי לא נתקבלו. ודעתי לא נשתנתה כהוא-זה מאז השמעת את הדברים כלפי ממשלתה של הגברת גולדה מאיר, גם כאשר אני חבר בממשלה שקורות בה התופעות הפסולות הללו. נקודה.

אבל אני רוצה לומר לחברי-הכנסת ברעם לגבי חלקים אחרים בנאום שלו — וזאת בתגובה על דבריו שהייתי חבר כנסת אופוזיציוני התקין ביותר שהיה אי פעם — שאם כן הוא רואה את פני הדברים הרי מוטב להעיר לו הערה מפי הנסיון: אם רוצים שהאופוזיציה תהיה אפקטיבית צריך להשמיע טענות מעוגנות בעוב־דות. חלק מהביקורת הגורפת שאליה נתפס בסוף דבריו כלפי כתובת שהוא יודע שהוא מוטעית — תוצאתה הפוכה והיא מוכיחה שהאופוזיציה איננה אפקטיבית. אם הוא רוצה ללמוד אופוזיציה אפקטיבית יבחר לו דרך אחרת.

חברי-הכנסת מלמד דיבר על החשיבות של חיוזק הפרקליטות ודיבר בהקשר דומה על הצורך לחזק את מערכת המשפט ואת איתנותו. אני רוצה לומר לחברי הכנסת מלמד, שהוא חבר ועדת הכספים ויושב-ראש ועדת-משנה שלה הוועדת בנושאים האלה, ואני רוצה לומר את זה לחברי כנסת אחרים, חברי הוועדות האלה וחברי הבית בכלל, שאם כנסת ישראל לא תשכיל לדעת ולהבין לכל העומק מה משמעותה של איתנות הרשות השיפוטית גם בחומר; ולא תבין שאת שכר השופטים יש לנתק מכל מערכות השכר; ולא תבין מה שהבין צ'רצ'יל, שאמר: "אצלנו שופט בית-המשפט חייב להיות ממיטב המוחות ומאנשי-הסגולה שיש לעמנו; ואין מחיר יקר מדי לכך, להבטחת הזרוע השיפוטית הבלתי-תלו־יה" — אם הכנסת לא תדע להתרומם לגובה הזה ותחשוב על שופטים במרושעים של עובדי מדינה אחרים היא תפגע באחד הנכסים שכולנו מתפארים בהם ושבחוח־לארץ רואים בהם את אחד ההישגים של מדינת ישראל.

זה נכון קודם-כול לגבי השופטים, וזה נכון במידה רבה לגבי הפרקליטים. לעתים אני תמה כיצד אנחנו צריכים להיאבק על ביצור מעמדם, כאשר אני רואה את המערכת בסכנה של דילדול מוחלט ואולי גם התפרקות אם לא נדע לתת תשובה נאותה ולראות אותה בהקשר של שיפוט בלתי-תלוי ופרקליטות בעלת רמה גבוהה.

דוד גולומב (התנועה לשינוי יוזמה):

זה נכון לגבי היועצים המשפטיים למיניהם?

שר-המשפטים ש. תמיר:

בדרגה שלישית. הדרגה הראשונה היא שיפוט, הדר־

(חברת הכנסת ש. אלוני קוראת
קריאת ביניים)

יש שורה של הצעות, יש יותר מאחת או שתיים, והבית יחליט. אלו ואלו, אף אחת מהן אינה נגועה ב"חומייניסם" כחוא-זה.

אני רוצה לומר שבשבוע שעבר עקבתי מקרוב אחרי פרשה בתורה, פרשה של חוקים ישראלים מקוריים, פרשת מוטות ומסעי, כמה מן החוקים שקבע משה רבנו. עקבתי אחרי זה בעניין ושבתי ונדחמתי איך לפני כל כך הרבה אלפי שנים, יסודות מובהקים של המשפט של כולנו היום נקבעו כבר אז בתבונה כזאת, בחכמה כזאת, במוסר נעלה כזה. כמוכן, הזמנים השתנו ויש הכרח בשינויים עצומים. אבל שעה שאנו מחדשים כל נבט במקור רות ובשרשים, שכל הגאווה יכולה להיות עליהם. נמצא דרך למצוא נתיב שישלב את הטוב של העבר עם הטוב של ההווה. אני מקווה שגם את תהי מרוצה מההצעות החדשות.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
חוקים ספציפיים זה דבר אחד, — — —

שר המשפטים ש. תמיר:
אני מציע שלא נקיים כאן דו"שיח. זה דבר נחמד, אבל חבל על זמנו של הבית.

חברת הכנסת שילנסקי העלה את הנושא של עצורים עד למשפט ומשפטם לא התברר כאילו בשל הפגרה. זו אחת הדוגמאות לכך שבין פירסום בטלוויזיה ובתקשורת ובין המציאות לא היה כל קשר. לא אכנס לפרטים כדי שלא להעסיק את הבית. קיבלתי בינתיים שאילתה ואתן תשובות מפורטות על השאילתה הזאת. המספרים לא היו מספריים, העובדות לא היו עובדות. הציגו מתוך בית-הסוהר נאשם בעבירות חמורות ביותר, שבגללו ולפי בקשותיו נדחה הדיון במשפטו. והוא בא מול הטלוויזיה — אינני יודע איך זה אירע שהתארח לכלא הנה שיתור אותו לשירות טלוויזיוני — בהעמדת-פנים שהשתתה את כל הציבור הישראלי ועשתה עוול לבתי-המשפט ולמערכת המשפט, ובקלות כזאת יצרו תדמית כזאת. קל מאוד להרוס ולפגוע ללא כל קשר עם העובדות. גנאי בית המשפט העליון פנה אל מנהל רשות-השירות והעמיד אותו בפרטי פרטים על מערכת העובדות בחומרה רבה, בועם רב ומוצדק. אני רוצה לקוות שהמעוניינים בדבר רים — והם יקבלו אותם ממני — יסיקו מסקנה כיצד אפשר להשחיר פני דברים תקינים לחלוטין. בידי המכתב של נשיא בית-המשפט העליון בנדון, אבל, אדוני היושב ראש, אני יודע את העומס הרובץ עלינו ולכן אעבור הלאה.

חברת הכנסת האוזנר, בדברים מאוד שקולים, נגע בין היתר בנושא של מעצר על חוב אזרחי והזכיר, בצדק, שבשעת התכוננת להקים ועדה בעקבות דבריו ורציתי לבקש ממנו להשתתף בוועדה באופן פעיל ומרכזי כדי לדון בנושא. החלטתי דברים על הנושא הזה עם שופטים, לרבות שופטים בבית-המשפט העליון. דעתם רחוקה מאוד מזה של חברת הכנסת האוזנר, לא מבחינה של פילוסופיה כללית אלא מבחינת האפקטיביות והמציאות בשטח. דע-תם של השופטים היא חשובה מאוד, אך איני טוען שהיא מכרעת מבחינת בדיקת הנושא, ואנחנו נחזור לנושא הזה, חברת הכנסת האוזנר. אני מחשיב אותו מאוד. הוא כנראה בעייתי יותר אף מכפי ששנינו ראינו זאת שעה

דונים איננה מקובלת עלי. אם מישוה ברגע מסוים סבור שהמאזן הוא כזה והוא אינו יכול להמשיך לשאת בעול — הוא צריך לקום ולפרוש. להתווכח בפומבי — זה עניינו הליטימי והמותר של חבר הכנסת, לא של שר. החיובים המחייבים אותי כשר שונים מהחייבים שחייבו ומחייבים חבר הכנסת, בין שהוא קואליציוני ובין שהוא אופוזיציוני.

חברת הכנסת כהנא הפנה את תשומת-הלב להעדר ביקורת מספקת ואולי של הליכים משפטיים בקשר לאי-קימו של חוק האנאטומיה והפאתולוגיה. אני רוצה לומר לחברת הכנסת כהנא שבעיני הנושא הזה איננו רק נושא דתי. אני חושב שהוא נוגע לזכויות האדם האלמנטאריות. בהחלט אפנה את הסוגיה שהעלה ליועץ המשפטי, לבדיקה מלאה.

חברת הכנסת אלוני, על חלק מהדברים שהעלית השבתי בתשובה לחברים אחרים. שמעתי דבר נוסף, כאילו ישראל סובלת או אזרחי ישראל סובלים מהעדר מידע, ובהעדר חופש האינפורמציה לא תקינים דמוקראטיה. חברת הכנסת אלוני, אני מוכן לקבל טענות מטענות שונות, אך לומר שהאזרח הישראלי סובל מהעדר אינפורמציה? לאמיתו-של-דבר אני מוכן לומר שחלק מהחליים של החברה שלנו הוא מידע מופץ, אמיתי ופגום במהירות בלתי-סבירה, לא-ליטימית ופוגעת בדמוקראטיה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אתה מתכוון להדלפות, לא למתן אינפורמציה.

שר המשפטים ש. תמיר:
אני מתכוון גם להדלפות, בוודאי. לאינפורמציה בצורות שונות בכל המערכות, אם זה בשאילתות כאן, אם זה בהעלאה של הצעות לסדר-היום, אם זה בתקשורת המפותחת מאוד שלנו — טלוויזיה, רדיו, עתונות על כל גוניה — הלא אין לך כמעט יכולת במדינה לקיים סוד לגיטימי. אז לומר שאין אינפורמציה? אני מצטער, אני חלוק עליך לחלוטין בעניין הזה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
לאינפורמציה צריכים להיות כלים ברורים ולא על-ידי הדלפות. אני מסכימה אתך ששיטת ההדלפות היא שערורית, אבל זה לא אומר שאין לנו צנזורה.

שר המשפטים ש. תמיר:
אביא לך דוגמה. הזכרתי את הממשלה, או מותר לי לדבר גם על ועדת החוץ והבטחון. התוצאה של עורך אינפורמציה הפורץ החוצה באופן בלתי-תקין היא פחות אינפורמציה לאלה שצריכים לקבל אותה מפי הגורמים היודעים אותה. בהעדר אינפורמציה זו כושר ההחלטה נמצא פגום. אני יודע שלחברת הכנסת לין יש הצעת חוק פרטית בנדון בקשר לוועדת חוץ ובטחון. אני חושב שכאן כולנו יחד, גם הממשלה וגם הכנסת, מצווים על בדיקת-בית יסודי, כי הא בהא תליא.

חברת הכנסת אלוני הזכירה את חוק יסודות המשפט, היא זרקה לחלל את המלה "חומייניסם". אני שלם לחלוטין עם ההצעה המקורית כפי שהוגשה. כאשר נדון בהצעה מייד אחרי הפגרה אביא גם אפשרויות אחרות שיהיו יותר לרוחה של חברת הכנסת אלוני, והבית יחליט כלבבו בין האפשרויות השונות.

צדקנו, נתמיד בכך; אם טעינו, נחזור ונבדוק. אין טעם לבדוק דבקות קנאות באסכולה זו או זו משום שאימצנו אותה בנושא, כי הנסיון בחיי היום-יום הוא שצריך להכ-תיב את התשובה, והיא יכולה להשתנות מפעם לפעם.

חברת-הכנסת עמאר קבל שוב, וזו לא הפעם הרא-שונה, על הצעות חוק פרטיות שמשום-מה לא הובאו לדיון. אני מצטער, בהצעות חוק פרטיות זכאית כל סיעה למספר שלה ואין הצעת חוק שאינה מגעת לדיון באשמת משרד ממשלתי. לכל היותר יש ארכה נוספת אם היא מתבקשת. דבר אחר לחלוטין הוא אם משרד המשפטים אינו מסכים להצעה של חבר הכנסת המציע גם כאשר הוא עורך-דין במקצועו. תשאל את חברך חברת-הכנסת שחל כמה פעמים הסכמנו להעביר הצעות שלו. ואם לא הסכמנו להצעה שלך לא זה המקום, בדיון על משרד המשפטים, לעשות חשבונות אישיים כפי שעשית בדיונים הקודמים, רק משום שההצעה שלך נדונה שלא לעבור לוועדה.

משה עמאר (המערך):

אדוני השר, אין קשר.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אביא לך דוגמה נוספת, חברת-הכנסת עמאר: אתה באת בטענות מפליגות מאוד על מחלקת רישום מקרקעין של משרד המשפטים.

משה עמאר (המערך):

היתה ביקורת של מבקר המדינה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

שמעתי אותך. יכולתי לתת תשובה קצרה וכוללת בת עשר דקות, אבל אני מתייחס לביקורת של כל חבר הכנסת בריצינות ומשיב לחבר הכנסת אחר חבר הכנסת גם כשזה לוקח זמן. אני חושב שכך צריך להיות. ובכן מתחת ביקורת על המחלקה לרישום והסדר מקרקעין והי-תה ביקורת מסוימת, ספציפית, של מבקר המדינה, שזכ-תה מייד להתייחסות שלי. עוד לפני כן זכתה מחלקה זאת לשיפורים ולתיקונים יסודיים מאוד, ואני מקבל הרבה מכתבי תודה והערכה על מה שנעשה בה. היתה נקודה שהיתה ראויה לתיקון. למרות זאת, לאחר שאמרת מה שאמרת, ביקשתי את מנהל אגף רישום והסדר מקרקעין להתייחס אל הדברים, ואקרא את תשובתה. הוא לא איש מפלגה, הוא לא עוסק בפוליטיקה, הוא לא מתנצח, והוא משיב לי: (1) שורה או שתיים מהפרק בד"ח השנתי מס' 29 של מבקר המדינה על מרשם המקרקעין צוטטו אתמול במליאת הכנסת, עלידי חברת-הכנסת עמאר, בעת הדיון על סקירת שר המשפטים; והוא עשה כן בדרך שהיא אופיינית להוצאת דברים מהקשרם. (2) חברת-הכנסת עמאר — שהוא עורך-דין בעל משרד בחיפה — הגיש לא מכבר ערר, בשם לקוח שלו, על החלטת שר רשם המקרקעין בחיפה. אני דחיתי את הערר, מטעמים שהוב-הרו במפורט, ועל החלטתי שלי לא הוגש ערעור לבית-המשפט המחוזי.

משה עמאר (המערך):

סלח לי, אדוני השר, אני רוצה לציין שלא עלה בכלל על דעתי הנושא הזה. אין לזה שום קשר. זה לא קשור לזה. זה רק מוכיח, אולי, דרך מסוימת של ויכוח, אבל אין בכלל לזה כל קשר.

שהחלטנו דברים בנושא.

חברת-הכנסת האוזנר העלה רעיונות מאלפים מאוד לגבי המרת בתי-סוהר בחובת עבודה. עשיתי את הצעד הראשון בחוק העבודה בשירות הציבורי. הכנסת חוקקה את החוק הזה ביזמתנו. אבל התרופה הכוללת והגורפת שהוא מציע, בנסיבות שלנו ובכוח-האדם העומד לרשו-תנו, דומני, אם לומר בזהירות, היא לפחות מוקדמת.

חברת-הכנסת יגורי העלה את הנושא הכאוב של זכותם של ישראלים המצויים בחוץ-לארץ, וכפי שאני מבין אין כוונתו ליורדים אלא למי שבאמת עושים את מלאכתם שם בשליחות המדינה או למי שנמצאים שם זמנית לצורך לימודים או עבודה זמנית או השתלמות, וזכותם לבחור ולהיבחר. הכתובת האמיתית היא שר הפנים. עקרונית אני תומך מאוד בעמדה של חברת-הכנסת יגורי, בשעתי הצעה חוק פרטית בנושא. אם הוא יפעל לקידום הנושא הזה תוך הידברות עם שר הפנים אשתדל להיות לעזר.

עוד הזכיר חברת-הכנסת יגורי את הנושא של הביור-רוקראטיה הממשלתית. זה לא בדיוק תחום של משרד זה או זה. אני רוצה לומר לחברת-הכנסת יגורי שבמשרד המשפטים הקמנו מחלקה מיוחדת לפניות הציבור, לאו-דווקא בנושאים שמשדר המשפטים מופקד עליהם, ואזר-חיים למאות פונים, נעים, ומשרד המשפטים — באמצע-עות מחלקה זו — פועל כגורם מסייע, כגורם מקשר, כגורם המסביר לאזרחים, למאות ואולי ליותר, בענייני יום יום, גם של משרדי ממשלה אחרים.

חברת-הכנסת אורה נמיר העלתה נושא חשוב, חשוב מאוד, של-נוער עברייני, של חוק הנוער, והצביעה באופן ספציפי — היא למדה את הנושא לאשורו — גם על ההשלכה, שהיא מאוד מקוטעת וחלקית, על משרד המש-פטים, דהיינו הדיוור של בתי-המשפט לנוער, סדרי הדין שכבר הותקנו בנושא זה ומספר שופטי הנוער. ואכן, אנו מרחיבים את מספרם של שופטי הנוער. עם זאת כל שנעשה — צודקת חברת-הכנסת נמיר — אינו מס-פיק, אינו פרופורציונאלי לחומרת הנושא ואבוא בדב-רים עם שר העבודה והרווחה, שהוא המופקד המרכזי על נושא זה, לקידום התהליכים עם מצב חולה ומסוכן זה.

היא הזכירה גם את גיל האחריות הפלילית. הכנסת, על-פי יזמה של חברת-הכנסת יצחק יצחקי, חוללה שינוי יסודי מאוד בנדון, נכון, יש פנים לכאן ויש פנים לכאן ויש שתי אסכולות. היינו עדים לאחרונה לתופעות קשות של עבריינים צעירים — — —

יצחק יצחקי (הליכוד):

תרשה לי, אדוני השר, לחזק את מה שאמרת קודם בקשר להגמויות בכלי-התקשורת. זאת דוגמה נוספת להג-זמות ולדברים שלא היו מעולם. אם שני ילדים עברו עבירה כלשהי במקום מסוים ביפו, ומשפחתם אומללה — אביהם שיכור ואמא שלהם כזו וכזו — נמנחים את זה בכלי-התקשורת ומשחירים גם את בני המשפחה. מטרת החוק היתה לשקם את הילדים, וזה הדבר החשוב ביותר.

שר-המשפטים ש. תמיר:

תודה רבה, חברת-הכנסת יצחקי, ייתכן מאוד שאתה צודק, אני רק אומר שהסוגיה הזאת, של גיל האחריות הפלילית שהועלה, היא לפחות פרובלמאטית, ויש שתי אסכולות גם בין העוסקים במלאכה — שופטי נוער ואנשי העבודה הסוציאלית — וצריך תמיד לבדוק ולבחון: אם

שר-המשפטים ש. תמיר :

של מה? ציטטת לך דברים כהווייתם.

משה עמאר (המערך) :

אמנם ציטטת, אבל היית צריך לכתוב את זה. זה לא נכון מה שאתה עושה.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אני ראיתי כיצד בעקבות סירוב להציע העברת הצעה שלך לוועדה עשית פתאום תפנית והשמעת ביקורת כוללנית, קולנית וחסרת-שחר, אותו הדבר ראיתי לגבי מרשם המקרקעין. אני רוצה שתדע: יש מי שרואה את הדברים קצת יותר פנימה.

משה עמאר (המערך) :

אני רוצה לומר לך שלפני ימים מספר באמת ציטטת נוסח — והנוסח היה בלתי-מדויק.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אדוני היושב-ראש, אפשר להמשיך?

חברי-הכנסת עמאר, אתה מעוניין בתשובות על שא-
לות אחרות שלך. אתה דיברת על כך שמערכת בתי-
המשפט חייבת להיות עצמאית יותר. ובכן שלושים שנה
היתה המערכת ואנחנו חיים עלי-פי החוקים שנקבעו
בשלושים השנה האלה, כפי שהם. על הנהלת בתי-המש-
פט מופקד שר המשפטים. אני הצעתי בחוק-יסוד: בתי-
המשפט, שמנהל בתי-המשפט ימונה לא "על-ידי השר
בהתייעצות עם הנשיא", אלא על-ידי שניהם: על-ידי
השר בהסכמת הנשיא. את ההצעה שלי לחיזוק המערכת
השיפוטית לא הציעו ממשלות המערך. אתה בא להציע
דבר שכל ממשלות המערך לא חשבו עליו — ולדעתי
בצדק — שנשיא בית-המשפט העליון, שנבחר בשל כו-
שריו המשפטיים לתפקיד, יהפוך ראש מערכת אדמי-
ניסטרטיבית של 300 שופטים, ללא זיקה פארלאמנטא-
רית, ללא השתייכות לשולחן הממשלה, וללא כל זיקה
לכל אותה מערכת שאי-אפשר לכונן מינהל ולנהל
בלעדיה. אני חושב שאתה נתפס לכלל טעות שאין לעמוד
בה, באשר משמעותה היא להפוך את הנשיא לאדמיניס-
טראטור במקום שיהיה נשיא שיפוטי.

משה עמאר (המערך) :

אני חושב שבמציאות הקיימת זה הכרחי.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אתה חושב. אני חושב אחרת.

אתה רוצה שאת כל הנהלת בית-המשפט ינהל אדם
שעל-פי דין אין לו אחריות פארלאמנטארית, לא יכולה
להיות לו ואסור שתהיה לו, כי הוא הזרוע השלישית,
המנותקת מן הזרוע הפארלאמנטארית ומן הזרוע הבין-
צועית. אתה רוצה לשבור את כל מערכת הפרדת הרשו-
יות.

משה עמאר (המערך) :

לעתים יש בזה הכרח.

שר-המשפטים ש. תמיר :

אני מגיע לסוף הדברים, אדוני היושב-ראש, או
כמעט לסופם.

חברי-הכנסת וירשובסקי מתייחס לחוקים שלגביהם
שר המשפטים לא זעק. הוא פשוט אינו יודע וגם לא

ידע בעתיד כשיאבק על שינויים. חוק דחיית הבחירות
לרבנות הראשית הועבר כפי שהועבר. הבעתי את מורת-
רוחי ואמרתי לחברים שזה לא יקרה שנית, שזה נעשה
שלא כהלכה ודבר זה לא יחזור. וכאשר הוצעה בממשלה
הצעה חדשה בנוגע למועצת הרבנות הראשית, בקיצור
דרך מסויים, נמנע הדבר לפי בקשתי. החוק נבדק —
הוא גם היום לא לרוחי, אישית — והוכנסו בו שינויים
מפליגים לעומת הצעתו המקורית. כך נאבקים כשרוצים
לקיים שלטון תקין.

מרבכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אדוני השר, יורשה לי ברשותך: העניין של הדחייה
היה הצעת חוק פרטית. היית יכול להתנגד לזה מעל
במת הכנסת.

שר-המשפטים ש. תמיר :

כל אחד פועל לפי שיטתו. אני לא מתנגד מעל במת
הכנסת, כשאני בממשלה, למה שנעשה במסגרת הקוא-
ליציה. אני עושה את זאת במסגרת הקואליציה.

מרבכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :

אבל זו היתה הצעת חוק פרטית.

שר-המשפטים ש. תמיר :

החוק המתייחס לשוטרים, אשר בו דעותינו, נדמה לי,
משותפות, הוא לא היה כך במקורו. הוא שונה. האם אתה
חושב שאדווח לבית: פה זה היה כך, אני תיקנתי, אני
שיפרתי ועשיתי זאת יותר טוב? האם זה יהיה תקין לעבוד
כך עם חברים?

והחוק שהיום יידון, על הפקעת קרקע הקשורה בבד-
אים — ועוד נגיע אליו — עבר עשרה, שנים-עשר גיל-
גולים —

נרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

לא ד, לא די.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

חבל על כל גילגול.

שר-המשפטים ש. תמיר :

— נראה את סוף הפסוק.

— שכל כולם בכיוון לקולא, לקולא, לקולא.
וכאשר נעשה את החשבון היום, ונעשה אותו —

אורי אבנרי (מחנה שלי) :

זאת נשארה תועבה גמורה.

שר-המשפטים ש. תמיר :

כאשר אירעו ההתפרעויות כפי שאירעו בחברון —
התפרעויות חמורות בעיני — בצורה זו או אחרת, גפנים,
כניסה לבתי חושבים — מי נכנס והתריע על כך לרא-
שונה? וכשהיה מה שהיה בנאות-סיני אני הייתי זה
שרץ עם שר הבטחון לראות ולשמע מה שהתחולל ולנסות
למנוע התנקשויות, והן לא נמנעו כליל, הרי לאחר
המעשה אנחנו הפנינו לשם את המשטרה לחקירה, וה-
חקירה לא נסתיימה.

כאשר חבר כנסת הגמצא במוקד חשוב של המערכת
הפארלאמנטארית בנושא החוקה, חוק ומשפט, והוא יכול
לתרום, ויש לו יחסים טובים מאוד עם מי שיכול לתרום
אולי עוד יותר ממנו — במקום לקדם את ההליכים לא
אחת שם מקלות בגלגלים, ולאחר מכן שואל: למה זה

ביותר והיא צריכה לבוא אחרי השלמת השתיים הראשונות. בשתיים הראשונות פתחנו בקריאה ראשונה, סיימנו אותה כמעט בשלמותה בחוק אחד, ועדיין לא השלמנו אותה בחוק שני. אני רוצה חוקת-יסוד. אני נאבק על זה שנים. חלק גדול מהמשלה רוצה בכך, יש חברים שיש להם היסוסים בנדון, ואנו פועלים יחד. בשל כך אני צריך למשוך את החוק חזרה ולשים את הגולל על המאמץ, או אני צריך לעשות כפי שעשיתי: קידמתי אותו בכל המערכות — בתוך משרד המשפטים, בוועדת שרים לחקיקה, בממשלה, הבאתי אותו לקריאה ראשונה, הוא על סדר-היום, ואני נאבק על כך שהדיון בו יימשך. אני חושב שכל אדם שבאמת מתכוון לנושא ולא משחק בהפגנות ילך בדרך הזאת. אני מקווה שאני אצליח, אני לא בטוח, אני מקווה, כי נושא זה הוא בשבילי חשוב מאוד, משמעותי מאוד. אני מצפה כאן לסייע ולא לפרוע בוקאציה. ואתה יודע מה? — משום-מה, לך יש יחסים מאלפים מאוד עם יסודות מסוימים בבית שאתם יש לי בעיה כיצד להתגבר על נושא זה. לכן אני מציע לך לעזור, ולא לסייע להם בנושאים אחרים המכבידים על המערכה המשותפת למלחמה בפשע.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אני אעזור בעניין זה לכל עם ישראל, אם אני רק יכול.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אתה יכול, ואתה יודע בדיוק את הדרך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אבל לא ענית לי על שאלה אחת, ואינני אומר זאת לשם קינטור. הרי, בסופו-של-דבר, זו היתה הצעת חוק ממשלתית. כלומר צריך להתגבר על כל הדברים האלה — — —

שר-המשפטים ש. תמיר:

חבר-הכנסת וירשובסקי, אתה היית פעם יועץ משפטי של עיריית תל-אביב ועבדת במערכת ביצועית מסוימת. את ייתמם. יכולה להיות הצעת חוק ממשלתית המתקדמת עוד שלב ועוד שלב, ובשלב מסוים יש מהצורים שצריך להתגבר עליהם. האם אני צריך, לכן, למשוך את הצעת החוק בחזרה? לא, אני איאבק על זה שהיא תושלם, ובנושא כל כך חשוב ועקרוני אני מחכה לתמיכה ולסיוע ענייני ולא להתנצחות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

בעניין זה תהיה לך תמיכה עניינית.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, זו התשובה. אני מצטער אם ארכו הדברים. אני חושב שזו היתה חובתי לכל אחד מן החברים, ואני מודה לכל המתווכחים, המשבחים והמבקרים כאחד.

2. סיכום הדיון

להביא לפני המליאה הצעת סיכום מטעם הסיעות: הליכוד, חזית דתית לאומית, התנועה הדמוקרטית, אגודת יש-ראל, פיתוח ושלום, יעד והמפלגה הליברלית העצמאית.

הכנסת רושמת לפנייה את תוכן סקירתו של שר המשפטים, ואני שהובאה בפני הכנסת ביום כ"ט בתמוז

קורה כך? על זה נאמר כבר: "עושה מעשה ומרי ומבקש שכר כפנסוס." מונחת בוועדה הצעת חוק בעניין דיני ראיות, שממש אפשר היה לסיים משפטים בצורה אחרת אילו היא היתה עוברת, וזה תלוי כל כולו בוועדה, וזה תקוע במתכוון.

הזכרת את החווה של שר החקלאות. נכון, דעתי לא היתה נוחה בהחלט מההחלטה הראשונה שעברה בממ-שלה, ואמרתי: הכרחי לבדוק את הכללים ביסודיות, את כולם, שלא יהיה חריג יוצא-דופן. ואמנם נתקבלה החלטה חדשה. האם זה נקרא "לא להתערב"? העניין נבדק היום בשני מישורים: יש מערכת ביקורת זמנית לגבי החווה עצמה, ויש בדיקה של ועדה בראשותו של השופט קנת. אז לבוא ולומר מה שאתה אמרת — והשיב לך, בצדק, חבר-הכנסת גרוס — שאנו חיים בהרגשה שאי-אפשר להתהלך באופן חפשי במדינת ישראל? באמת — זה רציני? זה לעניין? אתה לא יכול להתהלך חפשי במדינת יש-ראל באשמת משרד המשפטים? כאן יש הגבלת חופש? ובאשמת מי? עד כדי כך לעשות חשבונות מפלגתיים, כיתתיים, אישיים, שמשבשים את הדעת ומסנוורים את העין?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

אני לא אמרתי זאת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

לא, ודאי שלא אתה אמרת. אתה חשבת, ובצדק.

חבר-הכנסת וירשובסקי, אני יודע כמה אתם הייתם מעוניינים. הייתם רוצים שבראש משרד המשפטים יעמוד מישור גרסיבי? זה היה אז מאוד קל ונוח להי-אבק, זה היה טוב לתיאוריה שלכם. אולם, רבותי, זה לא ילך, זה לא כך. אתם הייתם רוצים שהמשרד לא יהיה טוב, לא יהיה יעיל. זה לא כך, ולכן זה לא ילך לכם. המשרד הוא טוב, המשרד הוא יעיל, הוא מתפקד, וכל עם ישראל יודע זאת. אם אתה רוצה ללמוד אופור וזיכיה מה היא תופשה את הנושאים המתאימים במקום שהם קיימים. ככל שתהיה יותר כוללני, יותר מחטיא — יותר כזבים יבואו על אמיתותם מייד, ובקצב מהיר. ואת זאת אני אומר למי שמבקש וטוען למשטר תקין, וליש-רנות, וליושר אינטלקטואלי ומוסרי. עם זאת אני מודה לך על הדברים הנאים שהואלת ליידך בנושא ההחלטה על החנינות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני השר, עדיין לא ענית לי בעניין משיכת החוקים הקונסטיטוציוניים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

בבקשה, אני מוכן לסיים בכך.

אנו הגשנו שתי הצעות חוק. לא התקדמנו בחוק זכויות האדם והאזרח, כי אמרנו שזו הסוגיה הקשה

הד"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, אנו ניגש עכשיו לשמיעת הצעות סי-כום. רשות הייבחר לחבר-הכנסת סבירור.

מנחם סבירור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד

2. הכנסת קוראת למשרד המשפטים להגיש הצעות חוק המבטלות לאלתר את כל תקנות ההגנה לשעת-חירום (1945), מימי המאנדאט הבריטי, וכן חוק המעצר המיני-הל, 1979.

3. הכנסת קוראת למשרד המשפטים להגיש הצעות חוק לביטול החוקים: א. חוק לצינון שבתות; ב. חוק בתי-דין לעבודה; ג. חוק ההסכמים הקיבוציים (תיקון מס' 3).

4. הכנסת קוראת למשרד המשפטים לחוקק חוק האוסר אפליה לאומית ועדתית והמבטית שוויון זכויות לכל האזרחים, ללא הבדל גזע, דת ומין.

5. הכנסת קוראת לממשלה להחזיר משולחן הכנסת את הצעת חוק רכישת מקרקעין בנגב. הצעת החוק היא שרירותית ונוגדת את זכויות האדם. היא פוגעת באוכלוסיה הערבית הברדואית בנגב בכך שהיא מאפשרת הפקעת אדמות של הערבים הברדואים ושוללת מהם זכות לפנות לבית-המשפט.

הד"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנה הצעת סיכום לדיון על משרד המשפטים, מטעם סיעת מחנה שלי:

1. הכנסת מגנה את עירעור יסודות המשפט בימי כהונתו של השר הנוכחי.

2. הכנסת רושמת לפנייה את המחזל של הממשלה הנוכחית לגבי חקיקת חוקה למדינה, שהיתה מונעת את קבלתם של חוקי נישול ודיכוי, כגון חוק רכישת מקרקעין בנגב.

3. הכנסת מגנה את פעולת משרד המשפטים לדיכוי חופש העתונות על-ידי משרד המשפטים. כגון החמרת חוק לשון הרע, הגשת משפט פלילי נגד עתון על פירסום מכתב למערכת, ועוד. —

יגאל הורביץ (הליכוד):

איזה עתון?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

שאלת אותי פעם. אני מוכן לענות עוד פעם.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני מעוניין שזה יירשם.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני מודה מאוד על הפירסום לעתון הזה — "העולם הזה".

— 4. הכנסת קובעת כי שר המשפטים הנוכחי נוהג בתפקידו בצורה שאינה תואמת מדינה דמוקרטית.

הד"ר מ. ל. מרון :

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע ה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת צ' ביטון לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת מ. עמאר לא נתקבלה.

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חבר-הכנסת מ. סבירור נתקבלה.

תשל"ט — 24 ביולי 1979, ואת דברי תשובתו ביום ז' באב תשל"ט — 31 ביולי 1979.

הד"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להגיש הצעת סיכום לדיון על משרד המשפטים בשם הסיעות: המערך, הרשימה הערבית המאוחדת, התנועה לשינוי ויזמה והתנועה לזכויות האזרח.

א) הכנסת קובעת כי הבטחת זכויות האזרח וחירות יות הפרט, במיוחד נוכח התופעות שאנו עדים להן לאחר רונה, מחייבת לעגן את חירויות-היסוד של האדם בחוק על ולחוקק חוקה לאלתר.

ב) הכנסת קובעת כי קיים תהליך של פגיעה מתמדת ומתמשכת בשלטון החוק בישראל וכי רשויות המדינה, שאינן מקפידות תמיד לפעול על-פי החוק, הנוהג, וסדרי המינוח התקנים, תורמות תרומה משמעותית להידרדרות בתחום זה.

ג) הכנסת קוראת לממשלה לשמש דוגמה לציבור בשמירה על חוקי המדינה, ולמשרד המשפטים לפעול ביתר שאת לבלית הסחף בהידרדרות שלטון החוק ועקרונות השוויון בפני החוק.

ד) הכנסת רואה בדאגה את מגמות הממשלה להביא לפנייה חוקים בתהליך של חקיקה חפזה, דוגמת חוק השחרור הלאומי וחוק שירות הבטחון — תהליך שיש בו כדי לפגום בהליכי החקיקה ובזכויות היסוד.

ה) הכנסת קובעת כי יש הכרח ביעול שירותי המשפט לציבור ובעיקר בעריכת רפורמה מקפת בבתי-המשפט, למניעת עינויי דין ולחזוק אמון הציבור במערכת השיפוט הבלתי-תלויה בישראל.

ו) הכנסת קובעת כי יש הכרח חיוני בביצוע רפורמה במדיניות הענישה למען תהא תואמת את צרכי השעה ואת המציאות החברתית הקיימת בארץ והתפתחותה בעתיד.

ז) הכנסת קובעת כי יש הכרח מידי לבצע שינויים אירגוניים ונוהליים ליעול עבודתם של משרדי רישום הקרקעות.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להוסיף שתי מלים:

הד"ר מ. ל. מרון :

לא, אני מצטער מאוד, זה לא מקובל. אתה יכול למסור לדעה אישית בסוף הישיבה הערב.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ביטון.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא לבית הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון לסיכום הדיון על סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו:

1. הכנסת מחליטה להטיל על ועדת החוקה, חוק ומשפט להביא הצעת חוקת-יסוד כדי שהכנסת תוכל לחוקק חוקת-יסוד לפני סיום הקאדנציה הנוכחית של הכנסת. חוקת-יסוד צריכה להבטיח את זכויות היסוד של האזרח במדינת ישראל ולהבטיח שוויון זכויות מלא לבני העם הערבי שהם אזרחי מדינת ישראל, שוויון זכויות לאשה, הזכות שלא להיות כפופים בענייני אישות לחוקים הדתיים, והזכות של ציבור הפועלים להתארגנות למאבק המקצועי ללא התערבות השלטון ובית-המשפט.

ו. חוק מכירת מקרקעין (שמיטה), תשל"ט—1979 *

(קריאה ראשונה)

תשכ"ט—1969. חוק המקרקעין לא נתן דעתו על בעיית השמיטה, ויצא — כפי שלמדנו לאחרונה — שהיה רבים וטובים, המקפידים במצווה קלה כבחמורה, נכשלו; כאשר הם העבירו קרקע לצרכי שמיטה בשנת השמיטה האחרונה המכר לא היה מכר בהתאם לחוקי המדינה. הם קנו בחנויות מיוחדות וחשבו שהם מקיימים מצוות שמיטה, והתברר שנכשלו, שלא בכוונה.

יום חברי-הכנסת דרוקמן, שהוא גם תלמיד-חכם, את הצעת החוק שלפנינו. ויש חשיבות רבה שנקבל הצעת חוק זו בדחיפות, היות שאנו נכנסים לשנת שמיטה ומחר יוצאת הכנסת לפגרה.

חיים קורפו (הליכוד):
מה עניין שמיטה להר-סיני?

רב שילנסקי (הליכוד):
בוועדה שאלתי אף אני: מה עניין שמיטה להר-סיני? והתברר שבמקרה זה יש עניין. יש קשר בין שמיטה והר-סיני, הר-סיני זה התורה.

אני רוצה לפנות לחברי הכנסת שאולי אינם מוכנים לקבל הצעת חוק זו ויצביעו נגדה: הבה נקבל את הגישה שיש לתת לדת היהודית וליהודים בארץ-ישראל לפחות מה שאנו נותנים לבני דתות אחרות.

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלונה. איננה. אני מבין שאין דברי תשובה. נעבור איפוא להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר הצעת חוק מכירת מקרקעין (שמיטה), תשל"ט—1979, לוועדה — רוב
נגד — אין

ההצעה להעביר הצעת חוק מכירת מקרקעין (שמיטה), תשל"ט—1979, לוועדה נתקבלה.

היו"ר מ. ל. מרון:
אדוני שר האוצר, אני מבין שבגלל הסדר שנקבע מראש אין מי שיפתח את הדיון בנושאים אחרים.

שר-האוצר ש. ארליך:
סיעת המערך מקיימת התייעצות.

היו"ר מ. ל. מרון:
אנו מבררים את הדבר. אני מכריז על הפסקה של 5 דקות.
הישיבה הופסקה בשעה 17:05 וחודשה בשעה 17:35.

ז. חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם מצרים), תשל"ט—1979 **

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ. שנימן:
הריני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסת. על סדר-היום: חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם

היו"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, נתבקשנו על-ידי סיעת המערך, עקב התייעצות שנערכת כרגע בעניין חוק רכישת מקרקעין בנגב, להמתין עם הדיון בחוק. נעבור עתה לסעיף ז': חוק מכירת מקרקעין (שמיטה), תשל"ט—1979 — קריאה ראשונה. את החוק יביא חבר-הכנסת דרוקמן.

חיים דרוקמן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא הצעת חוק מכירת מקרקעין (שמיטה), תשל"ט—1979, לקריאה ראשונה. הסברתי את הצורך בהצעת החוק כאשר הגשתי את ההצעה הטרומית. עכשיו אסביר את העניין בקיצור.

עומדים אחרנו לפני שנת השמיטה. בינתיים מדינת ישראל כולה איננה יכולה לשמור על מצוות שמיטה בלי להזדקק להיתר המכירה. על-מנת שהמכירה לשם קיום מצוות שמיטה תהיה בעלת-תוקף בצורה המאקסימאלית יש צורך בהצעת חוק זו.

הצעת החוק מונחת לפניכם. היא אומרת: "שר המשפטים ושר הדתות, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, רשאים להתקין תקנות באשר למכירת מקרקעין לשם קיום מצוות שמיטה בלבד, שיחולו על-אף האמור בחוק המקרקעין, תשכ"ט—1969, או בכל דין אחר."

הצעת חוק זו באה לאפשר, בין היתר, מתן תוקף למכירה לזמן קבועה שעיסקאות כאלה לא יהיו טעונות רישום, חזאת כדי לאפשר קיומה של מצוות שמיטה בימינו. תודה רבה.

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת שילנסקי, ואחריו — לחברת-הכנסת אלונה.

רב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף ד לחוק המ-קרקעין, תשכ"ט—1969, קובע כי כל עיסקה במקרקעין טעונה רישום. ויצא כי כל עיסקה שנעשתה במקרקעין ולא נעשה רישום ב"טאבו" איננה מושלמת. עד חוק המקרקעין, תשכ"ט—1969, אפשרית היתה בעלות-שבי"ר, שר, היינו אפשר היה להעביר מקרקעין מאחד לשני באמצעות חוזה, והעיסקה תפסה אף שלא היה רישום ב"טאבו". חוק המקרקעין, תשכ"ט—1969, ביטל זאת, מאחר שרצו לסתום פגות של העברות במקרקעין ללא תשלום מס. היה ידוע שאותם מקרקעין עברו מיד ליד, לפעמים התגלו גלו בשוק הספקולאטיבי ועברו עשרה בעלים ללא רישום ב"טאבו". כל מכירה תפסה, עד שבא חוק המקרקעין,

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ז, עמ' 3824; רשומות (הצעות חוק, חוב' 1413).
** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1410).

שר-האוצר ש. ארליך :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם פינוי המיתקנים הצבאיים בחצי-האי סיני עלינו להקים במקומם, תוך תקופה קצרה מאוד, מיתקנים אחרים בנגב. פרק הזמן המצומצם העומד לרשותנו אינו מאפשר את רכישת השטחים הדרושים להקמת המיתקנים באחת מדרכי הרכישה הקיימות. נסיבות מיוחדות אלה מחייבות אפוא חקיקה מיוחדת, שתאפשר את קבלת החוקה הדחופה בשטחים הדרושים "לצה"ל, בעיקר לשם הקמת שדה-התעופה "נבטים" ולשם שיקום ומתן פיצוי בקרקע לתושבים שיפוגו מהשטחים שיירכשו.

מבין שלושת שדות-התעופה שייבנו בסיני שניים יוקמו באזורים בלתי-מיושבים, ואילו השדה השלישי יוקם באזור תל-מלחתה, המיושב על-ידי תושבים בדואים, המתגוררים באזור או מעבדים את אדמותיו. מבחינה מעשית אין אזור אחר בנגב המתאים להקמתו של שדה-תעופה זה.

בהצעת החוק המונחת לפני חברי הבית פורטו המקרקעין הדרושים למדינה בשל צרכים הנובעים מחווה השלום עם מצרים. על-פי ההצעה יוקמו השטחים לקניין המדינה ביום תחילתו של החוק, ומי שמחזיק בהם יהיה חייב למסור למדינה את החוקה בהם תוך תקופה של שלושה חודשים, הניתנת בתנאים מסוימים להארכה.

אין זה סוד כי דיונים רבים נערכו בשאלה: מה יהיה היקף השטחים שיירכשו על-פי החוק? הקו המנחה היה לרכוש רק את השטח המינימאלי הדרוש לצרכי צה"ל ולצרכי שיקום ויישוב התושבים שיפוגו מהשטחים. שטח זה הוא בהיקף של 157,000 דונאם. יותר ממחצית השטח מיועדת להקמת שדה-התעופה "נבטים" ולמיתקנים צבאיים אחרים, והיתר לצורך העיירות המיועדות לקליטת התושבים שיפוגו מהשטחים הנרכשים ולשם מתן פיצוי בקרקע לתושבים אלה.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אדוני השר, אפשר לשאול שאלה?

שר-האוצר ש. ארליך :
לאחר שאסיים דברי.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אחר כך לא תוכל לענות.

שר-האוצר ש. ארליך :

פינוי השטחים שיירכשו יעשה לפי צרכי הבטחון ובהתאם לצורך לקבל את החוקה במקרקעין הדרושים ליישוב התושבים ומתן הפיצויים בקרקע.

על-פי הצעת החוק יוקמו ועדות תביעות במתכונת ועדת ההסדר הפועלת כיום. ועדות אלה יטפלו בתביעות לפיצויים ולהטבות אחרות שיינתנו לתושבים שיפוגו. בראש כל ועדה יעמד פקיד הסדר שימונה על-ידי שר המשפטים, וחבריה האחרים יהיו נציג מינהל מקרקעי ישראל ונציג משרד ראש הממשלה.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):
איפה נציגי הבדואים?

שר-האוצר ש. ארליך :
מייד, אדוני.

הוועדות יונחו לסייע למפונים ככל שניתן ונדאג לקיים הידברות עם התושבים כדי לנסות להגיע עמם להסדר ברוח של רצון טוב, הבנה הדדית ושיתוף פעולה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

איזה רצון טוב יכול להיות בהצעת חוק זו?

שר-האוצר ש. ארליך :

על-פי הרצון הטוב לפי תפיסתנו, חבר-הכנסת אבנרי, הצעת החוק דנה, כמוכן, גם בפיצויים ובהטבות שיינתנו לתושבים באזור. הפיצויים המוצעים אינם נמוכים ממה שמקובל ברכישה על-פי חוקי ההפקעות השונים, וגדולים בהרבה מאלה שנקבעו על-ידי הממשלה הקודמת בהחלטת ועדת השרים לעניין ערביי ישראל מיום 4 באוגוסט 1976. בהחלטה זו, כזכור, נקבעה מערכת פיצויים מיוחדת לבני המיעוטים בנגב המוכנים לפנות קרקעות המחזקות על-ידם ולעבור לעיירות-פיתוח. הפיצויים וההטבות שאנו מבקשים לתת לתושבים שחוק זה יחול עליהם הם מכמה סוגים: —

1. פיצויים על הקרקע שתירכש ועל המבנים, בארות המים ועצי הפרי;
2. מענק לצורך עזרה בשיכון בסך של 100,000 לירות למשפחה;
3. הקצאת מגרש בניה למי שהתגורר באופן קבוע ביום 1 בינואר 1979 בקרקע שהחזיק בה תועבר למדינה לפי החוק. ערכו של מגרש כזה, שגדלו כדונאם אחד, נאמד ב-250,000 לירות בקירוב. מגרשים אלה יוקצו באחד מישוּבֵי-הקבע, שהם: רהט, תל-שבע, שגב-שלום, לקיה, חורה או תל-כסיף. הבחירה בין יישובים אלה תהיה בידי הוֹכָאִים;

4. פיצויים בקרקע חקלאית מפותחת עם הקצבת מים וקרקע חקלאית לעיבוד למי שיבחר בכך.

ועל כל אלה יינתנו עוד הטבות מיוחדות למי שיפוגו מרצונם את הקרקע שבה התגוררו. כאמור המקרקעין שחוק זה חל עליהם, כפי שהם מצויינים במפה המהווה חלק מן החוק, יהיו לקניין המדינה החל מתחילת תקפו של החוק. הוראה זו תביא לכך שעל הרכישה עצמה, להבדיל מן הפיצויים לזכאים, לא יהיה עירעור לבית-המשפט. הצורך בהוראה זו נובע, כמוכן, רק עקב הדחיפות ברכישה לצורך בטחוננו. אני בטוח שבעת הדיון נשמע דברים בנושא זה, אך רצוני להקדים ולומר שההצעה, שנוסחה על-ידי משרד המשפטים, אושרה על-ידי הממשלה כולה רק עקב הצרכים הבטחוניים הדחופים. אני מקווה שלא נעמד עוד בפני צורך להגיש הצעת חוק מעין זו.

ולבסוף אבקש להעיר הערות מספר. בעקבות דיונים שקיימנו עם נציגי הבדואים ועם אישי-ציבור החלטנו להוסיף את השינויים הבאים: —

1. בהצעת החוק קיים סעיף המאפשר לממשלה, באישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, להרחיב את היקף השטח שיירכש על-פי החוק או לצמצמו. כוונתנו בסעיף זה היתה לאפשר הכנסת תיקונים קלים, אם יהיה צורך בכך. התברר לנו כי קיומו של סעיף זה מעורר חששות — בלתי-מוצדקים, לדעתי — ולכן החלטנו לוותר עליו. —

גדעון האיונר (המפלגה הליברלית העצמאית):
על איזה סעיף מדובר, אדוני שר האוצר?

שר-האוצר ש. ארליך :

בסעיף בדבר הסמכתה של ועדת החוץ והבטחון.

מדרכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

בסעיף 3.

שר-האוצר ש. ארליך :

בסעיף 3.

2. נשמעו טענות נגד קיומו של הסעיף המגביל את זכות העירעור על החלטת ועדת התביעות, שתוקם על-פי הצעת החוק, לעירעור בנקודות משפטיות בלבד. לדעתנו כל עירעור הוא, בסופו-של-דבר, עירעור בנקודות משפטיות, והסעיף בנוסחו הנוכחי מאפשר כל תביעה שהיא בשאלות הפיזיות, אולם כדי להסיר ספקות החלטנו לתקן את הסעיף האמור באופן שיאמר מפורשות שניתן לערער על החלטת ועדת התביעות ללא כל סייג.

3. בוועדת התביעות, המוזכרת בסעיף 18 לתוספת לחוק, ישותפו גם נציגי ציבור ולא רק עובדי מדינה.

4. אנו ננסה להגיע, ככל שנוכל, להסכם של פשרה עם התושבים. בהתאם לכך כבר קבענו ועדה לניהול משא ומתן עם התושבים, ואליה יצורפו לא רק נציגי הבדואים כפי שסיכמנו אלא גם נציגי ציבור.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני השר, למה צריך לנהל משא-ומתן תחת חרב החוק? מדוע לא באופן חפשי?

שר-האוצר ש. ארליך :

אתה מבקש תשובה? — תרשה לי לסיים את המשפט ואשיב לך.

בין קריאה ראשונה של היום ובין הקריאה השנייה והשלישית תקיים הממשלה, באמצעות ועדות אלה, נציגי ציבור והבדואים, משא-ומתן מזורז על-מנת להגיע לידי הבנה מלאה בינינו לבין הנתבעים כדי להימנע מלהזדקק לחוק זה.

אני מבקש להודיע שוב לתושבים שיפגנו כי עשינו ונעשה כל שביכולתנו כדי לסייע בידם להשתתף במקום שבו יבחרו. אין לי ספק כי אנשים אלה מבינים את הסיבות שהביאו לצורך לפגנתם ובטוחני כי כאזרחים נאמנים למדינת ישראל יסייעו בידינו לסייע להם.

אבקש להעביר את הצעת החוק, לאחר הדיון, לוועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

למה לא לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

שר-האוצר ש. ארליך :

כי הנושא הוא בטחוני.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, נקבעו שלוש שעות לדיון סיעתי בנושא זה. רשות הדיבור לראשון המשתתפים בדיון, חבר-הכנסת שחל, אחריו — לחברי-הכנסת יגאל כהן, ואחריו — לחברי-הכנסת בן-מאיר.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להודיע בצורה המפורשת, הכרוה והבהירה ביותר כי אין אנו מערערים על הצורך בהקמת שדה התעופה; אין אנו מערערים על מיקומו כפי שנקבע על-ידי שלטונות צה"ל;

אין אנו מערערים על הצורך בהקמת השדה לפי לוח זמנים מוגדר וקבוע מראש ועל-פי ההנחיות והצרכים הבטחוניים של מדינת ישראל בעקבות הסכם השלום עם מצרים. לעומת זאת גם במקרה זה נהגה הממשלה, בדרך טיפולה, בחוסר תבונה והבנה. אפשר היה לפתור את בעיית הקרקעות בלי החוק. גם במקרה זה טיפלה הממשלה בנושא בדרך שלומיאלית.

יגאל הורביץ (הליכוד):

שלומיאליות עדיפה על פני צביעות.

משה שחל (המערך):

חברי-הכנסת הורביץ, אתה הלא חושב בדיוק כמוני על הממשלה הזאת. ההבדל בינינו הוא שאני אומר זאת בקול רם — — —

יגאל הורביץ (המערך):

אבל אתה לא יודע מה שאני חושב עליהם. אתם צבועים.

משה שחל (המערך):

חברי-הכנסת הורביץ, אני מציע לך להקשיב לדברי. סיעתי עשתה יותר ממך כדי לנסות להגיע להסכמה לאומית בנושא הזה והממשלה לא הסכימה.

רבותי, אין חילוקי דעות, לא בין ספסלי המערך ולא בין ספסלי הקואליציה ולא בין רוב הסיעות בבית הזה, על כך שהחוק הזה איננו מפאיר את ספר החוקים הישראלי. יתירה מזאת, אנחנו חושבים כי אפשר לפתור את הבעיה בלי להזדקק לחוק. אנחנו חושבים שבחוק הזה יש סתירה לגבי זכות אלמנטרית, זכות יסוד של אזרח, לפנות לערכאה שיפוטית וכי אין להזדקק לשיטת חקיקה כזאת.

חיים קורפו (הליכוד):

חברי-הכנסת שחל, אתה יודע על חוק רידינג? אתה יודע שהפקיעו שטחי קרקע?

משה שחל (המערך):

זה אינו דומה.

חיים קורפו (הליכוד):

אינך יודע.

היו"ר פ. שינמן :

חברי הכנסת, אני פונה אליכם, אנא, אל תפסיקו ואל תפריעו בקריאות ביניים. תנו לכל אחד ואחד להגיד את דברו.

שר-המשפטים ש. תמיר :

במשך עשרה ימים אנחנו קיימנו בירורים ויחד הסכמנו על שינויים מסוימים בחוק. אתם הצעתם לממשלה הצעה, שאם במשך שלושה חודשים הממשלה-ומתן לא יעלה יפה מבחינת הפיזיות, החוק ככתבו וכלשונו, עם שלושת התיקונים, יעבור ויזכה בתמיכתכם. למה חוק, שבעוד שלושה חודשים יהיה, לדעתכם, כשר, תקין, דמוקראטי והוגן על כל תגיו ודקדוקיו, מותקף על-ידיך היום כלא הוגן וכלא דמוקראטי וכזה שמקומו לא יכיר-נו במדינת חוק? אתה רוצה לומר שיש שוני בעקרון בין היום לבין עוד שלושה חודשים? ענה לי על כך.

משה שחל (המערך):

אדוני השר, א. אתם לא ניהלתם משא-ומתן בזמן שזה

חברי הכנסת, אנחנו באנו אל הממשלה ומתוך גישה אחראית הצענו כמה הצעות לפתרון הבעיה בלי החוק והעברנו כמה הערות על החוק עצמו. הערנו שאין לקבל את החוק עם סעיף 3 המקנה לממשלה זכות להפקיע אדמות נוספות ללא הגבלה, באישור ועדת החוץ והבטחון.

איתן לבני (הליכוד):
להפקיע ממני?

משה שחל (המערך):

מאלה שמחזיקים בקרקע, ואלה הם אזרחי מדינת ישראל, חברי הכנסת לבני, גם אם הם ערבים.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזומה):
הם יושבים שם כבר מאות בשנים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לגביו הם אינם קיימים כלל ולכן אין ממני להפקיע.

משה שחל (המערך):

חברי הכנסת, בשום אופן אין לקבל סעיף זה. חברי הכנסת מאגף ימין, כדאי לכם גם לשמוע פרטים על המשא-ומתן עם הממשלה. אנו גם הצענו הצעה נוספת, למנות 20 שופטים, להרכיב בתי-משפט שיעבדו בקצב מזוזן כדי לאפשר למי שרוצת בכך לפנות לערכאה שיפוטית — — —

יודאן עשמי (התנועה לשינוי ויזומה):
ולהגביל את זמנו של בית-המשפט.

משה שחל (המערך):

נכון, להגביל את זמנו של בית-המשפט. היעץ המשפטי לממשלה אמר שזה בהחלט אפשרי אם כי הוא הביע חשש כי למרות הכול אי אפשר יהיה לקבוע לבית-המשפט לוח זמנים וכי הדיון המשפטי עלול להתארך. רבותי, אנו הצענו גם דבר נוסף: לצרף לוועדות ההערכה אנשי ציבור וכל זה בתנאי שיתנהל משא-ומתן עם הברד"אים לפני הגשת החוק. והיו כאן נציגי הברד"אים בנגב, נפגשו עמנו וקיימנו אתם שיחות ממושכות. הם הודיעו לנו בצורה חד משמעית שהם מסכימים לאחת משתי הצעות: האחת, ללכת בבוררות מחייבת — ואני מדגיש, בוררות מחייבת — תוך שלושה חודשים בפני פורום שיהיה מוסכם על שני הצדדים. הצענו זאת לממשלה ול-נציגי הממשלה. השנייה, הברד"אים הציעו הצעה נוספת, שהם מוכנים ללכת לוועדה ציבורית שתהיה מורכבת מנציגי ציבור, מנציגי הברד"אים ומפקידי ממשלה, והיא תסיים את מלאכתה תוך שלושה חודשים. הם אמרו לנו שהם יהיו נכונים לכל הצעה הגיונית והבטוחה שיעזרו לה לסיים את המשא-ומתן תוך שלושה חודשים. והיה אם תוך שלושה חודשים המשא-ומתן לא יסתיים יוגש החוק. אז אמרנו לממשלה: תדחו את הגשת הצעת החוק לשלושה חודשים כדי לנהל משא-ומתן באווירה של אמון. הממשלה הודתה כי מצד אחד יש בחוק סעיפים שאי אפשר לקבלם; היא כן הודתה שיש מקום לנהל משא-ומתן; היא כן הודתה — ואני מדגיש זאת — שהיא לא יזוזה משא-ומתן במשך השנה האחרונה. אבל אמרו לנו אחר כך, לאחר שהיינו משוכנעים שהיא דוחה את הגשת החוק, שהיא כן תעמוד על הגשת החוק לקריאה ראשונה. לשם מה? אולי יסבירו לי מה הדחיפות? במשך שלושת החודשים האלה לא ייעשה דבר. הכנסת יוצאת לפגרה. האם מישהו יאמר לי שבמשך הזמן הזה אנו

היה אפשרי. יכולתם להתחיל במשא-ומתן מייד עם חתימת הסכם השלום לפני שנה; ב. אתה עצמך מודה שהחוק כפי שהוא מוגש שונה עקב התיקונים היסודיים שאנחנו הצענו.

היו"ר פ. שינמן:

עם כל הכבוד לכבוד שר המשפטים, השאלה היתה די ארוכה, כמעט נאום שלם, ואם ברשה שאלות כגון אלה לאן נגיע? ניתן לכל אחד להגיד את דברו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אוי ואבוי, לאן נגיע, רחמנא ליצלן? מה יקרה אם תהיה שיחה פאראלאמנטארית כמו שצריך בפאראלאמנט? האם זה דבר איום ונורא?

היו"ר פ. שינמן:

אם ברשה שאלות כגון אלה נסיים את הדיון היום ב-4:00 בלילה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

האם זו כיתה א' שאי אפשר לדבר? אוסרים על השר לשאול שאלה?

הדיו"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת טובי, מה זה התעוררת כל כך? מה קרה לך?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני ער מזמן.

משה שחל (המערך):

אדוני שר המשפטים, אני רוצה להשיב לך, השוני הוא בנקודה מאוד מרכזית. אתם יכולתם להתחיל לנהל משא-ומתן אחרי חתימת הסכמי קמפ-דייוויד. על כל פנים, עמדה לרשותכם שנה תמימה. לא עשיתם דבר וחצי דבר כדי לנהל משא-ומתן עם הברד"אים. אמרנו, אנחנו ניתן לכם שלושה חודשים, ביחד. כאשר שמענו מהברד"אים על נכונות לנהל משא-ומתן ענייני אמרנו: במקרה זה נמצה את האפשרויות הזאת. והיה וגיווכה כי אין בכונות הברד"אים להגיע להסכם, כי אין כוונתם לפנות את הקרקע למרות הצעות הגונות שיוצעו וגיווכה כי אינם כנים בגיהול משא-ומתן ענייני — אנחנו נסכים לחוק את החוק עם התיקונים כדי לא לפגוע בלוח הזמנים וכדי להקים את המשפטים. ואז נלך לחקיקה בליט ברירה. היום אנחנו לא משוכנעים שאי אפשר היה למצוא את הליכי המשא-ומתן לא לגבי העבר, בוודאי לא לגבי שלושת החודשים האלה. יש שוני מאוד רציני. זה קבע אצלנו גם את העמדה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

האם הייתם מוכנים לחוק הזה בעוד שלושה חודשים?

משה שחל (המערך):

רבותי, בחוק הזה יש פגיעה בתדמיתה של ישראל כלפי חוץ וגם ביחסיה כלפי פנים. כלפי חוץ החוק ינוצל כדי לפגוע בתדמיתה של ישראל וכלפי פנים החוק יפגע במערכת היחסים התקינה בין שלטונות המדינה לבין הברד"אים. החוק עלול לגרום למתחים מיותרים, לאפשר לגורמים מסויימים לנצל כל גל עכור כדי לעשות הון פוליטי לעצמם. הממשלה כמו ידיה, ללא כל צורך, נתנה מכשיר בידי כל מסית, בידי כל אדם שרוצה לעוות את דמותה של ישראל.

הי"ר פ. שינמן :

אינני מאשר לשאול שאלות.

יוסי שריד (המערך):

אבל זה בחסכמת הנואם, איך אתה יכול לדבר על הפרת הקונסנסוס הלאומי כאשר אתה הצבעת נגד הסכמי קמפ-דייוויד?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה חוק של תשעה באב.

יגאל כהן (הליכוד):

חברי הכנסת יוסי שריד, צר לי לקבוע שבסוף שאתה גורם בסיעת המערך בעמדות שאתה מציג אתה גורם למצב שלא ידענו כמותו.

יוסי שריד (המערך):

אתה היית חריג בקונסנסוס הלאומי על הסכמי קמפ-דייוויד.

יגאל כהן (הליכוד):

בשנת 1974, בעקבות הצעה לסדר-היום של חברי הכנסת מאיר פעיל, חמאד אבר-ביעה ותופיק טובי הועלה נושא הסדר הקרקעות הכולל בכנסת והוועדה שהוקמה — ושאני נמנתי עם חבריה — עסקה בנושא במשך מספר ניכר של שיעורים. אז שמענו אותו טולידאנו, שהיום מציג מדיניות אחרת — — —

יוראן עטשי (התנועה לשוניו ויומנה):

מה זה "אותו טולידאנו"? טולידאנו הוא חבר הכנסת.

יגאל כהן (הליכוד):

— — — ושמענו את מאיר זורע ואת אליהו נאוי ואת הנציגים של שבטי הבדואים בנגב. חברי הכנסת, אני רוצה להזכיר לכם את המסקנות שהגענו אליהן ברוב מכריע של קולות, כאשר הליכוד היה במיעוט, בוועדת הכלכלה של הכנסת. אקרא רק חלק מהתחלטות: "חוסר הוודאות לגבי בעלות או שייכות של האדמות האלו הביא למצב בלתי נסבל מבחינת פיזורם של הבדואים על שטחים נרחבים בנגב, במקומות הנעדרים בדרך כלל שירותים ציבוריים מסודרים הניתנים לכל האזרחים במדינה, כמו חינוך, בריאות, מים, חשמל, תנאים סאני-טאריים, שירותי דת ועוד. הדבר גורם לפיגור בתרבות החיים של האוכלוסיה הבדואית בהשוואה לתושבים אחרים בישראל מצד אחד ולבנייה מפורזת בלתי חוקית מצד שני. הוועדה רואה בדאגה את המשך חוסר הבהירות בעניין הבעלות על הקרקע. מצב זה גורם לקביעת עוב-דו חדרות בשטח ותביעות נוספות לבעלות. הוועדה סבורה כי עקרונית, הסדר הקרקעות בנגב המוצע על-ידי הוועדה הבין-משרדית הנ"ל הוא חיובי. הוועדה בדעה כי הפיצוי בכסף ובקרקע המוצע על-ידי הוועדה הבין-משרדית לבדואים בנגב הוא גבוה מדי והיא קוראת לממשלה לבדוק מחדש. הוועדה מאמצת את הגישה העקרונית שיש לעדד יישוב הבדואים ביישובי קבע וממליצה לזרז את ההליכים להקמת יישובים אלה. הצורך בהקמת יישובי קבע מוסבר בכך שבשנים האחרונות חלה תמורה רבה באורח חייהם של הבדואים. חלק ניכר מהם עבר מגירות לעיסוק קבע, כגון עבודה בתעשייה, בבנייה, בשירותים עירוניים ועוד." להזכירכם, הוועדה הבין-משרדית, שאליה מתייחסות ההמלצות, הציעה הצעות שלדעת רוב חברי הוועדה, שרובם היו חברי מערך, היו נדיבות מדי. זו היתה המסקנה של רוב חברי הוועדה.

נשיג משהו אם בכנות מדובר על גיהול משאומות בתום לב, לשם מה צריך להגיש היום את החוק? ברגע האחרון הצעתי לשר המשפטים הצעה מרחיקת לכת: להביא את החוק לקריאה ראשונה ולא להצביע.

אמל נפראלדין (הליכוד):

כאשר ממשלת המערך הפקיעה אדמות של דרוזים למה לא עשיתם מה שאתה מציע לעשות היום? למה לא עשיתם זאת או ?

משה שחל (המערך):

אנו דנים בחוק. היא לא הביאה חוק כזה.

יוסי שריד (המערך):

האם את ההפקעות של הדרוזים הביאו לדיון פה בכנסת?

משה שחל (המערך):

חברי הכנסת, צר לי לקבוע שהממשלה לא רק שעשתה משגה אלא שהיא גרמה לכך שלפני שהתחיל המשא ומתן יש כבר אווירה של אי אמון. עוד לפני שהיא התחילה בו היא כמעט וסיימה אותו.

לפיכך, אדוני היושב-ראש, אני מציע, שהחוק יוחזר לממשלה. בנסיבות שבהן הובא החוק וכל מה שהיה סביבו לא יהיה זה לדעתי מן הראוי לקבל חוק כזה על-ידי הכנסת וצריך להחזיר אותו לממשלה שהביאה אותו.

הי"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגאל כהן, ואחריו — לחבר-הכנסת יהודה בן-מאיר.

יגאל כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי לקבוע שבזמן האחרון אנו עדים בכנסת זו לתופעה שלא היינו רגילים לה. מאז קום המדינה היה בדרך כלל בנושאים מרכזיים לאומיים-ציוניים קונסנסוס לאומי כללי; ואילו בכנסת הנוכחית יותר ויותר. חל סחף מצד חלק ניכר של חברי הכנסת — — —

יוסי שריד (המערך):

מצדכם.

יגאל כהן (הליכוד):

— — — בנושאים שלא היינו מעלים על הדעת שיש בהם חילוקי דעות.

שלמה הלל (המערך):

כמו ההתנגדות לפינוי פיתחת רפיח?

יגאל כהן (הליכוד):

ביחס לבדואים בנגב, מי שהיה בוחן זאת בכנות ובישר והיה יודע להבחין בין המצב שהיה לפני חמש, שש ושבע שנים לבין ההצעה המוצעת-היום לא היה מעו להעלות על דל שפתותיו את ההאשמה שיש פה נסיון לגשל, שיש פה נסיון לאכוף על הבדואים משטר כזה שלא ידענו אותו בעבר.

רבותי חברי הכנסת, אולי חלק מכם אינו יודע, אנו עוסקים בבעיה של הסדר הקרקעות של הבדואים בנגב כבר חמש, שש ושבע שנים.

יוסי שריד (המערך):

אני יכול לשאול אותך שאלתו

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה שקר, זו עלייה.

הז"ר פ. שינמן:

הברי-הכנסת זיאר, הפסק לקרוא קריאות ביניים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שיפטיק לשקר.

יגאל כהן (הליכוד):

נאמר שנעשו כביכול הפקעות בגליל. תשמעו איוו
הפקעות נעשו בגליל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה דיין וזה? וזה הסתה. זה פאשיזם.

הז"ר פ. שינמן:

אני מבקש מהנואם לא להגיב על קריאות הביניים.

יגאל כהן (הליכוד):

אינני מתייחס אליהן כלל.

אביא כמה דוגמאות על אדמות יהודים שהופקעו
בגליל מיום קום המדינה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה יודע מה זה הגליל?

יגאל כהן (הליכוד):

מסביב לעיר צפת הופקעו בשנים האחרונות מיהדים
למעלה מ-6 אלפים דונאם למטרות פיתוח סביבתי והקמת
אזור תעשייה. בראש פנה הופקעו מיהדים מאז הקמת
המדינה למעלה מ-25% מהאדמות החקלאיות, למעלה
מ-4,000 דונאם, לצורך הקמת שדה תעופה ולמחנות צבא.
לאחרונה הופקעו כ-700 דונאם לפיתוח תעשייה באזור.
במועצת אזור הגליל התחתון הופקעו 1,200 דונאם לפי-
תוח אזור תעשייה. מאיכרי כפרי תבור הופקעו כ-700
דונאם בשביל יישובים שכנים. במושב מגדל הקטנה
הופקעו כ-300 דונאם אדמה. כן נעשו בגליל עוד כהנה
וכהנה הפקעות של אדמות יהודים. מהי ההפקעה הגדולה
בגליל, שעליה קמה הזעקה? שומרי שמיים איוו הפקעה
היתה בגליל: הופקעו על-ידי מינהל מקרקעי ישראל 21
אלף דונאם, מתוכם 15 אלף דונאם בבעלות יהודית
ו-6,000 דונאם בבעלות ערבית. מתוך 6,000 הדונאם שבי-
בעלות ערבית הופקעו 2,000 דונאם לטובת תושבי הכפר
הערבי מכר ו-4,000 הדונאם הנותרים הופקעו כדי להרחיב
את שטח השיפוט של הכפרים הערביים בגליל. 15 אלף
מגרשים חדשים לבנייה ניתנו לערבים לצורך בנייה בכפר
הערבי. כלומר, כמעט רוב השטח של 6,000 הדונאם
שהופקעו מהערבים, לצורך הרחבת תכניות המיתאר של
היישובים הערבים, הוחזר לערבים. זהו המצב העובדתי
הנכון לגבי כל אזור בארץ. בעמק יזרעאל הופקעו אדמות
חקלאיות טובות לצורך הקמת שדה התעופה ולא היה מי
שהרים קול צעקה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
לפי איוו חוק?

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הופקעו מהערבים מיליון וחצי דונאם.

יגאל כהן (הליכוד):

בגליל ובנגב תפסו את אדמת הלאום. קובעים
הסדרים נדיבים מעל ומעבר למה שרוב חברי הכנסת

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בגלל זה הגעתם לשלטון.

יגאל כהן (הליכוד):

היתה פנייה לראש הממשלה דאז, היום חבר-הכנסת
רבין, בנרשא הפיצויים בכסף והפיצוי ברקע לאותם
בדואים הטוענים לבעלות, ובעיקר לחוקה ברקע ותפי-
סתה. לכך נענתה גם ממשלת ישראל ואנו השלמנו עם
היענותה לפנייה אף שההמלצות שלנו היו אחרות. בינ-
תיים מתדיינים עם הבדואים ולא מגיעים אתם לאותה
הסדר שכולנו יחד קבענו שהוא נדיב מדי. היום אתם
רוצים לעכב את ההסדר שלא הגענו אליו בטענה כאילו
שלא התנהל משא-ומתן עם הבדואים. זו לא אמת. זהו
נסיון להציג את העניינים באור מסולף. הוועדה הגיעה
למסקנות אלה לאחר שראתה את כל הנתונים ובדקה
אותם. היא הגיעה לאותן עמדות ברוב מכריע.

מנחם ספרדור (הליכוד):

מי היו חברי הוועדה?

יגאל כהן (הליכוד):

אלה היו חברי ועדת הכלכלה. קודם דנה בכך ועדת
משנה של ועדת הכלכלה, שהביאה את המלצותיה למליאת
ועדת הכלכלה, וזו קיבלה אותן ברוב מכריע.

מנחם ספרדור (הליכוד):

חשוב שנשמע את שמות החברים.

יגאל כהן (הליכוד):

עם חברי הוועדה נמנו חבר-הכנסת זילברברג, חבר-
הכנסת הדר (הורביץ), חברי כנסת מסיעת המערך שישבו
בוועדת הכלכלה וכן חברי כנסת אחרים.

הבעיה איננה בעיית הבדואים וגם לא בעיית ערביי
המשולש או הגליל; הבעיה היא של היהודים. אנו כמו
ידינו מתסיסים את הרחוב הערבי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זהו בעיה של העם שלנו, העם הפלשתינאי. זוהי
המולדת שלנו. זוהי גזענות, זהו שוביניזם.

יגאל כהן (הליכוד):

אתמול התקיימה הפגנת סולידאריות של ערביי הגליל
עם הבדואים בנגב. אולי כדאי להזכיר לכם חברי הכנסת
מה קורה בגליל. בגליל התכנסו אתמול ראשי המועצות
והערים היהודיות בגליל לנוכח ההפגנה שיצאה בסיסמה:
בכוה ובדם נחזיר את אדמות פלשתיין.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זהו שקר.

יגאל כהן (הליכוד):

מי שאיננו שומע את הדברים הללו אנזיו אטומות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לוקחים שם את האדמות ואומרים שאין ערבים. אם
זו איננה בעיה של ערבים של מי הבעיה? ממי מפקיעים
קרקעות בנגב?

יגאל כהן (הליכוד):

באזור הגליל התיכון יש כמיליון ו-120 אלף דונאם
קרקע. מרבית הקרקעות, כ-770 אלף דונאם, שייכות
למינהל מקרקעי ישראל; על שטח של כ-350 אלף דונאם
השתלטו מיעוטים בדרכים שונות ומשונות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 זו דמאגוגיה. כל הזמן מפקיעים את הקרקע בשם
 הבטחון המזויף הזה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
 אתם נגד בטחון ישראל מאז ומתמיד. עוד לא שכחתי
 את השיר שתופיק זיאר כתב.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 באיזו שפה קראת אותו?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
 אין לי שום דבר נגדכם. אני מציע לך להמשיך
 להיות משורר ולכתוב שירים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 אני מציע לך להיות משורר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
 אתך אין לי ויכוח, חבר-הכנסת זיאר. ממך אינני
 מצפה לדאגה לבטחון ישראל. אני משחרר אותך מהדאגה
 הזאת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 אני משחרר אותך.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
 לבי על חברי המערך, הדואגים לבטחון ישראל
 והמוכנים להרים את ידם נגד החוק הזה. חבריכם
 ידעו שזהו כורת בטחוני למדינת ישראל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 זה לא בטחון ישראל. זו גזילת אדמה.

משה שמיר (בנא"י):
 זו הפקרות בטחונית לפנות את צה"ל מסיני.

גאלה כהן (בנא"י):
 כורח?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
 לכן, אדוני הישב-ראש, לא לחינם חברי המערך,
 חברי מפלגת העבודה, שהם תברים בוועדת החוץ
 והבטחון הצביעו לפני כשעה לא להתנגד לחוק הזה אלא להימנע.

מאיר תלמי (המערך):
 לא נכון.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
 אם זה לא נכון אני מחלל שבחים למי שלא מניע.
 לא צריך. לי נאמר שחברי הכנסת פרס, רביץ ואלון
 הציעו להימנע ולא להצביע בעד החוק.

מנחם כהן (המערך):
 לא נכון.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):
 מה זה משנה לך מה הם הציעו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
 אני מתפלא על אלה הדואגים לבטחון ישראל והיו-
 דעים את הצורך החיוני. הרי חבריכם בוועדת החוץ
 והבטחון העלו וחזרו והעלו את הכורח הבטחוני שבה-
 קמת שדות התעופה.

חשבו שיש לקבוע, וזאת לצורך הקמת שדות התעופה.
 אפשר עדיין לעכב את ההסדר הזה. ומה מציעים? —
 מיצוי כספי, בתים בריכוזי בדואים בתנאים הולמים לכל
 אותם בדואים שיופנו; מציעים קרקע חליפת תמורת
 קרקע מופקעת. בידקו את העובדות. מה כי תלינו?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 מציעים להם להיות פליטים; להיות חוטבי עצים
 ושואבי מים.

יגאל כהן (הליכוד):

אנו חייבים לזקוף מחדש את קומתנו ולחזור ולומר
 שזכותנו על הארץ היא כמו זכותם של אלה היושבים
 בה, ערבים ויהודים. מיהודים הופקעו עשרות אלפי
 דונאם. הצגתי את הנתונים על ההפקעות בגליל. אלה הם
 נתונים בדוקים להיום. כך גם בנגב אלה הן הפקעות
 לצורך הקמת שדות התעופה. מה אנו מציעים? — גישולן
 גירוש? לאיזה שיגשוג הגיעו הדברים. כאשר היינו בור-
 עדה בין-פארלאמנטארית יכולנו להתגאות בכך שמדינת
 ישראל הציגה דבר שאין לו תקדים בעולם: במשך שש
 שנים, ההכנסה של החקלאים באותן אדמות שאתם קוראים
 להן כבושות, באותם שטחים משוחררים, עלתה פי חמי-
 שה. כל באי הוועדה לא יכלו להאמין למשמע אוניהם
 על השיגשוג, הפיתוח, ורמת החיים שמדינת ישראל
 הביאה לאותה אוכלוסיה שכביכול היא עוינת. אין מה
 לדבר, גם בנגב זה כך. יעיד כל מי שבא מהנגב, לאיזו
 מידה של רווחה ושיגשוג הגיעו הבדואים, לאיזו מידה של
 הגירה של בדואים לנגב.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
 אלה אדמות שלהם.

יגאל כהן (הליכוד):

כתוצאה מהשיגשוג, כתוצאה מרמת החיים שהישוב
 היהודי ידע לתת ללא אפליה לבדואים, אל נגמך את
 קומתנו ואל נחשוב שאנו עושים עוול. עוד לא היתה ממ-
 שלה כל כך נדיבה מבחינת ההליכה לקראת המיעוטים
 הערבים במדינת ישראל.

אני קורא גם לערבים וגם ליהודים, בואו נמצא את
 הדרך מחדש להיות בשלום אבל גם נבין את הצרכים
 האמיתיים של מדינת ישראל. נאשר את החוק, נאמץ את
 המסקנות שאתם כולכם נתתם את ידכם להן.

הד"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יהודה בן-מאיר, ואחריו
 — לחבר-הכנסת יגאל הורביץ.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני הישב-ראש, כנסת נכבדה, אם היה חוק צודק
 במדינת ישראל הרי הוא החוק המובא לכנסת; אם היה
 חוק שאמנם דרוש לצרכי הבטחון בישראל הוא החוק
 המוצע עתה לכנסת. ההתנגדות לחוק הזה יש בה מן
 הצביעות שאני אוקיע אותה מעל במת הכנסת. כל אלה
 אשר שותפים להתנגדות לחוק הזה אין זו מצדם אלא
 צביעות ממדרגה ראשונה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אתה מומחה לצביעות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אינני מתפלא על רק"ת ומחנה שלי, הם מתנגדים
 לכל דבר הנוגע לבטחונה של ישראל, וכמובן — לחיזוק
 השתרשותנו במדינת ישראל.

למה לא הולת דמעות על תושבי פיתחת רפיח שהקימו משפחות, עיבדו אדמות וילדו שם ילדים? זה לא כואב לך? בודאי. רק לגבי הבדואים כואב לך.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
על אדמה שדודה, על אדמה של בדואים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם בימית קודם נישלתם את הבדואים. אם אין לך יכוח אתי אל תתווכח אתי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
איוז מין טענה היא זו?

הד"ר פ. שינמן:
חבר-הכנסת אבנרי לא היה אז חבר הכנסת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני רוצה להוקיע את הצביעות, את דו-הפרצופיות, את המוסר הכפול של המערך. הרוב החליט בכנסת שלמען השלום מותר להוריד את תושבי ימית. לא היה עירעור בבית-המשפט. לא היה עירעור בבית-המשפט בעניין גן הירק. למה לא הבנתם או ללבם של אנשים שבמו ידיהם שתלו גן ירק והמדינה באה ולקחה מהם את האדמות בלי משפט?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו היתה תחנת נסיגות של הממשלה המצרית.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
עכשיו, למען אותו שלום, למען אבטחת הבטחון שנובע מאותו שלום. למען הקמת שדות תעופה שצריכים למלא את מקומם של "עציון" ו"עיטס" צריכים להפקיע את האדמות. שלושת השדות החדשים לא יתנו מה שנותנים "עציון" ו"עיטס", הם יהיו פחות טובים. אבל לפחות למען הבטח שבעוד שלוש שנים לא תעמד מדינת ישראל במצב שלא תוכל לתפעל את חיל האוויר הקטן שלה, שסיבכו תילות אוויר ביחס של שלושה לאחד ועם המ-טוסים החדשים ביותר 15.5 מ"ג 23, מיג 25 ומיג 27. צה"ל הקטן צריך לתפעל את חיל האוויר וזקוק לבסיס כאוויר לגשימיה. לחוק כזה מתנגדים? באיוז טענתו של איפה בית-המשפט? האם זו הפעם הראשונה שהכנסת מחליטה להפקיע בלי בית-משפט? האם זו פעם ראשונה שעושים זאת? האם אין דוגמאות, מארצות אחרות, של הפקעות לצורך לאומי חיוני?

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויוזמה):
במדינת ישראל זו הפעם הראשונה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מה עם אנשי ימית?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויוזמה):
איוז השוואה היא זו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת רובינשטיין, אתה הצבעת בעד הורדתם מבתיכם.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויוזמה):
או לא היה חוק. כאן מדובר על חוק. כל חברי הבית צריכים להסכים.

יחזקאל זכאי (המערך):
חבר-הכנסת בן-מאיר, אל תטיף פה מוסר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
כל יום שעובר מהווה סכנה לבטחונה של ישראל ובתום שלוש השנים יעמדו מטוסים לא מוגנים. זו סכנה לבטחון ישראל, זו סכנה לכל איש אשה וילד במדינת ישראל. אתם מתנגדים לחוק הנה בגלל מניעים פוליטיים ותו לא.

יחזקאל זכאי (המערך):
אמרת לי שלא תטיף לנו מוסר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת זכאי, אני הרי אמרתי שאתם דואגים לבטחון ישראל.

יחזקאל זכאי (המערך):
אז אני אומר לך: אל תטיף לנו מוסר. זה הכול.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני חבר הכנסת כמון ויש לי אותה זכות דיבור. אל תמשוך אותי בלשון.

יחזקאל זכאי (המערך):
כאשר אתה פונה לסיעת המערך אני אומר שאתה פחות מכולם יכול להטיף לנו מוסר. את המוסר שלך בכלל אינני מקבל.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני אטיף מוסר למי שארצה.

יחזקאל זכאי (המערך):
אז תדבר אל הכנסת, לא אלינו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת זכאי, לא מינו אותך דיקטטור מה להגיד בכנסת. אני את שלי אגיד ואני מבקש ממך לא להפריע. אני אדבר עם מי שאני רוצה, זו עדיין מדינה חפשית. עוד מעט אוקיע את הצביעות שאתה שותף בה.

יחזקאל זכאי (המערך):
אתה מדבר על צביעות? אין צבוע גדול יותר ממך.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חברי הכנסת, אני רוצה לשאול איך קמים חברי הכנסת בבית הזה ומעלים את הטענה כאילו יש בחוק הזה עקיפה של בתי-המשפט. איוז טענה היא זו? כאשר החליטו להפקיע את אדמותיהם של תושבי ימית הבאתם את העניין הזה לבית-המשפט?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זה לא ישראל, זה חוק-לארץ.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני יודע שתושבי ימית הם יהודים ואתה ליהודים לא דואג. רק לבדואים אתה דואג. אליך אינני מדבר. אותך אינני שואל. ממך אינני מצפה ליותר. אני שואל חברי בית אחרים, איוז טענה צבועה זו שאי אפשר להפקיע עלי-ידי חוק. לא ישוב רוצים להקים. זהו כורח להקים שדות תעופה שוהכנסת החליטה להווי אותם. בה צבועה החלטתם שיש להוריד את כל תושבי ימית מהא-אדמות. גם אלה עובדי אדמה. איפה הייתם אז, חברי הכנסת אבנרי? למה לא הולת דמעות על תושבי ימית?

חוברת ל"ח, ישיבה רנ"ד
— חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם מצרים) —

החוק הזה מאפשר עירעור לבית-המשפט לגבי שיעור הפיצויים, אפשר לנצל את האופציה במלואה. מה הבעיה? החוק קובע דבר אחד: הוא מסמיך את המדינה להפקיע קרקע. להפקיע קרקע, וחו לא. אנו יודעים שהתדיינות בבית-המשפט היא ממושכת. אני זוכר שבאחרות-הברית כאשר רצו — — —

יחזקאל זכאי (המערך):
אין חוק להפקעה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
יש חוק להפקעה. חבר-הכנסת זכאי, אל תעמיד פנים. חוק ההפקעה הנוכחי מאפשר התדיינות בבית-המשפט גם לגבי שליבי ההפקעה. זו התדיינות ממושכת. כל יום קובע פה. יש, שעון חול. מדינת ישראל חתמה על חוזה. הצבעתם בעד החוזה. גם אני. לפי החוזה, ב-25 באפריל 1982 צריכה מדינת ישראל לפנות את כל שדות התעופה, עד האחרון.

יחזקאל זכאי (המערך):
אתה לא הצבעת בעד החוזה. אתה נמנעת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אתה טרעה. הצבעתי בעד החוזה. אל תהיה חכם כל כך ואל תלמד אותי מה הצבעתי.

יחזקאל זכאי (המערך):
האם הצבעת בעד הסכמי קמפ-דייוויד.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני מדבר על הסכמי קמפ-דייוויד. אני מדבר על החוזה.

חיל האוויר אינו יכול להעביר את המטוסים שלו ביום אחד. האם אתם מעלים על דעתכם שב-25 באפריל 1982, ביום אחד, חיל האוויר יעביר את כל המיתקנים והמטוסים לשדה התעופה? אין שלוש שנים. כל יום קובע. אנחנו כבר בפיגור. באה הממשלה ומציעה הצעה שאין צודקת ממנה, שאין נכונה ממנה. כל הוויכוחים לא ימנעו ממני להגיד את האמת, גם אם היא כואבת, חבר-הכנסת זכאי. זה עניין שאין צורך ממנו. זה חיוני לבטחון ישראל. כל מי שבטחון ישראל לנגד עיניו צריך לתמוך בחוק. בלי החוק אי אפשר להקים את שדה התעופה ובלי שדה התעופה אין בטחון.

יחזקאל זכאי (המערך):
אני כרוס על הדברים שלך, אני מתקומם נגד הטון שלך, כאילו אתה בעל הבית של המדינה. תשכנע בלי הטון הזה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת זכאי, ראשית זו לא היתה שאלה. שנית, אני מודה על ההערות לגבי הטון — תמיד יש מה לשפר. יש מה לשפר בטון ובסגנון אבל חשוב היתכן לא הטון.

יחזקאל זכאי (המערך):
דברי חכמים בנחת נשמעים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני מוכן לדבר יותר בנחת.

למה יצא הקצף שלכם על החוק הזה? במה תחוק הזה פוגע? אני יודע שאין דבר קל למעשה ורשם שהחוק איננו דמוקראטי. מחר יהיה כתוב ב"ניו-יורק

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
יש לך טענות יותר טובות. למה אתה אומר את זה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מה ההבדל?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
האם אתה מוכן לשלם לבדואים את מה שאתה משלם לאנשי ימית?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
יהיה משא-ומתן.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אין לכם רגש בושה עד כדי כך שהגשתם הצעה לסדר-היום על הטענה שמשלמים יותר מדי לאנשי ימית. אולי תגישו הצעה על הטענה שמשלמים יותר מדי לבדואים?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
נעשה פשרה, אותו כסף לאלה ולאלה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת אבנרי, יש בינינו תהום גדולה. יש קבוצה בכנסת שהיא נגד יהודים. איני מתייחס אליהם. אני מדבר אל אחרים בבית.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
האם אתה מוכן שלבדואים ישולם 50% או 20% —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
האם אתה מציע שאתה ואני נקבע פה את הפיצויים?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אני מציע שבית-המשפט יקבע.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני מתנגד שבית-המשפט יקבע את הפיצויים. חבר-הכנסת רובינשטיין, בחוק כתוב שתהיה ועדה יציבורית שתקבע את הפיצויים ושתהיה אפשרות עירעור לבית-המשפט. עכשיו אומרים לי שלפי החוק יש אפשרות עיר-עור לבית-המשפט רק לגבי קביעת סוג הקרקעות ואין אפשרות עירעור לגבי שיעור הסכום. יכול להיות שב-ועדה — — —

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
יש אפשרות עירעור לבית-המשפט.

שרי-המשפטים ש. תמיר:
נשמרת בחוק זה הזכות של כל אדם, לפי חוק ההפ-קעות הישן, לבקש פיצויים ככל שירצה. ניתנת אופציה נוספת. נראה שכולם יבחרו באופציה כי היא יותר נדיבה מהחוק הקודם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
יש אופציה. מה הטענה שלכם? איזה עוול נעשה פה? כל הקאמפאניה המכוערת הזאת, הרי היא צביעות שאין דוגמתה. זה היא הצביעות. לא היה כדבר הזה במדינת ישראל. לפי החוק יש לאדם זכות לתבוע פיצויים ול-מוד בביקורת של מערכת המשפט.

יחזקאל זכאי (המערך):
כמה פעמים תחזור על המלה "צביעות"?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אם יש צביעות אחזור על כך כמה פעמים שארצה.

(קריאת ביניים: זה מחייב?)

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
ודאי שזה מחייב. הוועדה הציבורית מחייבת. מה
שהיא תפסוק זה מחייב.

משה שחל (המערך):
בשביל מה מובא החוק היום?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
החוק מובא היום לקריאה ראשונה.

חייקה גרוסמן (המערך):
למה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
בוועדה אפשר להכניס בחוק תיקונים.

משה שחל (המערך):
למה חוק כאשר יש ועדה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
כי הוועדה אינה נותנת סמכות משפטית להעלות
מחר בבוקר טראקטור על השטח.

משה שחל (המערך):
למה צריך את החוק כאשר יש ועדה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
החוק בא לתת סמכות לבנות בשטח.

(חבר הכנסת א. כץ (עוז) קורא קריאת ביניים)

אורי אבנרי (מחנה שלי):
חברי הכנסת בן-מאיר, אתה לא ידע על מה אתה
מדבר.

(חבר הכנסת מ. שחל קורא קריאת ביניים)

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חברי הכנסת שחל, אתה חושב שרק בצעקות — — —

משה שחל (המערך):
אין לך מושג, אתה לא ידע על מה אתה מדבר.
הממשלה הסכימה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חברי הכנסת שחל, דיברת הרבה זמן. שמעתי אותך.
מה אתה צועק? מה אמרה הממשלה? הממשלה אמרה:
נגיש את החוק לקריאה ראשונה. החוק יועבר לוועדה —
בוועדה גם אתם מיוצגים — ובוועדה יהיה דיון. בינתיים
יהיה משא-ומתן. הרי הממשלה לא הציעה להעביר את
החוק בתליך מזוהר בקריאה שנייה ובקריאה שלישית עד
מחר בבוקר. אלא מה? היות שהזמן לוחץ יכולה הוועדה
לעבוד ובר בזמן יכולה לעבוד גם ועדה אחרת.

חייקה גרוסמן (המערך):
הסתבכת מאוד.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
לא הסתבכתי בשום דבר. חוק זה — הליך חקיקה
זה — בא כדי לתת סמכות משפטית לעלות על הקרקע
ולתחיל לעבוד. אחר כך יש ועדה ציבורית שתבדוק
ואם היא תפסוק פיצויים יהיה תפסוק שלה מחייב, וחוץ
מזה יש לכל בדואי אופציה להשתמש בכל מערכת בתי-
המשפט.

טיימס" וב"ווינגטון פוסט" שמדינת ישראל מפקיעה
קרקעות. אין קל מזה. ראיתי מה היה כתוב בעתונות
חרי-לארץ על צה"ל לאחר שמישהו ניצל מקרה מסוים
לומר שכאילו אנחנו הורגים שבויים. אין דבר שקר גדול
מזה ואין דבר יותר לא נכון ממנו. אומר בנחת, אם
אנחנו מדברים בינינו: מה החוק אומר? החוק אומר
שהקרקע החיונית להקמת שדה התעופה — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אתה עובר על זמנך.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חברי הכנסת וירשובסקי, אינך אוהב לשמוע דברים
שאינם נעימים לך. זה חלק מההתנהגות הדמוקרטית
שלך. אתה חבר הסיעה הדמוקרטית. אם לא נעים לך
לשמוע את דברי אתה יכול לצאת. אל תעורר את תשומת
לב היזשבראש לשעון.

הי"ר פ. שינמן:
תעשה תשבון. יש עוד כמה דקות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
נשארו לנו שנתים וחשמונה חודשים. שדה התעופה
צריך להיות גמור לפני כן. לוקח שנים מספר לבנות שדה
תעופה. אתם יודעים זאת. חבריכם בוועדה החוץ וה-
בטחון יודעים זאת. בנינו שדות תעופה. במה שאתם
אומרים לגבי הפיצויים אני תומך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה דווקא במקום הזה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
האם אתה תקבע איפה ייבנו שדות תעופה במדינת
ישראל?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה מתכרח להיות שם?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
ברוך השם, אשרי שזכינו שלא אתה קובע איפה
בונים שדות תעופה במדינת ישראל, לא אתה ולא עוד
חמישה חברים.

יחזקאל זכאי (המערך):
אני רוצה להשתכנע. הבדואים טוענים שהם מוכנים
ללכת לבוררות מוסמכת שתגמור תוך שלושה חודשים
את המשא-ומתן. אם זה כך, ריבון העולמים, מדוע לא
מסכימים?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אומר מדוע.

שרי-המשפטים ש. תמיר:
חברי הכנסת זכאי, אתמול אמרתי לחברך, והם
שוכנעו, שהליכי בוררות הם ארוכים פי שניים מהליכי
משפט רגילים והם אינם מחייבים את כוחות הביצוע
לבצע. אחרי הבוררות אפשר לפנות גם לבית-המשפט.
חברך שוכנעו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חברי הכנסת זכאי — — —

הי"ר פ. שינמן:
השר הודיע מעל דוכן הכנסת שיהיה משא-ומתן עד
שיובא החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

מקום אבל היא לא הוכחה. ובכל זאת חיפשו דרך כדי לפצות אותם ולמצוא סידור אחר לאותם בדואים שיצאו טרכו לפנות את ארמוןיהם. זה היה כאשר התרבר לא היתה מונחת על צווארנו. אם יש צורך אקום ואגיד: אילו ידעתי שבוה מטרפדים את ההסכם עם מצרים לא הייתי מכריז אבל; אבל אני טוען שהתחייבנו בשלוש שנים

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אתם יודעים לפחות כבר שנה וחצי שאתם עומדים לפנות את סיני. לא בכנסתם בזמן הזה למשא-ומתן עם הבדואים?

יגאל הורביץ (הליכוד):

אצלך זה יכול להתחיל מ-1948, כבר אז ידעת שיפנו את סיני. לי זה נדע אחרי ההחלטה על פיניו סיני בכנסת.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

אני מדבר בשמי: אין ספק שחייבים לפנות את הקרקע הזאת אבל — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):

איך אומרים הצברים? — תירוצים במשטרה. אני רוצה להסביר את העניין ללא עטיפה. ההחלטות העקרוניות נתקבלו בוועדה על-פי תביעה של המערך וברוב של חברי הוועדה — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
מתי?

יגאל הורביץ (הליכוד):
ב-1976.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
ב-1976 עוד לא היו שדות התעופה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

ב-1976. אז דובר על הצורך בהפקעת שטחים בנגב ללא קשר לשדות התעופה. כאן יושבים חברי כנסת מן המערך שהיו באותה ישיבה ויודעים מה היה בה. מי שצריך היה לברא ולהסביר את העניין משום-מה איננו. קיבלנו על עצמנו התחייבות — והיה בינינו ויכוח קשה — אם להתחייב על שלוש שנים ואם כן, מי יבצע את העבודה. גם אנוכי, שרציתי שישראלים יבצעו את העבודה הזאת, לא יכולתי לומר בוועדת החוץ והבטחון או במקום אחר שציקה על עצמנו אחריות זו, לאחר שהתחייבנו שנבנה את הכול בשלוש שנים, בלי זעזוע רציני של המשק. אז עוד לא היה הפינוי של המהנדסים ומנהלי העבודה מאיראן. אילו ידעתי מה יקרה באיראן הייתי אומר שבכווננו לעשות זאת. אבל לא ידענו זאת. הסכמנו לקבל את התנאים האמריקניים שהם תנאים רעים ושאתם — אנשי המערך — הסכמתם לכך יותר ממני. התנאים כוללים עמלה לא קטנה לאמריקאים בעד הבנייה של שדות התעופה. ואתם הסכמתם לכך ובלבד שתוך שלוש שנים תסתיים בניית שדות התעופה ונעמוד בהתחייבות. זה היה מסכם על רוב חלקי הבית. לבוא היום ולומר מדוע יש צורך בחוק זה? חוק זה יש בו צורך כדי לבצע את העבודה מהר, ואתם יודעים זאת.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תבטלו את בתי-המשפט.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא התוק הזה.

נחמח הכהן (המערך):

ממתי קריאה ראשונה בחוק נותנת סמכות?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כל הטענה שיש הפקעה של סמכות בתי-המשפט היא שיהא הדמאוגיה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

מה אתה מדבר שטויות?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

היה הסכם קמפ-דייוויד. ואתה צודק, חבר-הכנסת שחל, אני נמנעתי. בעקבותי הסמיכה הכנסת את הממשלה להוריד ולפנות ישובים לפי הצבעתה ובלי שום בית-משפט. איפשרתם לפנות את ישובי ימית ולא קבעתם שהם יכולים לקבל פיצויים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

החוק הישראלי אינו חל שם. והחוק הזה הוא חוק גזעני.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

פה תולכים להגן על הבדואים פי שניים-שלוש מאשר על היהודים אלא שיש קבוצה של יהודים שפשוט, כל דבר שהוא בעד יהודים, היא נגדה. ואת הפרצוף האמיתי שלהם העם יראה והוא יהיה זה שישפוט את התנהגותם.

אדוני הירשבראש, אני מקווה שהכנסת תקבל את החוק. הוא חוק צודק, הוא חוק טוב, הוא חוק שבא להבטיח את בטחון ישראל ואני מקווה שהכנסת תקבל אותו.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגאל הורביץ, ואחריו — לחבר-הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אדוני הירשבראש, רבותי חברי הכנסת, עליתי לכאן כדי לומר כמה מלים, לא כדי להתווכח עם חבר-הכנסת זיאר ולא עם חבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה? אסור?

יגאל הורביץ (הליכוד):

מותר אבל יש חשבון של זמן. יש לי מעט דקות. אדרבה, נוצית את הקיסור. הנושא מצדיק מתח ויש מקום למתיחות אבל בדיקות הספורות העומדות לרשותי אני רוצה לדבר אל אנשי המערך.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מחץ לאולם.

יגאל הורביץ (הליכוד):

לא, באולם הזה.

חברים וחברות, חברי הכנסת, חברי הכנסת מן המערך, אני הייתי יושב-ראש ועדת הכלכלה כאשר נושא ארמות הבדואים בנגב הועבר ממליאת הכנסת לוועדת הכלכלה. וביזמתם — איפה חבר-הכנסת טולידאנו? ברח — ביזמתם נתקבלה הצעה האומרת שיש לפצות את הבדואים בנגב. קבעו את העובדה שהבעלות שתובעים הבדואים על האדמות, אולי היא קיימת באיזה שהוא

יגאל הורביץ (הליכוד):

אני בא ואומר לכם: אתם יודעים יפה מאוד שהבדור אים לא יקפוחו. ואני מעז להגיד לבדואים זאת כי עברתי במטוס מעל השטחים, מעל השדות, מעל באר-שבע וה-אזור כולו, וראיתי איך אותם בדואים נלחצים ומצטור-פפים — ואינני בא להאשים אותם — בכל מקום שבו יצטרכו להפקיע, איך הם מצטופפים כמו גחיל דבורים ועוד לא פינו אוהל או צריף. אצל היהודים ערשים זאת ביתר הצלחה ופה לא נישגשים מפני שיש צדיקי הדור שמרמזים קול צעקה. אבל אני שואל אתכם: האם אתם באמת חושבים שתוך שלוש שנים תצליחו לבצע את כל זה בהליכים אחרים, בלי חוק? גם עם חוק אני מאוד מפקפק בכך. אתם תראו איך יראגו לעשות בעיות בלאו הכי. האם אתם באמת חושבים שתצליחו ואם כן, מה עוד אתם מוכנים לעשות כדי להקשות על ממשלת הליכוד ולצוק שלומיאלים? שלומיאלים עדיפים על פני צבועים. חבר-הכנסת זכאי כנס עלי על כך. שלומיאל לפחות איננו שחקן. לשם מה כל זה? למי זה טוב שהשדות לא ייגמרו בזמן כאשר כל כך רציתם את ההסכם שאני כפרתי בצורך בו? אתם כל כך רציתם בו, רציתם בו את השלום הנכסף. האם אתם יודעים מה יהיה בלי שדות תעופה? לאן רציתם להעביר אותם אם לא ל-50 אלף הדונאם האלה או לעשרות אלפי הדונאם האלה? איפה הם יהיו?

מלה אחת לאלה המצטרדים, לא אלה שלא הקימו ישובים חקלאיים ולא הקימו שדות תעופה —

יחזקאל זכאי (המערך):

אם באים אנשים שיושבים על הקרקע ואומרים שהם מוכנים לחתום וללכת לבוררות, להסכם, לורעדה, לכל דבר; אם הם אומרים שהם מוכנים תוך שלושה חודשים לגמור ושואם זה לא ייגמר הוועדה הזאת תכריע והכרעתה תהיה מחייבת, מדוע יש צורך בחוק?

יגאל הורביץ (הליכוד):

חבר-הכנסת זכאי, האמן לי שהאחרון שאני רוצה להתווכח אתו בעיקר במתח הזה זה אתה. אני מאוד מחבב אותך וידע מאין אתה בא.

שלמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):
אל תהיה פטרון. הוא מבוגר כמורך.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אינני אומר לך את הדברים האלה. מדוע את כועסת? השיחה ביני לבין חבר-הכנסת זכאי היא ענייננו.

אני רוצה לחזור ולהגיד דווקא לאנשים שהקימו ישר-בים על אדמות ערביות, לא עם הרבה מחנות צבא ולא עם הרבה שדות תעופה, אם זה לחברת-הכנסת גרוסמן או לחברי שרד ממעברות או מכל משך אחר, שקנו את האדמות שעליה הם יושבים מאיזה אפנדי בלבנון ושי-למו לו כסף. איננו יודעים כמה שילם אותו אפנדי לארי-סים, וזאת גם בלי בריחה ממלחמה ובלי שטח נטוש. אנחנו יודעים יפה מאוד. אינני רוצה לעשות את החשבון עם המשקים, אינני רוצה להגיד היום איפה קיימים הישובים היהודים ומה קרה, ובין שני עוולות איזה עוול הוא גדול יותר, אושביץ מצד אחד או הקיפות או העוול שעשינו לערביי ישראל, ואני כופר בזה שעשינו להם עוול. עשינו אולי דבר אחד שהיה מאגנט לבראם של הרבה מאוד ערבים שלא היו בארץ והם באו להתיישב בארץ ולחיות בה בגלל הפיתות היהודי.

אבל אנחנו התחייבנו לעשות זאת תוך שלוש שנים. החוק הזה לאפשר רק דבר אחד. הוא לא יחסום את הדרך או ינעל את השער לתשלום פיצויים כאלה או אחרים. הבריור הזה יהיה. אם ירצו לעשות בבית-משפט, כפי שאתם כל כך רוצים, הוא יהיה בבית-משפט, ובלבד שיתחילו לעבוד. ואני לא בא להפציר שיתחילו לעבוד. אם אתם רוצים תכשילו את החוק, בבקשה.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יעקב ז'אק אמיר, ואחריו — לחבר-הכנסת בנימין הלוי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לדבר בניחותא ולנסות להביע את מחשבותי בנושא הקרקעות בנגב. אני חי שם, אני רואה יום יום את מה שמתרחש, את מה שצומח ומה שקם גם בשטח השיפוט של עירי שאני ממשש בה כראש העיר.

אחדה כבר בתחילת דברי שאני שותף לחרדה של רבים באשר למשמעותה של הצעת חוק רכישת מקרקעין בנגב, במיוחד בקשר לאותם היבטים הנוגעים למחנות של תהליכים דמוקראטיים במדינה. קשה עלי במיוחד העובדה שעלי לתת יד לעקיפת בתי-המשפט על-ידי חקיקה מהירה. היא אמנם מתחייבת מן הגסיבות אבל אינני בטוח בנחיצותה בכל המישורים הנדונים במסגרת הבעיה שנוצרה. אם בכל זאת הייתי רוצה לתמוך בהצעת חוק זו נרבע הדבר משיכנוע פנימי עמוק שאין כאן עיוות דין, תלילה, אלא פעולה חיונית של המדינה שאין לברוח ממנה על-ידי הצרמת הסתייגויות שבסופו של דבר ינציתו מצב גרוע מזה שעלול להיחלץ אם לא נפעל בצורה מתאימה. חברי הכנסת, הרגשת האחריות והשיכנוע הפנימי בעניין זה נובעת אצלי לא רק ממניעים שבהגיון אלא גם ממניעים שברגש, מהתרשמותי בנושא הנדון ממנה שראו עיני ושמענו ואני ומפתחושי שכל אלה צריכים לטעת בכללנו הרגשת גאווה ולא הרגשת אשמה, כפי שמנסים להטיל עלינו אנשים בבית הזה ומחוצה לו.

אדוני היושב-ראש, הצעת חוק רכישת מקרקעין בנגב, אשר קיבלה את התואר המללוב "חוק השלום", היא מסוג ההצעות שלא יעלה על הדעת לעשות חיסור בים מפלגתיים במסגרת הדיון בה מפני שמדובר בשני גורמים מרכזיים מבחינת קיומנו הלאומי: ביצוע הסכם השלום עם מצרים ושמירה על האינטרסים החיוניים ביותר מבחינה בטחונית, משקית וחברתית. כל זה מבטל כל שיקול אחר. אבל בבואי לדבר על הצעת החוק הנדונה מוטלת עלי גם החובה וגם הזכות למסור לכנסת דיווח מסוים אשר יציבע על הרציפות העקרונית והאדמי-ניסטרטגית שהייתה קיימת בטיפול בנושא זה בפעולות הממשלות הקודמות והממשלה הזאת. עלי להרגיש כי התשתית של העקרונות הנמנים הצעת חוק זו הונחה למעשה בהחניית הממשלה הקודמת וכי מרבית הפעולות וההישגים שעליהם אספר כאן נעשו במסגרת התנופה והמאמץ המלווים בחזון חברתי שהונהגו על-ידי הממ-שלות שייצגו את התפיסה הפוליטית המקובלת עלי.

יש לי הזכות לומר דברים אלה בתוקף בדיקה מעמיקה שערכתי במסגרת תפקידי כיושב-ראש ועדת משנה של ועדת הכלכלה לבדיקת הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אמל גטראלדין בעניין הדירוים, הצ'רקסים והדברי-אים. אני מצוין שמסקנות והמלצות ועדה זו אושרו היום

חוברת ל"ח, ישיבה ר"ד

— חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם מצרים); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם מצרים) —

לסחוט הטבות מפליגות, ואין כל טעם אפילו להתייחס לדברי המסתים המקצועיים כי זוהי תוצאה של הרצון לנשל את הבדואים מאדמתם בלא פיצוי הוגן.

למדנו, חברי ועדת המשנה ואנכי, את הסוגיה של המאמצים שהושקעו על-ידי נציגי הממשלה, את המסי-רות וההתמדה שבחן פעלו עובדי המשרדים, כגון יצחק ורדימון, הממונה על מחוז הדרום במשרד הפנים, יהודה זיו מנהל המחוז של מינהל מקרקעי ישראל ועוד אחרים, כדי להידבר עם כל הבדואים ולמצוא פתרונות. ואין ספק בלבי כי החוק המוצע בא למעשה לסתום את הגולל על פרשת שבה מוצו כל האפשרויות האחרות, מה עזר שהוא הולך בדרכי ההגינות שהותוותה בעניין זה גם קודם הכנת הצעת החוק.

יחד עם זאת חייב אני להתריע מעל במה זו על תופעה חמורה המתלווה לכל הטיפול הנוגע למצב שנוצר באחרונה: אותם הגורמים הספקולאטיים, אותו מיעוט קטן בקרב הבדואים המבקש להיבנות מהחיות שבבי-צוע הקמת שדות התעופה וההיערכות של צה"ל, עוסק בזמן האחרון בהפרת החוק בתחומים נרחבים בנגב תוך "התנחלות" ותפיסת קרקעות — גם בתחום שיפוטת של העיר דימונה — כדי לקבוע עובדות חדשות ולזכות בפיצויים והטבות על חשבון הפינוי. אני חייב להתריע על אולת היד של המשטרה והגורמים האחרים באשר הם אינם ערשים די כדי לפגוע את תופסי הקרקעות האלה ואינם מאמצים את עצמם לשמור על האינטרסים של המדינה וכלל תושבי הנגב בתקיפת הדרושה כדי למנוע מצב שבו יתוצל הטיפול בבעיית הבדואים לצרכים פולי-טיים. הציבור בישראל יכול רק להתגאות בהישגי הבדו-אים ואסור לנו לתת למתי-מעט לבטל את הרושם החיובי של הישג זה.

לסיים, אדוני הירשב-ראש: עם זאת הגעתי להכרה כי החוק המוצע פגום מבחינות מסוימות, הן בתכנון והן בצורת הגשתו. הפגיעה המשתמעת מן החוק, בערכים דמוקרטיים, היא הרבה מעבר למה שנועד חוק זה, לפתור את בעיית הבדואים. לא אכתיש גם כי אני שם לב לרדשי לבם של חברי לסיעה ומשיקולים אלה אני נאלץ להימנע מתמיכה בחוק זה.

יצחק פרץ (הליכוד):

חשבנו שמנימוקים אלה תצביע בעד החוק הזה.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

חוק רשות השידור (הוראת שעה) וחוק לתיקון פקודת המכס (מס' 9) שהחזירה ועדת הכספים; חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 35), שהחזירה ועדת העבודה וה-רווחה.

עוד הונחו מסקנות ועדת העבודה הרווחה בנושא: מצוקתן של אלמנות שאירים וילדיהן נוכח שיעור הקיצ-באות מטעם הביטוח הלאומי.

ו. חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם מצרים), תשל"ט—1979

(המשך הדיון)

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

אדוני הירשב-ראש, כנסת נכבדה, מדינת ישראל התחייבה התחייבות בין-לאומית מחייבת לפגוע את סיני

פה אחד על-ידי מליאת ועדת הכלכלה ואני מקווה שהו-תונחנה מחר על שולחן מליאת הכנסת. לכן אוכל רק לציין שאפילו בהיותי תושב הנגב, אדם המעורה במר-הבין ובחיי תושביו, מאאתי את עצמי קרבן להעדר ידי-עה בסיסית במה שהתרחש בקרב ציבור הבדואים בשנים מאז כמה המדינה ולמשמעות התגובות של חוגים מסו-יימים בקרב הציבור הבדואי ובציבור היהודי המבקשים לקדם אינטרסים צרים על-חשבון האינטרס הלאומי הכולל. בסיוע של חברי ועדת המשנה בקרב ריכוזי הבדו-אים מצאנו עובדה יסודית אחת: הציבור הזה עבר מהפכה יסודית ומרשימה באורחות קיומו. מציבור של נוודי מדבר התפתחה חברה עשירה ומגוונת הוונחת את דפוסי החיים המסורתיים ואת הרגלי העבודות של חלקים גדו-לים למעטים השולטים בהם והמנצלת את כוח העבודה והעצירה של בניה לקידום אישי בבניית בתים, בהשכלה וברכישת מקצוע, כלים הון לא מבוטל. אין אפילו טעם להזכיר את העובדה שכל הכלים הכבדים בנגב נמצאים ברכות הבדואים, ואני מברך אותם על כך. ואינו כמו עניינו את כושר הפיתוח הזה בעצירה גדולה — למעשה עיר גדולה — רהט שמה, אשר קמה על מרחבים נרחבים מזל קיבוץ שובל.

עלי להשמיע בהקשר זה דברי ביקורת קשים הן על הממשלה הזאת והן על הממשלות הקודמות אשר לא השכילו, באמצעות הסברה וכלי תקשורת ממלכתיים, להפגין את גדול המעשה הזה כאשר משפחות שלמות מקימות להן בתים מפוארים, וילות — מה שגקרא חווילות — מתוכננות ומסוגגנות להפליא זו ליד זו, וזאת בהש-קעות ובעבודה המצביעות על הכנסה יפה ורוח יצירה הראויה לשבח. הנהירה של תרשבים בדואים ממרחבי הנגב לעצירה זו כבר יוצרת בעיה חדשה: פיתוח של עיר על כל הבעיות הסוציולוגיות המתלוות לה, בעיות המדי-איגות את המרעצה האזורית "בני שמעון" שהעצירה בתחומה, אבל פיתוח זה מצביע בצורה דראמאטית כי רובו של ציבור הבדואים קיבל לא רק בתבנה אלא ברצון רב את התמריצים שהוצעו על-ידי הממשלה כדי לעבור מחיים שבטיים לחיי קבע בבתיים מוצקים וכי ההתנגדות לגבנותה של הממשלה להגיע לפשרות עם בדואים מסו-יימים ביתם לפינוי הקרקע לצורך ביצוע חוק השלום גובעת משקיקולים ספקולאטיים צרים המאפיינים חלק מהציבור הבדואי כמו חלקים מהציבור היהודי. זהו פשוט אינטרס של אנשים פרטיים ורצון לסחוט כסף מהמדינה,

הח"ר פ. שינמן:

נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

פגן מוכיר הכנסת ש. יעקבסון:

ברשות הירשב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית

הח"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בנימין הלוי, ואחריו — לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי.

לתוקף עד שלושה חודשים — כפי שכתוב בסעיף 5 לחוק — עד שאפשר יהיה לאכוף פיגור, עד שאפשר יהיה להיכנס לקרקע הזאת. כלומר, הקניין יקום מיד אבל החוקה תהיה רק בעד שלושה חודשים. אם כן, כל הסעיף הזה המאפשר לממשלה או לצה"ל או למחלקת עבודות ציבוריות להיכנס ולהתחיל בעבודה בעד שישה חודשים מהיום בלי בית-משפט הוא הכרחי כדי שלפחות יהיו לנו שנתיים לביצוע העבודות.

כל אחד ידע שלולא החוק הזה, ההתדיינות, לא רק עם 5,000 בדואים, אלא גם אם היו אלה 5,000 יהודים — ואז אולי היה צורך בעוד יותר זמן — תהיה ממושכת, התדיינות על קוצו של יוד. הרי אף לפי חוק רכישת הקרקעות הקיים כמעט שאין על מה להתדיין אבל באופן פורמאלי יש סעיף, הקובע שמי שמסרב להרשות לממשלה לתפוס חוקה, על היועץ המשפטי לפנות נגדו לבית-המשפט; והוא צריך לפנות לבית-המשפט בהכרעה נגד המסרב, למשל כמו שהיה במרשט לגיזה. זה היה משפט אחד וכך היה אולי או לפחות מאות משפטים וכל משפט יימשך ויימשך. במשך שנים התלוננו בדינים בכנסת על מה שנהגים לקרוא בשם "סחבת בבתי-המשפט" והוצעו כל מיני הצעות אף להתיש את קצב שמיעת המשפטים בבתי-המשפט. אבל צריך להיות מובן מאליה שלות זמנים של חודשים הוא בלתי אפשרי. שום בית-משפט אינו יכול לקיים אותו. לכן הסעיף הזה האומץ ששלוחה חודשים אחרי שהחוק ייכנס לתקפה אפשר יהיה להיכנס לאדמות האלה ולהתחיל בעבודה הוא פשוט הכרחי, הוא צורך השעה, אי אפשר להתווכח עליו. מי שיש לו רצון טוב ומי שבתום לב דואג לשלום המדינה צריך להסכים לזה. וכאן אין פאטנטים לא של בזרות ולא של ממשל-ומתן, אף על-פי שהממשלה כן מסכימה לבגלל ממשל-ומתן במשך שלושה חודשים. אבל ברמה שבעד שלושה חודשים, אם הממשל-ומתן לא יוכתר בהצ' לחת, מכרחים לחוקק את החוק ולתת לו תוקף.

בנוגע לשיעור הפיצויים יש אפשרות לפנות לבית-המשפט. על זה בכלל אין מחלוקת. אין גם הגבלת זמן במקרה זה והמשפטים יכולים להמשך ככל שירדש; ויש שיכון אלטרנטיבי ויש קרקע תמורת קרקע וכל הדברים האלה אינם במחלוקת.

אין הברל של ממש בין הסעיף האומר שמכות החוק יקום קניין למדינת ישראל ובין הסעיף הרגיל בחוק רכי- שות הקרקעות הקובע ששר האוצר, על-ידי הכרזה ב"רשמי- מות", מקנה את הקניין לממשלה. זה בדיק אותו דבר. גם לפי החוק הקיים — ואת זאת ברצוני להדגיש, רבותי חברי הכנסת — אם שר האוצר מארסם ב"רשמות" שנחנך להגנת המדינה להפקיע שטח מסוים אין לערער על זה. אפשר לפנות לבית-המשפט אבל בית-המשפט יתן תשובה שאין על מה לדון מפני שהחוק מקנה לשר את הזכות ואת הסמכות, וסמכות זו היא בלתי מעורערת ובית-המשפט לא יתערב בזה. כל ההבדל הוא רק בנוגע לחוקה והסברתי כבר שאת המשפטים האלה אי אפשר יהיה לגמור במשך שלושה חודשים. ואם זה יימשך יותר משלושה פלוס עד שלושה חודשים או אנו הפסדנו אפילו את התקופה הקצרה בת השנתיים שנשארת לנו מעת התחלת העבודה ועד לסיומה.

גם בתחיקה הקיימת יש הוראות שאין צורך לפנות לבית-המשפט כדי לתפוס חוקה בהפקעות. למשל, בחוק התיכונות והבנייה קיים שטח שערייה, שוועדה מקו- מית, יכולה להפקיע ללא תשלום, אותם 40% המורסמים

במשך שלושה שנים מתאריך מסויים, שאי אפשר לשחק בו, והוא תאריך אישורו הסכם השלום עם מצרים. זאת אומרת, 26 באפריל שנה זו עד 25 באפריל בעד שלושה שנים, בשנת 1982, חייב צה"ל לסגת מחצי האי סיני ולפנות את כל שדות התעופה שבו. והחייבות זו, גם לגבי מי שהתנגד לה, גם לגבי מי ששולל אותה, היא עובדה מוגמרת שאי אפשר להתעלם ממנה וכל הכנסת חייבת לתכנן את דרכה של המדינה בהתאם לכך. היה זמן שתוכנן לנהל ממשל-ומתן בין מדינת ישראל ובין גישת מצרים על השארת אחד משדות התעופה שמעבר לגבול, לפחות, בשימורן ישראלי אבל התקוות האלה נכזבו ובסוף הוחלט, ברוב מכריע של הכנסת, על מה שאמרת. התקופה התחילה לרוץ וכל יום לאחר 25 באפריל כל חודש מאז הם ימים וחודשים היורדים מאותו שלוש שנים.

עכשיו, חברי הכנסת, עשו בבקשה את חשבון הזמן: אם תוסכם היום — כפי שאמר שר האוצר — בין הממ- שלה ובין האופוזיציה הראשית לתת שלושה חודשים מהיום לשם ממשל-ומתן על הפיגור מרצון של המקום המיועד לשדה התעופה ואם לאחר הממשל-ומתן — בין אם ייגמר בהצלחה ובין אם לאו — יינתנו עוד שלושה חוד- שים לפי החוק לשם ביצוע הפיגור הזה הרי שמינימום הזמן שבו תתחיל העבודה היסודית להתקנת שדה התעופה הדרוש הוא שישה חודשים מהיום. למעשה זה יהיה יותר. למעשה אנחנו נימצא בהתחלת העבודות היסודיות שנתיים לפני ששדה התעופה צריך להיות מוכן ומושלם. כפי שכבר אמר אחד מחברי הכנסת, ידוע לנו שעצם החלפת שדות התעופה מעבר לגבול בשדות התעופה בנגב יש בה משום ויתור בטחוני מהותי וגיכר של מדינת ישראל, סיכון מחושב שהכנסת קיבלה על עצמה על-ידי חתימת חוזה השלום בנוגע למרחב האווירי, בנוגע לשימוש בשדה התעופה החדש. זאת אומרת, המינימום שיהיה דרוש ששדה התעופה באל-מלחה — יחד עם שני שדות התעו- פה שאמריקאים התחייבו לבנות לנו — צריך להיות מוכן לשימוש ב-25 באפריל 1982 ואילו התחלת העבודה תהיה רק שנתיים לפני ששדה התעופה יהיה מוכן. כל המומחים אמרו שבדרך כלל בניית שדה תעופה משוכלל כזה צריכה להימשך הרבה יותר משלוש שנים ומדובר על 4-5 שנים ויותר. עכשיו, לצמצם את התקופה לשני- תיים, זה אומר סיכון בטחוני נוסף על עצם הסיכון שבהחזת שדות התעופה.

אני מבקש מאלה שבאמת ובכנות דואגים לבטחון מדינת ישראל לתת את דעתם על השאלה: מה יצא מהצ- עות הבוררות או הממשל-ומתן לפיגור מוסכם כל משפט, כל עורך-דין — ויש פה עורכי דין רבים בקרב כל הס- עות בכנסת — ידע שבוררות, אפילו המחייבת ביותר, אפ- שר לכפות ולאכוף אותה רק באמצעות בית-המשפט. זאת אומרת, אם צד אחד לא יקיים את החלטות הבוררות רק אז מתחיל המשפט, והמשפט יכול לקחת לא פחות זמן מהמשפט שיוגש מלכתחילה לבית-המשפט. כלומר, מצעיים פה בבורות של שלושה חודשים כאשר כל עורך דין ידע שבעד שלושה חודשים אין ודאות ואין סיכוי סביר שפסק הדין של הבורר, אפילו אם יינתן במשך שלושה חודשים אלה, אכן יבוצע למעשה בלי הליכים משפטיים. כלומר, ההליכים המשפטיים יידחו לעד שלושה חודשים. אותו דבר לפי החוק הזה. הוא מציע — אם וכאשר נאשר את החוק הזה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית — שבעד שלושה חודשים ייכנסו

ההפקעה. אגב, לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), שחוקקה על-ידי הבריטים בזמן מלחמת העולם השנייה, הופקעו לא מעט קרקעות לצרכים שלא נלהבנו מהם. אפשר להפקיע קרקע ואין בכלל ויכוח אם ההפקעה נעשתה כבר או לא. די בהודעה של שר האוצר. הבעיה היא שיעור הפיצויים ואפיים. דבר זה מוצא היום במידה רבה מידי בית-המשפט ומרעבה לוועדה. אני ער לכך שהשאירו סעיף האומר שאדם אשר החליט לא ללכת בדרך של קבלת הפיצויים לפי התוספת השנייה יכול עדיין לפנות לבית-המשפט. אולם זה בכל זאת אינו אותו הדבר. אומרים לו כבר מראש: יש לך אפשרות לקבל את זה או ללכת לבית-המשפט. בצורה כזאת מכבידים עליו מראש את התהליך של מימוש זכויותו לפיצויים.

(ש ר - ה מ ש פ ט י מ ש . ת מ י ר ק ו ר א ק ר י - א ת - ב י נ י מ)

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
להיפר.

שר-המשפטים ש. תמיר:
אומרים לו: עומדת לך כל הזכות שהיתה קיימת עד לחקיקת החוק הזה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
לא, אדוני. ראשית, גם זה לא נאמר.

שר-המשפטים ש. תמיר:
תרשה לי. אומרים לו: עומדת לך הזכות לפי הפקודה הישנה שעמה חיה המדינה כבר שלושים שנה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
לא, רגע אחד. אקרא לך את הסעיף.

שר-המשפטים ש. תמיר:
אני מכיר אותו בעל-פה.

תשמע את השאלה. אני יודע שהיא אינה נוחה לך. אני הכנסתי את הסעיף. נאמר בסעיף שיש אופציה לכל בדואי לפנות לפי הפקודה הישנה לרכישת מקרקעין. אנו מציעים לו שורה שלמה של צורות אחרות והוא צריך לבחור. הוא יכול לבחור באופן אינדיבידואלי בדרך הישנה, לפנות לבית-המשפט; הוא אף יכול לפי אותה שיטה לבחור לפנות לוועדת פיצויים. עומדות לו שלוש אפשרויות והביררה בידי. אולי תסביר לי מה רע בכך שנותנים לאדם שלוש אפשרויות לפיצוי ובאיות קורטוב פוגעים בזכותו לטיפול אינדיבידואלי משפטי בתביעתו המקורית?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
התשובה פשוטה: סעיף 10 אומר שבמקרקעין שקמו לקניין המדינה לפי חוק זה וכו' ישולמו פיצויים. כלומר, אומרים לאדם: אתה מקבל פיצויים בכסף. אין משאירים לו את האופציה הקיימת כיום בחוק לדרוש או קרקע או פיצויים.

שר-המשפטים ש. תמיר:
נאמר "כאילו".

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
לא, אדוני שר המשפטים, אינני רוצה שתברח מזה. כתוב: "ישולמו פיצויים" וישולמו פירושו כסף.

של כל מגרש. כך גם, למשל, לפי חוק דרכים ומסילות ברזל, שלשם התוויית כביש או מסילת ברזל אפשר להפקיע ואפשר לתפוס קרקע וכתוב שם במפורש "בלי פניה לבית-המשפט". אז לא היה עניין פוליטי, היום עומדים מזה עניין פוליטי. הדבר אינו "גזעני" והוא אינו מכוון נגד בדואים. הדבר נחוץ מפני שהמקום הזה — יגור שם מי שיגור ובמקרה גרים שם בדואים — דרוש. אילו היו גרים שם יהודים היה בדיוק אותו הדבר.

תופיק ויאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא נכון.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
שום ממשלה לא היתה מגישה חוק כזה. חבר-הכנסת הלוי, שום ממשלה לא היתה מגישה חוק כזה לולא היה מדובר בערבים. אל מתחלי סיני מתייחסים אחרת.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

גם אם היה שם קיבוץ היו צריכים להוריד אותו.

אם כן, כל מי שהוא אחראי, כל מי שרצה לבצע את הסכם השלום עם מצרים בלי לפגוע בבטחון ישראל יותר מאשר מסכן כבר עצם ההסכם את בטחונו, מוכרח לדאוג לכך שתחוק הזה, או מרצון או מכוח הכנסת, ייכנס לתקפו ותהיה אפשרות ממשית להתחיל בעבודה לפחות שנתיים לפני התאריך שבו התחייבו לפנות את שדות התעופה.

הו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר-הכנסת תופיק ויאר.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ויכוח על כך שיש להפקיע את האדמות הנזירות לבניית שדה התעופה; לא על כך הוויכוח ואני חושב שלזה יסכימו כל חלקי הבית. הוויכוח הגדול הוא בשאלה: האם לצורך אותה הפקעה, ואפילו הפקעה מהירה זו, אנו צריכים חוק כזה כפי שהגוש לנו?

ברצוני לציין שאני כמעט בטוח כי אילו היתה לנו חוקה במדינת ישראל לא היה החוק הזה תואם אותה ואני מבין שהממשלה בכלל לא היתה מביאה לפנינו חוק כזה.

אני גם אינני מבין מה התהרגשות הגדולה; מדוע אי אפשר היה לבדוק את החקיקה הקיימת ולהחיש באמי צעים שונים את זרכי הטיפול במקום לשחרר את התהליך הזה מהעין הבוחנת של בית-המשפט כבר בשלב הראשון.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשאומרים שזה לא נכון שמציאים את בית-המשפט ממערכת החוק הזה זה אינו נכון. נכון שבשלב מסוים אפשר לערער לבית המשפט המחוזי בבאר-שבע אם לא מרוצים מוועדת התביעות אבל עוד שמגיעים לבית-המשפט המחוזי בבאר שבע הדבר מסד להכרעה של גוף שאינו מורכב לא מאנשי משפט ולא משופטים. ועדת התביעות, כפי שהיא מופיעה בחוק המוצע, היא ועדה של פקידים: פקיד הסדר, נציג מינהל מקרקעי ישראל, נציג ראש הממשלה, העובד דה שהוסכם להוסיף עכשיו גם נציג ציבור אינה מחממת את לבי ואינה יכולה לבוא במקום ההכרעה המשפטית שצריכה להיות בעניינים אלה. על מה צריכה להיות ההכרעה המשפטית? היא אינה צריכה להיות על עצם

בהודמנות זו אני גם רוצה להפנות הערה לשר המשפטים שבסיכומם נאומי התגאה — אולי בצדק — בכך שהוא מציע עכשיו שכל התקנות לביצוע חוקים יהיו באישור ועדה של הכנסת. מדוע בחוק רגיש כזה לא נדרש אישור בסעיף 16, הוא סעיף התקנות? אני חושב שחייני שהדבר הזה ייתוסף.

בסעיף 7 הדין בפניצויים בעין אנו רואים בכל זאת שמכניסים את האנשים בצורה כלשהי למיטת סדרם. נכון שיש לאדם אופציות לעשות כך או כך ואפילו לשיטתו, אדוני שר המשפטים, אבל אתה אומר מראש: את זה אתה יכול לקבל; אם אינך רוצה בזה לך להתדיין בבית המשפט. לדעתי מה שמוצע כאן מוצע בצורה לא נדיבה ולא מספקת.

עכשיו אני עובר לוועדת התביעות. אני חושש מכך שוועדה תקבע בעניינים אלה לגבי אורחי מדינת ישראל, בניגוד לנואמים שקדמו לי אני חולק על כך שזה חוק גזעני, וזאת מפני שאני חרש שמחר הוא יוכל להיות מופעל באזורים יהודיים כלפי יהודים. אמנם הממשלה "התקפלה" והיתה מוכנה לוותר על סעיף 3 שלפי אפשר להחיל את החוק על אזורים אחרים אבל מגמתה הראשונית היתה ברורה ומי ידע מה יהיה מחר ומחרתיים. אינני יכול להשלים עם זה. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ובעיקר, אדוני שר המשפטים, ואני פונה אליך ואומר שוועדות התביעה יהיו בלי נציגות של שופטים כי אתה בא ואומר: אחרי שאדם אינו מרוצה מוועדת התביעות הוא יכול לפנות לבית המשפט. חוץ מזה איוו סתימה יכולה להיות בבית המשפט המחוזי בבאר שבע בכלל צריך לחשוב על מערכת אחרת.

שר המשפטים ש. תמיר:
איוו

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
מערכת משפטית אבל לא רק בית המשפט המחוזי בבאר שבע. אני חושב שיצטרפו להקדיש כאן מחשבה.

שר המשפטים ש. תמיר:
אמרנו באר שבע כי זה קרוב לאזור; אמרנו שופטים כדי שלא תהיה מערכת אחרת. יחסו שופטים, שר האוצר — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אינך מבין. אינני מתנגד לכך שישבו שופטים בעירייה, ואם זה יהיה לא רק בבאר שבע אלא גם במקומות אחרים, מה טוב. אולי יהיו בתי משפט ניידיים שיסעו ממקום למקום כפי שעשו זאת לא פעם.

תופיק יואר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
"בתי משפט ירוקים".

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
כן, סיירת אחרת.

אבל, אדוני היושב-ראש, ברגע שזה מגיע לשופט זה כבר שלב מתקדם. למרות המחיקה הזאת, שאני מברך עליה, לגבי שיקול הדעת של בית המשפט אני עדיין חושב שלא ייתכן שוועדה שתקבע לגבי עניינים כה רבים הנוגעים לזכות הפרט יכולה להיות בלי שופט. צריך להיריב צוותים של שופטים בדימוס, מערכת אחרת. אם משאירים את המערכת של ועדות התביעות יש לזכור שבסופו של דבר אותם הפקידים המתמנים, מטבע הדבר

(שר המשפטים ש. תמיר קורא קריאת ביניים)

כאילו נעשו תהליכי הפקעה אבל האופציה לתבוע קרקע אחרת ולא כסף, אופציה זו נשללת ממנו לפי הנוסח של הסעיף הזה.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
וזאת הטבה מיוחדת.

שר המשפטים ש. תמיר:
לפי התקדימים הקודמים — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אדוני שר המשפטים, אני עסקתי רבות בהפקעות.

שר המשפטים ש. תמיר:
אם כן, אתה יודע את זה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אני יודע היטב שנתנו הרבה מאוד קרקעות ובית המשפט לחץ על מתן קרקעות, ועכשיו סותמים אפשרות זו ואומרים לאדם שהוא יקבל כסף.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
להיפך.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אל תגיד לי "להיפך". קראתי את הסעיף הזה.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
וזאת הטבה מיוחדת שאין בחוק.

(שר המשפטים ש. תמיר קורא קריאת ביניים)

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
וזאת איננה הטבה, לפי פקודת הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור) יש לאדם הזכות לבחור או קרקע או כסף וכאן אומרים לו שישלמו לו הפיצויים כאילו הקרקע הופקעה. כלומר, התהליך הוא כאילו הקרקע הופקעה אבל מה שיקבל האדם זה כסף. אין לו אפשרות לקבל קרקע אחרת. קרקע אחרת — אך ורק לפי המוצע בתוספת. אם זה אינו צימצום הזכויות אינני יודע מה זה צימצום זכויות. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אי אפשר לברוח מהדבר הזה. אילו היה זה כפי שאומר שר המשפטים לא היה צורך כלל בחוק הזה.

שר המשפטים ש. תמיר:
אתה יודע שהחוק אינו למטרה זאת אלא מטרתו היא לקבוע שההפקעה חלוטה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
לדעתי אפשר היה לעשות זאת בדרך הרבה יותר פשוטה ובדרכים מקובלות יותר ולא ליצור את המסלול הכפול הזה, כשבמסלול אחד עורק אחד קטן אבל חשוב מאוד נסתם.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להעיר גם כמה הערות נוספות לגבי דברים שמצאתי בגוף החוק. דרך אגב, אותם שלושת הירידים שמדובר עליהם אפשר לצמצם לתקופה הרבה יותר קצרה אם נראה את האמור בסעיף 8. ייתכן שזה דבר נחוץ אבל אני חושב שהיה צריך להגדיר הרבה יותר את המקרים שבהם מותר לעשות את הדבר.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בכל הוועדות עושים זאת.

הי"ר פ. שינמן:

חברי הכנסת, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט
איננו מעוניינים עכשיו. למה להתייחס לכך כרגע? חבר-

הכנסת הלוי העלה זאת דרך אגב.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת תופיק זיאד, ואחריו —
לחבר-הכנסת מאיר תלמי.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המשמעות היחידה
של החוק המוצע היא שדך קרקעות ערביי הנגב, גירושם
והפיכתם לפליטים. כל נסיון לקשר חקיקת חוק זה במה
שקרוי הסכם השלום עם מצרים הוא צביעות ודמאגוגיה
שאינם משכנעים איש. עובדה היא שפינוי ערביי הנגב
גדון עוד לפני קמפ-דייוויד וזה אינו קשור בנושא. עכשיו
מציאים את המוצגט שחושבים שהוא המוצגט הנכון
לכל פעולת השוד הזאת. כל אחד יודע שבנגב קיימים
מיליוני דונאם שהם רכוש הממשלה, ועליהם הממשלה
יכולה להקים כל מספר של שדות תעופה. אין שום צורך
בעשרות אלפי הדונאם שהממשלה מנסה להפקיע בזמן
הזה. תכנית הפקעת הקרקעות האלה ופינוי — — —

שר-המשפטים ש. תמיר:

שירא שר-התינוך המר מתי האור של הטלוויזיה
בדלק.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
האם רק על פני צריך להידלק אור? בושח.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עוד מעט תגרשו את הטלוויזיה ותסגרו את הכנסת.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בושה. קצת דמוקראטיה. אפילו בכנסת אתה
מדבר כך.

שר-המשפטים ש. תמיר:
דווקא בכנסת.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה דווקא בכנסת? אין לכם יותר זכות מהזכות שלי
לעמוד כאן.

שר-המשפטים ש. תמיר:
אבל לך אין זכות יותר מלאחרים.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין לי אבל גם לך אין.

חיים קורפו (הליכוד):
השר תמיר רק שאל למה אתה צריך לקרוא באור
ואחרים בחושך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אוי ואבוי, אתם תכבו את כל האזירות במדינה הזאת.

הי"ר פ. שינמן:
אבקש לא להתייחס להערות.

שר-המשפטים ש. תמיר:
חבר-הכנסת טובי, אתה תביא מפגינים לכנסת כמו

רים, בלי שאתווכח על כך. צריכים לקיים מגמה מסוימת
ואינם אותו גוף נייטראלי שאנו מעוניינים כי יפסוק בזכר-
יותיהם של אנשים. אלה פקידים שיש להם הנחיות, שיש
להם מדיניות, שיש מעליהם שרים אשר יכתיבו להם מה
לעשות. לכן ועדת תביעות בהרכב הזה זה לעג לרש והיא
איננה פותרת את הבעיה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לראות בחוק הזה ביטוי
לא רק להכרה בכך שמפקיעים קרקע אלא גם להכרה
בכך שפוגעים בארחות החיים של שכבה מסוימת, בכך
שמשנים את ארחות חייהם על-ידי החוק הזה. צריך היה
למצוא ביטוי הרבה יותר נדיב על-ידי החלפת קרקעות,
על-ידי הסדרים מיוחדים שבמקום מה שיש להם היום הם
יקבלו קרקע אחרת וזכויות אחרות. אולי אין מגום מן הפ-
גיעה הזאת אבל הפיצוי צריך להיות הולם בקרקע חליפה
הולמת ובדרכים אחרות.

ולאחרונה, שמעתי שוועדת החוץ והבטחון תדון בחוק
זה. אני רוצה להציע לבית שאם החוק הזה יתקבל —
אנחנו נצביע נגד החוק הזה אבל יש רוב והוא יעבור
לוועדה — שלא ועדת החוץ והבטחון תדון בנושא. יש פה
בעיות יסודיות של זכויות הקניין של האדם, של הפרט
בישראל, יתודי כבדראי. אני מציע שוועדה משותפת של
ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת החוץ והבטחון תדון
בנושא.

שר-המשפטים ש. תמיר:

יש לנו נסיון נפלא עם חוקים למלחמה בפשע שעברו
לוועדה הזאת בהרכב שלה.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זו לא מלחמה בפשע.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני שר המשפטים, אני חייב לומר לך משהו:
עמדתם כאן ולא רציני לשלול זכויות שיש לך אף שהייתי
יכול להגיד בקלות שאין לי אמון בשר המשפטים.
יש ועדת החוקה, חוק ומשפט, יש מערכת של אנשים
בוועדה מסוימת המופקדת על זכויות הפרט ואני חושב
שהיא צריכה להיות שותפה לעשיית החוק הזה אם הוא
אמנם יחוקק. העובדה שדעתך, אדוני שר המשפטים, אינה
נוחה מוועדת החוקה, חוק ומשפט — — —

שר-המשפטים ש. תמיר:

תשמע את חברך בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט מעכב בשרי-
רות לב חוקים שהוא איננו רוצה בהם מסיבות פוליטיות
ומזרז חוקים הרצויים לו. הכול לפי רצונו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

טוב שהזכרתם לי שחבר-הכנסת הלוי הוא חבר
ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני כבר הרבה זמן לא ראיתי
אותו משתתף בישיבות הוועדה. אני חושב שהוועדה
עושה עבודה חשובה אבל לא כאן המקום להגן ולא
זאת השאלה. השאלה היא אם רק ועדת החוץ והבטחון
תדון בנושא או שיעשה זאת גם הגוף הפארלאמנטרי
המופקד על שמירת זכויות האזרח. אני מציע לכנסת
להתחשב בכך.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט הכריז שהוא
לא יטפל בחוקים שהוא מתנגד להם.

ללכת לבית-המשפט. אתם מפקיעים לא רק את הקרקע אלא את הזכות לערער על כך לבית-המשפט.

מה אם האנשים האלה בעלי הקרקעות לא מוסרים מרצון? המשטרה והצבא לוקחים בכוח הזרוע כפי שעשו במעליא, כפי שעשו במגיד אל-כרום וב"יום האדמה". כך יהיו בנגב עוד ימי אדמה חדשים. מה שמתכננת הממשלה הוא להפוך את הנגב לגונגל של סירות ירו-קות, ומכל הצבעים ולא רק ירוקות.

בקשר לפיצויים: צריך להיות ברור ששום פיצויים לא יכולים להצדיק את ההפקעות האלה הנעשות על בסיס לאומי וגזעני. בדרך כלל הפיצויים הממשלתיים בעד האדמות הערביות המופקעות הם שקר אחד גדול. אלה פיצויים נומינאליים שאין להם שום ערך ריאלי, ובמיוחד במקרה זה. נבדוק את החוק: בחוק כתוב שהוא מעריך את ערך הקרקע המופקעת 1,560 לירות לדונאם של אדמות מישוריות ו-520 לירות לדונאם של אדמות הרריות או מפוצלות. זה הערך שהחוק קובע. אבל הפיצויים נעים בין 20% ל-65% מהערך הזה שהוא ערך נומינאלי ולא ריאלי. כלומר, ערך הפיצויים לדונאם נע בין 104 ל-1,040 לירות. זה לא מספיק לקניית זוג נעליים ישנות בשוק הפשפשים. אלה הם הפיצויים! והפיצויים בקרקע הם דונאם לכל מי שהחזיק עד 150 דונאם, 2 דונאם למי שהחזיק ויעבד עד 250 דונאם, 3 דונאם לכל מי שהחזיק ויעבד עד 350 דונאם, ומ-350 דונאם ומעלה — 4 דונאם. אפילו אם יש לך אלף דונאם אתה מקבל 4 דונאם.

חברי הכנסת, ערביי הנגב לא ישלימו עם החוק הזה הם לא השלימו עמו בעבר והם ממשיכים להיאבק עכשיו. ברגעים אלה יש קבוצת אורחים מהנגב השוכנים זה ימים מספר שביתת רעב מול משכן הכנסת. הם משיכו בכל סוגי המאבק החוקי נגד החוקים הלא חוקיים האלה שהממשלה מנסה להעביר בכנסת. ערביי הנגב היום הם ציבור שונה באופן מהותי ממה שהיה בעבר. הם מאוחדים, הם ממשיכים להיאבק, ובצדק, נגד התקפות הקרקעות שלהם ובעד המשך תיבתם על אדמותיהם.

חברי הכנסת, חוק זה הוא חלק ממדיניות ההפקעה ושדירת הקרקעות של התושבים הערבים. אמת היא שרובה המכריע של הקרקע השייכת לתושבים הערבים ולאזרחים הערבים במדינה הופקעה במשך השנים מקום המדינה. עד כ-85% מהקרקע השייכת לכל כפר ערבי הופקעו במשך שלושים השנה האחרונות. לפני קום המדינה היה ממוצע הבעלות של האזרח הערבי 16.5 דונאם לכל אורח והיום זה חצי דונאם. מצב זה חונק את הכפר הערבי. זהו הזכר של קניג בפעולה היומיומית הן בגליל, הן במשולש והן בנגב.

אני מתפלל שיש חברי כנסת שעושים פיליבאסטר, כמו חברי הכנסת בן-מאיר ויגאל כהן, עומדים מעל הבמה הזאת ומגינים ומתלהבים. ממה הם מתלהבים? מחורבן היחסים שבין התושבים היהודים ובין התושבים הערבים? צריכים לצפות שנה אחת קדימה, שנתים קדימה, ולראות מה יהיה עם היחסים האלה שרוצחים אותם כל יום, לא רק הורגים אלא רוצחים אותם בכוונה תחילה. זה טוב למדינת ישראל? זה טוב לעם ישראל? זה טוב לשדות התעופה שמתכוונים לבנות? אפילו לשדות התעופה זה לא טוב בסופו של דבר כי זה מנוגד לעצם בטחונה של מדינת ישראל.

שעשיתם אתמול. על גבם של הבדואים אתם עושים זאת. לא איכפת לכם גורלם של הבדואים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): הם יפגינו כל זמן שגוזלים מהם אדמה. אנו מגינים על זכויותיהם.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): לנו איכפת מה יהיה גורלם. תלוי מה הגורל שאתם רוצים בו בשבילם. מפני החוקים שלך אנחנו מגינים עליהם.

תכנית הפקעת קרקעות ערביי הנגב ופינוי בעליהן היא תכנית ישנה אבל עכשיו היא כנראה הגיעה לפיסגה חדשה והסכנה היא סכנה מיידית. ברור שערביי הנגב לא יסכימו לפנות מרצונם הטוב את הקרקעות שלהם. אם החוק הזה יעבור בכנסת ברור שערביי הנגב לא יציתו לו. כך יהיה במציאות. לכן אנחנו מזהירים מפני התפתחות פוגרומי סטית נגד ערביי הנגב מכיוון שהממשלה תנקוט בכוח כדי לפנות אותם ויפלו קרבנות בשל החוק הזה ובשל המדיניות הזאת. דבר זה יטביע את חותמם על היחסים בין האזרחים האלה לבין המדינה שהיא המדינה שלהם.

חברי הכנסת הנכבדים, תושבי הנגב חיים על הקרקעות האלה מדורי דורות והם מעבדים אותן. הם אינם בדואים, זה מה שאני רוצה שכל אחד ביני. מצאיתם אותם כאילו הם תושבים נידים. הרוב המכריע שלהם חיים על הקרקעות האלה מאות בשנים, מעבדים אותן, הם חקלאים טובים מאוד ויש להם חקלאות מתפתחת שעלתה להם ביועז רבה ובדם לאורך כל ההיסטוריה. לכן האדמות האלה הן אדמות יקרות. זוהי המולדת של התושבים האלה. היום באה הממשלה, ממשלת ישראל, לגרש אותם כך במכה אחת.

החוק המוצע הוא ברשע מכל הבחינות וברשע לאלה שיזמו אותו. הם גורמים בכך ברשע למדינה ולדמו-קראטיה בישראל. גם שם החוק הזה, "חוק רכישת מקרקעין בנגב", אינו רכישת מקרקעין היא זו? זוהי צינזר ממוגנת עד הסוף. אינו רכישת מקרקעות אלא שד קרקעות. היתר אפילו שד מזוין של קרקעות ערביי הנגב כיוון שהחוק הזה הופך את עשרות אלפי התושבים הערבים בנגב לפליטים. החוק קובע שבעלי הקרקעות צריכים למסור אותן תוך שלושה חודשים ומי שמחזיק בקרקעות האלה ימסור אותן ליד המדינה ויפנה אותן מכל אדם וחפץ ומכל בעלי חיים. אפילו אין צורך בשלושה חודשים. בהצעת החוק נאמר: "מקרקעין שנהפכו לקניין המדינה רשאי שר הבטחון, אם ראה שיש צורך דחוף לבצע בהם עבודות הדרושות לדעתו בשל צרכים צבאיים הנובעים מהסכם השלום עם מצרים, להרשות בצו של בית-משפט את הכניסה לאותם מקרקעין וביצוע עבודות בהם". ואם בעלי הקרקעות האלה לא ימסרו אותם קובע סעיף 7: "תם המועד למסירת ההחזקה במקרקעין רשאית המדינה בלי צורך בצו של בית-המשפט לתפוס ולהחזיק בהם". בלי צורך בצו של בית-המשפט. זו פעם ראשונה בהיסטוריה של המדינה ושל הארץ הזאת שהממשלה היא המפקיעה והיא המחליטה. אין צורך בבית-משפט. אני מתפלל שהחברי הכנסת עומדים פה והיו ביניהם חברי הכנסת שהיו שופטים בעבר — ומגינים על בזיון בית-המשפט. זה בזיון בית-המשפט, בזיון ברור. לפחות תנו לאדם המרגיש את עצמו מקופה

היועץ המשפטי לממשלה, ולא כך קרה. בוובו חודשים רעכשו מתייצבים עם הסטופר ביד. רבות, גם מזה אינגו יכולים לבחור. למרות זאת והחלט בישיבות הממ"ש לא רק מי הם השרים אשר צייכים לנהל את המשא-ומתן בפיתחת רפיה ובאופירה. שם נהגו אחרת. מנהג ה"איה ואיה" אינגו סביר ואינגו נסבל.

חיים קורפו (הליכוד):

את השדה צריך גם לבנות. מה אתה משווה?

מאיר תלמי (המערך):

גם כאן צריך לבנות. לאן תוציא את האנשים, לשדה? הם אזרחי ישראל כמו אנשי הפיתחה, הם בני אדם כמו היהודים.

חיים קורפו (הליכוד):

לא על כך דיברתי. ודאי שהם אזרחי ישראל.

מאיר תלמי (המערך):

חברי הכנסת, מי שרוצה לקדם את המשא-ומתן לקראת מוצא חיובי בל ילך אליו בהנחה כי ניתן לקבוע פיצויים בלתי מתקבלים על הדעת. העיקר, אדוני השר, אל נא תנהלו את המשא-ומתן מתוך הנחה, כפי שבאה לידי ביטוי בקריאת הביניים של חבר-הכנסת קורפו, כי הוא יתנהל עם נודדים. המדובר בשטח שהוא ברובו מעובד בשבטים החיים בו מזה כמה דורות, ב-400 מבנים בבנייה קשה; ב-300 צריפים ופחונים; ואפילו ב-4 בתי קברות של בדואים שחיו ומתו בשטח הזה. כל בר דעת מבין כי יש הכרח ברפורמה בסדרי הקרקעות והחקלאות בנגב. ואל תתווכחו על נושא שאין עליו ויכוח. אך מכאן אינה משתמעת הזכות לעקור לחלוטין את הבדואים מהחקלאות. בדואי הרוצה להמשיך להתפרנס מחקלאות הוא בעל זכות לתנאים חליפים והגנים בקרקע ומים.

מאמץ רציני לנהל משא-ומתן לא היה; אך כן היה נסיון רציני להפעיל כוח לקראת הפיגור, והוא היה בלגיה. הוא לא הוסיף כבוד ופאר לממשלה. כאשר היתה עדיין פתוחה הדרך לבית-המשפט יכלו הבדואים בלגיה לפנות לרשות השיפוטית. האומנם התברר אז כי זרועות הביצוע פעלו על-פי החוק והסדר? והאם הם פעלו לפי אותו רצון טוב שאותם היום מדברים עליו? והרי התפרסם בעתונות כי היועץ המשפטי לממשלה, פרופ' זמיר, שבחן את העובדות, קבע כי יש לגקוט צעדים משמעותיים נגד עובדים בכירים במשרדי הפנים, החקלאות, הבינוי והשיכון. לגבי חלקה של המשטרה קבע היועץ המשפטי כי "זימך הגברים לתחנת המשטרה והדרך בה ביצעה ההחלטה נראים תופעה חמורה ביותר מבחינה עקרונית ומוסרית והם מעוררים חשד של ביצוע עבירה פלילית ושימוש שלא כדין בסמכות". רבותי שרי הממשלה, על סמך המשא-ומתן שלא ניהלתם ועל יסוד הנסיון של לגיה אתם רוצים היום כי הבדואים יתייחסו באמון להצעתכם? הדאגה לדמוקרטיה מחייבת החזרה של החוק לממשלה כדי שתמינע הפסיתה על הרשות השיפוטית וכדי שהממשלה תארגן סדרי משא-ומתן ובוררות מרכזיים וידחופים. את הנושא המשא-ומתן במעמדו אל תטילו על גבם של הבדואים.

שמעתי היום את דבריו של חבר-הכנסת בן-מאיר שעשה השוואות עם פיתחת רפיה. התיים והמוות הם בידי הלשון. שאילנו את השאלה הוואת את שר המשפטים: מדרע לא הפעילו את החוק? שר המשפטים ענה ששם

לכן אנו מציעים לרדות את התצעה הוואת ולהחזיר את החוק לממשלה.

היו"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מאיר תלמי, ואחריו — לחבר-הכנסת שלמה יעקב גרוס.

מאיר תלמי (המערך):

כבוד הירושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה יודעת היטב כי אין לה ויכוח אתנו על ההכרח להקים שדה תעופה בתל-מלחתה. צר לי כי גם לאחר הנסיונות שנעשו בימים האחרונים כדי להגיע לסיכום משותף של רוב חברי הבית בעניין זה לא ויתרה הממשלה על הצעתה והחליטה להביא את החוק לקריאה ראשונה.

יורשה לי בראשית דברי לקרוא דברים בשם אומרים, ואני מצטט: "לקברני שלטון החוק אין נפקא מינה איפה יכרו את קברו — בגן ירק פורה, במסדרונות של משרד ממשלתי, בבכיש מריבה בלב ירושלים, על גבעה עקורה נטיונות בחברון או בפתחי אוהל של שבט בדואי בסיני, ובלבד שהטלית שבה יכרכו את גוויתו תיראה כולה תכלת". כותב דברים אלה אינגו חבר מפ"ם, דבריו אמנם צוטטו על-ידי איש המערך אך הם לא נכתבו על-ידי איש מפלגת העבודה; כתב אותם מר שלום רוזנפלד בעתון "מעריב". רבותי, שרי הממשלה היו מיטיבים עשות לו היו מרגישים כי הציבור חש כי יש כירסום בחוק וכי מסתמן לאחרונה מהלך של מהפך בדמוקרטיה. בכוח הרוב נטלו ממליאת הכנסת את הזכות ואת החובה לאשר תוספת לתקציב; בכוח הרוב העבירו את הזכות הבלעדית לפעול בעניין השירות הלאומי לידי הממשלה; הפעם באים להפעיל את "הדמוקרטיה" כדי לשלול מהבדואי זכות דמוקרטית אלמנטארית המאפשרת לו לפנות לרשות שיפוטית כאשר באים להפקיע את אדמתו. בסמכות הידיים שיתרוממו כאן היום בהצבעה מתכוונים למסור לרשות המבצעת את התוקף למנע התערבות של הרשות השיפוטית. הכול יהיה חוקי, ההצבעה תהיה ברוב, והטלית שבה יעטפו את גוויתו מהלך הדמוקרטי תהיה כולה תכלת. אני משוכנע שלא היה הכרח בדבר. אני מודע היטב לעובדה כי לוח המעדים לוחץ ואתם, אנשי הקראליציה, מודעים כמוני לכך, כי המערך אינגו פחות רגיש מכם ואינגו פחות אחראי לעניינים של בטחון המדינה.

אינגו נציגם של הבדואים ואינגו מדבר בשמם. אולם ככל שהקשבתי לדבריהם במשך החודשים האחרונים התרשמתי כי גם הם מבנינים היטב ששדה התעופה הזה יקום וכל אשר נתבע על ידם הוא משא-ומתן יגול וצורך המגיע להם כאזרחי המדינה. ספק אם מישוה יכול לטעון שהממשלה עשתה מאמץ רציני לנהל משא-ומתן כזה. לפני כמה חודשים, בראשית חודש מארס, כאשר אותנו לבדואים בשטח הזה כי יבואו להרוס את בתיהם — ללא משא-ומתן — פנית ראש הממשלה באופן רשמי בעניין זה. בתשובה שקיבלתי מזיועץ המשפטי לממשלה, פרופ' זמיר, נאמר: "בירורי תעלה כי בית המשפט הוציא בשעתו צווים להריסת מבנים אשר בנגב שלא כחוק בשטח המיועד לשדה התעופה בנגב". מוסיף וכותב היועץ המשפטי לממשלה: "אין כוונה לבצע את צווי ההריסה האמורים בשלב זה. הרשויות המוסמכות תבראנה בדברים עם תושבי המקום במגמה להגיע לידי הדיברות בדבר פינוי מרצון של השטח האמור". זו היתה תשובה למכתב שכתבתי בראשית מארס. את זאת כתב

ממקום למקום. עכשיו הם יקבלו אדמה עם זכות רישום של בעלות על הקרקע.

חברי הכנסת, לולא המסיתים המקצועיים מקרב היהודים, לולא הקבוצה הקטנה העוסקת בהרס עצמי בכנסת ומחוצה לה, היו הבדואים מקבלים את הצעות הממשלה בהבנה, ודאי שזה דבר לא פשוט לנשל אנשים מביתם ומאדמתם אבל הם היו משלימים עם זה מתוך הבנה שזה צורך בטחוני. אבל לצערנו המהרסים היוצאים מקרבנו והמחריבים מתוכנו צועדים בראש מסע ההסתה. ועל התוצאות של הסתה זו שמענו אתמול לפני כנסת ישראל כאשר ערביי הגליל, לא הבדואים, צעקו בקולי קולות "החוצה יהודי הגליל". חברי הכנסת, עלינו להזהיר את עצמנו ואת כל אלה היושבים בבית הזה: רבותי, אנחנו לא משחקים בדמוקראטיה, אנחנו משחקים באש, באש מאוד מסוכנת.

חברי הכנסת, לפי המידע המצוי בידי ושנסמך לי ממקורות מהימנים — אינני בטוח שזה בדיוק כך — אין המדובר כאן בהפקעת שטחים שהם בבעלות המוני הבדואים בנגב. המדובר בעיקר בקרקע שמחזיקים השייחים וראשי השבטים, הפיאודאלים השולטים על שטחים גדולים. המוני הבדואים הם אריסים, פלאחים המגוצלים על-ידי ראשי השבטים. כך שהמצב הוא הפוך: השכבות העניות יצאו נשכרות. אלה יוכלו לבחור בין פיצויים כספיים ובין קבלת קרקע שתהא בבעלות שלהם. השייחים וראשי השבטים הלוחמים נגד החוק מפחדים פן יאבדו את השליטה על הפלאחים, על עבודת ידיום וזלה. האם לזה אנו צריכים לתת את ידנו?

חברי הכנסת, לבסוף אני חייב לומר כמה משפטים המעיקים על לבי. אני חבר בבית הזה למעלה מ-15 שנה ואני זוכר בשום כנסת חניגה שמאלנית כזאת כפי שיש היום בכנסת התשיעית. מחוץ לקומוניסטים היתה הכנסת כמעט מאוחדת בנושאים בטחוניים. לא כן בכנסת הזאת ואני אומר זאת לא רק בצער אלא בדאגה עמוקה. השמאלנים המעטים שישנם בכנסת הרימו ראש מפני שהם מקבלים עידוד והשראה מאופוזיציה תראשית.

משה שמיר (בא"י):
וגם מהקואליציה.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
קרי, מפא"י הוותיקה. המפלגה שעשתה הרבה בשביל בניין הארץ, יצר האופוזיציה מעביר אותה על דעתה גם כשמדובר בנושאים בטחוניים. אני לא אומר את זה לשם קינטור אלא מתוך דאגה. העניין הבטחוני הוא בנפשנו ואין לשחק בנושאים אלה באופוזיציה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אתה לא מרגיש שאתה מגונח. אגודת ישראל תרמה לבטחון ישראל? בחורי הישרבה שלכם תרמו לבטחון ישראל? אתה מטיף על בטחון לאחרים? מי אתה בכלל?

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
אין לי ויכוח אתי. אתה רוצה מדינה אש"פית בכל שטח ישראל ובתל-אביב בכלל זה. אין לי ויכוח אתך. וזאת עושה האופוזיציה לכל אורך הדרך. הממשלה הזאת, "השלומיאלי" ו"הבטלנית", ניסתה לשנות את ההנהלה בטלוויזיה כדי שמכשיר רב עוצמה זה לא יספק חומר הסתה לשונאנו נגד צה"ל, נגד בטחון. המדינה והגת קמה מעל במה נכבדה זו שרידת השואה, הלוחמת

אי אפשר היה להפעיל את החוק כי זהו שטח צבאי. אני מציע לכם לא להיכנס להשוואות אלה. הדברים אינם שווים. אינני יודע אם חברי הכנסת בן-מאיר, המציע השוואה, יציע בדיוק את ההשוואה בעניין הפיצויים. הוא לא יציע זאת. הדברים הם שונים. העניינים הם אחרים, אף שאני אומר כי אינני מתעלם מהעובדה שעד לפינוי הפיתחה יש שלוש שנים.

העטיפה האלגאנטית של החוק והנימוק הלוחץ של העניין הבטחוני עכשיו אינם מסבירים את כל מה שהיה במשך מחצית השנה האחרונה ואת העובדה שאינכם רוצים לקבל את הצעתנו להיכנס למשא-ומתן ענייני כאשר הבדואים מקבלים על עצמם ואומרים שהם מוכנים לבצע זאת. וגם את זאת אני חייב להגיד: שבטי הבדואים בארץ הצטיינו כאזרחים נאמנים ששמרו אמונים למדינת ישראל. אל תדחפו אותם לזרועות המרירות והאיבה ולתע-מולה אנטי ישראלית. הנוחות הקורצת לכם מעבר לחוק היא ירעץ רע ומכשיל.

החוק המוצע, לפי הבנתי המתבססת על אשר למדתי מתוך פגישות עם בדואים, הוא לרעת המשא-ומתן. זהו חוק הפוגע בדמוקראטיה; זהו חוק שלדעתי הוא לרעתה של ישראל בוירה העולמית. טובת המדינה מחייבת להחזיר את החוק לממשלה ואנו נצביע נגדו.

היו"ר ח. גרוסמן:
רשות הדיבור לחברי הכנסת שלמה יעקב גרוס, ואחריו לחברי הכנסת גאולה כהן.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):
גבירתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, שני אנשים — שני עולמות. אני מכרת להגיד את ההיפך ממה שאמר כאן חברי הכנסת תלמי מתוך הכרה מלאה שאני אומר דברים נכוחים, דברים אמיתיים.

חברי הכנסת, הצעת החוק שאנו דנים עליה היא לדעתי בנסיונות שלנו ובמצב הבטחוני שלנו הצעה דמוקראטית ואנרגית הבאה לפתור בעיה בטחונית דחופה הלווחצת עלינו. כל הקושיות מאחורינו. מדוע לא עשו זאת לפני שנה, לפני שנה וחצי, כל הדברים האלה מאחורינו. עכשיו אנחנו דנים על החוק ועלינו להכריע. לולא הסכם השלום עם מצרים לא היה פוגע איש בבדואים היושבים על הקרקע בנגב כשם שלא הטרידו אותם במשך 30 שנה. הרוב המכריע של הכנסת סמך את ידו על הסכם השלום עם מצרים. אלה המדברים היום בלהט נגד הצעת החוק דיברו או בהתלהבות בעד הסכם השלום עם מצרים.

כל איש, כל אזרח בעל רצון טוב, שיקרא את תכנה של הצעת החוק ואת דברי ההסבר ייווכח לדעת שכל סעיפי החוק הם כל-כולם אנטיים ואפילו מעבר לזה ושהם נכתבו מתוך רצון לבוא לקראת הבדואים היושבים על אדמת ישראל. אני מציע לחברי הכנסת תלמי לקרוא את החוק. אין זה חוק שרירותי ואין מדובר כאן בהפקעת שטחים "דה לוקס". זה ממש בגדר מה שאומרים "הכרת לא יגונה". לולא הצעת חוק זה היו אלה שמחזיקים את הקרקע יוצאים נפסדים. החוק מעניק למפונים זכויות שלפנים משורת הדין. המפונה יכול לבחור בין קבלת פיצויים לבין קבלת קרקע או דיור במקום אחר ללא כל תשלום. אין הומן מרשה לי לצטט מדברי ההסבר של הצעת החוק. וזאת לדעת כי לרבים המחזיקים בקרקע אין זכות בעלות עליה. הבדואים נודדים מאות בשנים

חשוב ביותר, חיוני ביותר, זה בדיוק ההיפך, חברת-הכנסת בן-מאיר. אני וחברי סיעת הליכוד, סיעתי לשעבר, שמענו את מאמר חיל האוויר לשעבר, היום שר הבטחון. הוא תיאר לנו את אפיו של הבטחון, את השמירה על בטחון ישראל בנגב. אני זוכרת איך הראה בידיו ואמר: המטוסים לא יוכלו לטוס כך. מה נעשה? טוס כך, מטוס על גבי מטוס. אני זוכרת את התגובה שעשה בידיו. כל סיעת הליכוד היתה או. היא תעיד. ברור שהוא הבין שזה לא יעזור לבטחון ישראל אלא להיפך, גם לשיטתו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מה את מציעה? שלא בנבה את שדה התעופה?

גאלה כהן (בנא"י):
שנפסיק את המשחק הזה עם עצמנו, שנשנה את ההסכם, שלאור כל ההפרות נעשה "חושבים" מחדש, שנשקול מחדש ושנשקול לא מתוך חוסר האחריות וההפסקות שבהם נשקלה התכנית מראש. כך נגיע לתוצאות אחרות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
את חוזרת תמיד על אותו דבר. הסכם השלום אינו עומד על סדר-היום. את אף פעם לא מדברת לעניין.

גאלה כהן (בנא"י):
זה העניין היחיד העומד על סדר-יומנו! ארץ ישראל. אני מבינה שלא נעים לך לשמוע. אני מבינה שכל אחד בבית רוצה לברוח מהעניין הזה. אבל זה העניין. לא תתחמק ממנו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אף אחד אינו בורח. את זו שברחת.

גאלה כהן (בנא"י):
זה הנרשא שצריך לעניין אותנו היום: המלחמה שתיכנס עלינו בגבולות 1967. במה אתה רוצה שאת עסקי במה שאתם מתעסקים בכנסת? זה עומד על סדר-היום. מה שעומד על סדר-היום זה עניין ירושלים — ואתה יודע זאת — ההידברות עם אש"ף, ואתה יודע שאתה תדבר עם אש"ף בין אם הוא מכיר ב-242 או לא. אילו סיפורים אלה? הסיעה שלנו תזכיר זאת חוזר ונזכר. אתה יכול לצאת מהאולם אם אינך רוצה לשמוע.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
לא אצא.

גאלה כהן (בנא"י):
לא נעים לך לשמוע דברים אלה. אתה יודע מדוע? — כי גם ידכם במעל הזה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אל תטיפי לי מוסר.

גאלה כהן (בנא"י):
אטיף לך מוסר.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
את מטיפה מוסר לכולם.

הי"ר ח. גרופמן:
זה לא מנופול של אף אחד.

הנועזת בגטו, יושבת-הראש חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, רצעה: עושים גיליוטינה, עורפים ראשים.

הי"ר ח. גרופמן:
זה נכון, זאת אמרתי.

שלמה יעקב גרם (אגודת ישראל):
מה רוצים? — שהטלוויזיה לא תפסיק רעל נגדנו. זו גיליוטינה?

הי"ר ח. גרופמן:
כאשר אני אמרתי את דברי היתה לי רשות דיבור. עכשיו אין לי רשות דיבור אבל יש לי רשות הפסקת הנואם. אתה צריך לסיים את דבריך.

שלמה יעקב גרם (אגודת ישראל):
אף פעם לא הרשנו לעצמם המסתיתם והערבים מה שהם מרשים לעצמם היום וזה בגלל הרוח השמאלנית הגורשת בכנסת. הם יודעים הם מרגישים זאת. חברי הכנסת, אני חייב לומר זאת כי בגלל חילוקי הדעות העמקים שמתגלים כמעט יום יום בכנסת בין הממשלה ובין האופוזיציה בנושאים בטחוניים מובהקים יש בציבור הרחב הלכי רוח של יאוש. כאשר אנו מפלגים בנושאים העוגעים לקיומנו כאן יש הלכי רוח של יאוש וזה צריך להדאיג אותנו יותר מאשר האינפלציה הדוהרת. יש בכל זאת פרוסת לחם וכוס חלב לכל ילד בישראל. אני רוצה לצטט את מה שאמר חברת-הכנסת יגאל אלון בוועדת החוץ והבטחון. היא אמרה מלים אלה: חורשני שאין לנו כישורים לחיים לאומיים. אלה הם דברים חמורים ואז הרה תמורה. הבה נתאחד לפחות בדברים הנוגעים לבטחוננו כי בנפשנו הדבר. אל ניתן, חס ותלילה, חרב בדי אויבינו. הבה נתאחד לפחות בעניינים בטחוניים.

הי"ר ח. גרופמן:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאלה כהן, ואחריה — לחברת-הכנסת חיים קורפ.

גאלה כהן (בנא"י):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מחר בערב תעשה באב. עם האבל על אבדן הבית יש לנו עוד סיבה אחת לבכות, לבכות עוד אבדן אחד, אבדן העשתונות הלאומי של הממשלה. בעצם, מה שאנחנו עדים לו, הייתי אומרת שהוא כמו תיאטרון אבסורד. ההסכם הולך ומתפרק יום יום עלי-ידי האמריקאים, עלי-ידי המצרים, לא תמיד בצעדים גסים אבל הולך ומתפרק. אנחנו היחידים הממשיכים לקיים אותו באופן חד-צדדי, כבני יענה, כאילו שום דבר לא קורה בשטח. כאשר באל-עריש קורה מה שקורה, כאשר נושא משקיף או"ם וכוותח החידוש בסיני בכותרות ראשיות אצלנו ובעולם, כאשר ההידברות עם אש"ף — היום האמריקנית ולא יקח הרבה זמן ותהיה גם ישראלית — היא רק עניין של זמן — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):
זה נכון.

גאלה כהן (בנא"י):

אנחנו ממשיכים להתנהג כאילו כלום לא קרה. ומה? מה? מפני שהשטח על גבנו, אנחנו ממשיכים לבצע, באופן חד-צדדי, אותה הסכם נסיגה מביש. אומה כאן, מעל הבמה הזאת, חברת-הכנסת בן-מאיר, שכל מי שביטחון המדינה נוגע ללבו צריך לראות בחוק זה חוק

נאלה כהן (בנא"י):

לא די בכך שאתה עושה רע, אתה עוד מגן עליו?

במצב הזה, כאשר רוצים, כפי שרואים פה, להתחמק ממנו — ולא יצליחו להתחמק ממנו — במקום לעשות חישוב שלפי כל הגיון, גם של אלה שחשבו שהדבר טוב למען בטחון ישראל, יש לעשות עוד פעם "חושבים" כי השתנו התנאים, כי יש דירדור, במקום זה, מה אתם עושים? מביאים מהר מהר חוק. עבירה גוררת עבירה. מה עושים? במקום להפקיע — אני בעד תפיסת קרקעות לצרכים לאומיים ולצרכי ציבור בתוך הקו הירוק, וזה נעשה במשך כל השנים, ומחזר למה שקוראים "הקו הירוק" — לצרכים לאומיים, לצרכי ציבור, מפקיעים קרקע פרטית לצרכים אנטי לאומיים, לצרכים של נסיגה, לצרכים שיסכנו את הבטחון הלאומי. בשביל זה מותר להפקיע. הצדקנות שנשמעה כאן מפני דוברי ממשלת ישראל שהיא בכלל נגד הפקעה לא תעלה על הדעת. נאמר שהציונות אף פעם לא היתה בעד הפקעה. וזאת כאשר צריך להפקיע בשביל התנחלויות, למען יישוב יהודה ושומרון, למען המשך המפעל הציוני, בשביל להתייחס. אבל כאשר יש צורך בנסיגה כל דבר טהור; מטהרים את השרץ בק"ן טעמים. ולא רק מדיניות, גם חוק.

החוק הזה איננו מכווין נגד הבדואים. הוא איננו גזעי. אם הוא מכווין נגד מישהו הרי זה נגד היהודים. החוק הזה בא לממשל הסכם שייסכן את מדינת היהודים. אין פה שום דבר גזעי. בלא פחות זוללות מתייחסים לאנשי הפיתחה שאותם מציינים ממקומותיהם; בלא פחות יחס ציוני מתייחסים לאנשי ימית. יחס זה קיים לא רק לגבי הבדואים. מעייניה של המדינה הם אך ורק בדבר אחד: לסגת, וככל האפשר יותר מהר. לא סתם — מהר. הפנו את תשומת לבי שזו קריאה ראשונה שאחריה צריכה לבוא קריאה שנייה וקריאה שלישית. הן לא יבואו מחתרטים. אם כן, מדוע ממחרים? אם אפשר לנהל משא ומתן למה ממחרים? האם מחר יעשו זאת? זו שאלה דרך אגב.

דרוש חוק. לא החוק הזה אלא חוק יסוד. כשם שיש חוק השבות צריך להיות חוק ההתיישבות שיאפשר לכל יהודי להתיישב בכל מקום בחלקי ארץ ישראל שבדינו ויאפשר לממשלה לתפוס קרקעות שהיא זקוקה להן, באמת זקוקה להן, בכל מקום בארץ ישראל, לצרכי ציבור ויעדים לאומיים כפי שהממשלה רואה אותם. אם הממשלה רואה היום את ההתנחלות כיצד לאומי מותר לה להפקיע לשם כך קרקעות. אבל זו רק מליצה כאשר היא אומרת שהיא רואה בהתנחלות יעד לאומי. הקפאת ההתנחלות באלון מורה מוכיחה בעליל עד כמה זו מליצה ריקה כאשר הממשלה מדברת על התנחלות כיצד לאומי. דרוש חוק, אמיתי, ציוני, לאומי. החוק הזה הוא אנטי לאומי. לכן נצביע נגדו.

הו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים קורפו, ואחריו — לחבר הכנסת אורי אבנרי.

חיים קורפו (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק כי הבדואים ראוים ליחס לבבי והם על הלויאליות והנאמנות שלהם למדינת ישראל. אולם השאלה הניצבת לפנינו היום איננה קשורה כלל וכלל עם הבדואים. השאלה הניצבת לפנינו היום היא כיצד לעמוד בלוח הזמנים שנכ-

פה עלינו בשל הסכם השלום שלגביו היה קונסנסוס של כל המפלגות, של תשעים וכמה חברי הכנסת. ונדמה לי שבספיקה צריכה לעמוד עובדה זו ועובדה זו בלבד. הייתי מציע לחברי המערך לא לדוג במים עכורים ונדמה לי שבזה הם עוסקים עכשיו. אם קם חבר כנסת ממפ"ם ואומר: ששדה התעופה חייב לקום והשאלה היא הדרך לכך ושיעור הפיצויים שיש לשלם למפונים, אם המסקנה שלו היא ששדה התעופה חייב לקום והשאלה היא רק הדרך, נדמה לי שאפשר למצוא דרך גאותה להבטיח זאת ולא לעסוק במה שעוסק היום המערך.

גם הטענה העיקרית, מדוע נזקקה הממשלה לחוק מיוחד, היא טענה צבועה. קודם כול, בגלל המרצ עם הזמן. ברור לחלוטין מה יהיה אם נלך בדרך הרגילה ותחל התידיניות משפטית. מי שעוברה בכביש שדרות בן-צבי יכול לראות את הפיתולים שבהם מתפתל הכביש משום שבעל-בית אחד סירב לפנות את הבית שלו במשך שנים על גבי שנים ואי אפשר היה לסיים את סלילת הכביש. קיים חוק הפקעות לצרכי ציבור ובכל זאת תראה איך נראה כביש זה בגלל איש אחד. שנית, וזה עוד גרוע, השימוש בחוק מיוחד כבר נעשה בעבר למטרה דומה, כאשר צריך היה להקים את תחנת הכוח רדינג ד'. או נחקק "חוק תחנת הכוח תל-אביב".

(חבר הכנסת א. אבנרי קורא קריאת ביניים)

וחוק זה הסמיך את הממשלה להפקיע קרקעות והיא הפקיעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

ואתם צעקתם עד לב השמיים.

חיים קורפו (הליכוד):

אינני מדבר על מה שאנו צעקנו אז. אבל כולנו מבחינים בהבדל בין ההכרת להקים תחנת כוח לבין ההכרת להקים שדה תעופה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

זה מסרית וזה מסרית.

חיים קורפו (הליכוד):

בחוק ההוא נאמר: "הממשלה רשאית על-פי הצעת חברת החשמל לישראל בע"מ לאשר תכנית לבנייה ולהפעלה של תחנת כוח חשמלית בשטח הנמצא בתחום עיריית תל-אביב-יפו ובמקומי החופים הסמוכים לו (להלן — תחנת הכוח) ורשאית הממשלה לתקן את התכנית, הן ביזמתה היא והן על-פי הצעה כאמור. תכנית שאושרה כאמור, וכפי שתוקנה מומן לזמן, תיקרא להלן "תכנית תחנת הכוח". ובסעיף 2 לאותו חוק נאמר:

"אושרה תכנית תחנת הכוח, לא יהיו הקמת תכנית הכוח, הפעלתה והשימוש בה טעונים רשיון, היתר, פטור, אישור וכיוצא באלה, על-פי חוק התיכנון והבנייה, תשכ"ה—1965, פקודת הנלאכות והתעשיות (הסדרתן) והתקנות על פיהם." פירוש הדבר שחוק זה הסמיך את הממשלה לעקוף את חוק התיכנון והבנייה? ומה כתוב בחוק התיכנון והבנייה?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

זה היה שטח ריק.

חוברת ל"ח, ישיבה רנ"ד

— חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם מצרים) —

שווי כ-8 מיליון לירות. האם ניתן להשוות זאת לזכויות חוקה בלבד — לא לבעלות — על אדמת טרשים — — —

שמעאל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אין בנגב טרשים.

חיים קורפו (הליכוד):
או דיונות חול.

בהצעת החוק יש כמה הוראות הבאות להבטיח את זכותם של בעלי החזקה. קודם כול מחייבים את הממשלה לפנות לוועדת החקירה והבטחון, מחייבים אותם לתת פיצויים בקרקע ולא רק בכסף, דבר שקיים בפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור).

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
דונאם אחד מול 150 דונאם.

חיים קורפו (הליכוד):

שיכון באחת מעיירות הבדואים בלא תשלום; ויתירה מזאת, אליבא דכל אלה שביקרו את החוק אבל גרסו שהשדה חייב לקום, נתברר ששיעור הפיצויים אמנם ייקבע על-ידי ועדת תביעות אבל שר המשפטים הסכים להוסיף לחוק שעל קביעותיה ניתן יהיה לערער בפני בית-המשפט. זאת אומרת, יהיה עירעור בבית-המשפט המחוזי לא רק על בעייה משפטית אלא גם על שיעור הפיצויים.

לא ברור אפוא על מה הצעקה. אם אומרים שהשדה חייב לקום והשאלה היא שיעור הפיצויים ואם את זאת ניתן להעביר לבית-המשפט שהוא יהיה הפוסק בדבר, מה טעם לצעקה?

אני מציע לבית לדחות את כל ההנמקות הצבועות ולאשר את הצעת החוק.

הד"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אורי אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת חמאד אבו-רביעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זהו חוק תועבה, פשוטו כמשמעו. מי שיום אותו ישא את קין על מצחו עד סוף ימיו הפוליטיים. ואני מתכוון לאיש המתקרא שר המשפטים, שר המספחים.

את כל התועבה של החוק הזה ניתן להגדיר במשפט אחד: אילו היתה קיימת במדינת ישראל חוקה המבטיחה את זכויות היסוד של האדם ומאפשרת לבית-המשפט העליון לפסול כל חוק של רוב הכנסת הפוגע בזכויות האדם היה חוק זה נפסל כמעט אוטומאטית על-ידי בית-המשפט. הוא היה נפסל באשר הוא עוסק בגירוש המוני של אוכלוסיה; הוא היה נפסל באשר הוא מפלה בבירור סוג אחד של אוכלוסיה, בני עם אחר מסוג אוכלוסיה אחר, האוכלוסיה היהודית; הוא היה נפסל באשר הוא בא למעשה לכלוא ציבור חפשי המעורה באדמתו במחנות עבודה כדי לספק עבודה חקלאית וזולת למתיישבים יהודים, ביניהם כאלה היושבים על אדמות שהופקעו מבדואים; הוא היה נפסל בעיקר באשר הוא מבטל את שלטון המשפט אשר נקנה בדם של לוחמים במשך מאות בשנים ומחזיר את ישראל לימי הביניים של לית דין ולית דיין.

חיים קורפו (הליכוד):

פרק ח לחוק התיכנון והבנייה עוסק כולו בהפקעות. סעיף 188 קובע: "מותר לוועדה המקומית להפקיע על-פי חוק זה מקרקעין שנועדו בתכנית לצרכי ציבור", ומה הם צרכי ציבור? "צרכי ציבור" בסעיף זה — כל אחד מאלה: דרכים, גנים, שטחי נופש או ספורט, שמורות טבע, עתיקות, שטחי חגיגה, שדות תעופה, נמלים, מזחלים, תחנות רכבת — — —". ובסעיף 189 נקבע: "הוועדה המקומית רשאית, בכל עת לאחר תחילת תקפה של תכנית מיתאר מקומית או של תכנית מפורטת, להפקיע מקרקעין בתחום התכנית כשהפקעתם דרושה לדעת הוועדה המחוזית למטרה ציבורית שלה נועדו בתכנית האמורה, והיא חייבת לעשות כן אם הוועדה המחוזית, לאחר התייעצות איתה, דרשה זאת ממנה; אם בתכנית כאמור נועדו המקרקעין להפקעה אין ההפקעה טעונה הסכמת הוועדה המחוזית." ובסעיף 190 (א) נקבע: "במידה שלא נקבעו הוראות מיוחדות בחוק זה תבוצע ההפקעה על-פי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, כאילו הורשמה הוועדה המקומית בהודעה ברשומות להשתמש בסמכויות ולמלא את התפקידים של הממשלה או של היועץ המשפטי לממשלה לפי הפקודה האמורה, לעניין המקרקעין העומדים להפקעה — — —". ובהמשך אותו פרק, בסעיף קטן (ב) נקבע: "הוועדה המקומית רשאית להיכנס לאותו חלק של מקרקעין שמוחר לה להפקיע ללא תשלום פיצויים ולקנות חזקה בו לאחר שנתנה לבעל המקרקעין הודעה בכתב 30 יום מראש. ההודעה תינתן בדרך שתיראה לוועדה המקומית, לרבות פירסום בעתון יומי, ורואים אותה כאילו נתקבלה ביום נתינתה או ביום הפירסום. זכות הכניסה וקבלת החזקה אינה מותנית בצו של בית-המשפט." וסעיף 191 קובע: "הוועדה המקומית, בהסכמת הוועדה המחוזית, רשאית לבוא לידי הסכם עם בעל מקרקעין שהופקעו על-ידיה כי במקום תשלום כסף תמורתם יועברו לו מקרקעין אחרים, בתחום התכנית או מחוצה לו, לסילוק מלא או חלקי של תביעותיו הנובעות מההפקעה." ציטוט זה הוא מה שמוצע בחוק שלפנינו מלה במלה. את כל הדברים שפירטתי עקפה הממשלה בקבלתה את חוק תחנת הכוח תל-אביב. ועל חוק זה חתומים: לוי אשכול ראש הממשלה, משה קול שר הפנים, חיים שפייר שר הפנים, ישראל ברוזילי שר הבריאות ונשיא מדינת ישראל שניאור זלמן שור. מהי איפה ההתחסדות הזאת שלכם? זה המקרה הראשון שמש-תמשים בחוק מיוחד להפקעת מקרקעין? כבר נעשה הדבר בעבר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אבל או לא היתה העתקת אוכלוסיה.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מה איכפת לו?

חיים קורפו (הליכוד):

גם להעתקת אוכלוסיה יש בהצעת החוק פתרון, דיוור חליף בלא תשלום, העברה לעיירת בדואים. נדמה לי שנותנים להם יותר מאשר לבעלי המגרשים ברדינג.

אך לא רק זאת. בירושלים הופקעו 300 דונאם בלב לבת של תייר, מול הר הרצל, לצורך הקמת שדה תעופה. התכנית הורשלה. שדה התעופה לא הוקם אבל אף אחד אינו חושב להחזיר לבעלים הפרטיים את 300 הדונאם ועד היום ההפקעה בעינה עומדת כאשר מגרש בן דונאם

במקום אחר. בנגב הגדול והעצום הזה אין מקום, במדינת ישראל כולה אין מקום, בשביל הבדואים האלה כי הרי בעצם רוצים לפזר אותם ולסלק אותם ושהם יעלמו מעל פני האדמה של הארץ הזאת. זה הצד הלאומני-הגזעני שבהצעת חוק זו. לא היה עולה על הדעת שאינו ממשלה שהיא, אפילו הממשלה הזאת, אפילו שר המשפטים הזה, היו מגישים חוק כזה אילו היה מדובר על אוכלוסיה אחרת, אוכלוסיה יהודית. זה לא היה עולה על הדעת. אבל מכיוון שאלה בדואים, שבתת ההכרה מתייחסים אליהם כאל תת אדם, באים הפתרונות האלה.

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם בעלי הכרה הרבה יותר משר המשפטים הזמן לי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

גברתי הישבת-ראש, הבדואים האלה יושבים וחיים על האדמה הזאת לא עשר שנים ולא מאה שנים. כאשר אברהם אבינו בן תרח הגיע לארץ הזאת, והוא היה שיחי' בדואי ולא יותר, וירד לנגב הם כבר ישבו שם. התנ"ך מציין שהם קיבלו אותו יפה. האם רוצים למחוק עכשיו חמשת אלפים או עשרת אלפים שנים של היסטוריה של הארץ הזאת? ריבונן של עולם, הרי זו הכוונה.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
הם באמת סידרו אותו, הם סידרו אותו עם הבארות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
עכשיו מגרשם אותם.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אבל גברתי הישבת-ראש, אל נשלה את עצמנו. החוק הזה אינו מכון נגד הבדואים בלבד, אל תשלו את עצמכם. אם המדינה הזאת תקום ויראו שאפשר לבצע דברים כאלה במשטר הדמוקרטי הישראלי, ב"מבצר היחידי של הדמוקרטיה במזרח התיכון", יבוא מחר שר המשפטים הזה ויגיש חוק דומה לגבי הגדה המערבית ורצועת עזה ואחר כך גם לגבי הגליל. אם זה הולך, אם אפשר במדינת ישראל הדמוקרטית לחוקק חוקי תרעבה כאלה, אותם אנשים שהגישו את החוק הזה יגישו גם חוקים אחרים. ואם לא יהיה תירוץ של שדה תעופה יימצא תירוץ אחר.

אינני מאמין בתירוץ הבטחוניים. יש ויכוח על הבטחון. זה אינו שייך לוויכוח הזה אם כי בעקיפין זה כן שייך. רוצים להקים שדות תעופה אחרים. למה להתחיל בשדה התעופה הזה? האם בכלל צריכים את כל שדות התעופה האלה? אני עוד לא לגמרי בטוח בכך, אינני משוכנע. יש אלופים לשעבר שאינם משוכנעים שכל מה שהיה בסיני צריך להיות בנגב. יש על זה ויכוח. שר הבטחון לא בא לדון הזה, וגם זה מטיל אור על הבטחוניות של הבטחון הזה שעליו מדובר ושחבר-הכנסת גרוס הוא המטיף העיקרי לו. חבר-הכנסת גרוס מטיף לכולנו, לחיילי צה"ל לשעבר, על קדושת הבטחון. הוא, פטרונו של אברכי המשי, של בחורי הישיבה המשתמשים, של אלפי הבנות המשתמשות, של מפלגה שלמה העוסקת בהשתמשות, של מפלגה שמכרה את קולו-תותיה בעניין הממשל הצבאי תמורת רשיון של בנק; לו יש התחצפת התהומית, שאין לה גבול, להטיף לנו, לחיילי צה"ל לשעבר, של בטחון המדינה. הפילוסוף הסופר הבריטי סמואל ג'ונסון אמר: "הפאטריוטיזם הוא המפטר האחרון של כל מנוול", Patriotism is the last refuge of the scoundrel.

שדלמית אלזני (תנועה לזכויות האזרח):

בימי הביניים היה קיים המשפט הטבעי הרומי ולא היה קיים דבר כזה של כוח צוים מבחינת המשפט.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אז אולי עוד קצת לפני כן, דאי לפני המאגנה כארטה.

אריה מליס בחוקת האמריקנית, "Due process of law", די היה בהן כדי לפסול את החוק הזה.

גברתי הישבת-ראש, הפרשה העגומה של הבדואים בישראל עוד משנת 1950 מזכירה את היחס לאינדיאנים בארצות-הברית, רק באיחור של מאה שנים. כשם שה-אינדיאנים גורשו ממקום למקום, ממקום פורה למקום צחיח, ממקום צחיח למקום צחיח יותר ובסופו של דבר נכלאו ברזרבציות שונמות, כך גורשו הבדואים ממקום למקום. מרבית הנגב נלקחה מהם, לפעמים בצורה שיג-רתית, לפעמים בחמת זעם של אכזריות. ועכשיו פוגעים בכבשת הרש. באמריקה היו אוממים: האינדיאני הטוב הוא האינדיאני המת. אצלנו הכול יותר הומאני ולכן אוממים: הבדואי הטוב הוא הבדואי שישתלק. אין צורך לנדוד לנכר כדי למצוא דוגמה לפרשה זו. יש לה תקדים בישראל: כרם נבות הירועאלי. אז קם נביא בישראל והטיח בפני הרודן את המלים בנות האלמוות: "הרצחת וגם ירשת?". היכן הנביא היום?

כדי להבליט את הוועה שבחוק הזה די להשוות את היחס לבדואים ליחס למתנחלי רפית היושבים על אדמה שנגולה לא מזמן באכזריות מבדואים אחרים, אכזריות שגונתה על-ידי ממשלת ישראל ואשר שר החקלאות דהיום, אלוף הפיקוד דאז, ננזף בגללה באופן רשמי. איך מת-יחסים למתנחלים אלה ששופכים רעל עכברים על צה"ל? מתדיינים אתם, באים אליהם, שרי ישראל רודפים אחריהם בדברך נועם. הם דורשים מאות מיליוני לירות; מציעים להם מיליונים על גבי מיליונים ואינני יודע בכמה זה יסתכם בסוף. לכולם ברור שמוכרחים להסתדר אתם. לא מסתדרים אתם על-ידי כך שאומרים: תמורת עשרה דונאם של אדמה שנגולה מהבדואים, אדמת שדודה, אתה תקבל חצי דונאם במקום או במחנה עבודה או בשכונת מגורים. מקימים להם יישובים חדשים. מתייחסים אליהם כאל אוכלוסיה. וזאת הנקודה שנעלמה בכל הוויכוח המתנהל כאן היום.

שר המשפטים אומר: החוק נותן זכויות רבות, דונאם תמורת 150 דונאם, הבדואי יכול לקבל בית, הוא יכול לקבל את כל הזכויות לפי חוקים קודמים, ועוד מוסיפים לו אופציה חדשה. רבותי, מה מדובר על אוכלוסיה, אין מדובר פה על יחיד שיש לפצותו. מדובר פה על אוכלוסיה שלמה שאין מקימים לה התיישבות במקום אחר, שאין נותנים לה כפרים חדשים כפי שהיא רוצה, כי אם רוצים לכלוא אותה בשיכונים, בסלאמס, כדי שישפכו עבודה וזה למשקי הסביבה היהודיים. על זה נטוש הוויכוח. הוויכוח איננו על זה שהפצויים הם עלובים ומגוחכים, שזו מכנסים של חבר כנסת, שלא לדבר על חליפה, עולה יותר מאשר דונאם של אדמה שעליה יושבים חמשת אלפים שנה, לא על זה מדובר. על זה אפשר להתווכח ולהגיש הסתייגויות. אנחנו נגיש ודאי הרבה עשרות הסתייגויות. אבל לא על זה הוויכוח האמיתי. הוויכוח האמיתי הוא על כך שלא באים אל הבדואים ואומרים להם: אתם צריכים לזוז מכאן ואנחנו נעביר אתכם למקום אחר ונקים לכם חיים חדשים, כפי שאחם רוצים,

דרכה של הממשלה אשר הרחיבה את לבה, הבלגיה על העלבונות ומצאה די זמן כדי לשכנע את מתיישבי ימת לקבל את הצעותיה הנדיבות ולהסכים לפנות אדמה לא להם? חברי הכנסת הנכבדים, חוק הבדואים — כך הוא צריך להיקרא — הוא חוק שאנו דוחים אותו כל כולו בכול מכול משום שיש בו עוול וקפיחת נגד קבוצה של אזרחים. שהרי ממתי השתלטות על אדמות הוולת נעשית על-ידי חוק המבוא לפני נציגים של עם דמוקראטי כדי לאשרו ולברך עליו? אינני רואה הצדקה אפילו לציון גרידא בחוק, באשר העוול שבו ברור והעושה נגלה לכל בר הכרה.

אשר לענין הפיצויים הנדיבים שכביכול מציעה הממשלה לבעלי האדמות, אלה אינם אלא גניבת הדעת שנועדה לסמא את העיניים כדי שלא יראה המתרחש סביב. מעשה זה של הממשלה אין להגדירו אלא כמעשה הנוגד את הכללים האלמנטאריים ביותר של הדמוקראטיה וזכויות האדם. הביטו והתבוננו בטענת הממשלה האומרת כי יישמו של החוק הקיים יימשך זמן רב משום הצורך בשמיעת טענות בעלי הדין. ראו והתבוננו כיצד היא דורשת מכל בעל זכות להגיש את תביעותיו במשך תקופה של לא יותר משנה אחת מיום הפקעת אדמתו ושביית מטה לחמו. אנו דוחים את ההגיון הזה של הממשלה ותובעים ממנה לקבל ועדה המייצגת את בדואי הנגב, בעלי הזכות החוקית, ולנהל אתם משא-ומתן בעניין הקרקעות בדרך שנהגה עם המתיישבים היהודים. כלום את אלה היא קיבלה אחד אחד כדי לרונ עמם בתביעותיהם? השאלה אינה נוגעת ליחידים. היא חורגת אל מצבר מזה. היא נוגעת לקבוצה שלמה ואינטגראטיבית של אנשים. מדוע לא תשב הממשלה עם נציגי קבוצה זו ותנהג אתם בצדק ובישור, בהיותה היריב והשופט בעת ובעונה אחת? או שמא הממשלה עדיין סבורה כי על-ידי הסכומים המוצעים על-ידיה היא תגרה את תאבונם של קומץ אנשים ובו בזמן תנעם מהרוב המכריע את הפיצוי המחמים שיספיק למחייתם? המעיין בסכומי הפיצויים יוכה אל-נכון בתמהון ובסחירות שישכחו מלבו את העובדה שהוא חי בתקופה שבה הגיעה האינפלציה לשאי וכי הסכום הנקוב לא יספיק כדי לקנות מצרך כלשהו ון המצרכים החיוניים. אנו דוחים הגיון זה של הממשלה, וצר לי לקבוע לפניכם כי הממשלה הנוכחית הרעה לבדואים בצורה ששום ממשלה קודמת לא עשתה כמותה. הממשלה הנוכחית מתעלמת מזכויותינו ומתנכרת לתביעותינו הצדקות. היא שוכחת כי אנו חיים במדינה הזאת כאזרחים שמחדי היו נאמנים לה וכי עשינו כמיטב יכולתנו למען רווחתה. אני דורש כי הפיצויים יהיו חילוי-סיים, דונאם תמורת דונאם. על הממשלה לשכוח את כוונתה לחסוך לעצמה את נתינת מה שמגיע. יחס האפ-לית כלפינו הוא דבר ששום חוק לא יכיר בו ושום בעל הכרה לא יסכים לו משום שהוא נוגד את זכויות האדם. חברי הכנסת, סיפור הפיצויים הוא סיפור ארוך וממשך וכל אימת שמעניינים בסיפור מעצב זה יוצאים בהתרשמות גרועה מקדמתה. ראוי היה לה, לממשלה, שלא תפלה בין אזרחיה, אם כעריבים ואם כיהודים, ותנהג בהם מבנה שווה. אני חייב לחזור ולתבוע מהממשלה לקבל ועדה אשר תייצג את הבדואים ולנהל אתם משא-ומתן לפתרון בעיה זו הנוגעת אל ורק לבדואים, וזאת לפני שיעלה בה הירחור על אישור החוק וביצועו, דבר אשר יביא לעקירתם של הבדואים מאדמתם ולשבירת מטה לחמם. אני תובע מהממשלה לפעול לשיקום הבדואים

אצלנו בארץ הבטחון הוא לא פעם המפלט האחרון של הנוכל.

גברתי הישבת-ראש, אני רוצה לשאול שאלה אח-רונה, ולא באיזמים חלילה. מה אנתנו הולכים להפעיל את צה"ל נגד אוכלוסיה שלמה, נגד אוכלוסיה שהיתה נאמנה לישראל ללא גבול, אוכלוסיה שכאשר נפלו לידנו תיקי המודיעין של צבאות ערב נמצא שלא היה בהם משתף פעולה עם אויבי ישראל אף שהיא היתה גידת ואף שהשטח היה חשוף ופתוח, אוכלוסיה שבאמת הוכיחה את נאמנותה למדינת ישראל. האם מחר יופעלו יחידות צה"ל נגד אוכלוסיה זו?

מאיר פטיל (מחנה שלי):

אורי, הם שיתפו אתנו פעולה במלחמת העצמאות.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני יודע. כולנו בבית הזה יודעים זאת ואיש אינו מעז לטעון אחרת. האם מחר, בחסותו של חוק תרעבה זה, יפעילו נגדה את כוחות צה"ל? ואני מזכיר, גברתי הישבת-ראש, שבנוסח המקורי של החוק, שקצת שופץ בצורה סמאנטית בדרך אל הכנסת, היה כתוב: להפעיל "כוחות עזר ממלכתיים" לאכיפת חוק זה, מטעמים של סמאנטיקה זה קצת שופץ אבל מחר יצטרכו להפעיל את צה"ל נגד העם הזה. מי מעוניין בזה, ריבוננו של עולם? מה ההגיון הלאומי בזה? האם ממשלת ישראל לא יכלה לדבר עם האוכלוסיה הזאת, למצוא לה פתרון? והפתרון הוא בהקמת כפרים חקלאיים במקומות אחרים בנגב, בפיתוח כמו שמפתחים וביישוב כמו שמיישבים משושים יהודים. לא היתה שום בעיה. שנה וחצי ידעת ממשלת ישראל שהיא מתעתדת לפנות את סיני; ידעת שצריך להקים את שדות התעופה וידעת גם היכן; איזו ממשלה זו, ריבוננו של עולם? שנה וחצי של שלומיאליות טוטאלית, של חוסר כשרון מוחלט, של חוסר מחשבה ותוסר תכנון וביצוע. לקחת את הבולדוזר העברי, את הטאנק העברי, ולעלות בשרשרות על אוכלוסיה זו?

גברתי הישבת-ראש, את החוק הזה יש להחזיר לממשלה, ואילו היה קורטוב של שכל ישר לממשלה הזאת היתה היא עושה זאת בעצמה.

היריח ה. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברהם כץ (עוז). איננו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל פלאטו-שרון. איננו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת חמאד אביריבעה.

חמאד אביריבעה (הרשימה הערבית המאוחדת):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, אחרי ככלות הכול ניגשה הממשלה לעשות דבר שאין לו תקדים במדי-ניות מתורבתת: היא מתוקקת חוק המאציל לה סמכות להשתלט על אדמות הוולת מבלי לקבל את הסכמת הבעלים והחוקים או אפילו לאפשר להם לפנות לערכאות. זה זאת באמתלה שאם ינהגו על-פי החוקים הקיימים עלול הדבר להימשך תקופה ארוכה כאשר התהליכיות הבין-לאומיות אינן מאפשרות זאת. על כך יש להוסיף את העובדה שבעיות החוקה על הקרקע בנגב הן סבוכות ומסובכות. במלים אחרות: הממשלה סבורה כי יישמו של החוק האופראטיבי במדינה אינו בגדר האפשרי כאשר הדבר קשור בקבוצה מסוימת של אזרחים שכל חטאה הוא היותה בלתי יהודית. אחרת איך אפשר להבין את

היו חתומים גמסר על שטח בגודל 86 אלף דונאם לצורך השדה עצמו ועוד 71 אלף דונאם לצורך שיכונם או התיישבותם מחדש של הבדואים שיפנו כאזור השדה. זה לפחות היה ההגיון בחומר הנספח ההוא. על-פי המפות של משרד הפנים המצויות בידי הנקראות "סקר מס" 75 — בדווים, תכנית מתאר מחוז הדרום" אני מצא שהאחרים של העיירות המיועדות התיישבות בנגב והשטח הדרוש לצורך כל שש הערים המתוכננות הם לא יותר מאשר 30 אלף דונאם. זה מחושב במדויק על-פי תכנית המיתאר של משרד הפנים והפירוט הוא כדלהלן: בעיירה רהט שטח ההפקעה המתוכנן הוא 11 אלף דונאם בעוד תכנית המיתאר כוללת ששת אלפים דונאם בלבד. הווה אמר שיש שם עוד מסגרת של חמשת אלפים דונאם שאינם מצויינים בתכנית המיתאר הנוכחית: בעיירה לגיה שטח ההפקעה המתוכנן הוא שלושת אלפי דונאם והוא גם גבול שטח תכנית המיתאר; בתל-שבע שטח ההפקעה המתוכנן הוא חמשת אלפי דונאם והוא גם חופף לשטח גבול המיתאר המתוכנן; בשייב ובאל-חורה שטחי ההפקעה המתוכננים הם שלושת אלפי דונאם בכל אחת מן העיירות, וזה חופף לשטח המיתאר המתוכנן; ובעיירה השישית, בכסיפה, שטח ההפקעה המתוכנן הוא חמשת אלפי דונאם ואף הוא חופף לשטח המיתאר המתוכנן שגם הוא חמשת אלפי דונאם. לעומת זה במפות הנספח ובהסברים מסתכם מה שאמרת עד כה לגבי שש העיירות ב-30 אלף דונאם. במפת נספח מס' 1 מופיעים עוד ארבעה אזורי הפקעה שיש להם גם שמות במפה של משרד הפנים, כאשר מאתרים את זה על מפה מדויקת יותר: הראשון הוא קצירת אל צנעה, השני אבו רביעה, השלישי אבו קרינת, הרביעי אזור נוסף ממערב לדימונה. מסקנתי על-פי הוראות המפות של משרד הפנים והמפה של הנספח היא כי לצורך הקמתן של שש ערים ליישוב הבדואים המפגנים דרושים 30 אלף דונאם ולעוד 41 אלף דונאם אין הסבר מספק. אבל מעבר לזאת אני רוצה לומר ששש העיירות המתוכננות היו פתרון שניתן כבר לפני שנים מספר אבל הוא ניתן לכל תושבי הבדואים של הנגב, בעוד שאנחנו מדברים כאן היום על פיגור של 800 משפחות מאותו שטח השדה של 860 אלף דונאם, כפי שצינתי קודם, ואין להעלות על הדעת שהצרכים הנוכחיים של המשפחות המפונות האלה הם לשש. ערים נוספות או לחמש ערים נוספות על רהט. זאת אומרת שבאיוזה שהוא מקום יש צורך לקבל כאן תשובה משר המשפטים ומשר האוצר מה בדיוק כוונתם בנספחים שהם מציגים לפנינו ובהסברים הניתנים. לפי דעתי ההסבר הזה לא ניתן עד כה.

מעבר לכך, באחד מאותם ארבעת האתרים שאינם מצויינים כעיירות המיועדות לבדואים יש חלקות הנמצאות בבית-הדין הגבוה לצדק, במשא-ומתן או בדיון משפטי, וגם זה דבר תמוה. מדוע חייבים אנו לעשות זאת כשהיעוד איננו נראה לעין לפי שום הסבר שהוא?

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
לצורך הבהרה אני רוצה לומר שארבע הפקעות... כבר נעשו. הן נכללות באותם 71 אלף דונאם שבהם מדובר.

אברהם כץ (עוז) (המערך):
אתה מחריף עוד יותר את השאלה: מדוע יש צורך בהפקעה כזאת ואת השאלה.

בישובים חקלאיים לפני שתבצע את החוק ותגרום על-ידי כך לנזקים גדולים לבדואים, וזאת באשר אין תועלת בתביעות ובעוקות אחרי שהמשלה תבצע את זממה.

חברי כנסת נכבדים, אין זו הפעם הראשונה שבה מופקעות קרקעות של בדואים כדי להקים עליהם קיבוצים ומושבות חרף תביעותינו החוזרות ונשנות למצוא פתרון צודק וזוג. אולם הפעם ניגשת המשלה לפעול באמצעות חוק, באמתלה שזוהו חוק שלום המוכתב על-ידי גסיבות הגובעות מהסכם השלום עם מצרים. איזה שלום הוא זה המצמית שנאה וטינה וגורם לאחרים נזק?

הנני קורא לכל בעל מצפון והכרה: 1. להתנגד לחוק ולדחות אותו כי הרי לא יקום שלום במחיר כבד שיכולים על-ידי מינוס מאונס; 2. לצרף את קולו לקולותינו ולתבוע מהמשלה לשבת עם ועדה שתציג את כל הבדואים ולנהל אתה. משא-ומתן למציאת פתרון צודק והוגן במסגרת זמן מוגדר ולפני שיהיה מאוחר — וזוהי ההזדמנות האחרונה של כל בעל הכרה, לומר דבר אמת — 3. לתמוך בנו בתביעתנו כי הפיצוי יהיה חלק, קרקע תמורת קרקע, משום שאין תועלת בנויד העדשים המוצע על-ידי המשלה בנסיבות התיים הקשות הידועות לכול; 4. לתמוך בתביעתנו להקים יישובים חקלאיים המתאימים לאורח חיינו ולפתחם במהירות האפשרית ובהתאם לאפשרויות העומדות לרשות המשלה; 5. לא לשלול מאתנו את הזכות הטבעית לפנות לבתי-המשפט; 6. לדרוש את החוק העקשני הזה ולא לתת לו לראות את אור העולם.

הד"ר ח. גרומסן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברהם כץ (עוז), ואחרי — לחבר-הכנסת עמוס הדר.

מאיר פקיל (מחנה שלי):

חבר-הכנסת עמוס הדר איננו, הוא כנראה מפקיע עכשיו.

אברהם כץ (עוז) (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי שעל כמה עניינים אין ויכוח בין חברי הכנסת ואין ויכוח בין הסיעות השונות. אין ויכוח, למשל, על כך שדרוש שדה או שדרוש שטח לשדה-תעופה בתל-מלחתה, שהוא כנראה האזור היחיד המתאים לשדה המראה ונחיתה; אין גם ויכוח על הצורך ששדה זה יושלם עד למרעד הפיגור מסיני בהתאם להסכמים שנחתמו עם מצרים. אני סבור שאין גם ויכוח על זכות הפקעה שיש למדינה כאשר מדובר בצרכי בטחון. אך דבר זה מותנה בראש וראשונה בנסיון שנעשה כדי להגיע להסדר עם מחזיקי הקרקעות או בעליהן. אולם יש ויש ויכוח אם אמנם דרוש החוק הזה המונע כאן כיום ואם העובדות והנתונים המוצגים בחוק אמנם אמינים ונכונים.

אני מתנגד לחוק מן הסיבות דלהלן, שאותן אפרט אחת לאחת. והראשונה שבהן היא זאת: בנספח המפה לחוק מצויין שטח הרבה יותר גדול מזה המצויין בדברי ההסבר שנמסרו לנו לא בגוף החוק, לא בדפים הכחולים אלא בדפים הלבנים שנמסרו לנו, אם אינני טועה, לפני ימים מספר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
ללא חתימה.

אברהם כץ (עוז) (המערך):
ללא חתימה, כן. מפה לאזון או באותם דברים שלא

השדה ו-15 קילומטר ממרכזו. וזאת כאשר המרחק לעיירה הקרובה, סמרע, הנמצאת במרכז יהודה או קרוב למרכז יהודה, הוא 15 עד 18 קילומטר ממרכז השדה. אני מבין שמדינת ישראל קבעת שדה נוסף עם יעדים בטחוניים מוגדרים — כל אחד מבין על מה — במרחק של 10 עד 11 קילומטר מהקו הירוק לשעבר ואני חושב שאחד הדברים שהיו צריכים להיאמר כאן הוא שמדינת ישראל תכנן, נוסף למה שמתוכנן לפתרון הבעיה של התיישבות הבדואים המפונים מאזור השדה, גם אזור התיישבותי בחבל יתיר, ואני לפחות בין התומכים הגלויים שיהיה אזור התיישבותי המתחיל ביתיר ונגמר באיזה שהוא מקום ליד אזור להב ודבירה. החיץ הזה לפי העריכת דרוש כמו שדרוש השדה עצמו. החיץ הזה הוא נכון מהבחינה של ערוב האוכלוסיה באזור הזה. בדמה לי שטוב נעשה בבואנו לדון על השאלה הזאת אם נתייחס גם לנושא ההתיישבות של אזור חבל יתיר.

היו"ר ח. גרופמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמוס הדר (הורביץ), ואחרי — לחבר-הכנסת קלמן כהנא.

עמוס הדר (הורביץ) (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בחתימת הסכם השלום, כפי שהוא, היה ברור שתהיה פגיעה באזרחים אם זה בדואים ואם זה יהודים, בשטחים שונים.

(חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קריאת-ביניים)

לא היה ספק, חבר-הכנסת פעיל, שתהיה לזה משמעות כזאת. מי שסבר שצריך לחתום על ההסכם — ואתה היית נלהב מאוד לכך ולך יש יומרות לטעון בשם צרכי הבטחון — היה צריך להבין שגויה דחוקים בזמן. גם אם יתקצרו השטחים וגם אם ייעשו כל ההליכים במהירות האפשרית ספק אם נוכל לעמוד בלות הומנים. אינני רואה דרך לקבל בעלות על הקרקע לצורך אותן פעולות בלי חוק כלשהו. אני מכיר את הגנוסחה האומרת שיש לבוא במשא-ומתן. אני מסקן לגבי תוצאות המשא-ומתן. ממשלת המערך עסקה במשא-ומתן ימים רבים ולא השיגה תוצאות מלהיבות. יש להבטיח שבמסגרת גטילת הקרקעות לא יקופת אזור בעל רכוש. לפי הסבריו של שר המשפטים אכן מובטח הדבר בחוק. מכל מקום צריך שהעניין ייאמר בצורה הברורה. גם אם תופקע הקרקע מרשותו של אדם יובטח שהוא יוכל לערער בכל האני-סטאנציות המקובלות על פיצוי נאות מבחינה חמרתית.

אני רוצה לומר, בעיקר לחברי, שדחיית ההחלטה היום, לאחר ההפגנה של ערביי הנגב וערביי הגליל שתהיה אתמול ולאחר דברי חבר-הכנסת זיאד כאן היום, לא תובן אצל מי שהיא צריכה להיות מובנת כאילו המערך הפיל את ההצעה, או ש"י, אלא שהפגנת האלפים ודברי חבר-הכנסת זיאד המאיים בדם הם שמנעו את קבלתה.

תוסף זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מציע לך לחזור בך מדברייך. מי מאיים בדם? החוק עצמו מאיים בדם. אתם תעשו פוגרום. האם שכחת את הסיירת הירוקה?

עמוס הדר (הורביץ) (המערך):

אני גאה בסיירת הירוקה.

שמאל מולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
מדובר גם בשטח שהוא בתוך השטח של תל-מלחמה.

אברהם בן (עוז) (המערך):

אני מניח שאתה צודק כי אתה מכיר את הנושא טוב יותר ממני אבל זה מגביר את התמיהות שיש לגבי הצעת החוק בנתונים הפסיים שלה. אינני מתייחס כרגע לשאלות המהותיות בדבר חופש האזור, זכותו של הפרט, והאם החוק הזה ראוי או אינו ראוי. לזה דאי יתייחסו חברים אחרים.

מעבר לזה אני רוצה לומר שלפי הערכת אינן צורך לבצע מייד הפקעה של 86 אלף דונאם לקמת שדה התעופה. לפי הערכתי דרוש הרבה פחות בשלב זה כי השדה הזה, על-פי תכנונו, אינו רק שדה. הוא הרבה מעבר לשדה והוא כולל מיתקנים אזרחיים רבים ומי שהכיר או מכיר את התכנון של מדינת ישראל לגבי שדה תעופה בנגב יודע שזה האזור לשדה אזרחי גדול ובהודמנות זו לא צריך לחגוג ולפתור על-ידי חוק מסוג זה את הבעיה הזאת. אני מסכים שיש צורך בפתרון; אני מסכים שהשדה האזרחי בעתיד צריך להיות שם; אבל לא כך צריך לפתור את הבעיה.

יש גם שאלה נוספת: אנחנו מדברים בעצם על שלושה חדשים כי קיימת באיזה מקום הצעה האומרת שהיום תתקיים הקריאה הראשונה, יתחיל על הקריאה הראשונה וההמשך יהיה בעוד שלשה חדשים. הווה אומר שבמשך שלושת החדשים האלה אי אפשר לעשות שום דבר נוסף מעבר לניהול דיונים שצריך לנהל בקצב מוגבר במשך שלשה חדשים. אבל לעומת זאת יש יתרון גדול בשלושת החדשים האלה כי ניתן למצות בהם דיון, שיחה, משא-ומתן, ועדת בוררות וכל דרך אחרת עם האזרחים הבדואים הנמצאים באזור וגם הם מבינים שהאזור הזה דרוש לצרכי בטחון. צריך לבסוט למצות את הדברים הללו ללא קבלת החוק כי נדמה לי שאין כאן חבר כנסת שהיה רוצה בקבלת החוק הזה מלכתחילה. כלומר שהיה רוצה בו גם אילו לא היה דרוש השדה לצרכי בטחון. כלומר, כולנו מעוניינים בזה. אם כן, מדוע דוחפים את העניין בצורה כזאת בלי שיהיו סיבות די טובות, לפחות לפי טעמי?

הנקודה השלישית היא הנקודה התקציבית הקשורה בערי ליישוב הבדואים. אני מכיר מעט את תקציב המדינה ואני יודע שכדי ליישב את הבדואים בכל אחת מ-5 הערים הנוספות דרוש תקציב. הרי רהט כבר מיום שבת וכבר מיושבת יותר מדי. מתפתחים היום דברים גרועים בהרבה. מה שקורה שם אינו צריך לקרות. חלק הופך לשכונות ו"לסלאמ" וצריך לפתח אחת או שתיים מהערים הנוספות אבל זה אינו מתקצב בשום מקום. צריך ליצור תשתית. אני נמנה עם אלה המשוכנעים — ואני יודע זאת גם משיחות עם תושבי האזור הבדואים — שאילו היתה תשתית לכל אחת משתי הערים הנוספות שעליהן מדובר הם עצמם היו מאפשרים את הדבר אבל זה אינו מתקצב. וזו תמיהה נוספת על כל התמיהות שיש כאן.

יחד עם כל הנקודות שהוזכרו צריך לזכור נקודה אחת נוספת שאינה קשורה לעניין הבדואים אלא קשורה לעניין השדה וגם לעניין הבטחון וראוי להאיר אותה. המרחק של השדה הזה מהגבול הירוק או מהגבול הירוק לשעבר באזור חבל יתיר הוא כ-11 קילומטר מקצה

בלים כאשר הפקיעו קרקעות לאנשי נהלל יהיו הנו-
הלים המקובלים להפקעת קרקעות הבדואים בתל-מל-
חתה. מסכים. אם כך תצביע נגד החוק.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

גמרת לשאול. אם אתה רוצה לשמוע תשובה אז אל
תצער.

הי"ר ח. גרוסמן:

אני מתנגדת לכל הדר-שיח הזה.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

אשר לפיצוי החמרי בעד הקרקע זכותם היא כזכות
אנשי נהלל; אשר למניעת תפיסת הקרקע, עם אנשי נהלל
לא היה ויכוח, באו ולקחו אותה, אך לגביהם אין לנו
אותו זמן שאתה מדבר אודותיו. מכל מקום, לאור מה
שקרה אתמול לאור ההערות של חברי-הכנסת תופס זיארד,
אינני חושב שאפשר לדחות היום את החוק.

תופס זיארד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בסופו של דבר יוצא חברי-הכנסת זיארד אחראי בעד
החוק.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

חברי-הכנסת תופס זיארד איננו רוצה שיבנו על קרקע
המדינה בכל מקום; הוא איננו רוצה שיעלו ישובים
יהודים בגליל; הוא איננו רוצה שיקימו מצפורים.

תופס זיארד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני לא רוצה הפקעת קרקעות.

תופס טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הוא לא רוצה שיקחו את הלחם והחיים מהערבים.
לזה נתנגד בכל כוחנו. נתנגד לכך שתהפכו את הערבים
לפליטים במולדתם.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

אני חושב שהאזרחים הערבים חיים טוב יותר מאשר
אזרחי המדינות הקומוניסטיות שלך.

תופס טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה לא בוכותך אלא בזכות עמלם ועבודתם.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

בזכות מדינת ישראל.

אני מזרהר שאולי לא יהיה צורך בהפקעת השטחים
מאחר שאינני מאמין שהמשא-ומתן עם מצרים יגיע
עד תום שנצטרך לפנות את שדות התעופה. אבל אם
נצטרך לפנות את שדות התעופה אין לנו ברירה אלא
להקים שדות תעופה אלטרנטיביים. חברי-הכנסת טול-
דאנו התמחה בניהול משא-ומתן. אינני יודע איך הוא
יצביע היום. מכל מקום אתה מומחה בניהול משא-ומתן
ובנטילת קרקע בדרך של משא-ומתן. עסקת בזאת
בקאנציה הקודמת.

הי"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת קלמן כהנא. איננו
נוכח. רשות הדיבור לחברי-הכנסת שולמית אלונג, וא-
חריה — לחברי-הכנסת גדעון האוזנר.

שולמית אלונג (תנועה לזכויות האזרח):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים, הדין
הזה הוא אחת התופעות המבליטות שמשוה אצלנו הש-

תופס זיארד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה גאה? אתה גאה במה שקרה במעליאז אתה גאה
במה שקרה בכפר קאסם? תגיד.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

שאלת אותי על הסיירת הירוקה וענתי שאני גאה
בה. יש בינינו ויכוח קטן אחד: אתה אינך רוצה במדינת
ישראל ואני מאמין שהיא חייבת להתקיים.

תופס זיארד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה שקר. אל תסתתר מאחורי זה.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

מי שהבירא אתמול את האלפים שאמר: הגליל הוא
פלשתינ ולא מדינת ישראל; והיהודים — החוצה — — —

תופס טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גם זה שקר וכזב, סילוף. זו הסתה פרועה נגד האוכי
לוסיה הערבית. זו הסתה פרועה. זו התרת דם. זה התרת
פוגרום.

תופס זיארד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם מאשימים את הקרבנות.

הי"ר ח. גרוסמן:

אני מצטערת, אין לכם רשות הדיבור.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

חברי-הכנסת טובי, אני מתכוון שתהיה מדינת יש-
ראל גם בנגב וגם בגליל. אני רוצה שזה יהיה ברור.

תופס טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מי מאיים על זה בכלל?

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

אתם, אתם.

תופס זיארד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אף אחד לא מעלה שאלה כזאת. רק אתם.

תופס טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם מציעים לוותר על הערבים במדינת ישראל.

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

לא ראיתי שהערבים בארצות האחרות השכנות חיים
טוב יותר מאשר במדינת ישראל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

חברי-הכנסת עמם הדר — — —

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

די לי בשניים, אל תהיה השלישו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתי יהיה לך קשה יותר. הבה נסכם שישראל תהיה
בנגב ובגליל. האם האזרחים הערבים שחיים בתל-מל-
חתה הם אזרחי ישראל לפי דעתך?

עמם הדר (הורביץ) (המערך):

נדמה לי שנתתי תשובה באריכות. הם אזרחי ישראל.
וכשם שבנהלל לקחו קרקע, הפקיעו אותה ופיצו את
בעליה כך יש לפצות גם את ערביי תל-מלחתה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זאת אומרת שאתה מסכים שהנהלים שהיו מקו-

כאן את החוק כדי שלא יהיה צורך להתדיין בבית-המשפט; מכניסים כאן את החוק כדי למצוא צידוק אלגנטי לצורה של נישול.

אי לזאת חובתנו היא למנוע את קבלתו של חוק זה ולפנות אל הממשלה ולכל חבר בממשלה הזאת לעשות כל מאמץ להיפגש עם האנשים ולהציע להם תכניות התיישבות. ואני חוזרת: די לקחת מאה, חמישים או שמונים איש ולהראות דוגמה כיצד אפשר ליישב. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת שהיתה בומנו בעיה בגליל עם בדואים שפלטו בשטח 9 ובשטחים אחרים. גם שם היתה הצעה להשתמש בשטחה של "ובנג וגמרני". זה לא הועיל. אבל כאשר באו במשא-ומתן עם קבוצה מסויימת הוקם ישוב לתפארת, בשמת-טבעון, והבעיה נפתרה על דעתם של כל הצדדים.

התושבים הבדואים יודעים את הצרכים הקיימים. הם אזרחי המדינה וכל הקומבינאציות שמנסים לתקן בחוק המורה הוה — לאיוו ועדה יוכלו להגיע, לאיוו ועדה לא יוכלו להגיע ובאזיה שלבים — אין בהן כדי לתקן את הפגם. בכל מקרה שיש צורך בהעתקתם של תושבים יהודים בארץ למקום אחר מטפלים, מופיעים שרים, מופיעות ועדות, יש פיצויים הגונים, ומנהלים משא-ומתן ויש אדמה חליפה ויש כל האפשרויות של פיתוח.

אנו נמצאים בחלון ראווה. כדאי שנוכח שאלו המדינה היחידה בעולם שהוקמה על בסיס של תביעה מוסרית ולצורך אוכלוסיה שאיננה חיה כאן. וכמי שנמצא בחלון ראווה וכמי שהיה מיעוט חובתנו לא רק לנהוג באנשים אלה, שהם מיעוט אתני, כפי שאנו נוהגים בכלל אזרחי ישראל אלא בשל הצורך מניעת כל חשש וכל חשד עלינו לנהוג אתם לפנים משורת הדין כי אנו נתונים בלחץ.

על כן אני מציעה להצביע נגד החוק. אני מציעה לשר המשפטים לא להביא את החוק להצבעה כלל.

הי"צ ח. גרופמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גדעון האוזנר, ואחרי — לחבר-הכנסת איתן לבני.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

גברתי הירושבתי-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכן להסכים כי לצורך הקמת שדות תעופה, שהם צורך חיוני דחוף, אנו נאלצים בלית ברירה לחוקק חוק, חוק מיוחד, כי ההליכים לפי החקיקה הרגילה לא יבטיחו לנו את הצורך החיוני הזה בזמן. אבל אני מסכים עם הממשלה רק עד כאן. שכן הברירה איננה חוק זה או לא כלום, או שבלי חוק זה לא יהיו שדות תעופה. זה לא אמת, זה לא עומד כך. אפשר להשיג את המקרקעין וחיילים להשיג אותם אך לא לפי חוק כזה. וגם כאן הממשלה זזה ופעלה באותה צורה מגושמת, חסרת נדיבות וחסרת טעם כמו בשטחים אחרים. נצטרך לפנות בסיוע גם שטחים שיהיו דים יושבים עליהם. האם תחוקק חוק כזה בשביל ימייז האם תחוקק חוק כזה בשביל פיתוח רפיחו נצטרך לפנות אותם ואולי הם לא ייצו לעשות זאת מרצונם. האם זה יהיה הדגם גם לחקיקה כלפי יהודים?

סגן ראש הממשלה י. ידן :
הם מתפנים בלי חוק.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
אני מבקש לדעת: האם הממשלה תצויר כאן שיהיה

תבש לחלוטין. עוד לפני המשב האחרון של הכנסת ידענו שהחוק הזה מוכן, היינו, לפני למעלה משלושה חודשים. היה זה לאחר שניסו לקחת את האדמות בניגוד לצו של בית-המשפט בנצרת באמצעות בולדוורים. אז הודיע שר המשפטים שכבודו של בית-המשפט יישמר ושאנו נשמור שהצווים לא ייפגעו. בכך הוא הוסיב את בית-המשפט בהר הקסמים, במקום גבוה ומרוחק, והכין את החוק האמור שסוגר את הדרך לבית-המשפט. הדברים פורסמו לפני שלושה חודשים ובמשך שלושה החודשים האלה לא היה כל ניסיון למשא-ומתן עם האוכלוסיה הערבית הבדואית להעברתה אל מקום אחר, לא היה כל ניסיון לכך. והם הרי אינם עדר. הם ציבור של משפחות, של אנשים. אפשר היה לבוא לפחות לכמה משפחות כדי לגלות רצון טוב ולומר להן: אנו מציעים לכן אדמות שלחן, מים וחשמל במקום אחר; הנה הנסיון שלנו, הן של המחלקת התיישבות, הן של משרד החקלאות, כולו עומד לרשותכם ואנו בונים לכם בתים חדשים. שום דבר מסוג זה לא נעשה. הגורש של הצרכים לענייני השלום הוא הודמנות חגיגות נקבות את הגב מהבדואים, לקחת את אדמתם, לשנות את מקור חייהם ולהפוך אותם לשואבי מים ולחוטבי עצים. יש בינינו רבים הרוצים לגרש את האוכלוסיה הערבית או לפחות, כפי שהם אומרים, לנהוג בהם נוסח של "החרם תחרימים, השמד תשמדים". הדברים נאמרים בפומבי.

החוק שלפנינו לא רק שהוא מונע את הגישה של אוכלוסיה ערבית לבית-המשפט אלא רוצים גם לדון בו בועדה סגורה, שהציבור לא ידע במה עוסקים. לצורך זה לא נרתע שר המשפטים כאן במליאה היום לפסול את ועדת החוקה, חוק ומשפט שתפקידה לעסוק בעניין כי גם ועדה זו וחבריה אינם עוד טעמו. זו תופעה של שיבוש כל נורמה אצלנו. מישוה אמר שלו היתה חוקה בישראל החוק הזה לא היה עומד. אבל גם במדינה שאין בה חוקה אבל יש בה משפט טבעי שמקובל על העמים לא היה החוק זה יכול להתקבל.

אני חושבת שחובתנו לזכור שאנחנו כאן הרוב ואנחנו כאן הממשלה ובקרבנו יש מיעוט. נכון הוא שאי אפשר להשאיר שטחים כל כך גדולים לארחות חיים כמו שהם במדינה מתפתחת עם צרכים קיימים. אבל לא ייתכן, בחברה הקוראת לעצמה דמוקרטית, לתכנן אוכלוסיה גלגלית סגורים בניגוד לרצונה, בלי לבוא אתה בדברים ובלו לאפשר לה לקיים קצת מארחות החיים המקובלים עליה מתוך שיתוף אתה.

ההתנהגות של הממשלה עד כה הוכיחה שאין לה למעשה כל עניין בפיתוח הבעיה. אנו פעם ראשונה עדים לא להפקעת אדמות — היו דברים מעולם — אלא להעתקת אנשים מבתיהם על מבניהם, על מקום מגוריהם, למקום שבכלל לא נבע כראוי, שלא תואם אתם. הם בבחינת עדר שלוקחים ומעתיקים אותו ממקום למקום לפי נוחיותה של הממשלה.

אני חושבת שחוק זה הוא חרפה למדינה. אסור לו שיתקבל. אני חושבת שחובה על הממשלה לנסות ולנהל אחרת משא-ומתן עם משפחות, עם יחידים, ולהציע להם אפשרות חליפה. אי אפשר לומר שלבדואים בארץ לא מגיע מים, חשמל, אדמה ואפשרות לחיות מחקלאות כאשר הם במדינה הזאת אזרחים שורי זכויות. לפנינו חוק הבא לנשל קבוצה אתנית מנכסיה ומאדמתה, ומשום שאי אפשר לגרש אותה מכניסים אותה לגטאות על-פי החוק, מכניסים את החוק במקום את הבולדור. מכניסים

את סעיף 3(א) המאפשר הרחבה ללא גבולות, ללא מפה וללא סייגים, כמחווה של הרגע האחרון, כי דבר זה מעיד לגבי ידידי על כוונות ראשונות שהיו. לשם מה נחוץ היה אותו סעיף 3(א), שהיה בלתי סביר לכל הדעות? למה צריך היה לקבוע תעריפון של פיצויים בשיעור של 65% אם מעבדים את האדמה מימים קדמונים ו-40% אם מעבדים אותה "רק" 24 שנה, ובעד צריך במצב טוב פיצוי של 13 אלף לירות? ואולי זה יעלה 15 אלף לירות ואולי כדי להקים דוגמתו זה יעלה 20 לירות? מדוע לקבוע תעריפים אלה? לשם מה? פוגעים באנשים שאפשר שצריך להרחיק אותם משם, הכרח לא יגונה, אבל לפחות יש לנהוג בנדיבות וברוחב לב, להעלות את בעיית הפיצויים ולאפשר את בירורה לפי רצונם של האנשים. השייח' חבר הכנסת אבו-רביעה הציע ועדה שתנהל משא ומתן. אתם מדוע לא? מה שצריך להבטיח באופן חיוני זה את התחלת העבודה, לתפוס חזקה במקום. זה כן, אנו זקוקים לשדה התעופה, זהו נושא בטחוני ממדרגה ראשונה. כאן אי אפשר להזדקק להליכים רגילים כי הזמן דוחק. אנו עומדים עם סטופר, אבל רק זה דוחק. למחוקק לא היה דוחק לכתוב בחוק שהפיצויים לאחר שיאשרו — אפילו אותו מעט שניתן — שיינתנו מיד, שהקרקע החלופה תינתן מיד, סמוך ככל האפשר לפינוי האנשים. גם זה לא נכתב. לכן העניין עורר דאגה וחרדה.

אינני חסיד שוטה לומר שמוכרחים לפעול בדיוק לפי המסגרת המתכננת של החוק הקיים. מוכרחים ליצור כלים חדשים ומיוחדים כי המצב הוא מיוחד, זה נכון. אבל מלבד דברים אלה מה עוד דחוף ובעור? מדוע צריך לקבוע את כל התעריפים האלה? מדוע צריך להפעיל אותם לפי אותה מתכונת מיוחדת? לשם מה? לא רק הבדואי צריך לשאת בנטל השלום, אל תדביקו לבדואים חווית של המחיר לשלום.

לכן אצביע נגד החוק.

הי"ר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת איתן לבני, ואחריו — לחבר-הכנסת אסף יגורר.

איתן לבני (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, לדעתי, הבעיה של הבדואים בנגב איננה רק בעיה של הקמת שדה התעופה היום או נושא אחר מאחר. לדעתי בעיית הבדואים בנגב היא פצע פתוח בבשרה של מדינת ישראל מאז הקמתה. אנו מכירים פחות או יותר את תנאי החיים של הבדואים, את דרכי פרנסתם, את נדודיהם בשנות הבצורת למקומות שונים. אנו מכירים את הבעיה של קרקעות לא מוגדרות. אנו יודעים את השיטה של החכרת קרקעות כאשר היו מתכירים להם קרקע ולאחר שנה היו מתכיי-רים קרקע אחרת לאותו שבט או לאותה משפחה במקום אחר. המצב היה ידוע, הם נדדו באותם אזורים גם בימי התורכים וגם בימי הבריטים ולא טרחו אף פעם — אינני יודע למה ואינני נכנס לזה, זה לא מעניין — לרשום בצורה זו או אחרת חוקת ובעלות על הקרקע, הם לא נהגו לרשום קרקעות בטאבה או בכל דרך אחרת. מדינת ישראל קמה והבעיה היתה קיימת. בשנות ה-50 היתה בעיה של 7,000 בדואים, בשנות ה-60 של 12—15 אלף והמספרים הולכים וגדלים ויחד עם זה מעמיק הפצע. אתם תשתפר הבעיה של תל-מלחתה בצורה זו בלבד צריך יהיה לחשוב על פתרון כל הבעיה. היום צועקים וצועמים חלק מתושבי ישראל אשר במשך כל השנים

דיים שצריך יהיה לפנותם, כי לא ירצו להתפנות מרצון, הם, היא תחוקק בשביל זה חוק כזה, עם תעריפים אלה? אם תגידו לי כך אישן יותר טוב הלילה. מה תעשו ולא-שים שלא ירצו להתפנות?

סגן ראש הממשלה י. ידון:

אתה הצבעת בעד ההצעה לפנותם בלי חוק.

גרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני סגן ראש הממשלה, אני חי בתוך עמי ואני שומע שיש בימים קבוצה של אנשים שהחליטה שהיא לא תתפנה. מה תעשה להם? תשלח צבא לפנותם? איזה פיצויים תיתן להם?

שר-המשפטים ש. תמיר:

בגן הירק של גאות סיני פינה צה"ל אנשים בלי תנאי.

גרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

האם הממשלה תקבע להם תעריפים כאלה?

(שר-המשפטים ש. תמיר קורא קריאת-א-ב-ב-י-י-י)

הי"ר ח. גרופמן:

אדוני השר, אתה יכול לשאול שאלה אבל אינך יכול לקרוא קריאות ביניים כל הזמן.

שר-המשפטים ש. תמיר:

איזה "כל הזמן"? אני יושב ולא פרצה פה.

הי"ר ח. גרופמן:

לא היית כאן, אדוני השר.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני יכול לשאול שאלה גם אם היא לא תערב לאו-גידי.

הי"ר ח. גרופמן:

אדוני השר, אל תתווכח אתי, כאן אני יושבת-ראש. אני מבקשת ממך להתנהג כפי שצריך להתנהג בכנסת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

כך בדיוק אני עושה. זה נכון גם לגבי היושב-ראש.

הי"ר ח. גרופמן:

אדוני השר, כמה זמן אתה בכנסת?

תופיק זיאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השר הוא מעל לכנסת ומעל ליושב-ראש.

הי"ר ח. גרופמן:

אני קוראת אותך לסדר, אדוני השר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

תיאטרון האבסורד פאר-אקסלאנס.

גרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אם מוכרחים לקחת את הקרקע; מישור צריך להבטיח ששלטונות ישראל יוכלו לקחת את הקרקע, לתפוס בה חזקה; זאת ותו לא. רק זה הכרחי, ולפי החוק, וכל השאר צריך להישאר למשא ומתן, לבוררות, לוועדות שבראשותן עומד שופט, על אפשרות של עירעור על ההחלטה ולא רק בנקודה משפטית, ולא צריך להיזכר ברגע האחרון בתוספת שיהיו גם נציגי ציבור ולא היה צריך למחוק

ברה מקיפה מצד הגורמים הממשלתיים העוסקים בכך, כך שלוגעים בדבר יינתן הסבר על כל פעולה לפני ביצועה; 10. כמו כן ממליצה הוועדה על שלובם של הבדואים בנגב בחיי הסביבה, כגון צירוף ישובי הבדואים שלא היה להם מעמד מוניציפאלי למרעוזת האזור ריות של הסביבה, וכן מומלץ לאפשר לבדואים שאינם עוסקים עוד בחקלאות לרכוש הכשרה מקצועית ולעודד יצירת מקורות פרנסה אחרים בשבילם; 11. הוועדה מבקשת מן הממשלה לדווח לה לאחר שישת חודשים על ביצוע של המלצות אלה.

ובכן, ההמלצות הונחו ב־26 ביולי 1976. הוועדה ביקשה מן הממשלה לדווח לה. אז עוד היתה ממשלה המערך. היא לא דיווחה. איש אינו יודע מה נעשה בעניין זה.

אבל היו הצעות מיעוט וביניהן הצעת מיעוט אחת של עבדכם. נאמרו כאן היום דברים בוויכוח, ולשמחתי מצאתי אותם, סוף סוף, בחוק המרעז. לא יכולתי לשכנע את אנשי המערך על כל גווניהם לקבל אותם ואני קורא את הצעת המיעוט של איתן לבני. 3. אי לכך קובעת הוועדה: א. כל קרקע שרשומה בפנקס המקרקעין שייכת למי שרשומה על שמו, וזולת אם הוא נפקד לפי חוקי ישראל; ב. באשר לקרקעות אחרות שיש עליהן טענות חוקה, עיבוד, מרעה והשבתה מומלץ להתייחס לטענות אלה לפנים משורת הדין — לזה איש מאנשי המערך בוועדת הכלכלה לא היה מוכן להסכים ואז הצעתי הצעת מיעוט — 4. את הטיפול בהסדר ובירשום קרקעות אלה יש לרכז בידי ועדת פשרות בין־משרדית מיוחדת שתוקם לצורך זה. כמו־כן מומלץ שליד ועדת הפשרות הג"ל וליד ועדת ההחלטות של מיתגל מקרקעי ישראל תוקם ועדה מיעוצת בה יהיו מיוצגים ענפי שבטי הבדואים בנגב: טיהא, עזאומה ות'ארבין, בהתאם ליחס המספרי של כל שבט. על כך הייתי צריך להתווכח ולהתמקח ונשארת בדעת מיעוט. זה כתוב ב"דברי הכנסת" בכרך 77. היום כולם חושבים שזה הכרחי ונחץ, למה לא תשבו שזה הכרחי ונחץ אז, בימי שלטון המערך, אינני יודע —

בוועדה המיעוצת הג"ל יהיו נציגים משבטי הבדואים האמורים וכן נציגי המרעוזת האזורית ונציגי ציבור. מתפקידיה של הוועדה המיעוצת הג"ל יהיה ליעץ לוועדת ההחלטות וכן לשמש כתובת לוועדה הבין־משרדית העליונה בכל הנושאים שיתעוררו, במידה שהוועדות הג"ל יראו צורך בכך; 5. הוועדה מאמצת, כבסיס להליכי פעולה, את המלצות הצוות לעניין הסדר המקרקעין באזור השייך והגב הצפוני, כפוף להקמת המלצות הוועדה המיעוצת כבסעיף 6; 6. הוועדה ממליצה על זירוז ההליכים כים הקשורים להסדר המקרקעין, הקמת הכפרים התש־תית למגורי קבע — אצלי זה היה תנאי בל יעבור, ראיתי בזה צדק והגיון. אנשי המערך הצביעו נגד ועל כן הצעתי הצעת מיעוט.

היתה עוד הצעת מיעוט, של חבר מחנה שלי, אריה אליאב. אקרא שני פסוקים קצרים מהצעות: "2. בתקופת הביניים ייעשה להבטחת שימוש הכרחי בקרקעות בנגב לצרכי מדינה דחופים, כגון הכנות לנמל תעופה, מסילת הרכב בנגב וכו'; 3. תיעשה פעולה אפקטיבית למניעת הקמת מבנים ללא רישון ברחבי הנגב."

כך שאנוכי, איש הליכוד, היה זה שהתעניין וטרם להבין את מצבם של הבדואים, שראה בזה פצע פתוח שכלל שהוא יירפא מהר יותר כן ייטב למדינה וגם

שבהן ניתן היה לפתור את הבעיה ביתר קלות לא נקפו אצבע בעניין. היום כולם יוצאים למאבק.

היה לי הכבוד לעמוד לפני כמה שנים בראש ועדת משנה של ועדת הכלכלה שניסתה לטפל בבעיה מטעם ועדת הכלכלה. במקום נאום אקרא את המסקנות של ועדת הכלכלה שהונחו על שולחן הכנסת ביום 26 ביולי 1976. אני מודיע שהרכב הוועדה היה: א. לבני — יושב־ראש, י. דרניצקי (יודין) ממפ"ם, א. אבטבי ממפד"ל, א. זילברברג וע. הדר מהמערך, וי. כהן ופ. גרופר. ועדה זו דנה בנושא, נפגשה עם ה"אורים ותומים" בנושא — היום חבר־הכנסת טולידאני — שמעה את כל הצדדים, גיבשה מסקנות והניחה אותן על שולחן הכנסת. להלן המסקנות: 1. הוועדה רואה בבעיה הקשורה באדמות ששימשו בעבר או משמשות בהווה לעיבוד חקלאי ול־מרעה על־ידי הבדואים בנגב בעיה אנושית, כלכלית וחברתית הנוגעת לתנאי חייהם, פרנסתם ורווחתם של הבדואים המתגוררים באזור זה; 2. חוסר הודאות לגבי בעלות או שייכות של האדמות האלו הביא למצב בלתי נסבל מבחינת פיתוחם של הבדואים על שטחים נרחבים בנגב, במקומות הנעדרים בדרך כלל שירותים ציבוריים מסוג דרים הניתנים לכל האזרחים במדינה, כמו חינוך, בריאות, מים, חשמל, תנאים סאניטאריים, שירותי דת ועוד. הדבר גורם לפיגור בתרבות החיים של האוכלוסיה הבדואית לעומת תושבים אחרים בישראל מצד אחד ולבניה מאוחרת בלתי חוקית מצד שני; 3. הוועדה רואה בדאגה את המשך חוסר הבהירות בעניין הבעלות על הקרקע. מצב זה גורם לקביעת עובדות חדשות בשטח ותביעות נוספות לבעלות; 4. הוועדה סבורה עקרונית כי הסדר הקרקעות בנגב המוצע על־ידי הוועדה הבין־משרדית הנוכחת לעיל הוא חיוני. היתה ועדה בין־משרדית שניסְתה לפעול בעניין זה; 5. עם זאת סבורה הוועדה כי על הקריטריונים המוצעים על־ידי הוועדה הבין־משרדית לקביעת זכויותיהם של בעלי תביעות חכות בקרקע להיות מעוגנים בחוקי המדינה בלבד; 6. הוועדה בדעה כי הפיצי בכסף ובקרקע המוצע על־ידי הוועדה הבין־משרדית לבדואים בנגב הוא גבוה מדי והיא קוראת לממשלה לבדקו מחדש — דרך אגב, זו לא היתה דעתי, זו היתה דעת אנשי המערך בוועדה — 7. הוועדה מאמצת את הגישה העקרונית שיש לעודד יישוב הבדואים ביישובי קבע וממליצה לזרז את ההליכים להקמת יישובים אלה. הצורך בהקמת יישובי קבע מוסבר בכך שבשנים האחרונות חלה תמורה רבה באורח חייהם של הבדואים; חלק ניכר מהם עבר מגידות לעיסוק קבע, כגון עבודה בתעשייה, בבנייה, בשירותים עירוניים ועוד. לכן תשוב שתהליך זה ילווה בריכוז הבדואים ביישובי קבע, בהם ניתן לקיים רמת שירותים מודרנית; 8. בעקבות ההמלצה המוזכרת לעיל מציעה הוועדה כי כל הסדר הנוגע לקרקעות של האזור יכוון כך שתלקות האדמות החקלאיות של הבדואים איש שימשו לעסוק בחקלאות יהיו בקרבת יישובי הקבע שיוקמו והקיימים כבר, משתמע מכך כי בעת איתורם הסופי של היישובים הללו יובאו בחשבון צרכים אלה; 9. הוועדה מדעת לכך שיש הבדל באורח מחשבתם של הבדואים עקב המסורת העשיתית והמשפחתית שלהם לגבי המושגים של בעלות על הקרקע, רישום הקרקע והשייכות אליה. עירוב מושגים זה מקשה על הסדר הקרקעות ועל קביעת הזכויות החוקיות של הבדואים על מרבית האדמות שהם תובעים. לכן מומלץ כי כל ההליכים הקשורים בביצוע ההמלצות המוזכרות לעיל ילוו בהס-

נחוץ שדה התעופה, אין כל ספק בכך, אבל לא פחות חשובה ארכלוסיה זו בת 40 אלף התושבים, הבדואים, ש-8,000 מהם יושבים על אדמתה זו.

אפשר למצוא במסגרת החוק המוצע הסדר שיספק את דרישות הבדואים. אני יודע ששרים בממשלה — שר המשפטים, שר האוצר ואחרים — עשו כמיטב יכולתם כדי להגיע להבנה ולהידברות וכדי שהחוק יתקבל במיטב שיקול הדעת והזהירות הדרושים. כדי שהמשא-ומתן יתקבל על דעת כולם צריך לתת לכך את הזמן הדרוש. תשוב מאד שהוא יתקבל ברוח טובה, אסור שימצא משהו, ולו אחד, בישראל וברחבי העולם, שזכר לומר: "הרצחת וגם ירשת". מדובר בשטח של 150 אלף דונאם שהוא חיוני לבטחון ישראל. אסור שממשלה יעלה על דל שפתיו אפשרות שבגלל צרכי בטחון ישראל פגענו באר-כלוסיה רגישת זו. אני חושב שהדיון היום צריך להיות דיון שלא יפגע בעתיד בדברים רגישים, גם בטחוניים וגם אחרים. לא טוב עשו אלה שלחצו היום להצביע, להתלית ולגמור. אני בטוח שיש החושבים שבאמצעות החוק הזה אפשר יהיה להגיע לקצב מהיר יותר, ללחוץ להורדת הדרישות. התודשים שעברו לימדו שהמשא-ומתן הוא קשה. משי החושבים שבגלל קוצר הזמן אולי לא נצטרך לשלם מחיר גבוה. מה שאותו מדאיג הוא איך לא לשלם מחיר גבוה במישורים אחרים. לפעמים מחיר הכסף הוא לא היקר ביותר. הייתי רוצה לראות את הבד"איים בנגב לא כאויבים, לא כחושבים על אפשרות חבלה ושיפוד או הפרעה במהלך ההתארגנות שלנו בנגב. זה דורש זמן, זה דורש סבלנות. איני משוכנע שאנחנו נמצאים בלוח זמנים כל כך דחוק ולוחץ שאמנם מפריע לנו לקיים את הסכם השלום, כפי שטענו כמה חברי כנסת, או שעלול להיפגע בטחון ישראל בגלל קוצר הזמן. יש לנו הזמן הדרוש לגמור את המשא-ומתן.

גברתי היושבת-ראש, ייתכן שהיה קשה לגמור את המשא-ומתן על הפיצויים להסדיר את הנושא ללא הצעת החוק. אך אסור לעשות דברים בהצעת הדרך. אין ספק כי צה"ל זקוק לשדה התעופה. טעה מי שחשב שלפינוי סיני אין מחיר. יש מחיר יקר מאוד. זה חלק מהמחיר. זה חלק ממחיר הסכם השלום וצריך לשלם אותו. השאלה היא: איך השאלה היא: באיזו דרך אנחנו נוקטים כאשר אנחנו באים להסדיר את הנושא הזה? האם מצינו את כל מה שיכולנו? לדעתי — לא. זה מה שמעיק עלי בהצבעה היום בכנסת בנושא זה, זה שלא מצינו את הזמן הדרוש, שלא נהגנו בסבלנות הדרושה ובכל ההליכים הדרושים כדי להביא את ההסדר. אולי לא הכרחי לעשות זאת במסגרת חוק, אפילו אם הוא משמש מקל או שוט מצליף. הייתי פונה לממשלה וקורא לה לנהוג בשיא הסבלנות, כמי שמתמקדת עם אורחים של מדינתו, למצות את כל הזמן הדרוש ואת כל האמצעים הדרושים כדי לגמור הסדר זה תוך הבנה, באורך רוח, בהגינות ותוך רגישות.

לא אוכל להצביע היום נגד החוק משום שאני יודע שהוא חיוני. אני יודע שהוא חיוני לבטחון ישראל, להקמת השדה בנגב, אך יהיה לי קשה מאוד להצביע בעדו מפני שלדעתי הדרך שבה נקטנו אינה הדרך הראויה. לכן אמנע מהצבעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה לא יודע מה להתליט. אתה מדבר יפה ולא עושה כלום.

לאורחיה הבדואים. מה שטענתי אז פתאום היום נזכרים לטעון אנשי המערך וגם אנשי מחנה שלי.

אני מציע לא לבצל את התמימות של הבדואים ואולי את צרתם ואת צרת המדינה ולא לעשות מזה הון פולי-טי. אם הדברים לא נעשו קודם בלי חוק ונמשכו בלי סוף והיו נמשכים בלי סוף והפצע היה בשאר פתחו, אולי הם ייעשו עכשיו בעזרת החוק הזה שאני רואה בו הרבה מרכיבים שלא נתקבלו או על-ידי הרבה חברים בוועדת הכלכלה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אתה מודה שהתירוף של החוק הזה הוא בעצם סידור בלתי דמוקרטי לפתור את הסדר הקרקעות. זה החיוב בהצעה שלך.

איתן לבני (הליכוד):

אם הנסיון הזה יעלה יפה הם יחיו בישובי קבע ויקבלו את מה שהם צריכים לקבל בצדק ובדין. בהצעה של 1976 היו 200 או 400 לירות לדונאם. היום אני שמעתי על הליכים אחרים. אם הנסיון יעלה יפה, עם חוק ובלי חוק, נעלה על דרך אשר תנסה לפתור את כל בעיית הבדואים בנגב. ככל שנעשה זאת מהר יותר כן יהיה זה לטובתנו.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

הסדר קרקעות בלי בתי-משפט, זה מה שאתם מצי-עים.

היור"ח. גרופמן:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת אסף יגורי, ואחריו — לתבר-הכנסת משה עמאר.

אסף יגורי (יעד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח, בראשית התייחסותי בדיון זה, במלה טובה על נאמנותם של הבדואים למדינת ישראל. מגיע להם ומגיע לנו, כאשר באים לדבר על הפקעות בהיקף כזה, על חוק מיוחד שמסדיר את בעיית הקרקעות, לומר מלה אחת טובה על הציבור הזה של הבדואים בנגב הישראלי. אני מכיר אותם הרבה שנים. הם היו שותפים מלאים לבטחון, הם היו אתנו בכל פעולות ההתנדבות המסוכנות. הם בעלי ברית וצריך לומר להם שאנחנו בעלי-ברית שלהם ולל-חוץ את ידם. הם היו אתנו בכל המלחמות וגם את זה צריך לזכור. דם התערב בדם. הדיון איננו על איזו ארכלוסיה שוליים אלא על ציבור שהוא שותף נאמן, שעשה ופעל יחד אתנו לאורך כל הדרך.

גברתי היושבת-ראש, אסור לפגוע בארכלוסיה הזאת אולי דווקא במיוחד בגלל הרגישות המלווה את הדיון הזה. דווקא בעיצומו של משא-ומתן לשלום אנחנו צריכים להוכיח שעם הארכלוסיות הלא-יהודיות אנחנו מסוגלים לנהל יחסים של שלום, יחסים של הידברות, יחסים של הבנה ושל אי קיפוח. אסור שארכלוסיה זו, הטובה והמסורה, תיהפך לעוינת. לא על-ידי סיירות ירי-קות יש לטפל בהם ולא, חס וחלילה, ככפוגעים בבטחון מדינת ישראל. פה ושם בדברי חברי הכנסת נאמרו דברים כאילו עוסקים אנחנו בארכלוסיה שאיננה נאמנה. חברי הכנסת, בטחון ישראל איננו רק שדות תעופה וגם הבדואים הם חלק מבטחון ישראל. למדינת ישראל

והפיצוי של החקלאים החפצים להמשיך בחיי חקלאות; סוגי ההטבות ושיעוריהן שיינתנו בעד פינוי הבתים, ההעברה למקום אחר ובניית בתי המגורים במקום אחר.

אם הממשלה נוקקת לחקיקה, וחקיקה כזאת, אפשר היה לאפשר את הפנייה לבית-המשפט ולהגביל אותה בזמן; אפשר היה להגביל בזמן את הגשת התביעה לבית-המשפט ואת מתן פסק הדין. יש דוגמאות לכך. בעירעור בחירות, הגשת התביעה ומתן פסק הדין מוגבלים בזמן. בטוחני שבית-המשפט היה נענה ועומד בלוח הזמנים.

אפשר היה להחיל את פקודת רכישת מקרקעין מ-1943 ולהוסיף כמה תקנות לגבי הטבות נוספות שיוענקו. לפי הפקודה מ-1943 זכאי אדם לפיצוי בעד זכות חוקה שהופקעה ולא דווקא בעלות, כי כך החליט בית-המשפט העליון. ולגבי זכות החוקה בית-המשפט העליון היה קובע את השיעורים. כאן בתקנות קובעים שיעורים שרירותיים — 20%, 20% — ממה? — 20% מ-1,000 לירות, דהיינו 200 לירות לדונאם בעל זכות חוקה. דעו לכם, רבותי חברי הכנסת, ל-85% מהדונאים אין רישום בעלות כי במשך כל התקופה הזאת לא רשמו את זכויותיהם בפנקסי המקרקעין. הראיה היחידה שלהם לבעלות, לזכות הקניין שלהם, היא החוקה. החוקה לדידם יכולה להיות כמעט זכות בעלות.

חוקה כפי שבית-המשפט קובע.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויוזמה):
או ועדה ציבורית בראשותו של שופט.

משה עמאר (המערך):

בחוק זה יש שלוש אפשרויות ושלושת מכוונות את הדונאים לסד. האפשרויות הן: או שאדם הולך לוועדה ושם הוא קשור בתעריפים ובתיקרה או שהוא הולך לפי הפקודה מ-1943 ואז הוא יכול לתבוע פיצוי כסף ולא קרקע. ומה יעשה בכסף? וכלא קרקע כאשר הוא חקלאי? — הפקודה מ-1943 אינה חלה על מקרה זה. זה לפי סעיף 10 לחוק. אפשרות שלישית, לפי סעיף 10(ב), היא תביעת פיצויים אם הוא היה רשום בפנקסי המקרקעין כבעל זכות, לפי הפקודה מ-1943 או לפי הוראות סעיף 9 — הטבות בכסף ובקרקע. והרי אמרנו ש-90% מקרקעי עותיהם של הדונאים אינן רשומות. לכן סעיף 10(ב) רק כתוב בחוק. אין לו משמעות. ואז יוצא שהוא לא יוכל לקבל את הפיצוי הנאות והוא קשור לתיקרה, והתיקרה היא סכומים מגוחכים. הסכום הטוב ביותר לדונאם הוא 1,560 לירות.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויוזמה):
ולא צמד.

משה עמאר (המערך):

אין ייתכן? כך אנו מקפחים אותם?

(חבר הכנסת ת. זיאד קורא קריאת ביניים)

רבותי, האם מישוה חושב שעלי-ידי כך שאנו כותבים בסעיף 7: "בלי צורך בצו של בית-משפט" סגרנו את דלתות הבג"צ? דעו לכם, למרות כל מה שייכתב בחוק זה דלתות בית-המשפט פתוחות ויהיו פתוחות — — —

שר-המשפטים ש. תמיר:
מישהו בא לסגור אותן?

הזריר ח. גרופמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה עמאר, ואחריו — לחבר-הכנסת משה ארנס.

משה עמאר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. המחפש דוגמה בולטת לעירעור העקרון של שלטון ועליונות החוק; המבקש ראייה לפגיעה בזכות יסוד של האזרח; הבוחן גורמים לדרכי ממשל מעוותים; הבדוק סיבות לאפליה בין תושבי ישראל — הריני מפנה אותו לחוק רכישת מקרקעין בנגב המוצע לנו עתה וייווכח בכל אלה. הוא ייווכח לדעת איך חוק יכול להיות בלתי חוקי ונוגד ערכים יסודיים של הדין; איך דלתות בית-המשפט נגד עלות בפני האזרח; איך ערך מוסרי עליון של שוויון בין תושבי ישראל, המוצהר בגיגית במגילת העצמאות, מושפל ומוכפש; ואיך תדמית המדינה מתעוותת לעינינו — והעם עומד תוהה: על מה באתנו כל זאת?

הזריר ח. גרופמן:

חבר-הכנסת פעיל, אתה מפריע לשמוע את הנואם.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

עכשיו שניכם לא נמצאים עם סיעת המערך. סיעת המערך נמצאת בהתייעצות ועלולה לשנות את החלטתה הקודמת. זו השערוריה שעומדת לקרות פה היום.

משה עמאר (המערך):

והעם עומד ותוהה: על מה באתנו כל זאת? — על חטא שחטאנו בכאי 1977, על ממשלה שאינה יודעת למשול, על שרים תועים ומטעים ועל מבוכה, בוקה ומבולקלה.

רבותי, הדונאים יושבים בנגב מאות שנים. מאז ימי הראשונים של המדינה הם ראו את עצמם תושבים, תושבי הנאמנים, והביעו את מסירותם לה ולמטרותיה. בעקבות חתימת חוזה השלום צריכה המדינה להקים שדות תעופה ומחנות צבא באזור הנגב, גם בשטחים המחזקים על-ידי שבטים בדואים. הדונאים אינם מתנגדי דים לכך. הם מכירים בצורך ובהכרח שבפינוי אדמותיהם, אדמות שבהן הם חיו במשך דורות. אולם מהי דרישתם ובקשתם הטבעית, הפשוטה? — נהלו עמנו משא-ומתן, תנו לנו פיצוי נאות, תמורה הוגנת, למען נוכל להמשיך את חיינו. תנו לנו פיצוי בכסף או בקרקע. לאלה מאתנו החפצים להמשיך בחיי חקלאות תינתן קרקע חקלאית למתיה, ואלה מאתנו הנדרשים לפנות את בתיהם יינתן להם פיצוי שיש בו כדי לבנות בית במקום אחר. הם מבקשים תמורה הוגנת, לא לפי השיעורים הניתנים לתושבי ימית או פיתחת רפיח אלא לפי הנדרש באמת, בצימצום ובמשורה, לפי קביעת ועדת משא-ומתן מוסמכת.

מהי הדרך הנכונה שנמשלה זו היתה חייבת לנהוג לפיה? היא היתה חייבת למנות ועדה המורכבת מנציגי הממשלה ונציגי הדונאים אשר תנהל משא-ומתן ותקבע, בהסכמת הדדית, עקרונות לפינוי ולפיצויים. היא היתה צריכה למנות בורר יחיד. לכך הדונאים מסכימים. נציגיהם מסכימים לכך. מוטב שיהיה זה שופט של בית-משפט העליון בדימוס אשר יכריע באותם נושאים שהוועדה לא תגיע להסכמה הדדית. הכרעתו תחייב את כל הצדדים. הכללים והעקרונות שייקבעו במשותף ובהכרעת הבורר יגובשו בדבר חקיקה. באותם עקרונות וכללים ייקבע, בין היתר: שיעור הפיצויים המגיעים בעד זכויות חוקה ובעד זכויות בעלות; דרכי השיקום

משה עמאר (המעריך):

זו המגמה.

שרי-המשפטים ש. תמיר:

— — — סעיף 8.

משה עמאר (המעריך):

אני מכיר את סעיף 8. לגבי סעיף 8 יכולנו לקבוע זמנים, גם לגבי הגשת הבקשה וגם לגבי פסק הדין. אם לגבי בחורים, שמספרם איננו 1,000 ולא 800 אלא עשרות אלפים, יכולנו לקבוע זמן לבקשה וזמן לפסק הדין, מדוע איננו יכולים לקבוע זאת כאן? הרי לא יבואו עשרות אלפים. אלא שהמגמה היא לנעול את דלתות בית-המשפט. אבל דלתות בית-המשפט הגבוה לצדק הן פתוחות והבדואים ילכו לבית-המשפט הגבוה לצדק.

ממשלה שכן נהגת כלפי תושביה, ממשלה שכן רוצה לסובב אותם בדרך מקפחת ומעוותת, ובאה לבקש לכך את הגושפנקת של הכנסת, האם ניתן לה את הגושפנקתו לדעת? זה מעשה שלא ייעשה. לכן אמרתי: זה חוק בלתי-חוקי וחוק בלתי-חוקי כזה אסור לו שייכנס לספר החוקים. צריך להחזיר אותו לאותה ממשלה, כפי שהיא.

היור' ח. גרופמן:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת משה ארנס, אחרון המשתתפים בדיון.

משה ארנס (הליכוד):

גברתי ויושבת-ראש, חברי הכנסת, מאז הסכמי קמפ-דייוויד אנו מדברים על מחיר השלום. אינני יודע אם ביטוי זה מקובל אצל עמים אחרים או לגבי הסכמי שלום אחרים. הסכם זה, חתמנו עליו בנסיבות מיוחדות ונדמה לי שהוא שונה בהרבה מהסכמי שלום אחרים. אבל כאשר דיברנו על מחיר השלום עד כה התכוונו למחיר הפוליטי וחלק מאתנו אולי התכוון גם למחיר הכלכלי. בדיון רציני ומכריע זה אנו מזכירים לעצמנו שלהסכם שלום זה מתלווה גם מחיר של סבל אנושי. לפי מיטב ידיעתי גם זה איננו דבר מקובל. אינני יודע אם בזמנים המודרניים אפשר להצביע על הסכם שלום שנתלווה אליו סבל אנושי. אינני בדעה שזה חייב להיות חלק הכרחי משלום בין עמים. לא הייתי בדעה שזה חלק הכרחי מהסכם זה. גם לא הצבעתי בעדו. אבל בתנאים כפי שהוא נחתם קשה בו סבל אנושי במידה גיכרת, הסבל האנושי של המתיישבים — — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

המסקנה היא: הבדואים חלק מכפרתנו.

משה ארנס (הליכוד):

יש סבל אנושי של מתיישבי פיתחת רפיח ויש סבל אנושי של הבדואים בנגב. הדבר בהחלט לא היה הכרחי. הדרישה האולטימטיבית שישאל תיסוג לקו הירוק, שהגישא סאדאת — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):

אל הגבול הבין-לאומי. טעית, תדייק.

משה ארנס (הליכוד):

הגבול הבין-לאומי. אבל אני חושב שלא טעית. הגבול הבין-לאומי הוא גם הקו הירוק, וכך הוא מסומן. אינני מבין על מה אתה מתרעם. תגיד בקול רם מה כואב לך ואהיה מוכן להשיב לך. מה כואב לך?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):

לא כואב לי. אני חושב שהגבול עם מצרים הוא הגבול הבין-לאומי ולא הקו הירוק.

משה ארנס (הליכוד):

לא אמרתי אחרת. הגבול הבין-לאומי. אתה מרוצה?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):

כן.

משה ארנס (הליכוד):

לא הייתי בדעה שצריך היה לקבל את הדרישה האו-לטימטיבית, שהיא ללא תקדים בהיסטוריה בין עמים תרבותיים, שיש להחזיר כל מטר מרובע של אדמה קדושה ולא חשוב מהו המחיר ולא חשוב מהו הסבל האנושי. אני בטוח, שבעד שנים מספר אנשים כלל לא יבינו מדוע היה צריך להוציא אנשים מבתיהם וחקלאים משדוריהם ולהעביר שדות תעופה 10 קילומטר מזרחה במחיר שלא יהיה פחות מ-1.5 מיליארד דולר, ומדוע את כל זה צריך היה לעשות בזמן בלתי סביר ובעקבות זה גם להוריד בדואים, בני אדם, מעל אדמתם. זה לא רציונאלי. ובכן אינני יודע אם כל אלה בכנסת הזאת שהרימו את ידם בעד הסכם השלום הבינו או על מה מדובר ובמה זה כרוך. יש כאלה שאולי חושבים שבשום פנים ואופן אי אפשר היה להשיג הסכם שלום עם מצרים אלא תוך תשלום המחיר של הסבל האנושי הזה. לא הייתי בדעה זו או ואינני בדעה זו היום. אבל נדמה לי שכמעט כל חברי הכנסת אשר הופיעו פה היום דיברו נגד החוק המוצע הרימו או את ידם בעד ההסכם. ייתכן שהם יגידו היום שאז הם לא הבינו במה זה כרוך ולא חשבו שנצטרך להוריד בדואים מעל אדמתם בנגב כדי לבנות שדות תעופה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לא חשבתי או ואני לא חושב היום.

משה ארנס (הליכוד):

יפה. ייתכן שלא הבינו כמה כסף העניין הזה יעלה ושוה כמעט לא ניתן לביצוע תוך שלוש שנים ושנצטרך לפנות לחברות אמריקניות כדי לעזור לבצע את המשימה הזאת. זה לא יכול להיות היום תירוץ לבוא ולדבר נגד ההסכם הזה.

(חבר-הכנסת א. רובינשטיין קורא קריאת-ביניים)

מאיר פעיל (מחנה שלי):

באמת, מה שייך ההסכם לפינוי הבדואים?

היור' ח. גרופמן:

תבר-הכנסת פעיל, אתה רוצה שכל חבר כנסת ידבר לפי מה שאתה רוצה?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

למה לא?

משה ארנס (הליכוד):

ייתכן שיש בין המתנגדים לחוק הזה כאלה שלא איכפת להם במיוחד אם שדות התעופה לא יושלמו בזמן. אני חושב שרוב המתנגדים הם במחנה שאיכפת להם מאוד והם מבינים שלפנינו זמן קצר ביותר, שהיום הוא מתקרב לשנתיים וחצי, ושחור הזמן הזה יש לבצע

חוברת ל"ח, ישיבה רנ"ד

— חוק רכישת מקרקעין בנגב (הסכם השלום עם מצרים) —

משה ארנס (הליכוד):

אני מציע לכל אלה שדיברו נגד החוק הזה לחשוב פעם נוספת, לזכור במה מדובר, להתעלות קצת על שיקולים מפלגתיים צרים ולתמוך בחוק.

הי"ר ת. גרופמן:

רשות הדיבור לשר המשפטים, לתשובה.

שר המשפטים ש. תמיר:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הכול מסכימים שהגושא הוא גורלי מבחינה בטחונית ושהוא רגיש מבחינה אנרגית. מדובר בהעתקת ממקומם של כ-5,000 אזרחים ישראלים, רובם המכריע נאמנים, שומרי חוק, אזרחים שרבים מהם שירתו ומשרתים בצה"ל וזכויותיהם כזכות כל אזרח אחר בישראל. בהם השטח שנועד להיות על כל חלקי הבית האחראים שבעוד שנתיים ושלוש רבעי השנה מדינת ישראל תהיה חייבת לכבד את הסכם השלום ולפנות את כל סיני. היא תהיה חייבת לפנות מסיני תשעה שדות תעופה, בהם שני השדות המתוחכמים והמודרניים של עיטם ועציון, בהם השטח שנועד להיות שדה התעופה של עצמון שהיה צריך להיות אחד השדות החדשים ביותר. מקובל על כל חלקי הבית האחראים — והם אמרו זאת בשיחות אישיות, בנאומים וגם מעל הדוכן הזה — שהיקף השטח, למעלה מ-80 אלף דונאם לצורך השדה עצמו ו-70 אלף דונאם לערך לצורך שיקום הבדואים ויישובם המחודש, הוא ההיקף הנכון. מקובל על כל חלקי הבית האחראים שהשטח הנדון הוא השטח האחרון העומד לרשות מדינת ישראל לצורך הצבת שדה התעופה הצבאי החיוני הזה. ומקובל גם על כל חלקי הבית האחראים שהזמן המוכתב העומד לרשותנו בקושי יספיק להשלמת שלביו הראשונים של בניין השדה, של-בים אשר יאפשרו פעילות אופראטיבית בתנאים לא אידיאליים. רוצה לומר שכתוצאה מכל הנתונים הללו אין מגוון מכך שהשטח הזה יהיה פנוי לרשות מדינת ישראל לבניין שדה תעופה הזה וזמן קצוב המוצע בחוק. הקמתם של שדות התעופה בעיטם ובעציון ארכה חמש-שש שבע שנים ואת השדה הזה צריך יהיה להשלים בשנתיים וחצי כי אחרי קבלת החוק יעברו עוד שלוש חודשים עד לכניסת ההפקעה לתוקף סופי. בשנתיים וחצי תצטרך מדינת ישראל לבנות לעצמה בסיס לקליטת טייסות שב-העדרו צריך יהיה להתחזק את המטוסים במחסנים.

האם מותר להזכיר לבית הזה, אחרי שפע הדברים שנאמרו לכאן ולכאן, שהשלום הוא עדיין שלום נסיוגי? שהוא עדיין שחיל רך? האם מותר להזכיר לבית הזה שמשמעות השלום היא שאם חשיבה תתפרק ושמעבה של ישראל ייחלש מבחינה מודיעינית? וזאת יודע כל בר-בירב המוכן להטות אוזן. מצבה הימית של מדינת ישראל גם היא ייחלש כי מפרץ סואץ שוב לא יהיה בדינו ומצבו של חיל האוויר הישראלי ייחלש כי שמי סיני שוב לא יעמוד לרשותנו. ולהזכיר שחזית המזרח מתעצמת מותר? וששלב ההיערכות של צה"ל פירושו פיי-נוי מוקשים ואי יכולת להציב סופית בשלב הביניים מותר להזכיר? במלה אחת: מצבה הבטחונית של מדינת ישראל, דווקא בתקופת המעבר, יהיה הרגיש ביותר מאז מלחמת יום הכיפורים.

משה שניר (בנא"י):

אולי לא לפנות את כנף? אולי לא לסכן את המדינה אם כנף? אולי נקדיש מחשבה נוספת בטרם יהיה מאוחר מדי?

את המשימה. זה לא מציאותי לחשוב שאפשר לעסוק במשא-ומתן, בבוררות, לתת ביד נדיבה, להביא לידי כך שכולם יהיו מרוצים — כפי שחבר-הכנסת יגורי אמר — ולגמור את השדות בזמן. מי שחושב כך חושב שאפשר גם לאכול את העוגה וגם להשאיר אותה שלמה. זה לא מציאותי. אם אומר זאת אדם שמעולם לא ניהל דבר, שמעולם לא היה אחראי לביצוע משימה כזאת, ייתכן שאפשר היה להבין זאת. אדם שנטל על עצמו אחריות לביצוע משימה קשה מסוג כזה, תוך זמן קצוב, עם קנס גדול מאוד אם הדבר לא יושלם במועד, לא יוכל לומר דבר כזה.

אסף יגורי (יעד):

אם היו תושבי ישראל בשטחים היית רוצה שכולם יהיו מרוצים. אותו דין במקרה זה. אל תיצור מצב שאי אפשר יהיה להגיע להסדר. אפשר להגיע.

משה ארנס (הליכוד):

כמוך הייתי רוצה שכולם יהיו מרוצים. אבל כאשר אנשים סובלים, ומדובר פה על סבל אנושי, צריך להיות ברור מראש שלא כולם יכולים להיות מרוצים, לא ביטול ולא בנגב. על כך היית צריך לחשוב לפני שהצבעת בעד ההסכם.

אינני רואה פה את אנשי המערך. אם הם יצביעו נגד אני חייב לומר שכאיש מפלגה אני צריך להיות מאוד מרוצה. כי אולי הם חושבים שעל-ידי הצבעה נגד החוק הזה הם יעשו לעצמם הון פוליטי. עם מעט הנסיון הפוליטי שיש לי אני מוכן להבטיח להם — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

למה אתם כל כך מחזירים אחריהם? מה איכפת לכם שהם יצביעו נגד? למה אתם כל כך רוצים שהם יצביעו בעד?

משה ארנס (הליכוד):

לא הבנתי את ההערה שלך.

רוני מילוא (הליכוד):

הצדק צריך גם להיעשות, לא רק להיראות.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לגבי מה שהליכוד והמערך יסכמו יש דבר אחד בטוח: זה יהיה רחוק מצדק.

הי"ר ת. גרופמן:

חבר-הכנסת פעיל, אני מבקשת אותך להפסיק את קריאות הביניים.

משה ארנס (הליכוד):

כאיש מפלגה הייתי צריך להיות שמח כי ברור לי שהצבעה נגד החוק מטעם המערך רק תנגם בהם. ציבור האזרחים במדינה הזאת מבין את הבעיה הקשה שאנחנו עומדים לפניה, שהעניין הוא כרוח המציאות ושיש פה נסיון לשים את האינטרס המפלגתי מעל לאינטרס הלאומי. רווח לא יצמח מזה לאף אחד מכם, גם לא לחברת-הכנסת אלוני, אם את חושבת שתקבלי יותר קולות כתוצאה מההצבעה הזאת.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

למה? אני חושבת שלעשות דבר נכון זה יותר חשוב. אינני פוחדת להיות בודדת על גושא כזה.

בנינים. יש סדרי דין וזה נמשך שנים. הסוף הוא בדרך כלל אותו סוף או שיש פשרה. אין אפשרות בהליכי החוק הקיים — וכך חדה גם חברת הכנסת האוונגר — להגיע לפינוי תוך שלושה חודשים שהם היעד המוסכם על רוב חלקי בית.

משה עמאר (המערך):

אדוני השר, איך אנחנו פועלים בעררי בחירות?

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני אבוא לכך, אני אבוא לכך.

האם חוקי ההפקעה שעל-פיהם ניתן להיכנס לקרקע מופקעת ללא צו של בית-משפט הם חידוש שנולד במגזר שלה הואתו סעיף 190(ב) לחוק התיכונן והבנייה, כניסה לקרקעות שהופקעו על-פי תכנית בניין עיר שאין חובה לשלם על הפקעתן פיצויים — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויומה):

מפני שזאת תכנית בניין עיר שגדונה, שהיו התנגדות יות ואנשים היו יכולים להתנגד לכל התכנית. זאת פשוט הטעיה.

היו"ר י. שמיר:

אני מבקש לא להפריע. בסדר, אתה יכול לחשוב כך.

שר-המשפטים ש. תמיר:

תכנית בנייה שגדונה, גדונה כל כולה ברשויות אדמיניסטרטיביות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויומה):

זה דבה שונה לחלוטין.

היו"ר י. שמיר:

אמרת את דברך, חברת הכנסת וירשובסקי.

שר-המשפטים ש. תמיר:

תכנית בנייה שגדונה היא כל כולה אדמיניסטרטיבית.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויומה):

לא.

שר-המשפטים ש. תמיר:

היא כל כולה אדמיניסטרטיבית. יש זכות כניסה וקבלת חוקת והיא איננה מותנית בצו של בית-משפט עד 40% מהקרקע. לשם מה? — לצורך דרך, מגרשי משה קים או נופש. סעיף 4(1) לפקדות דרכים ומסילות ברזל (הגנה ופיתוח), 1943, מתיר כניסה לקרקע הדרושה. לשם מה? — לסלילת כביש, בלי צו של בית-משפט. סעיף 2(א) לסיפה של חוק רכישת מקרקעין (אישור פעולות ופיצויים), תשי"ג—1953 — ולא חלילה הממשלה הזאת אלא ממשלת המערך המובהקת או "העבודה" או מפא"י או איך שזה נקרא אז — נותן זכות כניסה של רשות פיתוח לקרקע שניתנה עליה תעודה על-ידי השר שהממשלה הסמיכה לעניין החוק, וזאת ללא צו של בית-משפט. אנחנו מחדשים היום? יש הבדל אחד ומכריע: שאז זה היה לכביש, לדרך, לנופש, למגרשי משחקים, ופה זה לשדה תעופה צבאי.

משה עמאר (המערך):

אבל שם זה על-פי תכנית בנייה ויש אפשרות להתנגד.

שר-המשפטים ש. תמיר:
חברת הכנסת שמיר, אני מדבר על יסוד קונסנסוס שהחליט על חווה השלום ולא גפתח הערב את הדיון על חווה זה.

משה שמיר (בנא"י):

גם לפני תשעה באב היה קונסנסוס בירושלים וירמיהו אמר משהו על הקונסנסוס הזה.

היו"ר י. שמיר:

חברת הכנסת שמיר, קריאות הביניים שלך ארוכות מדי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

ירמיהו היה יונה.

היו"ר י. שמיר:

אבקש שקט, אבקש שקט. אנחנו אחרי דיון ארוך וממושך. אבקש להמשיך.

שר-המשפטים ש. תמיר:

כלומר, כל הנתונים האלה הביאו למסקנה משותפת חד-משמעית של סיעות הממשלה, של מרכיבי הממשלה ושל סיעת המערך שאת השטחים הללו יש לפנות תוך שלושה חודשים מיום קבלת החוק. על כך אין ויכוח בינינו ובין המערך. ואני לא מתייחס כרגע — ועוד אחזור — לתכנים אחרים בבית. מה נשאר איפוא במחלוקת? על מה הוויכוח לאחר שאלה מוסכמים?

מהי איפוא הרבותא בחוק זה? לפי פקדת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, יכול שר האוצר להפקיע קרקע אם נוכח שהדבר דרוש או נחוץ לכל צורך ציבורי. הצעת החוק הזאת קובעת שאם לא שר האוצר אחד אלא ממשלת ישראל וכנסת ישראל נוכחו, שהשטח הוא נחוץ ודרוש לצורך חיוני, הקרקע מופקעת. לפי חוק ההפקעות, 1943, דרוש עוד צו מיוחד של בית-משפט שיקבע באופן סופי את הזכות לפנות. בגלל נסיבות מיוחדות — שמיד מתייחס אליהן — אילו היינו הולכים אך ורק לפי החוק ההוא לא הייתה קיימת אפשרות פיסית עלי אדמות להגיע לפינוי שהכול מסכימים עליו שהוא בבחינת הכרח. ובל שחקו בלהטוטים: "אני בעד הפינוי תוך שלושה חודשים אבל אני בגד החוק". זה תרתי דסתרי ומייד אומר מדוע.

גדעון האוונגר (המפלגה הליברלית העצמאית):

לא נכון, יש אלטרנאטיבות.

שר-המשפטים ש. תמיר:

שמעתי את האלטרנאטיבות שלך, חברת הכנסת האוונגר. עכשיו תורי להשיב ואני אצביע עליהן.

גדעון האוונגר (המפלגה הליברלית העצמאית):

זה לא תרתי דסתרי.

שר-המשפטים ש. תמיר:

תרתי דסתרי.

גם כששר האוצר מפקיע ואדם הולך לבג"צ מסופ" קני — ואשמח אם אשמע תיקון — אם אי פעם יבוא בג"ץ וישנה קביעה של שר האוצר שהדבר דרוש. אלא מה? דרוש צו נוסף, לא של בג"צ אלא של בית-משפט מחוזי. ועורכי דין, שזאת זכותם, מושכים את העניין והעניין מתמשך לאורך שנים כי אם יש רשות ללכת לבית-משפט מחוזי יש רשות לערער וגם על החלטת

אנשים הנקרו? את זאת אפשר אולי לכתוב במאמרים כשלא צריך לתת תשובות בשטח, במציאות, בחיים.

דיברנו על נושא ההפקעה. ברור שהיא חייבת להי" כנס לתקפה תוך שלושה חודשים אם רוצים שבאמת יהיה שדה תעופה ו שלא נצטרך לאחסן את המטוסים במחסנים. לאחר נושא ההפקעה בא נושא הפיצויים. אני חייב לומר שבקשר לנושא זה משתוללת פה דמאגוגיה חסרת רסן. אומרים: אתם באים לחסום את בתי-המשפט גם בנושא הפיצויים, אתם סוגרים את בתי-המשפט בזמן שמתנהל הבג"צ בעניין לגיה. אומרת חברת-הכנסת שולמית אלוני: אתם מתכננים חוק שיחסום את בתי- המשפט גם בנושא הפיצויים והרי זה לא דחוף, הרי אפשר לקחת את הקרקע ועל הפיצויים להתדיין במשך שנים. אבל זוהי הטעיה הציבור, זה נסיון להטעות לא רק את הציבור הישראלי אלא עולם ומלואו העומד וצופה אם ישראל מסוגלת לעשות צדק בביתה. סעיף 10(א) הוא חד-משמעי ואני מזמין את חברי המערך, שאולי לא ידעו עליו, לקרוא אותו שוב. מה אומר הסעיף? פקדות הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור), 1943, עומדת בתקפה לגבי כל דרישה של פיצויים של כל בדואי ובדואי. אנו נותנים לו אופציה גוססת ומייד אעמיד עליה. כל בדואי שהאדמה שלו תופקע — ותיכף אעמיד על כך אם היא שלו או לא שלו — או שיש לו זיקה אליה או שהוא טוען לזיקה אליה אינו חייב ללכת לפי המערכת עם הקריטריונים המיוחדים שאנו מציעים. לפי סעיף 10(א) פתוחה לפניו הדלת של בתי-המשפט בישראל כדי לבקש פיצויים באופן אינדיבידואלי, להביא הוכחות, להתדיין בבית-המשפט המחוזי ולערער בבית-המשפט העליון, שניהם אמינים על כללנו.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה): אבל זה רק לגבי פיצוי כספי.

שר-המשפטים ש. תמיר:

לגבי אותו פיצוי שבחוק הישראלי היה טוב וכשר בעיני ממשלת רבין ובעיני חברי-הכנסת רובינשטיין ובעיני כל עם ישראל במשך 31 שנים מאז קום המדינה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

סליחה, אדוני שר-המשפטים, אני חייב לומר דבר אחד: פקדות הקרקעות (רכישת לצרכי ציבור) היא חוק מאנדאטורי שהוא כשלעצמו דראקוני ולפחות מפלגה אחת שהלכה לבחירות לכנסת דרשה לשנות אותו.

שר-המשפטים ש. תמיר:

בוקר טוב. אולי היו כאלה שרצו שיפוך פה או שיפוך שם אבל מדינת ישראל חיה עם החוק הזה, שהוא לא חוק דראקוני, במשך 31 שנה ולא שמעתי בבית הזה ציפצוף אחד — גם לא מסיעת ש"י — לשנות את החוק של 1943.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

אני תובע זאת מזמן. זה היה גם במצע של ד"ש. אתה מדבר על ש"י?

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני מדבר. אתה נמצא בכנסת שנתיים ולא הצעת לשנות את החוק. הנה.

(קריאות: זו דמאגוגיה, זה הכול. מדובר על החוק הקיים.)

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה): שם גם אי אפשר לגשל אוכלוסיה שלמה מביתה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

נעבור לאוכלוסיה.

גדעון האיוור (המפלגה הליברלית העצמאית): באף חוק אין תווית של מחיר.

הי"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, היה דיון, עכשיו אנחנו מאזינים לדברי שר המשפטים. נסיים את זה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אז באים אלינו עם עצות שכל אדם מגוסה יודע שהן חסרות שחר: קיבעו סדרי דין מיוחדים עם בית-המשפט שיחישו את התהליך. איוו פרוצדורה? אתן דוגמה אחת: תלויה ועומדת עכשיו בבית-המשפט העליון עתירה לבג"צ בעניין אלון מורה. המתיישבים — ואני מניח שיחישו את התהליך. איוו פרוצדורה? אתן דוגמה אחת: המדינה — הפצירו בבית-המשפט העליון להחיש את הדיון ולהכריע לכאן או לכאן כדי שמצב קשה ובלתי נסבל זה לא יימשך עד אחרי פגרת בתי-המשפט. בית- המשפט שמע את העתירות, שמע את הטענות, ובכל זאת קבע שהדיון יתקיים אחרי הפגרה. אז באים להציע שנכפה על בית-הדין לוח זמנים? אם מישוהו רוצה שיהיה כאן שלטון חוק, שהרשות המבצעת תיתן הוראות לבית- המשפט מתי לגמור, מתי לקבוע, מתי לסיים, אז הוא רוצה לפרק את כל המערכת כולה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה): לא הרשות המבצעת, הרשות המחוקקת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

יש סעיף — ואתה, חבר-הכנסת רובינשטיין צריך לדעת אותו — בתקנות הדיון שאם שופט לא נותן פסק דין במשפט אזרחי תוך 30 יום עליו לדוות לנשיא בית- המשפט העליון ולנמק מדוע. זו חובה אבסולוטית אבל במציאות אין זה קורה ברוב המקרים. ובכן מה נעשה, נפטר את השופטים?

יש רשות לפנייה בכל הליך משפטי כדי לבקש רשות עירעור, לקבל רשות עירעור, לזכות בעירעור. אנו נשבש את כל המבנה של עצמאות בתי-המשפט ונכניס אותם לסד? ומה נאמר להם? אני אגיד לך מה נאמר להם: המדובר הוא בהמשות אלפים נפש, המדובר הוא באלף בתי-אב, עם אינטרסים שונים ומגוונים, כפי שהם נמשכים אותו ואומרים לנו. יש כאלה הטוענים לבעלות והם אומרים: רק לנו מגיע פיצוי, אל תתייחסו לכל אלה הרועים בשטח; הם עולים על אדמה שלכם, אל תיתנו להם מאומה. כמו אזני שמעתי זאת משייתים. ויש בעלי חזקה וכאלה הטוענים לחזקה משנת 1935 ומשנת 1950 ומשנת 1965 וכל אחד טוען לזכות אחרת. ויש רבים — והם אולי הרוב — האומרים: אל תתדיינו עם השייתים, הם לא הנציגים שלנו, הם אינטרסנטים עשירים, אנו המוני העם, אנו הרועים בשטח, את הפיצויים יש לתת לנו כי אחרת לנו יישאר לנו כלום. ולכל אחד מהם יש העילה שלו ואיש איש מוסמך לדבר בשמו ולכל אחד מהם תהא זכות העמידה בבית-המשפט עם עורך דין שלו ולכל בית-משפט שהוא ימצא לנכון. האם מישוהו יגיד לי שכל זה ייגמר תוך שלושה חודשים? העיני

התעופה; כ-70 אלף דונאם מיועדים לשיכון וליישוב מחדש של הבדואים אשר יפוגו מהשטח המיועד לשדה. ואם תשאלו: למה בתכנית המיתאר מדובר רק על 30 אלף דונאם? — משום שרצינו להשאיר לאותם בדואים שלא ילכו לעיירות ויקבלו קרקע חליפית קרקע רוויבת. ואני מצהיר כאן באופן חד-משמעי שכל דונאם מתוך 150 אלף הדונאם ילך או לצרכי שדה התעופה או לצרכי יישובם מחדש של הבדואים שיעקרו משטח שדה התעופה. אני אומר זאת בצורה חד-משמעית.

אני חוזר לענין הפיצויים, בקצרה ובתמצית: גוסף לזכות ללכת לבית-המשפט ולקבל במישרין פיצוי לפי החוק הקיים בניגון מערכת של קריטריון גוסף, של אופציה למסוניה. ואני מראש מרשה לעצמי לקבוע — והחברים יזכרו את דברי — כי הרוב המכריע של הבדואים ילכו לאופציה הנוספת משום שהיא נדיבה יותר, רחבה יותר ועשירה יותר לעומת כל מה שהיה בחוק הקודם. איך בנינו את האופציה הזאת הנותנת להם לא רק זכות ערטילאית שיש להם היום, זכות שספק אם היא זכות לקרקע באשר היא ברובה קרקע מדינתית באופציה הנוספת הם מקבלים בעלות, רישום, ותמורות נוספות של מים ושל קרקע לחקלאות. כל זה איננו קיים לפי התפקדה הישנה וכל זה ישנו במקדה החדשה ושתיהן נדמות לבחירת הבדואים. אדוני היושב-ראש, אני חייב לדווח לבית באופן תמציתי על יסוד מה בנתה הממשלה את מערכת הקריטריונים באופציה הנוספת. בשנת 1975 נקבעה לראשונה מערכת הפיצויים לבדואים המפנים מרצון אדמות בנגב. המערכת הזאת נקבעה על-ידי צוות מומחים — חבר-הכנסת בן-מאיר, הושמעו כאן האשמות כלפי הממשלה, כלפי מדינת ישראל, שאסור שישארו ללא מענה — בין-משרדי והיא נעשתה במיוחד כדי לענות על המשאלות ועל הבעיות המיוחדות של הבדואים בנגב. מערכת פיצויים זו נקבעה על דעת היועץ לענייני ערבים דאז, מר שמואל טולידאנו, ושר-המשפטים דאז השר חיים צדוק. היו דיונים בוועדת הכלכלה. ועדת הכלכלה קבעה שהמערכת נדיבה מדי למרות זאת היא נשארה בחוקף והפכה להחלטת ממשלה, ממזלתו של יצחק רבין. המערכת הזאת נלקחה על-ידי הממשלה הנוכחית כבסיס לפיצויים. הוספו עליה ארבעה דברים: עידכון לערך הריאלי כשהיום הקובע הוא 15 ביולי 1979 הגדלת סכומי הפיצויים בכל הפרטים; תוספות מיוחדות בעד דיור והעברת משפחה; הגדלה מיוחדת למפנים מרצון. אומרים לי שהסך-הכול הגיע בתלק ניכר מהמקרים ל-100% מהשווי הריאלי שקבעה ממשלת רבין למפנים בתקופה הזאת. אני משווה ערך ריאלי לערך ריאלי.

כאשר הוסדרה לראשונה מערכת הפיצויים הזאת לבדואים המתגוררים בנגב פנינו לשיטתים והם אמרו: זה רחב לב מדי לגבי רוב אוכלוסיית הבדואים. אדוני היושב-ראש, מדובר פה בקרקע שרובה, לפי דעת כל המומחים, היא קרקע מדינה ולא קרקע פרטית של משה. התעלמנו מכך במידה לא מבוטלת. אמרנו: הם מתווקים — הם מתווקים. הפיצויים ישלמו גם למי שבא זה מקרוב. אני חייב להזכיר לבית או לאלה החברים בבית שהדבר הזה עוד מעניין אותם שכל מה שייקבע בחוק הזה לגבי חמשת אלפי הבדואים יהיה קובע הסדר הכללי של קרקעות הנגב לגבי עוד 35 אלף בדואים שגביהם מתנהל הדיון במערכת הסדר המקרקעין הכללי.

הי"ר י. שמיר:

רבתי המלומדים, אני מציע שתתווכחו על העניין הזה בפעם אחרת.

שר-המשפטים ש. תמיר:

ובכן באו ואמרו לנו: סגרתם את שערי בית-המשפט וזאת כאשר שערים אלה פתוחים לרווחה לכל בדואי לתבוע ככל שיעלה על דעתו, בין שזאת תביעת בעלות, בין שזאת תביעת חוקה, בין שזאת זכות מרעה, וכל זה עם זכות ערעור לבית-המשפט העליון. האם שנינו פסיק אחד בעניין הפיצויים?

מאיר פעיל (מחנה שלי):

האם זה גם בקשר לעצם ההפקעה או רק בקשר עם פיצויים?

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני דיברתי בדרך הגיונית. התחלתי בהפקעה —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זה רק לגבי פיצויים אבל לא לגבי הפקעה.

שר-המשפטים ש. תמיר:

חבר-הכנסת פעיל, יש לך כשרון בלתי רגיל להס-תובב סביב עצמך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

יש לי כשרון בלתי רגיל לסובב גם אותך.

שר-המשפטים ש. תמיר:

זה לא יעלה בידך ואתה יודע זאת. לכן תירגע.

אני הסברתי את החלק הראשון של ההפקעה שהיא חייבת להיות חלוטה ושעליה אין בינינו ובין המערך כל ויכוח. לאחר מכן עברתי לחלק השני, של הפיצויים, שעליו אמרו שיש לכאורה חסימת שערי בתי-המשפט וזה התייפך מן האמת. סעיף 10(א) הוא חד-משמעי.

ידיאן עמישי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני השר, מתוך לי לשאול שאלה? השר תמיר,

אפשר לשאול שאלה?

שר-המשפטים ש. תמיר:

בבקשה, שאל.

ידיאן עמישי (התנועה לשינוי ויזמה):

ידוע לכולנו שלשדות התעופה דרושים ומוגדרים

85 אלף דונאם. והנה שמענו היום על 157 אלף דונאם.

לשם מה יש צורך בהם?

הי"ר י. שמיר:

זו אינה שאלה זה נאום. אני מבקש להפסיק.

ידיאן עמישי (התנועה לשינוי ויזמה):

אדוני היושב-ראש, זו שאלה.

הי"ר י. שמיר:

אני מבקש להפסיק, אין לך רשות דיבור נאום, היתה לך רשות לשאלה.

ידיאן עמישי (התנועה לשינוי ויזמה):

לשם מה דרושים עוד יותר מ-70 אלף דונאם נוספים?

שר-המשפטים ש. תמיר:

אני אשיב לך: 85—86 אלף דונאם מיועדים לשדה

כאשר מתיישבי נאות סיני סירבו לפנות את גן הירק מכוח הממשל הצבאי ומכוח החלטת הממשלה והכנסת וחווה השלום בא צה"ל לפנותם בלי חוק, האם מישוו רוצה להציע שבדואים, אורחי המדינה, בשטח שהחוק הישראלי חל בו, יפנו בלי חוק?

גרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
באופן עקרוני הובטחו להם פיצויים.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
מה זה שייך?

שר-המשפטים ש. תמיר:

באופן עקרוני, ופה מובטח כהנה וכהנה, הפיצוי נקבע לפי מה שגולק. אנחנו יודעים מה נלקח בימית, אנחנו יודעים מה נלקח בפיתחה, אנחנו יודעים מה נלקח בנגב. כאשר פתאום באים ואומרים שאין תשתית של חשמל ומים, האם כל מה שגולקת ומופק היום הוא כבר עם חשמל ומים? כל זה יימדד. בית-המשפט שכולנו מאמינים לו יוכל לבדוק עניין אחר עניין, תיק אחרי תיק.

(קריאת ביניים: לתושבי ימית אין זכות ללכת לבג"צ.)

הם יכולים ללכת לבג"צ אבל הם לא יכלו לעמוד בפני פינוי.

אדוני היושב-ראש, הושמעו בסוף דברים שעדיף אולי לא להתיתחם אליהם: "ג'טור", "חקיקה נגד קבוצה אתנית", "הזדמנות חגיגית לנקות את הנגב מבדואים". אני מצטער אך אלו הן האשמות שטירמריות. היתה הצעה בממשלה: אל תפקיעו 150 אלף דונאם בלבד, הפקיעו 300 אלף וברוח הצעה זו נפתור את הבעיה ברוב דעות הוחלט: נפקיע רק לצרכים הנובעים במישור מהסכם השלום. וכל נסיון לבוא ולטעון היום שהממשלה רוצה להשיג איות שהוא הישג התיישבותי מעבר למטרה הקונקרטית הבטחונית הנובעת מהסכם השלום הוא פשוט האשמה חסרת-שחר, וזוגית, המספקת תחמושת לאויבי המדינה במזרח-התיכון ומעבר לה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הוויכוח העיקרי שיש לנו הוא עם הסיעות שנקרא להן ציוניות. אנו איננו מתוכננים עם מי שזמנן עבר את הקווים לצד השני ויש כאלה כאן והם ידעים זאת. יש לנו ויכוח עם סיעה שקרקע משותפת לנו ולה, קרקע ציונית של חתירה לשלום. אני פונה לסיעת המערך. בחלקים של עמנו יש התאבדות לאומית — —

משה שמיר (בנא"י):

בתוך הממשלה — —

שר-המשפטים ש. תמיר:

יש מצב של אבדן ערכים יסודי. אולם גם כאשר משתוללים ופורקים כל עול ומשלחים אש איש ברעהו אני מקווה שהסיעות הציוניות, והאופוזיציה הגדולה בראש וראשונה, לא ייתפסו ליצר ההתאבדות הזה. ואם לא יוכלו להצביע אתנו, מטעמים השמורים עמם, שיהיו מאד שמורים, לא יעשו לפחות עוולה לעצמם כמי שהיו בשלטון ורוצים לחזור אליו, ויצביעו הצבעה אנטי-לאומית נגד הצעת חוק לאומית — —

מאיר פעיל (מחנה שלי):

החוק הזה הוא אנטי לאומי.

אם מותר לי להזכיר דבר נוסף, למי שעוד איכפת לו, שהנגב הוא המאגר הקרקעי האחרון העומד בעתיד למדינת ישראל לקליטת עלייה ולהתיישבות. אני לא אוסיף על כך דברים הרבה משום שלמי שזה איכפת הדבר מדבר בעד עצמו.

אם באלה לא היה די, לאחר שיחות עם חברים מסיעות שונות, עם אנשי האקדמיה, עם חברים בתוך סיעות הקואליציה, הובאו שלושה שינויים ששר האוצר הכריז עליהם היום: סעיף 3 (א) שאיפשר הרחבה של ההפקעה — והכוונה היתה לשטח מזערי אם יתגלו טעויות באי שור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת — בוטל. אם צריך יהיה להפקיע נבוא לכנסת או נלך בדרך הרוטנית. הוסכם שלוועדת המומחים שתעסוק בפיצויים ייתוסף איש ציבור.

גרעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
מדוע לא שופט? היושב-ראש צריך להיות שופט.

שר-המשפטים ש. תמיר:

קרוב לוודאי שאיש הציבור יהיה שופט בדימוס.

נוסף לכך, כדי שלא תהייה אי הבנות ואף שזה בעצם אותו דבר, נקבע שיש זכות עירור לא רק בנקודה משפטית. כל עירור הוא בעצם מנקודה משפטית אבל יש זכות עירור. נקודה. אלה היו למעשה שלוש הקב"ע ששומענו מפי חברינו מסיעת המערך. הם אמרו פחות מזה ואנו הלכנו מעבר להצעה.

לפתע באה ההמצאה: בורות. יש כאן כמה עורכי דין בין חברי הכנסת והם ידעים שבורות מבחינת משך הזמן היא יותר ממשפט אך ללא החיוב הנובע ממשפט. ובורות כוללת מערכת זכויות לשב ולפנות לבית-המשפט. אף ההסכמה על שטרי הבורות לאלף בתי-אב תאריך שנה.

בא הנסיון האחרון לחפש דופי ונאמר: תנהלו משא ומתן. ובכן, חברי הכנסת, נסיונות געשו בחדשים האחרונים, אני אישית השתתפתי בכמה וכמה נסיונות למשא ומתן. ומה הובר? ליד שולחני במשרד שמעתי היום — ואני אינני יושב-ראש הוועדה אלא אחד מחברי שרים המופקדים על הנושא — דעות סותרות מגורמים שונים האומרים דבר והיפוכו. אנחנו נתייחס לכולם. הוקמה ועדה בין-משרדית בראשות נציב המים, שגם בה, הודענו, ישתתף נציג ציבור, שתישא ותיתן עם הבדואים באינטנסיביות, עם שיתחים, עם אנשי השורה, עם איש איש לפי דרכו. אבל מי שבאמת ובר ציונות רוצה לטעון שהוא אחראי לכך שמשא ומתן יתיתם תוך שלושה חודשים ויפתור את הבעיות, ידידי מסיעת המערך, אתם אמרתם בגילוי לב ובכנות ראויה לשמה: במקרה הטוב זה יפתור 60% מן הבעיות; אשר ליתר, לא יהיה מנוס מחוק. וכאן עלי לומר: אם החוק הוא נכון ויש נכונות להצביע בעד, עם שלושת התיקונים, ללא שינוי כלשהו בעוד שלושה חודשים — כפי שהמערך הסכים — אם הצד העקרוני הזה הוא כל כך ברור, מדוע הוא איננו ברור הערב, על אותם העקרונות, והמשא ומתן יימשך ביתר אינטנסיביות החל ממחר בבוקר?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הזכיר את ימית ואת פיתחת רפיח. יש חמשת אלפים בדואים בנגב וכמה אלפי יהודים בימית ובפיתחת. בימית אין צורך בחוק.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
 לוועדת שתקבע ועדת הכנסת.

הד"ר י. שמיר:
 בסדר.

ה צ ב ע ה

בעד העברת הצעת חוק רכישת מקרקעין בנגב
 (הסכם השלום עם מצרים), תשל"ט—1979,
 46 — לוועדת שתקבע ועדת הכנסת

נגד
 44 —
 3 — במנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק רכישת מקרקעין
 בנגב (הסכם השלום עם מצרים), תשל"ט—1979,
 לוועדת שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הד"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, הישיבה מחר בשעה 9:00. ישיבה זו
 בעולה.

שר המשפטים ש. תמיר:

— שמחייבת את כולנו לתמוך בה.

ינאל אלון (המערך):

אדוני הירשב-ראש, אפשר להציע הצעה לסדר?

הד"ר י. שמיר:

אין הצעה לסדר. אנו ניגשים להצבעה. אני אמנה
 שני מונים.

זאב כין (המערך):

אני מבקש הצעה לסדר.

הד"ר י. שמיר:

קיבלתי בכתב את מה שאתה מציע. זו אינה הצעה
 לסדר, חברי הכנסת כן, אני מצטער. אני ממנה שני
 מונים לספירת הקולות. אני מבקש את חברי הכנסת
 מרדכי וירשובסקי ואברהם כץ לבוא ולספור את הקו-
 לות. הדיון בנגמר, אנו מצביעים על העברת הצעת החוק
 לוועדת החוץ והבטחון.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
 לוועדת החוקה.

הישיבה נעלה בשעה 22:47.